

ALEXANDR VOINOV

„OPERAȚIA K.V."

ALEXANDR VOINOV

„OPERAŢIA K. V."

În romîneşte de **CLAUDIA PĂTRAŞCU**
şi **IRINA ANDREESCU**

EDITURA TINERETULUI

Coperta: D. IONESCU

Александр Воинов
ОТВАЖНЫЕ
Детгиз — Москва 1961

În amintirea luminosului chip
al pionierului Valea Kotik,
Erou al Uniunii Sovietice.

CAPITOLUL I

EXECUȚIA DIN PIAȚĂ

— La o parte, băiete!

O lovitură dată cu patul puștii, și Kolea scoase un țipăt de durere, prăbușindu-se în șanț; dar în aceeași clipă sări în picioare, se strecură printre soldații din escortă și se agăță cu mîinile tremurînde de gîtul mamei sale. Cu un gest deznădăjduit, ea îi cuprinse umerii firavi, strîngîndu-l la piept, și îi șopti cu glas sugrumat:

— Du-te la unchiul Nikita!... La unchiul Nikita!...

Băiatul simți pe obraz atingerea buzelor fierbinți și aspre. Mirosul greu și acru din închisoare, care în cîteva zile pătrunsese în hainele și în părul mamei lui, îl înăbușea. Vedea dunga vînătă și umflată care îi brăzda obrazul, de la coada ochiului la bărbie.

Cineva din spate strigă cu glas strident:

— Încetați odată!... Mai repede!

Băiatul simți două mîini, cu degetele ca niște cîrlige, care i se înfipseră în umăr. Țipă de durere, însă nu se desprinse de lîngă mama lui.

În mulțime se auziră glasuri de femei:

— Lăsați-l să-și ia rămas bun!

— E copilul ei!

Dar mama nu-i dădea drumul și-l ținea la piept.

— Adio, copilul meu, adio! șopti ea.

Peste o clipă, un polițai îl smulse de la pieptul mamei și-l îmbrînci spre mulțimea de oameni. În întîmpinarea băiatului se întindeau zeci de mîini.

Kolea nu striga, nu se zbătea... Poliţaiul îl îmbrînci în şanţ şi, grăbind pasul, porni spre spînzurătoarea înălţată în mijlocul pieţei.

Cei din oraş ştiau încă de dimineaţă, din anunţurile lipite pe porţile caselor şi pe stîlpi, că în cursul zilei va avea loc o execuţie. Comunicatul spunea că va fi spînzurată o spioană. Meyer, comandantul oraşului, dăduse ordin ca toţi locuitorii să asiste la execuţie.

Piaţa uriaşă era ticsită de oameni aduşi cu forţa. Un pluton de S.S.-işti, formînd un pătrat bine strîns, înconjura spînzurătoarea. Şi acolo, escortată de soldaţi, stătea o femeie tînără, de vreo treizeci de ani. Pe faţa ei chinuită se citea concentrare şi indiferenţă. O şuviţă de păr blond îi scăpase de sub broboadă şi flutura în vînt. Privea liniştită şi demnă. Cu mîinile legate la spate, cu umerii drepţi, părea cioplită în piatră.

Fuseseră condamnaţi mulţi la moarte prin spînzurătoare, şi, de fiecare dată, Kurt Meyer, comandantul oraşului, silea pe locuitori să asiste la aceste crime. Acum umbla de colo-colo în spatele soldaţilor, ca un adevărat stăpîn. Era înalt, bine legat. Mantaua neagră de piele şi chipiul îi dădeau un aer trufaş. Tot aici se afla şi Blinov, primarul oraşului, un om între două vîrste, cu sprîncenele stufoase şi întotdeauna încruntate. Primarul se străduia să nu se uite nici la spînzurătoare, nici la condamnată. În oraş se vorbea că nu-i place să asiste la execuţii.

Pe femeia care urma să fie spînzurată peste cîteva minute o cunoştea tot oraşul. Pînă la război fusese crainică la postul de radio. Glasul Ekaterinei Ohotnikova, cu timbrul cald, catifelat, era cunoscut de către toţi cei de faţă. Acum, cînd stătea tăcută în faţa spînzurătorii, mulţi o vedeau pentru prima oară.

Kolea rămase în mijlocul mulţimii. Nu vedea spînzurătoarea din pricina oamenilor care stăteau

în fața lui, buluciți unul într-altul. Două femei necunoscute, cu broboadele pe cap, îl țineau de mîini. Una dintre ele îl mîngîia pe creștet, cu mișcări grăbite.

— Duceți-l de-aici! spuse un bătrîn, făcîndu-și loc prin mulțime. De ce să vadă toată grozăvia asta?... Fie-vă milă de băiat și luați-l cu voi!

Bătrînul, care ținea în mîini un trepied pentru aparatul fotografic, îl privi o clipă pe Kolea și porni încet mai departe, tîrșîindu-și picioarele slăbănoage. Era fotograful Iakușkin. Atelierul lui se afla tot aici, în piață, într-o gheretă veche, căzută într-o rînă. Hitleriștii îl obligau întotdeauna să fotografieze execuțiile. Pe Iakușkin, copiii din oraș îl cunoșteau cu mult înainte de izbucnirea războiului. „Uite-aici, uite-aici, uite păsărica!" spunea el micilor clienți, scoțînd de pe obiectiv un căpăcel negru. Și cîte perechi de ochi de copil, larg deschiși și mirați, nu se întipăriseră pe fotografiile făcute de el! Da, Iakușkin era un bătrîn de treabă.

Femeia îl trase pe Kolea spre ea:

— Hai, băiete! Să mergem...

Băiatul o urmă supus, fără s-o întrebe cine e și unde îl duce. Aici se petrecea ceva îngrozitor. Mama lui va fi spînzurată și nimeni nu-l va putea împiedica pe călău să săvîrșească crima.

Chinuit de nopțile de nesomn petrecute în odaia lui pustie și rece, Kolea nu mai plîngea. Din cînd în cînd sughița. Cînd se apropiară de colțul ulicioarei, băiatul se întoarse și o văzu pe mama lui, înălțată deasupra mulțimii. Alături de ea stătea călăul. Rumen, lat în spete, calm, el trăgea încet de lațul din jurul gîtului femeii. Cîteva șuvițe de păr i se agățaseră în ștreang. Călăul le scoase cu grijă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-i strice pieptănătura...

Deodată mama se smuci înainte și, peste mulțimea din piață, răsună vocea Ekaterinei Ohotnikova:

— Tovarăși! Fiți curajoși!... Fiți...

Călăul făcu o mişcare bruscă şi capul femeii se legănă fără viaţă...

— Mamă ! strigă băiatul, cu glas sălbatic.

Strigătul lui Kolea răsună în toată piaţa. Cineva din mulţime scoase un ţipăt înăbuşit. Un altul începu să urle. Femeia îl strînse pe Kolea de mînă şi-l trase după ea :

— Să mergem !... Haide !... Nu mai sta...

Mulţimea părăsea piaţa şi Kolea se văzu înconjurat din toate părţile de oameni. Femeia îi dădu drumul o clipă şi el o luă la fugă înapoi. Făcîndu-şi loc cu coatele, se străduia să ajungă din nou lîngă spînzurătoare, dar nu reuşi. Cineva îl înşfăcă zdravăn :

— Stai, băiete, opreşte-te !

Fără să-şi dea seama ce face, Kolea începu să se zbată, însă Iakuşkin, fotograful, îl ţinea strîns.

— Nu trebuie să te duci acolo... Nu trebuie...

Luptîndu-se din răsputeri, el îl întoarse din drum pe băiat, care se împotrivea cu îndîrjire. Într-o mînă ţinea trepiedul cu aparatul, iar cu cealaltă trăgea îndărăt copilul, vrînd să-l scoată din piaţă. La o răscruce îi ajunse din urmă femeia cu broboada şi se apropie de Kolea :

— În sfîrşit !... Te pierdusem... Hai !

— Nu ! o opri cu asprime Iakuşkin. La mine, Klavdia Feodorovna, are s-o ducă mai bine..., sînt singur şi, oricum, cîştig mai mult decît dumneata... O să-mi ţină loc de nepot...

Dar Klavdia Feodorovna nu se lăsa :

— Nu se poate, Ivan Mitrici, băiatul are nevoie de mîngîiere şi de căldură maternă. Eu mai cresc unul. În doi, o să-i fie mai uşor... Şi-apoi i-am cunoscut şi părinţii...

Iakuşkin se înfurie. Lăsă mîna băiatului şi se apucă să-şi îndrepte cureaua aparatului fotografic, care-i căzuse de pe umăr.

— Cum ai să poţi hrăni doi ? strigă el. Pe timpurile astea, nici singură nu reuşeşti să mănînci ca

să te saturi, darămite-n trei ! Şi eu l-am cunoscut pe taică-său. A fost un om de ispravă... Hai, Kolea !... Iakuşkin se întoarse să ia băiatul, dar Kolea dispăruse !

— Ei, drăcie ! Unde s-o fi dus ? Chiar acum a fost aici — spuse descumpănită Klavdia Feodorovna.

Şi porniră în fugă amîndoi, în direcţii diferite, să caute băiatul.

NOAPTEA

Kolea era singur și stătea culcat pe patul desfăcut. Îmbrăcat cu paltonul, cu căciula trasă adînc pe frunte, privea cu ochii larg deschiși în întuneric. Într-un colț strălucea palid faianța sobei reci. Era noapte... noaptea asta cumplită, după execuția mamei sale...

Frigul din cameră sporea parcă și mai mult singurătatea. O dată cu mama plecase de aici și căldura. Casa îi părea străină.

„Ce-o să se întîmple acum? Ce-o să fac?" se gîndea Kolea. De cîte ori nu văzuse la cinema cum, în ultima clipă, în oraș intrau ostașii roșii, care-i salvau pe cei condamnați la moarte. Fără să aibă timp să scoată scăunelul de sub picioarele celui ce urma să fie spînzurat, călăul cădea secerat de un glonț bine țintit, iar dușmanii fugeau care-ncotro. Da, în filme se întîmplă așa... dar acum...

Cît timp trecuse oare de cînd în camera asta locuise împreună cu tatăl și cu mama lui? Parcă a fost ieri... Tatăl lucra la depoul de locomotive. Uneori îl lua și pe Kolea cu el. La depou erau foarte multe lucruri interesante de văzut. Și lui Kolea îi plăcea să privească mai ales platoul rotund pe care se întorceau locomotivele. Uriașe, scoțînd fum, ele veneau rînd pe rînd pe platou și, asemenea unor jucării mecanice, începeau să se rotească în jurul propriei lor axe.

Tata era un om înalt și mustăcios. Părea întotdeauna ursuz. Copiii din vecini se cam temeau de el. Uneori el ieșea în curte să-i vadă cum se joacă cu porumbeii. Stătea cît stătea, și deodată își vîra

două degete în gură şi fluiera ca un haiduc. Speriaţi, porumbeii îşi luau zborul în înaltul cerului. Cît se străduise Kolea să fluiere şi el haiduceşte, dar nu reuşise... Tata nu-l certa niciodată cînd sărea jos de pe acoperişul magaziei. Se făcea că nici nu bagă de seamă ştrengăriile lui. Maică-sa, în schimb, era severă. „Alexei — îi spunea ea tatălui — ai să faci din băiatul nostru un derbedeu"... „Cîte nu se-ntîmplă în viaţă! îi răspundea tata. Dacă Kolea o să rămînă vreodată singur, să nu-i fie teamă de nimic"... „Vorbeşti prostii!" se supăra mama şi pleca la bucătărie. Kolea asculta atent şi, în adîncul sufletului, era convins şi el ca tata vorbeşte prostii. Cum, adică, ar putea el să rămînă singur? Toţi vecinii spun că părinţii lui sînt oameni tineri. Odată, într-o prăvălie, un vînzător bătrîn i-a spus mamei: „Nu-i frumos! Pentru dumneata cumperi şuncă, iar frăţiorului nu-i iei nimic! Ia-i şi lui nişte bomboane!" Mama a zîmbit, îmbujorată la faţă, şi-a scuturat părul blond şi i-a cumpărat lui Kolea un baton de ciocolată. Cînd i l-a dat, i-a zis veselă: „Poftim, frăţioare!" Kolea s-a întors spre vînzător, spunîndu-i grav: „Mi-e mamă, nu soră!" Toată lumea care era în prăvălie a rîs. „De ce m-ai trădat?" a protestat mama, rîzînd şi ea.

Cînd se întorcea seara de la şcoală — căci era în seria de după-amiază — îl găsea întotdeauna acasă pe tatăl lui, care îşi lua cina. După ce stătea la masă, tatii îi plăcea să povestească cele întîmplate în timpul zilei. Mama cosea sau spăla vasele, ascultînd fără să-l întrerupă. „Ei, ce-ai adus?" îl întreba de obicei tata, cînd Kolea trecea pragul casei. Asta însemna: „Ce note ai primit astăzi în carnet?" Dacă vedea vreun 3, se posomora şi începea să-şi răsucească mustaţa, ceea ce dovedea că era supărat. Kolea se dezvinovăţea: învăţătoarea Maria Pavlovna i-a pus notă mică nu din cauză că n-a ştiut lecţia — spunea el — ci pentru că a avut o pată pe caiet...

„Să ai grijă de mama ! i-a spus tatăl în ziua cînd a venit acasă îmbrăcat în uniformă militară nouă și l-a îmbrățișat pentru ultima oară. Ai grijă de ea ! Tu ai rămas acum singurul bărbat în familie !"

Zîmbetul de pe fața tatălui nu l-a putut înșela pe Kolea ; băiatul a surprins tremurul din ochii lui și, o clipă, i s-a părut că a zărit o lacrimă. Mama l-a sărutat îndelung, vorbindu-i aproape în șoaptă, în timp ce tata o mîngîia pe păr, cu mîna lui mare și aspră.

„Așadar, bagă de seamă — i-a spus el, cu un aer foarte serios — e greu, știu, e foarte greu, dar trebuie să fii tare și înțeleaptă... Totul e să știi să te stăpînești"... Din prag s-a întors spre ea : „Poate totuși ar fi bine să pleci ?"... „Nu, nu plec — i-a răspuns mama repede — rămîn aici"...

Cînd tata și-a mai luat încă o dată rămas bun de la ea și de la Kolea, fața lui era atît de gravă, încît băiatul nu s-a putut stăpîni și a izbucnit în hohote de plîns.

În stradă îl aștepta o mașină. Peste cîteva clipe, mașina a dispărut după colț...

La o săptămînă, în oraș au intrat hitleriștii. De atunci a început o altă viață, neobișnuită. Se dăduse ordin ca toți porumbeii să fie omorîți, iar dacă Kolea nu s-ar fi supus, hitleriștii l-ar fi împușcat și pe el, și pe cei din casă. Inima lui de copil tremura văzînd porumbeii care cădeau ca niște ghemulețe calde în cerdac. Polițaiul le sucea gîtul...

Mama devenise și mai severă. Nu-i dădea voie să iasă din curte, de teamă să nu i se întîmple ceva.

În casa vecină se instalase un ofițer german, pe care-l chema Karl Werner. Purta o tunică cenușie, cu multe insemne, și un chipiu cu cozoroc negru, lucios. Ofițerul avea o față mare, veselă. Dimineața, în timp ce se îmbrăca, îi plăcea să fredoneze. Suna foarte caraghios în nemțește „Katiușa".

Odată, ofițerul, cu cămașa descheiată, de sub care i se vedea pieptul păros, scoase capul pe fe-

reastră şi-l văzu pe Kolea călare pe gard, străduindu-se să apuce un pisoi cafeniu care mieuna într-un copac. Îi făcu semn cu mîna să se apropie:

— Junge! Junge[1]!

Cînd îl auzi, Kolea sări speriat de pe gard şi se îndreptă spre cerdac, dar îşi dădu deodată seama că este cu neputinţă să nu asculţi un ofiţer neamţ, şi se apropie timid de fereastră. Ofiţerul, mijindu-şi ochii, se uită la el şi clătină binevoitor din cap: „Nu te ţine de pozne!", iar apoi, fără veste, cu un gest nepăsător, îi aruncă un baton mare de ciocolată. Kolea încercă să refuze, dar ofiţerul se încruntă şi închise furios fereastra.

Băiatul o luă la fugă spre casă cît îl ţineau picioarele şi, tulburat, aşteptă întoarcerea mamei, care se dusese la primărie să-şi găsească ceva de lucru...

Din cînd în cînd, Kolea se uita cu coada ochiului pe scrin, la batonul de ciocolată înfăşurat în poleială strălucitoare. Nu, ar fi fost cu neputinţă să refuze! Şi aşa, ofiţerul s-a supărat...

El, Kolea, răspunde doar pentru întreaga familie şi trebuie să fie prudent şi prevăzător.

Se întîmplă însă un lucru de neînţeles pentru Kolea. Ofiţerul începu să vină cam des pe la ei pe acasă. Era vesel tot timpul şi de fiecare dată îi aducea bomboane. Pînă la sosirea lui, mama îi spunea lui Kolea să stea în casă şi să nu plece nicăieri. Neamţul o rupea puţin pe ruseşte. Cînd vorbea, amesteca atît de caraghios cuvintele nemţeşti cu cele ruseşti, că te prăpădeai de rîs. Cuvintele ruseşti le schimonosea de tot şi, în loc de „muncă", spunea „munchen", iar puilor de găină le spunea „curche".

Cînd venise pentru prima oară la ei, Werner adusese un pachet cu mîncare. Kolea îl privise curios, ascuns în spatele maică-si. Emoţionată şi binevoitoare, ea îl poftise pe oaspete să-şi scoată mantaua şi să ia loc la masă. Werner îşi ştersese cu

---

[1] Tinere! (în limba germană în text). (n t.)

grijă picioarele, își scosese mantaua și, mulțumind politicos, se așezase pe locul unde de obicei stătea tatăl lui Kolea.

În seara aceea, Werner fusese amabil și atent. Îl îmbia mereu pe Kolea să mănînce bomboane; băiatul vorbea puțin și, din cînd în cînd, se uita stingherit la maică-sa. Ea era îmbrăcată cu rochia lucioasă de mătase pe care și-o făcuse anume pentru Anul nou. Părul blond și lung îi sta răsfirat pe umeri în bucle, din care pricină părea și mai tînără ca de obicei. Mama bea vin și rîdea tot timpul...

Treptat, în inima băiatului se cuibări o neliniște apăsătoare. „De ce oare neamțul ăsta s-a așezat chiar pe locul tatii? De ce oare mama s-a îmbrăcat atît de frumos? Pentru el?... De ce bea vin și rîde? De ce se uită tot timpul la neamț?" Fără să vrea, Kolea își ridică ochii spre peretele pe care, într-o ramă de culoare deschisă, atîrnase întotdeauna portretul tatii. Și acum, în locul lui, văzu un pătrat întunecat, cuiul îndoit, iar rama și portretul nicăieri...

Asta a fost ultima picătură. Simți o ură atît de înverșunată împotriva maică-si și a oaspetelui, încît nu se putu stăpîni. Cu ochii plini de lacrimi, se ridică și ieși repede din odaie.

— Kolea! îl strigă mama.

Băiatul trînti ușa în urma lui și se cățără furios în hulubăria rămasă pustie. Aici, totul îi amintea de trecut; în grilaj rămăseseră agățate pene mici și moi, iar într-un colț, cutia ruginită de conserve, cu puțină apă pe fund, mirosea acru a porumbei, și lui Kolea i se părea că mai aude încă gunguritul lor molcom...

Se ghemui într-un colț. De jos se auzi trîntindu-se ușa și glasul mamei care-l striga încet:

— Kolea! Kolea!

În sufletul băiatului se dădea o luptă grea. Se petrecea ceva complicat și de neînțeles pentru el. Totul se schimbase. O ura pe maică-sa... Dacă tata ar fi fost acasă, neamțul n-ar mai fi îndrăznit să se așeze pe scaunul lui! De ce mama dăduse jos

portretul de pe perete? Cum îndrăznise? Niciodată nu se îmbrăcase așa, cînd era tata acasă. Numai de Anul nou se gătea. Și acum își pusese rochia asta pentru afurisitul de neamț! Bea cu el vin și rîde... Nu, el, Kolea, nu mai poate să rămînă aici; trebuie să fugă. Să plece pe front, să-l găsească pe tata și să-i povestească tot... tot...

Jos, în cerdac, mama continua să-l cheme. Din nou se auzi ușa trîntindu-se. Era Werner, care ieșise din casă și-l striga și el cu voce scăzută:

— Kolea! Kolea!

Băiatul nu răspunse. În curte era întuneric și prin grilaj vedea în capul scării două siluete întunecate. Werner și maică-sa vorbeau încet și el nu înțelegea nimic.

— Dummer Knabe[1]! spuse deodată neamțul.

— Prost! Prost de tot! întări maică-sa.

Și faptul că mama lui fusese de acord cu Werner îl convinse o dată mai mult pe Kolea că ea îi trădase pe el, pe tatăl său și pe toți ceilalți...

Înecîndu-se de furie, își înfipse degetele în grilaj cu atîta putere, încît îi veni să plîngă de durere. De îndată ce vor pleca ei doi, el va fugi, se va îneca în rîu și va muri. Cum putea mama să se poarte în felul ăsta? Dar mai înainte trebuie să-l omoare pe Werner. Va intra pe fereastră în camera neamțului și-i va zdrobi capul cu toporul.

Mama și Werner mai stătură încă puțin de vorbă, pe urmă se auziră treptele trosnind: Werner coborî și porni pe cărare. Portița se închise scîrțîind ușor. Apoi se lăsă liniște.

Era pentru prima oară cînd Kolea se simțea singur și neajutorat. Nu știa ce trebuie să facă... încotro s-o ia... Mama rămase nemișcată în întuneric, frămîntată de gînduri, și părea că uitase că el, Kolea, băiatul ei, e aici, aproape de ea.

Pe cer strălucea clipind puzderie de stele. Dinspre Don adia un vînticel cald. Kolea își amintea de serile cînd, împreună cu părinții, pleca să se plimbe

---

[1] Băiat prost! (în limba germană în text). (n.t.)

pe malul apei. Mama şi tata se aşezau pe o bancă, iar el, chincindu-se la picioarele lor, asculta ţîrîitul greierilor în iarbă, fără să-şi dezlipească ochii de pe întinderea netedă, tainică şi întunecată a fluviului.

Era fericit pe-atunci; nu bănuia că-i va fi dat să trăiască o atare durere; să stea aici, în hulubăria pustie, şi să simtă că o forţă plină de cruzime, cu neputinţă de biruit, îi desparte pentru vecie.

Deodată mama coborî scările. Silueta ei întunecată se apropia de hulubărie. Kolea îşi ţinu răsuflarea.

— Kolea, dă-te jos! spuse mama.

Băiatul nu răspunse.

— Dă-te jos! repetă mama, cu aceeaşi severitate cu care îi vorbea cînd Kolea făcea vreo poznă. Imediat să ieşi de acolo! M-auzi?

— Nu ies şi gata! îi răspunse răguşit Kolea, lipindu-şi obrazul de grilajul ruginit.

Atunci mama, cu o agilitate pe care Kolea nu i-o bănuia, luă scara, o propti de portiţa hulubăriei şi se urcă repede sus. Cînd ajunse la el şi îi văzu ochii în care străluceau încordarea şi obida, mama îi spuse încetişor:

— Trebuie să ai încredere în mama ta, Kolea! Aşa ţi-a spus şi tata şi aşa trebuie să fie. Cînd ai să fii mare, ai să înţelegi...

Era atît de tulburată şi de gravă, încît Kolea o crezu... Era pentru prima oară că mama vorbea cu el cum vorbeşti cu un om mare...

Da, mama nu-l minţise. Dar ar fi fost mai bine dacă el ar fi zdrobit atunci capul neamţului. Cu siguranţă că mama lui ar fi trăit azi.

Cu o săptămînă în urmă, Werner plecase la Belgorod, la statul major al armatei din care făcea parte. La întoarcere fusese atacat pe drum şi se comunicase oficial că Werner a fost omorît. Din maşina lui dispăruse o geantă cu documente importante.

La două zile după întîmplarea asta, comandantul oraşului, Kurt Meyer, i-a ordonat mamei să se

prezinte la gestapo, la interogatoriu. S.S.-iştii bănuiau că ea ştia ceva în legătură cu plecarea lui Werner şi furnizase informaţii ilegaliştilor...

...Începuse să se lumineze de ziuă. În cameră, lucrurile îşi căpătară treptat contururile reale.

Kolea nu ştia ce să facă şi încotro s-o apuce. Să se ducă la unchiul Nikita? Nu greşise oare mama cînd îl trimisese la el? Poate că atunci nu-şi mai dădea seama ce vorbeşte. Despre unchiul Nikita se povesteau în oraş lucruri îngrozitoare. Încă din prima zi el se vînduse nemţilor. Iar acum lucrează la primărie, şi primarul Blinov n-are în preajma lui o slugă mai devotată. Chiar în seara cînd veniseră s-o ia pe mama, unchiul Nikita era în curte, înarmat cu un automat. Şi-atunci cînd mama trecuse pe lîngă el, îndreptîndu-se spre furgonul acoperit cu prelată care o aştepta, Nikita o înjurase şi o ameninţase cu pumnul lui mic şi zbîrcit. Nu, de data asta mama greşise. El nu se va duce la Nikita; pentru nimic în lume nu se va duce la omul ăsta!

Istovit de toate întîmplările zilei, Kolea adormi. Cînd se trezi, era ziuă. Sări iute din pat şi nu-şi dădea seama de ce-i aşa de frig în cameră, de ce în jurul lui e atîta dezordine, de ce e singur... Într-o clipă însă îşi aminti şi i se făcu şi mai frig. Se simţea părăsit...

Scotoci în bufet şi găsi cîţiva pesmeţi — asta era tot ce mai rămăsese din proviziile lor. Apoi fierse pe lampa de gaz nişte apă, o turnă într-o cană şi bău apa fierbinte, frigîndu-şi buzele, cu gîndul să se mai încălzească cît de cît.

De afară se auziră strigătele sacadate ale unei comenzi. Se zări o clipă silueta unui cavalerist neamţ. Apoi răsună tîrşiit de paşi.

Kolea se sculă de la masă şi aruncă o privire pe stradă. Îşi puse iute căciula în cap şi, uitînd să încuie uşa, o zbughi în curte. La poartă se îngrămădise mulţime de oameni, privind coloana de prizonieri de război care înainta încet, escortată de S.S.-işti.

Erau vreo două sute. Mulţi dintre ei erau răniţi şi se sprijineau unul de celălalt. Femeile le aruncau bucăţi de pîine. S.S.-iştii nu dădeau voie prizonierilor să le ridice şi călcau pîinea cu cizmele lor grele.

— Kolea ! strigă Anna Nikolaevna, vecina lor, o femeie bătrînă, căruntă, care fusese cîndva profesoară. (Cînd mama lui Kolea avea vîrsta pe care o are el acum, bătrîna îi fusese profesoară de geografie.) Unde-ai umblat haihui pînă la miezul nopţii ? Am fost de vreo cinci ori să te caut. Hai, vino să-ţi dau să mănînci...

Dar Kolea n-o auzea. I se păru că printre prizonieri a zărit un chip ce-i era tare cunoscut... Uite, prizonierul acela înalt, care şchioapătă de piciorul drept... Capul şi-l ţine puţin aplecat... Kolea fugi ca să depăşească coloana, scrutînd feţele istovite şi cenuşii ale prizonierilor.

Şi deodată îl văzu pe rănitul acela înalt. Tata !... Era tatăl lui ! Cît slăbise şi ce îmbătrînit arăta ! Carîmbul cizmei din piciorul drept era spintecat de sus pînă jos, şi glezna, înfăşurată în nişte cîrpe murdare, semăna cu un butuc gros. Se citea pe faţa lui că fiecare pas îi pricinuia o suferinţă cumplită. Prizonierul închidea ochii şi îşi muşca buzele.

— Tată !... strigă Kolea.

Tatăl se întoarse şi se opri năucit din mers.

— Kolecika ! strigă el. Unde-i mama ?

Dar S.S.-istul, înfuriat, strigă ceva şi îl îmbrînci pe rănit. Acesta începu din nou să şchiopăteze : porni privind tot timpul spre Kolea, care continua să meargă alături de coloană. Ce n-ar fi dat băiatul să se poată apropia de taică-su, să se ghemuiască la pieptul lui, să plîngă...

— Unde-i mama ? întrebă din nou tatăl, cînd S.S.-istul se îndepărtă şi nu-i mai putea auzi.

Kolea tăcea. Cum să-i spună adevărul ? Se împiedică în mod intenţionat şi căzu ca să poată rămîne puţin în urmă şi să se gîndească ce trebuie să facă. Pînă azi, Kolea nu ştiuse că sînt lucruri care pot fi spuse, şi lucruri care nu trebuie spuse.

Maică-sa îl poreclise chiar „gură-spartă". Acum însă îşi dădea seama că nu trebuie să spună adevărul: tata era şi aşa destul de nenorocit.

Coloana străbătu cîteva străzi. S.S.-istul rămase în urmă şi Kolea fu bucuros că nu poate să răspundă. Iar tata se uita mereu la el, zîmbind chinuit, şi parcă nu mai şchiopăta chiar atît de tare.

Lagărul de prizonieri „Ost-24" se afla la marginea oraşului. Acolo fuseseră înconjurate cu sîrmă ghimpată cîteva cvartale. De obicei, prizonierii erau duşi în lagăr pe străzi dosnice; de data asta însă fură duşi prin piaţă, ca să vadă spînzurătoarea şi să ştie ce-i aşteaptă dacă vor încerca să fugă sau să se revolte împotriva hitleriştilor.

Cînd coloana coti în ulicioara care dădea în piaţă, Kolea, în culmea deznădejdii, izbucni în plîns. Mergea alături de prizonieri şi-şi ştergea repede lacrimile, ca să nu le vadă tata. Dar el le văzu şi simţi că s-a întîmplat ceva neobişnuit. Cînd atenţia S.S.-iştilor era atrasă în altă parte, el îi făcea semn lui Kolea să se apropie. Şi băiatul se apropia, dar nu apuca să-i spună nici o vorbă, deoarece îl opreau hitleriştii.

— Unde-i mama? întrebă tata pentru a treia oară.

În timpul acesta, coloana ieşi din ulicioară şi intră în piaţa acum pustie. Toate gheretele erau bătute cu scînduri. În stînga, la capătul pieţei, în dreptul unor tejghele acoperite, se vedea un pîlc de oameni: acolo se făcea schimbul cu haine, pentru o bucată de pîine sau o sticlă de ulei rînced.

Era cu neputinţă să nu vezi spînzurătoarea... Se înălţa chiar în drum şi-ţi atrăgea privirile fără să vrei. Şi tatăl o văzu... Se opri din mers, îşi ridică îngrozit braţele în sus, se dădu un pas înapoi şi se prăbuşi la pămînt. Coloana de prizonieri se opri, şi atunci Kolea, făcîndu-şi loc printre oameni, se aplecă asupra tatălui său, căzut în nesimţire.

— Tată!

— Ridicaţi-l mai repede! strigă alarmat cineva. Altfel îl împuşcă hitleriştii!

În spate se auziră paşi grăbiţi şi glasurile furioase ale S.S.-iştilor care înjurau.

— Pleacă, pleacă de-aici! N-auzi? îi spuse cineva. Ei, drăcie! Cin' te-a pus să-l necăjeşti pe taică-tu?

Cîţiva prizonieri îl ridicară pe tatăl lui Kolea şi-l puseră repede pe picioare.

— Hai, vino-ţi în fire... Ce Dumnezeu, eşti bărbat! Trebuie să pornim...

Cu încetul, tata îşi reveni. Din gură i se prelingea o şuviţă subţire de sînge. Doi prizonieri îl luară de subsuori, sprijinindu-l, şi coloana porni din nou la drum.

Kolea fugi după coloană pînă la lagăr, dar poarta se închise grea în urma prizonierilor. Tîrîndu-şi picioarele, băiatul porni înapoi spre oraş.

CAPITOLUL III

URMĂRIREA

Pe stradă, cineva îl strigă încet pe nume. Se întoarse şi în faţa lui se afla unchiul Nikita.

— Mergi după mine! îi spuse el, privind neliniştit în jur. De bună seamă că maică-ta ţi-a vorbit despre mine.

— Mi-a vorbit...

— Ei, atunci haide... Dar să nu intri pe poarta din stradă, du-te prin dos şi sari gardul în dreptul magaziei. Nu trebuie să fii văzut cu mine... Ai înţeles?

— Am înţeles.

Nikita îl bătu uşurel pe umăr şi porni cu Kolea prin piaţă, spre strada Iaroslav, unde locuia într-o căsuţă împrejmuită cu gard înalt. La capătul străzii începea mahalaua.

Pînă la război, unchiul Nikita fusese responsabilul băii publice. Munca lui nu era grea, dar, aşa cum îi plăcea lui însuşi să spună, era „fierbinte". Nimeni nu s-a mirat cînd, la venirea hitleriştilor, el a rămas în oraş. Continua să facă foc la baie, de data asta însă pentru soldaţii hitlerişti, şi comandantul Kurt Meyer îl considera un om folositor.

Dar cînd Nikita Kuzmici Borzov a fost numit ajutor de primar, oamenii şi-au dat seama că în omul acesta, cu înfăţişare atît de firavă, sălăşluieşte un diavol. Nimeni nu ştia mai bine ca el să organizeze o razie atunci cînd trebuia trimis în Germania încă un lot de oameni. Mobilizase pe ingineri şi-i forţase să refacă centrala electrică distrusă; iar în ceea ce priveşte baia, funcţiona fără întrerupere.

Nikita Kuzmici nu era iubit de locuitorii orașului. Înainte i se adresau respectuos, după numele patronimic; acum însă îl porecliseră cu dispreț „băieșul". Nikita Kuzmici știa și le răspundea cu un zîmbet răutăcios. „Nu-i nimic, lasă — spunea el — o să le-arate el, «băieșul», ce poate! Sînt pe-aici unii care vor face o baie strașnică la mine, poate că se vor scălda chiar în sînge"...

Kolea mergea puțin mai în urma lui Borzov, care pășea grav, străduindu-se să arate, în pofida înfățișării lui firave, că este o persoană importantă și un temut reprezentant al autorităților.

Kolea nu s-ar fi dus la „băieș" pentru nimic în lume, dar își aminti de sfatul pe care i-l dăduse mama lui atunci cînd o văzuse pentru ultima oară. De altfel, după cît se pare, nici Nikita nu dorește din cale-afară să-l ia cu el. Se teme, desigur, să nu fie și el suspectat.

Se apropiaseră de casa lui Nikita Kuzmici cînd, deodată, de după colț, apărură doi soldați care duceau sub escortă un arestat la închisoare.

Arestatul era un tînăr care n-avea nici 30 de ani. Vînjos, nebărbierit, îmbrăcat cu niște pantaloni negri, uzați, și cu un veston cafeniu de sub care se vedea o cămașă cenușie de murdară ce era, mergea fără grabă, urmîndu-l supus pe soldatul din fața lui. Deodată, în clipa cînd unul din escortă se opri ca să-și aprindă o țigară, arestatul se năpusti înainte, fugi spre casa vecină cu cea a lui Nikita Kuzmici și într-o clipă dispăru după poarta ei. Soldații își ridicară automatele, traseră, dar... minune, gloanțele nu-l nimeriră pe fugar...

Pe Borzov parcă-l pocnise cineva în cap. Uită într-o clipă de situația lui sus-pusă și porni în goană în urma soldaților. Judecînd după împușcăturile care se auzeau din ce în ce mai slab, soldații se aflau destul de departe. Fugarul se străduia să se strecoare prin niște curți dosnice.

Împreună cu alți băieți care ieșiseră alarmați din casele învecinate, Kolea alergă și el spre poartă, dar nu mai văzu pe nimeni.

Trecu un sfert de oră. Oamenii începură să se împrăştie pe la casele lor şi Kolea rămase singur, în dreptul porţii. Atunci se hotărî să sară peste gard, ca să ajungă înaintea unchiului Nikita şi să-l aştepte în curte.

Sări gardul scund de nuiele al curţii vecine, străbătu grădina de zarzavat şi se pomeni în dreptul unui alt gard destul de înalt. Judecînd după forma ascuţită a acoperişului şi a giruetei care se înălţa deasupra, casa din spatele gardului era a lui Borzov.

Kolea se uită în toate părţile, ferindu-se să nu fie văzut de careva, şi se lăsă în urzicile ce creşteau înalte şi dese pe lîngă uluci. Aici, gardul avea o crăpătură şi băiatul încercă să treacă prin ea, dar locul era prea îngust şi umplut cu sticlă spartă. Kolea se hotărî să caute altul mai potrivit, dar oriunde încercă să sară, dădu peste sîrmă ghimpată pusă pe trei rînduri. Atunci îl ocoli şi, îngîndurat, se întoarse înapoi. Numai într-un singur loc, între gard şi magazie, află un spaţiu îngust unde nu era sîrmă. Ciudat lucru! Chiar acolo unde puteai sări mai uşor, gardul rămăsese fără apărare! Kolea se căţără pe magazie, îşi trecu piciorul peste ulucă, dar, speriat, îl trase repede înapoi. În curte, din coteţ, sărise un dulău negru, uriaş. Dacă ar mai fi întîrziat o clipă, cîinele l-ar fi înşfăcat de picior.

Animalul lătra furios.

— Taci! strigă Kolea. Taci odată, cînd îţi spun!

Băgă de seamă că lanţul lung de care era legat cîinele fusese calculat exact pentru această distanţă a gardului. Dacă ar fi sărit ceva mai la stînga sau mai la dreapta, cîinele n-ar mai fi fost primejdios. Totuşi, acolo unde nu putea ajunge cîinele era pusă blestemata aia de sîrmă. Ce să facă? Nu, trebuie să se întoarcă înapoi la spărtura din gard şi să încerce să treacă. Dacă va reuşi să rupă măcar o şipcă, atunci va putea să se strecoare în curte.

Kolea sări jos de pe magazie şi căzu cu picioarele pe ceva moale. În urzici zăcea un om care

scoase un strigăt de durere. Era arestatul fugit de sub escortă cu cîteva minute în urmă. Fața îi era mînjită cu sînge și noroi, părul, încîlcit. Frecîndu-și piciorul lovit, îl privi speriat pe Kolea.

— Nu-ți fie teamă — spuse băiatul — nu te trădez !

— Dar tu cine ești ?

— Kolea !

— Soldații au plecat ? întrebă fugarul, continuînd să-și frece piciorul.

— Au plecat.

— Dar se vor întoarce cu siguranță. Și vor veni cu cîinele... A cui e casa asta din spatele gardului ?

— A „băiețului" — răspunse Kolea.

Fugarul zîmbi amar :

— Zău ? Ia te uită ce noroc ! M-aș ascunde chiar în curtea lui. Acolo e sigur că n-o să mă caute nimeni.

— Hai cu mine ! spuse încetișor Kolea. Am văzut aici, în gard, o crăpătură.

— Ție ți-e ușor să spui „hai cu mine" ! oftă fugarul. Cum de-ai brodit să sări tocmai pe piciorul meu ? Numai să nu mi-l fi rupt... Da' unde-o fi crăpătura ?... Ia arată-mi-o !

Kolea se strecură spre crăpătură și nu mai simțea bășicile care, din pricina urzicilor, îi apăruseră ca o constelație roșie pe mîini. În spatele lui, respirînd greu, se tîra fugarul.

— Poate că ar fi mai bine să rămîi în urzici pînă la noapte — spuse Kolea.

— Nu, nu, aici dau ei ușor de mine. Arată-mi unde-i crăpătura. Să încercăm. Poate așa am să pot scăpa...

Kolea se tîrî pe brînci pînă la gard și văzu că prin crăpătură ar fi putut să se strecoare numai bine un motan mare, dar pentru el, locul ăsta era prea îngust.

— Ia să văd ce-i acolo — spuse fugarul și, dîndu-l pe Kolea la o parte, se uită în curte. Da, și cîinele e destul de departe... Aha, uite și magazia ! Bine ar fi să pot ajunge acolo... Deodată se învioră :

I-ascultă, măi băiete, caută tu pe undeva un bolovan şi, cu ajutorul lui, scoatem noi o scîndură din gard!

Nu era mare lucru să găseşti un bolovan, şi Kolea îl dădu fugarului. Acesta îşi scoase cămaşa, înveli bolovanul în ea şi începu să lovească cu putere, dar fără zgomot, marginea de jos a scîndurii. După cîteva lovituri, uluca se desprinse din cuie. Mai lovi de cîteva ori şi scoase încă una.

— Intră tu întîi — îi spuse lui Kolea — şi vezi dacă nu-i cineva prin curte.

Kolea desfăcu scîndurile şi, cu inima bătînd să-i sară din piept, se strecură prin crăpătura care acum era destul de largă, dar dădu iar de urzici.

În dreapta, chiar aproape de gard, se afla o magazie mică de lemne, care era descuiată, iar în stînga, în dosul copacilor, se vedea coteţul cîinelui. Zăngănindu-şi lanţul, dulăul lătra furios.

Căsuţa lui Nikita Kuzmici se înălţa în mijlocul curţii. La uşă atîrna un lacăt, ceea ce dovedea că nu era nimeni acasă. Pentru orice eventualitate însă, Kolea ocoli cu băgare de seamă casa. Toate ferestrele erau închise şi perdelele lăsate.

Linişte.

Băiatul se întoarse la gard şi strigă încetişor:

— Treci repede! Nu-i nimeni!

— Saltă puţin scîndurile... Uite-aşa... Şi fugarul îşi strecură cu greu umerii prin crăpătură. Dă-mi mîna... Trage-mă puţin...

Kolea apucă cu ambele mîini palma lui lată, cu degetele scurte, şi începu să-l tragă din răsputeri.

— Haide, haide! Mai iute! şoptea fugarul, străduindu-se să se strecoare printre scînduri. Reuşi în sfîrşit si, sleit de puteri, căzu pe pămînt. Se opri o clipă, respirînd greu şi sacadat.

— Ascunde-te! Nu mai sta! Ascunde-te mai repede! îl grăbea Kolea. Acuşi poate să se-ntoarcă...

Fugarul se ridică cu greu şi porni şchiopătînd spre magazie.

— Ar fi bine sa bati cuiele la loc — îi spuse el, trecînd pragul.

Dar Kolea nu avu timp să bată cuiele. Se auzi scîrțiitul portiței și băiatul abia apucă să se depărteze de magazie. Pe cărare, cu pași repezi, Borzov se îndrepta spre casă. Se vedea că e nemulțumit de ceva și, cu vîrful bățului pe care-l ținea în mînă, reteza tulpinile florilor.

Kolea încremeni. I se părea că stă prea aproape de magazie și de locul de unde fuseseră scoase scîndurile din gard. Dacă fugea înapoi, putea să-l trădeze pe omul care îi încredințase viața. Dacă rămînea pe loc, trebuia să explice cum a reușit să intre în curtea păzită cu atîta strășnicie de dulăul acela fioros.

Se auzi zgomotul lacătului pe care îl descuia Nikita Kuzmici și ușa se dădu în lături. Cînd „băieșul" o să intre în casă, Kolea va putea să fugă. „Să fugă, să fugă!" — numai la asta se gîndea el acum.

Dar Nikita Kuzmici nu se grăbea. Stătea întors cu spatele și se gîndea la ceva. Apoi Kolea îi auzi glasul abia șoptit:

— Vino după mine!

Ușa se trînti și Nikita Kuzmici dispăru în dosul ei. Kolea se ridică de jos și urcă cu teamă treptele pridvorului, ezitînd multă vreme înainte de a intra. Inima îi bătea cu putere.

— Da' intră odată! auzi el vocea surdă a lui Nikita Kuzmici.

Cu pălăria în cap și îmbrăcat cu paltonul, „băieșul" stătea în mijlocul camerei. Fața lui ascuțită era numai răutate, iar mîinile răsuceau cu gesturi nervoase bățul.

— Cum de-ai nimerit aici? întreba el, străduindu-se să vorbească liniștit. Ți-am spus să sari gardul!

— Păi am sărit! răspunse Kolea.

— Uită-te-n ochii mei... Minți! Te-ar fi sfîșiat cîinele! Cum ai ajuns aici, răspunde?

— Am sărit gardul — răspunse băiatul, străduindu-se să privească drept în ochii pătrunzători ai lui Borzov.

— Haide, haide! rîse Borzov. Văd eu că ești tare la minciuni. Ei, nu-i nimic. De ce nu m-ai așteptat? Ai văzut doar că nu m-am dus acasă!

— Am văzut!

— Și eu ce ți-am spus? Să sări gardul atunci cînd am să fiu eu acasă. Te-ar fi putut mușca dulăul!

— Da', ciinele e-n lanț!

— Aha, asta înseamnă că te-ai cățărat pe magazie!

— Da.

— Așa, așa... Atunci n-ai sărit în curte, urcîndu-te pe magazie... Și eu care credeam că te-a cruțat ciinele! Eh, ia te uită... Prin urmare, în gard există o crăpătură... Haide să mi-o arăți...

— Nu, nu! strigă înspăimîntat Kolea. Să nu te duci acolo!

— De ce să nu mă duc? întrebă Borzov, privindu-l printre gene. Doar crăpătura nu-i în gardul tău, e într-al meu! Hai să mi-o arăți!

— Nu, nu, nu merg...

Deodată Borzov se îmbună parcă:

— Ce-i cu tine, Kolea?... Bine, nu te duce, am s-o găsesc eu și fără tine. Uite, am aici niște plăcinte, ia și mănîncă!

Puse o farfurie cu plăcinte pe masă și ieși în curte. Cu inima cît un purice, Kolea se apropie de fereastră și-l urmări cu privirea. Borzov mergea încet de-a lungul gardului, cercetîndu-l cu atenție. Deodată se apleca și ridică ceva de jos. Kolea văzu cu groază că în miinile „băieșului" era cămașa fugarului, în care fusese învelit bolovanul.

Mai departe, totul se desfășură cu o iuțeală uluitoare. Borzov se repezi spre ciine, îl scoase din lanț, și ciinele, lătrînd furios, se năpusti spre magazie. Borzov deschise ușa, dar o trînti repede la loc, închizînd-o cu zăvorul.

— Păzește-l! strigă el ciinelui și ieși în fugă.

Kolea se repezi în curte și, în clipa aceea, și-ar fi dat viața ca să-l poată ajuta pe fugar. Ciinele se năpusti însă asupra lui și-l trînti la pămînt. Botul

uriaş îi atinse fața și Kolea îi simți umezeala fierbinte.

Închis în magazie, fugarul bătea cu putere în ușă, străduindu-se s-o spargă.

— Dik, înapoi! Culcat! strigă Borzov, care intrase în goană în curte, împreună cu doi soldați. Am dat de el... e aici, în magazie! Luați-l...

Cîinele, ascultîndu-și supus stăpînul, se culcă alături de Kolea, privindu-l cu ochii injectați. Soldații scoaseră din magazie fugarul, care se zbătea înjurînd de mama focului; ei îl loveau peste mîini și peste picioare.

— Pleacă, ticălosule! Hai, cară-te! îi strigă Borzov. Plînge ștreangul după tine!

Fugarul îl potopi cu un torent de înjurături:

— Trădătorule! Băieș blestemat! Nu se știe care din noi doi o să crape mai întîi!

În sfîrșit, fugarul fu luat pe sus. Borzov închise magazia, își șterse sudoarea de pe frunte și răsuflă adînc.

— Hai să mergem! spuse el cu glas liniștit lui Kolea.

Dar Kolea, plin de ură, se strînse ghem. Ochii lui Borzov deveniră înfiorători. Îl apucă de mînă cu degetele lui tari ca niște cîrlige și-l trase în casă.

— E prea devreme, cățelandrule, să poți judeca!

Kolea îl mușcă de mînă:

— Lasă-mă-n pace, dă-mi drumul!

— Ți-arăt eu ție „lasă-mă-n pace"! Borzov îmbrînci băiatul în cameră și încuie ușa cu cheia. Rămîi puțin aici și pe urmă stăm noi de vorbă!

CAPITOLUL IV

ÎN CASA LUI NIKITA BORZOV

Ceva mai tîrziu, Nikita Kuzmici îi aduse lui Kolea demîncare: o bucată mare de carne fiartă, pîine cu unt şi ceai fierbinte. Puse gospodăreşte farfuriile pe masă şi se aşeză alături de băiat, cu aerul unei gazde ospitaliere:

— Hai la masă, nepoţele!...

Din cauza războiului, oamenii se împrăştiaseră care încotro. Rudele erau despărţite. Unii se evacuaseră departe, în spatele frontului, alţii plecaseră pe front: Kolea, după moartea mamei lui, nu mai avea pe nimeni în oraş, afară de unchiul Nikita. Cine altul ar fi putut să poarte de grijă orfanului? Dar Kolea se ghemuise într-un colţ şi-l privea pe unchiul său cu ochii încărcaţi de ură. De ce îi poruncise oare mama să vină la el? De bună seamă, el este acela care a trădat-o, numai că ea n-a ştiut.

— Mănîncă, Kolea! insistă Nikita Kuzmici şi trase farfuria mai aproape de băiat. Mănîncă, dacă-ţi spun! Ce-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala?...

Dar Kolea nu se atinse de mîncare. Trecuse prin atîtea încercări în ultimele zile, încît se maturizase dintr-o dată. Pînă acuma, inima lui curată şi încrezătoare de copil ar fi fost gata să-l creadă pe Nikita, dar din clipa aceasta se temea de el şi-l ura. „Mai repede, cum să fug mai repede de-aici!" se gîndea el, pitindu-se în colţul camerei.

Nikita Kuzmici şedea posomorît, cu miinile pe masă, şi privea băiatul.

— Ia ascultă, mucosule, mult timp ai să te mai joci cu nervii mei? bombăni el. Prea mă scoţi din sărite şi-o să-ţi trag o mamă de bătaie cu cureaua, de-o să mă ţii minte cîte zile oi avea!

— Tata nu m-a bătut niciodată — îi răspunse duşmănos băiatul.

— Păcat! Văd că nu prea asculţi. Năravul din fire... Cîţi ani ai? Treisprezece?

— Încă n-am împlinit...

— Aşadar, treisprezece ani! Nu mai eşti un copil! Trebuie să înţelegi...

Kolea îi aruncă o privire răutăcioasă:

— Ce să-nţeleg?

— Uite ce! Mama ta te-a trimis la mine?

— Da — răspunse încet Kolea.

— Mergea la moarte şi te-a trimis la mine! Aşadar, ţi-a vrut binele. Da sau ba? Hai răspunde, de ce taci?

— Nu ştia ce rău eşti!

Nikita Kuzmici sări în sus şi izbi atît de tare cu pumnul în masă, încît farfuriile zăngăniră.

— Eşti prea crud la minte încă. Da! Nu eşti decît un căţelandru. Cum poţi tu să-i judeci pe cei mari?! Nu ştii nimic despre viaţă şi nu-i cunoşti preţul. Nu ştii cît sînge se varsă pentru ea! Borzov işi duse mîna la inimă şi, cu paşi tîrşîiţi, trecu în odaia vecină, prăvălindu-se pe pat.

— Apă, dă-mi apă! îngînă el.

Pesemne avea un atac de inimă. Întins pe pat, părea atît de mic, de bătrîn şi de lipsit de apărare, încît Kolea simţi cum îi tresare inima.

Îi aduse repede din tindă o cană cu apă rece şi scoase din dulapul pe care i-l arătă unchiu-său nişte prafuri. Luîndu-şi doctoria, Nikita Kuzmici rămase cîteva clipe nemişcat, cu ochii închişi. Kolea şedea tăcut pe marginea patului şi privea ţintă faţa palidă şi zbîrcită. Se gîndea ce să facă mai departe. În lagăr, la tatăl lui, nu se putea duce, pentru că n-o să-l lase nimeni să intre. E chiar primejdios să se ducă pînă acolo. Dacă hitleriştii vor afla că femeia spînzurată în piaţă a fost nevasta

prizonierului... s-ar putea să-l omoare şi pe tata. Să-i spună toate astea unchiului Nikita, sau nu? Poate să aibă încredere în el? O să-l ajute oare?

Peste vreo zece minute, Nikita Kuzmici deschise ochii şi, cu privirea tulbure, se uită la Kolea.

— Mi-a trecut! răsuflă el, uşurat. Cît pe-aci să-mi dau duhul... Bine c-ai fost tu lîngă mine.

Borzov mai stătu puţin întins pe pat, apoi se ridică în capul oaselor şi începu să-şi încheie cămaşa la piept.

— Un' te duci, unchiule Nikita?

— Nu mă duc nicăieri, stau acasă. Dar nu se poate să rămîn multă vreme culcat; mă sufoc şi mi se opreşte inima. Ei, hai, du-te şi mănîncă!

Ascultător, Kolea se duse la masă şi-şi tăie o bucată de carne.

— Mănîncă mai mult — îi spuse unchiul Nikita, aşezîndu-se de cealaltă parte a mesei. Unge pîinea cu unt...

Kolea mînca repede, iar unchiul Nikita îl urmărea tăcut. Deodată, el observă în ochii lui Kolea o licărire şireată. Băiatul aruncă o privire bătrînului, iar apoi îşi lăsă din nou ochii în jos.

— Unchiule, de ce l-ai predat pe omul acela poliţailor? întrebă el, cu glas scăzut.

Nikita Kuzmici se aprinse.

— Ia ascultă — îi strigă el, pierzîndu-şi răbdarea — nu cumva îmi iei un interogatoriu? Spune-mi, mai bine, cum de-a nimerit el în curtea mea?

— Eu l-am ascuns.

— Tu? Dac-ar fi aflat gestapoul, ne-ar fi împuşcat pe loc pe amîndoi!

— Dar n-ar fi aflat nimeni, dacă nu spuneai dumneata.

Nikita Kuzmici se enervă şi schiţă un gest larg:

— Ce să mai vorbesc cu tine? Eşti un prost! E o mare fericire că l-am găsit eu în magazie... Că dacă s-ar fi făcut aici, seara, percheziţie, cum aş fi putut să le explic? Mi s-ar fi spus cu siguranţă: „L-ai ascuns înadins",

— Dar ai fi putut să-l laşi să plece.

— „Să plece !" îl îngînă Nikita Kuzmici. E uşor de zis, da' greu de făcut !

Kolea împinse farfuria deoparte.

— Ce-i cu tine ? îl întrebă alarmat Nikita Kuzmici.

— Eşti un om rău, unchiule Nikita. Asta e ! Mai bine am să plec de la dumneata.

— Ai să pleci ?

Kolea continuă cu îndărătnicie :

— Da ! Mai bine mă duc în lagăr, să stau acolo cu tata !

— În lagăr ?! se miră Nikita Kuzmici. În care lagăr ?

— Ei, în lagărul acela care-i la marginea oraşului, în dosul sîrmei ghimpate.

Cutele de pe fruntea lui Nikita Kuzmici se adînciră şi mai tare. Privea încordat faţa băiatului şi se străduia să înţeleagă ce-i spune.

— Tata ? Care tată ? Tatăl tău ? E acolo ?

Kolea nu-i răspunse. Nu, n-o să-i spună nici un cuvînt mai mult.

— De ce-ai pomenit de tata ? L-ai văzut cumva ?

Kolea se ghemui din nou în colţul lui. Cum de scăpase vorba asta ? Acum o să moară şi tata. Nu, nu, unchiul lui nu va mai afla nimic. Nici un cuvînt !

— L-ai văzut în coloana prizonierilor ? întrebă Nikita Kuzmici, apropiindu-se de băiat. Spune ! L-ai văzut ?

Kolea se străduia să nu-şi plece ochii sub privirea scrutătoare a lui Nikita Kuzmici.

— Nu, nu l-am văzut... Am spus-o aşa, într-o doară... Am născocit...

Nikita Kuzmici clătină cu îndoială din cap :

— Astfel de lucruri nu se spun aşa, într-o doară... mai ales acum, cînd ţi-ai pierdut mama... Se aşeză din nou şi-şi aprinse o ţigară. Uite ce-i, nepoate — zise el după ce se gîndi puţin — îţi interzic să ieşi din curte ! Va veni vremea potrivită

și am să-ți spun eu unde să te duci și ce să faci... Ei, și-acum, sper că ne-am înțeles ?

— Ba am să fug — răspunse cu încăpățînare și ură băiatul.

— Bine, dacă-i așa !... Atunci...

Se auzi cheia răsucindu-se de două ori în broască.

Kolea se repezi la fereastră. În ramă erau înfipți drugi groși de fier. Nici cu ferăstrăul, chiar dac-ai tăia la ei o zi întreagă, și tot nu-i puteai răzbi.

Peste cîteva minute, unchiul Nikita, în palton, cu gulerul ridicat, ieși din curte, după ce dădu drumul cîinelui din lanț.

Kolea rămase singur și-l cuprinse deznădejdea. Trăgea de ușă cît îl țineau puterile, se arunca în ea cu tot trupul, străduindu-se s-o spargă, izbea cu picioarele, dar în zadar. Ușa masivă de stejar nu ceda de loc și ar fi putut să reziste asaltului unui om mult mai voinic. Se zguduia numai și vuia surd sub loviturile lui. Nu, din odaia asta nu va putea ieși niciodată. Kolea își băgă capul în sobă, însă hornul era prea îngust. Se alese doar cu nasul și obrajii mînjiți de funingine.

Unde se dusese oare „băieșul" ? Plecase, de bună seamă, la gestapo, să anunțe ceea ce aflase despre tatăl lui Kolea. „Ce-am făcut, ce-am făcut ! se căina băiatul. Cum să-l ajut pe tata ? Cum să-l salvez ?"

Numai de s-ar întoarce odată unchiul Nikita ! O să-l omoare, da, o să-l omoare cu cuțitul ăsta care stă pe masă. Și Kolea apucă un cuțit mare de bucătărie, cu vîrful ascuțit. Da, da, o să-l omoare...

Se întuneca repede. În curtea pustie lătra plictisit cîinele. Copacii, pe care toamna îi văduvise de frunze, își legănau trist ramurile înnegrite. În camera alăturată se auzea tic-tacul ritmic al unui ceas de perete...

Cît timp să fi trecut oare ? O oră, două, trei ? Kolea ședea cu ochii deschiși și se gîndea încordat. Își aminti de copilăria lui, își aminti de tatăl și de mama lui... Tot timpul avea în fața ochilor dunga vînătă de pe obrazul mamei, pe care o văzuse

atunci cînd ea se aplecase să-l sărute pentru ultima oară... Imaginea i se întipărise în minte şi-l obseda. De porumbei, de jocurile cu prietenii nu-şi mai amintea de loc. Era un biet omuleţ asupra căruia năvăliseră dintr-o dată toate necazurile şi care se străduia să înţeleagă ce trebuie să facă de acum încolo.

Deodată, cîinele începu să latre furios. Kolea se apropie de fereastră şi văzu o siluetă neagră ce venea dinspre poartă. Unchiul Nikita !... A tras zăvorul... În coridor se auziră paşi tîrşîiţi. Ţăcăni întrerupătorul şi, prin crăpătura uşii, în odaie pătrunse o fişie îngustă de lumină. Borzov rămase în tindă, să-şi scoată paltonul, apoi se apropie de uşă.

Kolea se lipi de pervaz. De îndată ce unchiul Nikita va deschide uşa, el îi va da lovitura. Dar liniştea din cameră îl făcu pe Nikita Kuzmici să devină bănuitor.

— Dormi ? întrebă el de după uşă. Bine, dormi, nu te mai tulbur.

Unchiul Nikita ţăcăni iar întrerupătorul şi plecă în camera vecină, care-i servea drept sufragerie. Umblă multă vreme prin odaie, trăgînd la o parte mobilele, făcînd zgomot : parcă mişca dulapul din loc... sau poate masa ? Kolea trăgea cu urechea la zgomotele ce veneau din încăperea alăturată şi se gîndea ce să facă : să-l cheme pe unchiul Nikita sau să aştepte pînă ce va deschide el uşa ?

Se hotărî să aştepte ca unchiul Nikita să intre singur în cameră.

După un timp, „băieşul" trecu în tindă. Se auzi iar zăvorul şi Nikita Kuzmici trînti uşa. Apoi linişte. Se dusese în curte. Dar zadarnic se strădui Kolea să-i desluşească umbra în partea aceea a curţii unde era poarta, că tot nu reuşi să vadă nimic. Auzi numai zăngănitul lanţului de care sta legat cîinele, şi lătratul lui. I se păru ciudat însă că acum cîinele lătra în cealaltă parte a curţii. „Acolo oare ce păzeşte ?" se întrebă el.

Nikita Kuzmici nu rămase multă vreme afară. Peste cîteva minute se întoarse, încuie bine uşa

pe dinăuntru şi stinse lumina. Judecînd după liniştea care se lăsase în casă, Kolea fu convins că bătrînul se culcase şi adormi şi el, dar fu trezit de nişte voci înăbuşite. Era o noapte întunecoasă. Pe sub uşă nu străbătea nici cea mai slabă rază de lumină. Pesemne că uşa odăii vecine, care dădea în tindă, era bine închisă.

Somnul îi pieri pe loc şi Kolea îşi lipi urechea de gaura cheii. Da, fără îndoială, se auzeau două voci. Una surdă, necunoscută, cealaltă piţigăiată, a unchiului Nikita. Dar băiatul nu putu să desluşească nici un cuvînt.

Kolea îşi lipi urechea de perete, mai aproape de soba care încălzea două camere: aceea în care se afla el, şi odaia vecină unde unchiul Nikita discuta cu necunoscutul. Faptul că această discuţie avea loc în toiul nopţii îl făcu pe Kolea să devină atent. Despre ce vorbesc oare? De bună seamă că uneltesc ei ceva. Aici, în colţ, la peretele de lîngă sobă, se auzea ceva mai bine, dar cuvintele nu se desluşeau totuşi.

Deodată, pe Kolea îl străfulgeră un gînd: ce-ar fi dacă şi-ar vîrî capul în sobă? Zis şi făcut.

Într-adevăr, aşa se auzea bine. De cealaltă parte a peretelui, soba avea probabil o răsuflătoare, deoarece glasurile răsunau acum foarte limpede.

— Eşti convins? întrebă vocea groasă, care i se păru cunoscută lui Kolea.

— Absolut convins — răspunse unchiul Nikita.

— Ai controlat?

— Am controlat.

Urmă un moment de linişte.

— Şi cine l-a mai văzut în afară de Kolea? întrebă iar vocea groasă.

— Încă trei oameni... Dar ăştia tac... Era cît pe-aci să se trădeze cînd a căzut în piaţă.

— Cîţi prizonieri sînt acum în lagăr?

— Vreo şase sute.

— Şi cînd o să-i ducă de-aici?

— Meyer spunea că vor începe să construiască fortificaţiile peste cîteva săptămîni. Dar, bineînţeles, prizonierii vor fi trimişi acolo mai înainte.

— Şi tu ai să ştii din timp?

— E foarte greu, dar am să-ncerc.

Kolea înţelese că era vorba despre tatăl lui. Poate că omul care vorbeşte cu unchiul Nikita este un ilegalist? Dar atunci de ce vorbeşte cu unchiul Nikita despre un lucru atît de important? Şi deodată Kolea sări ca ars. În ajunul arestării sale, mama se întîlnise şi ea cu unchiul Nikita. Nu, ea nu se dusese la el acasă, fusese la el la primărie, iar cînd se întorsese, era tare tulburată. Acum e sigur că unchiul Nikita atrage oamenii, apoi îi trădează. Trebuie să-l prevină pe cel care se află în odaia alăturată. Omul ăsta habar n-are că unchiul Nikita l-a trădat astăzi pe fugarul acela!

— Acţiunea asta trebuie s-o ducem la capăt cu orice preţ — spuse din nou vocea groasă. Va trebui să pornim cu tot grupul pentru îndeplinirea ei! Dar înţelege şi tu: cea mai mică greşeală ne poate fi fatală. E nevoie de multă prudenţă, ca să nu cădem în cursă...

— Da, trebuie să acţionăm prin surprindere — răspunse Nikita Kuzmici, şi lui Kolea i se păru că-l vede zîmbind. Tăcură din nou. Dar ce să fac cu băiatul? întrebă Borzov.

— Ţine-l deocamdată la tine.

— Nu vrea. Spune că va fugi...

— Acum, în nici un caz nu-l putem lua cu noi. Să stea vreo lună la tine.

— Voi fi nevoit să-l ţin încuiat.

— Ei, asta-i prea de tot!

— Văd eu cum fac. Dacă se obişnuieşte aici, atunci e altceva... Bea-ţi ceaiul că se răceşte.

— Nu, nu-mi arde mie de ceai! Trebuie să plec. Dik e legat?

— Legat.

— Rău cîine mai ai!

Nikita Kuzmici rîse:

— Da, într-adevăr! Dar pentru asemenea viață, e cel mai potrivit paznic.

Se auzi zgomotul unui scaun împins la o parte.

— Uite ce-i, Ghenadi Andreevici...

— Nu Ghenadi Andreevici, ci Pavel Martînovici — îl corectă Ghenadi pe interlocutorul său.

Kolea își reținu cu greu un strigăt de bucurie. Cum de nu și-a dat seama pînă acum? Sigur, ăsta era glasul lui Ghenadi Andreevici, profesor la școala unde învățase el.

Poate că ar fi bine să strige, să bată din picioare, să-l cheme în ajutor! Să-i povestească tot adevărul despre unchiul Nikita! Ei, dar dacă unchiul Nikita o să-l omoare pe Ghenadi Andreevici cînd o să vadă că acesta știe tot adevărul despre el? Nu, trebuie să tacă, să rabde și să asculte mai departe...

— Și-acum, Nikita Kuzmici, ține minte locul de întîlnire — spuse Ghenadi Andreevici — satul Malinovka.

— Așa!

— Casa Poloznevei. La marginea satului...

— Așa... țin minte.

— Parola: „Se poate să beau puțină apă?" Și ți se va răspunde: „Apă e multă, poți să bei cît vrei!" Ai înțeles? Repetă!

Și Nikita Kuzmici repetă:

— „Se poate să beau puțină apă?"

— Știi acuma care-i sarcina ta? întrebă Ghenadi Andreevici. Nu trebuie să-ți repet nimic?

— Am înțeles tot, Pavel Martînovici!

— Acționează, dar cu multă prudență! Rămîi cu bine... Du-te și ține cîinele pînă sar eu gardul...

În tindă răsunară surd pașii celor doi oameni. Se auzi trîntindu-se ușa de la intrare. În fundul curții, cîinele începu să latre și lătratul lui deveni din ce în ce mai puternic. Nikita Kuzmici mutase cîinele la locul lui... Peste o clipă se auzi din nou zăvorul. Borzov rămase cîteva minute lîngă ușa în dosul căreia, tremurînd de încordare nervoasă, stătea Kolea. Ascultă puțin și, văzînd că e liniște, Nikita Kuzmici se întoarse în camera lui.

Kolea îşi vîrî din nou capul în sobă.

— Dumneata eşti, domnule Blinov? auzi el glasul unchiului Nikita. Iartă-mă că-ţi telefonez în toiul nopţii, dar trebuie să-ţi comunic ceva extrem de important... Da, aş putea să aştept şi pînă dimineaţă... Am înţeles... mîine, fix la ora 9, sînt la dumneata...

Cuvintele acestea spulberară toate îndoielile lui Kolea.

Pe Ghenadi Andreevici şi pe ceilalţi ilegalişti care luptau împreună cu el îi pîndea, fără îndoială, o mare primejdie.

CAPITOLUL V

O ZI GREA

Kolea se răsuci pe divanul îngust şi tare, fără să poată adormi; spre dimineaţă, răpus de oboseală, căzu într-un somn adînc şi greu. Se trezi însă brusc. Presimţirea unei primejdii apropiate, care se cuibărise dintr-o dată undeva în tainiţele conştiinţei lui, îl făcu să se dezmeticească repede. Sări în sus ca ars. Zvîrli cît colo mantaua ruptă cu care se învelise şi rămase în mijlocul camerei, cu părul zbîrlit şi cu obrazul brăzdat de dîra roşie pe care i-o lăsase perna aspră.

În uşă, fără să treacă pragul, stătea Nikita Kuzmici, îmbrăcat cu paltonul şi cu şapca în cap.

— Tu, Kolea, ar fi bine să lucrezi la pompieri — spuse el, zîmbindu-i cu blîndeţe.

Kolea îşi holbă ochii cîrpiţi de somn, simţind în tot corpul o amorţeală neplăcută. La fereastră se iţea o dimineaţă însorită şi luminoasă. În vîrful gardului se foia un cocoş mare şi frumos, care-şi scutura semet penele.

— Nu te teme, nu m-ating de tine — îi spuse liniştit Nikita Kuzmici. Şi nici n-am să te-ncui... Eşti liber să umbli prin toată casa. Mîncarea-i pe masă. Dar în curte să nu ieşi, că te sfîşie cîinele... Şi să fii cuminte... Cînd mă-ntorc deseară, vedem noi ce-i de făcut...

Şi Nikita Kuzmici ieşi fără să mai încuie uşa în urma lui. Kolea îl văzu cum dă drumul cîinelui din lanţ, apoi cum, îndreptîndu-se cu paşi grăbiţi spre poartă, părăseşte curtea. Se opri puţin în loc, îl ameninţă sever cu degetul şi păşi în stradă.

Băiatul se trînti din nou pe divan. Undeva, dincolo de perete, se auzea tic-tacul ritmic al ceasului. În curte, cocoşul cînta vesel, iar cîinele, care alerga sub ferestre, îi răspundea cu un mîrîit furios.

Casa lui Nikita Borzov avea trei camere. În prima, cea mai spaţioasă, era o sobă mare de cărămidă, acoperită cu o plită groasă de fontă, cu trei ochiuri. În dreapta, în colţ, se afla un bufet pentru vase, iar în mijloc, o masă grea de stejar, cu picioarele scurte. La masa asta mînca unchiul Nikita şi tot la ea scria seara, punînd în faţă vechiu-i registru de contabilitate, cu coperţile negre. Uşa din stînga dădea într-o cameră mică, din care aproape trei părţi erau ocupate de un pat lat. Deasupra patului, într-o ramă neagră, atîrna o fotografie mare a unchiului Nikita. Fotografia asta fusese făcută încă în ajunul revoluţiei, cînd lucra tot la baia orăşenească, pe atunci proprietatea negustorului Trifonov. Fotograful îl pusese să stea în picioare, lîngă o etajeră pe care fusese aşezat un vas frumos, cu trandafiri mari de hîrtie. Umerii înguşti ai unchiului Nikita erau strînşi într-un surtuc negru, împrumutat anume pentru această ocazie, iar faţa, şi aşa destul de mică şi inexpresivă, părea şi mai mică din pricina mustăţilor cu vîrfurile ascuţite şi răsucite în sus ca nişte săgeţi.

În a treia cameră, în care stătea acum Kolea, se afla un divan, iar pe pereţi atîrnau cîteva litografii tăiate din reviste vechi. Camera asta n-avea o destinaţie anume, şi unchiul Nikita o punea la dispoziţia rudelor care veneau cîteodată la oraş.

De cînd ajunsese însă o personalitate importantă în oraş, angajase o femeie în vîrstă, care venea de două ori pe săptămînă şi-i avea grijă de gospodărie. Unchiul Nikita îşi încălzea singur mîncarea pe o lampă de gaz care afuma toată casa.

Kolea găsi pe masă un castron cu carne fiartă, nişte castraveţi muraţi, pîine neagră şi plăcintă cu varză. Văzînd aceste bunătăţi, nu rezistă şi luă un cuţit, repezindu-se lacom asupra mîncării. Înghiţea

bucățile de carne pe nemestecate și mușca din castraveți de-i trosneau dinții.

Bucata mare de carne și osul cu măduvă care rămăseseră mai puteau sătura vreo cinci oameni. Plăcinta, cu toate că nu era proaspătă, i se păru deosebit de gustoasă. Îi lipsea numai ceaiul. Dar, la urma urmei, după ce mîncase castraveți murați, putea să bea o cană cu apă rece. La vîrsta lui Kolea, astfel de lipsuri nu-ți strică buna dispoziție, și băiatul se simți mult mai în putere. Își luă inima în dinți și deschise ușa spre pridvor. De cum îl zări, cîinele începu să mîrîie surd, rînjindu-și colții albi și uriași și, în salturi mari, se năpusti spre el. Kolea trînti ușa chiar în clipa cînd labele păroase ale cîinelui atinseră pridvorul, apoi alergă la fereastră. Dulăul ședea pe treapta de sus, privind spre ușă cu ochi flămînzi și răi. Kolea întredeschise ușa. Dulăul începu să latre prelung. Nu, cu animalul ăsta nu te poți înțelege ! Dac-ar încerca să-l cîștige totuși cu ceva ? Tăie o bucată de carne, fluieră și i-o aruncă. Cîinele adulmecă bucata și se îndepărtă nepăsător.

Da, fără îndoială, unchiul Nikita știa în paza cui își lăsase nepotul ! Unui asemenea paznic poți să-i încredințezi liniștit toată casa.

Orele se scurgeau chinuitor de încet... Soarele scăpăta spre asfințit. Kolea umbla agitat de colo pînă colo, străduindu-se în zadar să găsească o soluție de a ieși din casă. Într-un colț, după sobă, găsi o frînghie lungă și-i făcu un laț la un capăt. Încercă de cîteva ori să-l zvîrle pe gîtul blestematului de cîine, dar dulăul se ferea cu dibăcie sau apuca frînghia cu dinții, încercînd s-o rupă. Acest joc enervant continuă timp îndelungat. Pînă la urmă, Kolea obosi și se urcă pe pervazul ferestrei.

Ce să facă ? În timp ce el zace închis aici, unchiul Nikita i-a și povestit, desigur, lui Meyer despre vizita din timpul nopții. Acum hitleriștii cunosc parola și vor trimite un spion la văduva Polozneva. Iar mai departe... Deodată parcă-l văzu pe Ghenadi Andreevici zăcînd la pămînt, cu un glonț

în cap... Şi băiatul se gîndi la taică-su: „Ce-o să se întîmple cu tata? Unchiul Nikita a aflat că este în lagăr. Cu siguranţă că tata va fi spînzurat... Doamne, ce prostie am făcut că i-am spus unchiului Nikita!"

Trebuie să scape cît mai repede din casa asta blestemată, dar ce te faci cu afurisitul de cîine?... Ce-ar fi dacă s-ar înfăşura în plapumă şi ar ieşi în goană?... Nu, nu se poate, cîinele, oricum, se va năpusti asupra lui şi-l va sfîşia cu colţii. Ah, să-l otrăvească, dar cu ce? Dacă l-ar pocni în cap cu vătraiul din dosul sobei? Kolea coborî de pe pervaz şi luă vătraiul plin de funingine: vătraiul avea coada arsă în două locuri şi abia se mai ţinea. Toporul... Dacă ar lua toporul? Kolea se repezi să-l caute prin toată casa. Dar nu-l găsi nici în odaie, nici în cămară, nicăieri. Probabil că unchiul Nikita îl ascunsese în magazie.

În tindă, Kolea se opri deodată locului. Între uşa care dădea afară şi uşa care dădea în casă era un spaţiu destul de... Ce-ar fi să ademenească dulăul acolo, apoi... O, dac-ar reuşi!

Intră în cameră, luă laţul, îl desfăcu, apoi se întoarse în tindă, legă capătul frînghiei de clanţa uşii de afară, iar restul funiei îl trecu, prin tindă, în casă. Apoi închise uşa dinăuntru, însă nu de tot, ci numai atîta cît să rămînă o crăpătură îngustă, şi trase frînghia spre el. Asta e! Uşa de afară se trînti. Kolea împinse apoi uşa dinspre odaie şi o închise bine, strîngînd frînghia de pervaz! Ca să fie mai sigur, Kolea legă capătul funiei de un picior al mesei.

Aşa! Dacă dulăul va nimeri în tindă, din capcana asta n-o să mai poată scăpa.

Acum rămăsese de făcut ceea ce era mai important, şi anume să-l ademenească în casă, iar el, Kolea, să aibă timp să închidă şi uşa dinăuntru. Da, dar cum? Să-i mai arunce nişte carne? Cîinele n-a mîncat nici bucata aceea; uite-o, mai zace şi acum în praf, lîngă scară. Nu, trebuie să născocească altceva.

Kolea stătu puțin și se gîndi. Cine ar fi putut bănui că acest băiețandru firav, cu obrajii palizi și ochii mari, cenușii e gata să se încaiere cu un dulău puternic, mare și rău, dresat anume pentru a prinde oameni!

Ieși în pridvor și se opri pe treapta de sus. Cîinele stătea culcat pe cărarea care ducea spre poartă, cu labele întinse înainte, și-l privea cu atenție. Părea obosit, dar, conștient de forța sa, își alesese o poziție favorabilă. Poftim de încearcă să treci pe lîngă el, dacă poți!

Kolea stătu puțin locului, făcîndu-și curaj. Hotărîrea pe care o luase s-ar fi putut termina pentru el într-un mod îngrozitor. Ieri îl salvase unchiul Nikita, acum însă, dacă-l prinde, cîinele nu-l va cruța. Deodată băiatul își scutură capul, se strînse ghem de parcă s-ar fi pregătit să se arunce într-o apă rece ca gheața și sări de pe pridvor pe cărare, năpustindu-se spre cîine.

Surprins, dulăul se ridică în picioare, se dădu speriat înapoi, dar în aceeași clipă, rînjindu-și colții, își făcu vînt ca să-i taie calea. Kolea mai făcu vreo zece pași în fugă, se întoarse și se repezi spre pridvor, auzind în urma lui răsuflarea grea a cîinelui.

Năvăli ca năuc în pridvor, apoi în tindă, observă cum îl urmărește umbra neagră, trînti ușa dinăuntru și se lipi de ea, pierzîndu-și aproape cunoștința. Înfuriat, cîinele zgîria ușa cu labele. Venindu-și puțin în fire, Kolea întredeschise ușa și trase de frînghie. Ușa de afară se trînti și cursa se închise.

Urlînd înfiorător, cîinele se zbătea ca turbat în spațiul îngust dintre cele două uși, dar acum nu mai era periculos. Peste cîteva minute, Kolea se cățără pe gard, chiar prin locul pe unde sărise în ajun. Uff! Iată-l în curtea vecină! Nu îndrăznise să iasă pe poartă, de teamă că-l va întîlni în drum pe unchiul Nikita. Se strecură prin curți dosnice și ajunse în strada vecină. Simțindu-se scăpat de primejdie, se așeză pe o grămadă de lemne, să mai răsufle puțin.

În sfîrşit e liber! Ce să facă acum? Încotro s-o ia? Toată ziua fusese atît de preocupat de dorinţa de a fugi, încît nici nu se gîndise măcar unde se va duce după aceea.

Acasă la el nu voia să se mai întoarcă. Prea îi stăruia în minte noaptea aceea îngrozitoare, noaptea cînd rămăsese singur, după uciderea mamei lui. Trebuie să ajungă cît mai curînd în sat. Îşi aminteşte bine parola. „Se poate să beau puţină apă?" Dacă va merge mai repede, pînă se înserează va fi acolo.

Kolea se îndreptă spre poarta din dosul căreia se vedea strada. Ajuns aici, se uită cu prudenţă în jur. Se părea că nu-l pîndeşte nici o primejdie. Nişte femei veneau de la piaţă. Pe cealaltă parte a străzii trecea încet un poliţai. Cu ăsta ar fi mai bine să nu se întîlnească.

Kolea se întoarse şi porni în sens opus. La colţul străzii auzi în urma lui nişte paşi tîrşîiţi; se uită îndărăt şi dădu să fugă, dar era prea tîrziu. O mînă osoasă şi puternică îl înşfăcase de umăr.

— Încotro fugi, băiete? spuse un bărbat cu glasul blînd. Hai, nu te zbate! Nu trebuie să-ţi fie teamă de mine! Ia te uită în ce hal eşti! Istovit de-a binelea... Hai cu mine! Nu trebuie să rămîi pe stradă. Ai să te prăpădeşti.

Şi, strîngîndu-l zdravăn de mînă, îl tîrî cu sila după el. Nu-i era uşor bătrînului să ducă în mîna stîngă trepiedul aparatului fotografic, iar cu dreapta să tragă băiatul, care se împotrivea din răsputeri. Dar fotograful din piaţă nu voia să lase nici trepiedul, nici mîna băiatului. Fără trepied, n-ar mai fi avut din ce trăi, iar băiatul... Cum ar fi putut lăsa omuleţul ăsta, părăsit de toţi, să se descurce singur?

CAPITOLUL VI

NOI ÎNCERCĂRI

Iakuşkin mergea încet, tîrîndu-şi anevoie picioarele, şi ofta adînc. Avea aerul unui om bolnav şi istovit de puteri. Deodată se opri.

— Ei, Kolea — spuse el — n-am să te iau cu sila. Dacă vrei, poţi să pleci, uite drumul, dar la mine, să ştii, ai s-o duci bine. Dacă rămîi singur, te prăpădeşti cu zile. Hai vino! N-o să-ţi pară rău.

Ochii spălăciţi, cu pleoapele zbîrcite, îl priveau blînd. În toată înfăţişarea lui era ceva care te făcea să ai încredere în el.

— Dă-mi trepiedul! zise Kolea. Ţi-l duc eu.

— Na, du-l tu! răspunse Iakuşkin, bucuros, şi-i întinse trepiedul de lemn. Dar bagă de seamă, du-l cu grijă! Să nu-l scapi...

Kolea nu se aşteptase la atîta încredere din partea bătrînului. De cîte ori a dorit să pună şi el mîna pe aparatul în jurul căruia oficia bătrînul fotograf, dar lucrul acesta i se părea atît de imposibil, încît nici măcar nu încercase s-o facă. Şi-acum, poftim, duce el singur trepiedul! Cînd îl priveai, trepiedul părea greu şi masiv, dar de fapt era uşor, fiind făcut din lemn de frasin uscat.

Kolea mergea ţanţoş alături de Iakuşkin, închipuindu-şi că e scutierul lui.

— Ai să locuieşti la mine — îi spuse bătrînul — şi-am să te învăţ multe lucruri...

— Să şi fotografiez?

— Bineînţeles.

— Şi e greu tare?

— Greu, dar dac-ai să fii sîrguincios, ai să înveţi.

Kolea îl privi atent: nu cumva glumeşte? Dar bătrînul îl bătu uşurel pe umăr.

— Ai să devii un bun fotograf... Şi-ai să vezi cum o s-o ducem noi doi! Eu am să stau la casă, iar tu o să fotografiezi.

— Cu un aparat mare?

— Da, cu cel mai mare.

Merseră în tihnă pînă la casa lui Iakuşkin, aflată pe una din străduţele lăturalnice. Gardul strîmb, care fusese cîndva verde, acum era de un cenuşiu murdar. Căsuţa mică părea crescută din pămînt. Construită încă la mijlocul veacului trecut, schimbase mulţi stăpîni care, după cum se vedea, nu prea se îngrijiseră de ea. Zidurile deveniseră vineţii din pricina intemperiilor, pridvorul scîrţîia din toate încheieturile de îndată ce puneai piciorul pe el, iar uşa de la intrare avea prinse pe margini fîşii de pîslă. Şi-năuntru, casa era la fel de neîngrijită şi avea un aspect jalnic. Ciudat lucru însă: nimic din interiorul ei nu trăda profesiunea stăpînului. Pe pereţi nu atîrnau fotografii, nu se vedea nici un album. Numai în cămăruţa întunecoasă, lipită de bucătărie, se aflau borcane cu lichid fixativ şi felurite ustensile, de care un fotograf nu se poate dispensa.

În căsuţa aceasta, Kolea se simţi uimitor de liber. Iakuşkin puse aparatul pe o măsuţă aşezată în faţa unei oglinzi vechi, cu ramă neagră, şi luă trepiedul din mîna lui Kolea.

— Ei, iată că am ajuns! Îndată o să-ţi dau să mănînci şi să bei ceai...

Kolea simţi că-l cuprinde un val de energie.

— Dumneata stai jos — spuse el, făcînd pe gospodarul. Unde-i samovarul? Las' că-l pun eu singur...

Iakuşkin zîmbi:

— N-am samovar. Am numai un ceainic. Apa-i în căldare, după uşă, iar lampa de gaz, pe plită... După cum văd, eşti un băiat isteţ. Frumos din partea ta că ajuţi un om bătrîn...

Cît timp Kolea se ocupă de ceainic, Iakuşkin puse masa. Scoase din dulap o bucată de brînză, pîine şi puţin unt.

— Să-mi spui Ivan Mitrici — zise Iakuşkin, băgînd de seamă că băiatul, neştiind cum să i se adreseze, se simţea stingherit — şi acum nu te mai agita atîta, stai jos şi odihneşte-te... Unde ai fost toată ziua şi toată noaptea? Te-am căutat de-am căzut din picioare de oboseală. Credeam că te-ai rătăcit pe undeva...

Kolea îi povesti ce i se întîmplase din clipa cînd îl luase unchiul Nikita. Nu-i pomeni însă de discuţia pe care o auzise în timpul nopţii. Deşi i se părea că poate să aibă deplină încredere în Iakuşkin, îşi dădea totuşi seama că secretul ăsta nu trebuie să-l destăinuiască nimănui.

Ascultînd cu atenţie cum unchiul Nikita predase gestapoului pe prizonierul fugar, Iakuşkin rămase multă vreme tăcut, dus pe gînduri.

— Ce ticălos! izbucni el deodată. Trădătorul! S-a vîndut pentru o cutie de conserve! Ai făcut foarte bine că ai fugit de la el.

— Dar dacă unchiul Nikita o să vină aici? întrebă Kolea.

— Nu vine — răspunse ferm Iakuşkin — e un laş! Ia zi, cum te-a dus la el, pe furiş, ai?

— Mi-a spus să nu mă apropii de el, ci să merg în urma lui.

— Păi vezi! N-a vrut să te lase să ieşi din casă, temîndu-se că poliţaiul o să afle că eşti rudă cu el... Nu-i nimic, există oameni care ţin socoteală de tot ce se petrece...

— Şi dumneata îi cunoşti? întrebă Kolea.

În naivitatea sa, băiatul credea că bătrînul ştie adevărul despre Ghenadi Andreevici şi vorbeşte tocmai despre el. Dar, spre mirarea lui, Iakuşkin deveni dintr-o dată tăcut, încruntîndu-şi sprîncenele stufoase, care îi acoperiră aproape complet ochii.

— Ei, asta n-are nici o legătură cu treaba noastră — îi răspunse el pe ocolite. Iar unchiul ăsta al tău

va răspunde pentru tot ce uneltește. Pentru tot! Și făcu un gest amenințător cu degetul. Și pentru viața mamei tale va răspunde, bestia!

Kolea simți cum i se frînge inima de durere. Lupta greu cu ispita de a-i povesti lui Iakușkin totul, pînă la capăt: și despre discuția pe care o auzise în timpul nopții, și despre locuința conspirativă din casa văduvei, și despre tatăl său care se chinuia în lagăr, și despre faptul că vrea să ajungă pînă la Ghenadi Andreevici, ca să-l roage să-l ajute.

— Ia vezi, parc-a fiert apa — grăi Ivan Mitrici — aud cum saltă capacul ceainicului. Caută ceaiul în dulap.

Kolea se duse în bucătărie. Într-adevăr, apa fierbea și din ceainic ieșeau șuvițe cîrlionțate de aburi. Băiatul apucă mînerul de fier, dar își arse două degete.

— Aoleu!

— Ce-ai pățit? îl întrebă Ivan Mitrici din camera cealaltă.

— M-am fript la degete — se văită Kolea.

Dar strigase nu numai pentru că-și arsese degetele. În curte, sub plopi, stătea unchiul Nikita. Cînd apăruse? Doar în clipa asta s-a uitat pe fereastră, și în curte nu era nimeni! Observînd că băiatul îl vede, unchiul Nikita îi făcu semn, ducîndu-și degetul la buze. Ce înseamnă asta? Un avertisment? Sau poate trebuie să tacă...

Fără să-și dea seama, Kolea se întoarse: Iakușkin îl văzuse oare și el pe unchiul Nikita? Fotograful se dusese în cămăruța de lîngă bucătărie și umbla la niște borcane, tușind într-una bătrînește. Cînd Kolea privi din nou, unchiul Nikita dispăruse. Pe cărarea ce ducea spre gard nu mai era nimeni. În același timp se auzi scîrțîitul treptelor și cineva care orbecăia în tinda întunecoasă, în fața ușii, căutînd clanța. Deoarece nu nimerea, deschise ușa trăgînd-o de fîșia de pîslă.

Unchiul Nikita! Să se salveze, să fugă cît mai repede de omul ăsta afurisit!

Se auzi scîrțîitul balamalelor ruginite ale ușii și zăngănitul geamului, care abia se mai ținea în rama cu chitul uscat și căzut pe alocuri. Kolea era gata să sară pe fereastră cînd deodată, din spatele magaziei aflate în fundul curții, apăru un polițai roșcovan, înalt, cu un automat în mînă, care strigă:

— Ei, înapoi! și ridică automatul.

Speriat, băiatul se întoarse în bucătărie. În camera vecină, Ivan Mitrici ieșise în întîmpinarea unchiului Nikita și începură să discute.

Kolea se frămînta să-și găsească un loc unde să se poată ascunde... Ca să se cațăre în pod, trebuia să iasă în tindă și să treacă neapărat prin odaia unde îl aștepta unchiul Nikita. Dar beciul? Poate că există vreun chepeng în podea? Nu, toate scîndurile erau bine așezate una lîngă alta și nu se vedea nici urmă de chepeng. Deznădăjuit, Kolea se ghemui lîngă ușorul ușii întredeschise, ascultînd ce vorbea Ivan Mitrici cu „băieșul" acela blestemat, dar nu discutau despre el. Ivan Mitrici îl ruga cu insistență pe unchiul Nikita să se dezbrace și să ia loc la masă, dar acesta refuza, pretinzînd că e ocupat. Trecînd pe strada asta, spunea Borzov, își adusese aminte că nu se mai fotografiase de mult, și cum primarul Blinov ceruse ca toți funcționarii să aducă fotografii, intrase la Iakușkin.

Ivan Mitrici întrebă ce dimensiuni să aibă fotografiile și se plînse că e tare greu să facă rost de hîrtie bună. N-are nici un fel de legături cu ofițerii hitleriști și, dacă uneori i se mai aduce hîrtie, el se ferește s-o cumpere, de teamă să nu fie învinuit că a furat-o. Nikita Kuzmici făgădui să-i facă rost de tot ce are nevoie, mai ales că, pentru el, lucrul ăsta nu prezintă nici o dificultate, deoarece îndeplinește funcțiuni cu totul speciale la primăria orașului.

Vorbeau ca doi oameni care își cunosc valoarea și care ocupă în societate un loc de prim rang. Pînă și în tonul lui Ivan Mitrici era multă demnitate. El îl roagă, dar dacă-i este greu, nu insistă. La rîn-

dul său, Nikita Kuzmici îi promite, însă nu se obligă să-l servească neapărat.

Ivan Mitrici îl pofti pe Borzov să treacă a doua zi dimineață pe la atelier, și el va face tot ce trebuie. Apoi se lăsă tăcere. Se părea că totul a fost aranjat, iar lui Nikita Kuzmici nu-i mai rămînea decît să plece. Într-adevăr se auzi zgomotul scaunelor împinse la o parte. Nikita Kuzmici se ridică și se apropie de ușă. Kolea răsuflă ușurat. În sfîrșit pleacă !

Dar Borzov parcă-și aminti de un lucru care n-avea prea multă importanță :

— Ah, da, Ivan Mitrici... Uitasem. Știi, băiatul acela care s-a luat după dumneata trebuie să vină cu mine.

Kolea simți că dincolo de ușă se lăsase o tăcere apăsătoare. Pesemne că Ivan Mitrici căuta să-și adune gîndurile. Lovitura fusese prea neașteptată.

— Vorbești de Kolea ? întrebă el, cu neliniște.

Dar tonul era al unui om hotărît să nu cedeze. Si băiatul crezu că bătrînul poate să-l apere. Ieși din bucătărie și se repezi spre unchiul Nikita :

— Dumneata să pleci, pleacă de-aici !

Unchiul Nikita făcu un semn cu capul spre ușă :

— Să mergem ! Hai mai repede !

Iakușkin îl acoperi pe Kolea cu trupul lui.

— Băiatul ăsta va rămîne aici ! spuse el, foarte hotărît.

— Ba nu, băiatul ăsta va merge cu mine !

Iakușkin zîmbi :

— Mi se pare că ești unchiul lui ? Nu ? Și dumneata știi care pot fi consecințele...

— Da, știu tot, domnule Iakușkin. E nepotul meu și de aceea îl iau cu mine. De altfel am și un ordin al lui Blinov...

— Ordinul lui Blinov ? întrebă alarmat Iakușkin. Și ce nevoie are, mă rog, Blinov, de băiatul ăsta ?

Unchiul Nikita îi aruncă lui Kolea o privire răutăcioasă :

— Băiatul ăsta știe prea multe! Și are limba cam lungă. Vorbăria-i de prisos, va merge cu mine. E arestat!

Iakușkin își desfăcu mîinile a neputință și se dădu un pas înapoi:

— Dumnezeu o să te pedepsească, Nikita Kuzmici! Omori oamenii pentru nimica toată!... Vino aici, băiatul meu, să te sărut. N-am putere să te apăr, dar am să umblu peste tot ca să fii eliberat...

Nikita Kuzmici deschise larg ușa.

— Treci înainte! i se adresă el cu brutalitate lui Kolea. Să nu cumva să-ți treacă prin cap să fugi! Cînd sînt în exercițiul funcțiunii, nu țin seama de nici un fel de legături de rudenie.

Iakușkin îl conduse pe Kolea pînă la poartă, și acolo își luară rămas bun. Polițaiul cel roșcovan aștepta în mijlocul curții și, la un semn al lui Borzov, îmbrînci băiatul cu patul automatului:

— Hai, mișcă-te mai repede!

Kolea porni în fața polițaiului, iar unchiul Nikita îl ajunse din urmă.

— Dracu' să te ia, că multă bătaie de cap mi-ai mai dat! îl ocărî el cu jumătate glas. De ce-ai fugit? Cine te-a pus? Acum va trebui să stai la beci. Un singur lucru te rog: să taci chitic. Auzi? Măcar cît ai să fii la beci să taci... că de nu...

Polițaiul mergea foarte aproape de ei, așa că unchiul Nikita nu mai spuse nimic; din cînd în cînd arunca doar cîte o privire semnificativă arestatului.

Curînd, Kolea fu aruncat în beciul depozitului de făină, unde fusese înjghebată un fel de închisoare de tranzit. Aici erau aduși toți cei arestați, și tot aici se hotăra soarta lor: care să fie trimiși la gestapo, care să fie judecați pe loc. În beci mirosea a făină și a șoareci. Din stradă, printr-o ferestruie murdară așezată chiar aproape de plafon, se strecura cu zgîrcenie o lumină tulbure. Ferestruia asta era atît de îngustă, încît n-avea nevoie nici de gratii; un om mare nici nu s-ar fi putut strecura pe acolo. Nu vedeai decît un crîmpei de cer și bocancii grei din picioarele santinelei.

De-a lungul peretelui se înşirau paturi de lemn din scînduri groase, înnegrite de vechi ce erau. Acolo şedeau doi bătrîni, îmbrăcaţi cu nişte pufoaice jerpelite, şi o fetiţă slăbuţă, de vreo cincisprezece ani, care plîngea; de sub băsmăluţa cu care era îmbrobodită ieşeau două codiţe subţiri, blonde. Paltonaşul vechi şi rochiţa peticită îi dădeau un aer şi mai trist. Într-un colţ întunecat zăcea un om învelit cu o manta murdară.

Kolea auzi cum se trînteşte uşa în urma lui, şi zăvorul îl izolă de restul lumii. Porni încet spre pat şi se aşeză pe margine.

Bătrînii îl priviră uimiţi.

— Ei, drăcie, acum s-au luat şi de copii! spuse unul dintre ei, cu faţa ciupită de vărsat.

Fetiţa se opri din plîns şi privi uimită la Kolea. Faptul că aici, în beci, se afla şi băieţandrul ăsta pirpiriu, care era tot atît de nefericit ca şi ea, o mai linişti.

— Vino să stai lîngă mine! zise fetiţa şi se dădu mai spre perete, făcîndu-i loc. Cum te cheamă?

— Kolea! Dar pe tine?

— Maia.

— Eu te cunosc, te-am văzut pe stradă.

— Şi eu te-am văzut.

— Locuieşti pe Kostromskaia?

— Pe Kostromskaia.

— Tatăl tău lucra la depou?

— La depou.

— Şi al meu tot la depou... Mecanic...

— Al meu e lăcătuş. Cum te mai cheamă?

— Ohotnikov. Kolea Ohotnikov.

— Pe mine mă cheamă Şubina. Tatăl meu povestea adeseori despre tatăl tău... E mustăcios şi, cum să zic, aşa, cam morocănos. Tot timpul îi ocăra pe lăcătuşi.

Dar Kolea nu voia să vorbească despre tatăl lui şi o întrebă:

— Pe tine de ce te-au luat?

— Au vrut să mă trimită în Germania şi m-am ascuns.

— Cîţi ani ai?

— Paisprezece... Dar la comandatură mi-au spus că nu e adevărat şi că am şaisprezece.

— Eu am cincisprezece — minţi Kolea, deoarece nu voia să fie mai mic decît fetiţa.

— Dar pe tine de ce te-au luat? întrebă ea.

Kolea se posomorî.

— Pe mine... Mie mi-au omorît mama — spuse el — iar eu am fugit de la unchiul Nikita. El este acela care m-a prins şi m-a adus aici.

— Care unchi Nikita? Ăla care lucrează la primărie?

— Chiar el — confirmă Kolea. A vrut să mă ţină închis, dar eu am fugit... Şi de aici am să fug.

Maia oftă:

— De-aici n-ai cum să fugi! şi-i arătă din ochi cizmele negre ce patrulau în dreptul pătratului luminos al ferestruii, bocănind ritmic pe pavajul din curte.

— Ba tot am să fug! repetă cu îndărătnicie Kolea.

Omul care zăcea în colţul întunecos îşi scoase capul de sub mantaua ce-l acoperea şi se sprijini într-un cot.

— Vocea asta mi-e foarte cunoscută — rosti el şi Kolea recunoscu fugarul pe care încercase să-l salveze în curtea unchiului Nikita. Şi tu eşti aici? Ei, asta-i bună! La orice, dar la asta nu m-aş fi aşteptat! Cum de te-au înhăţat?

— Uite-aşa, m-au înhăţat şi gata! răspunse posomorît Kolea.

Omul clătină din cap.

— Nu, nu m-aş fi aşteptat să te văd aici — repetă arestatul şi, coborînd de pe patul de lemn, se aşeză lîngă Kolea şi îi întinse mîna. Şi-acum, tinere, hai să facem cunoştinţă! Spune-mi Mişa... Nu cumva din cauza mea te-au adus aici?

— Nu — zise Kolea — pe mine m-a vîndut unchi-meu.

— Și ce vor să facă cu tine?

— Habar n-am.

Mișa zîmbi:

— Ei, hai, nu te pierde cu firea! Principalul e să te ții tare. Pe urmă vedem noi ce-o să mai fie...

Unul dintre bătrîni oftă:

— Cîndva, în beciul ăsta vindeam făina negustorului Dorofeev. Dar pe-atunci nu știam că tot aici o s-aștept să-mi sune ceasul din urmă...

CAPITOLUL VII

SE ÎNCURCĂ IȚELE...

Primarul Blinov apăruse în oraș curînd după ce acesta fusese ocupat de hitleriști. Ce făcuse pînă în ziua cînd comandantul orașului, Kurt Meyer, îl adusese la primărie, era pentru toți o taină. Blinov singur spunea că ani de-a rîndul fusese învățător la Belgorod. Dar într-o zi, cînd a fost întrebat cum se numește strada principală din acest oraș, el a mormăit ceva și a evitat să răspundă.

Chiar în primele zile, noul primar dădu a înțelege populației că el nu este adeptul măsurilor aspre. Raziile din piață și din oraș deveniră mult mai rare. Autorizațiile de plecare în alt oraș se eliberau mai ușor. Cînd începură să-i strîngă pe tineri pentru a fi trimiși în Germania, el dădu dispoziții medicilor ca, în măsura posibilităților, să-i scutească pe toți acei cu sănătatea mai șubredă.

Curînd, în tot orașul se răspîndi zvonul că primarul este în legătură cu ilegaliștii. Dar după ce în piața orașului fură spînzurați trei partizani, iar mai pe urmă și Ekaterina Ohotnikova, zvonul încetă.

Într-un fel sau altul, populația orașului simțea diferența dintre Blinov și Kurt Meyer. În timp ce Meyer nu-și ascundea de loc cruzimea, Blinov, cu o grijă deosebită, scotea în evidență faptul că, și în cele mai grele împrejurări, el continuă să apere interesele locuitorilor. Tocmai de aceea nu-i plăcea să asiste la execuții. Cînd Kurt Meyer îl silea totuși să vină, pe chipul abătut al primarului se citeau chinurile sufletești îndurate de el în timp ce privea la această cumplită cruzime.

Blinov era un bărbat de vreo 45 de ani. Fața lui lată, bine bărbierită, avea întotdeauna o expresie de bunăvoință și corectitudine. Ținuta mîndră, cu umerii drepți, impunea. Cînd ieșea pe stradă (îi plăcea să umble fără escortă), își scotea pălăria, salutînd pe toți aceia care fuseseră în audiență la el, chiar dacă-i primise numai o singură dată.

Se spunea că este un bun cunoscător al operelor de artă. Părăsind în grabă orașul, autoritățile sovietice nu avuseseră timp să evacueze galeria de tablouri din muzeul local. Toate tablourile fuseseră împachetate cu grijă, însă omul căruia i se încredințase misiunea să le scoată din oraș întîrziase pe undeva, pierzînd mult timp. Cînd, în sfîrșit, veniră camioanele, nu mai era nimic de făcut, deoarece tancurile hitleriste se apropiau de Seima.

Un timp, lăzile cu tablouri rămaseră în subsolul muzeului orășenesc. Cînd fu numit primar, Blinov găsise pe unul din vechii lucrători ai muzeului, Grigori Fomici Trapeznikov, care trudise mai bine de 40 de ani în meseria ce îi era atît de dragă. Blinov îi dădu ordin să se întoarcă la muzeu și să pună exponatele la locul lor.

În curînd, muzeul se deschise din nou. Tablourile atîrnau în aceeași ordine ca și mai înainte. Primarul venea și, cu aerul unui cunoscător, admira extaziat pînzele. Odată trimise la muzeu o comisie, care făcu o inventariere amănunțită a tablourilor și le evaluă pe fiecare în parte, în mărci nemțești.

La cîteva zile după această întîmplare, în muzeu apăru comandantul orașului, Kurt Meyer. Înalt, bine legat, în tunică de colonel S.S., el trecu ca o vijelie prin anfilada de camere, întovărășit de adjutantul său și de ajutorul primarului, Nikita Borzov. Pe fața lui plină, cu fruntea dreaptă, cu bărbia masivă, nu se putea citi nici un fel de interes pentru operele de artă expuse.

Adjutantul abia reușea să se țină după el. Și undeva, mult în urma lor, străduindu-se să nu-i piardă din vedere, mergea iute, cu pași mărunți, pipernicitul Nikita Borzov.

După ce străbătu camerele şi se întoarse din nou la intrarea principală, Kurt Meyer se opri brusc, îşi scoase batista şi îşi şterse năduşeala de pe ceafa grasă.

— Reu, forte reu ! zise el, clătinînd din cap. Unde este portret de la Adolf Hitler ? Asta întreb eu la voi !

Borzov recunoscu pripit :

— E o greşeală a noastră, domnule Meyer. O să-l punem numaidecît...

— Gut[1] ! spuse Meyer şi, fără a-şi lua rămas bun de la Grigori Fomici, ieşi ca o furtună.

Cînd cei trei urcară în maşină, Grigori Fomici îi telefonă lui Blinov, ca să-l anunţe despre această vizită neaşteptată.

Primarul îl ascultă şi-i mulţumi cu răceală.

Nu, era imposibil să-ţi dai seama ce gîndeşte şi ce vrea acest Blinov ! Îşi făcea jocul, în care nu iniţia pe nimeni. Chiar şi Kurt Meyer, căruia i se ordonase de sus să-l numească primar pe Blinov, încetase să mai aibă încredere în el. Curînd, Meyer înţelese că Blinov avea la Berlin proptele foarte puternice. Dar cine-l sprijinea oare pe primarul oraşului ? Se pierdea în fel de fel de supoziţii, şi informaţia pe care o ceru la Direcţia centrală a gestapoului nu-i adusese decît neplăceri. I se răspunsese scurt : „Nu vă băgaţi în treburi care nu vă privesc !" Din atitudinea îndrăzneaţă a primarului se vedea limpede că nu intenţiona de loc să recunoască autoritatea lui Kurt Meyer şi, dacă ar fi fost nevoie, ar fi scris oricînd un denunţ împotriva lui.

Relaţiile dintre primar şi comandantul oraşului nu erau de fel cordiale şi se înrăutăţiră mai ales după ce Kurt Meyer află că Blinov îl trăsese pe sfoară, momindu-l să facă evaluarea tablourilor, care, după cum s-a constatat, valorau milioane de mărci.

[1] Bine ! (în limba germană în text). (n.t.)

încearcă de le mai ia dacă poţi! Blinov ar fi comunicat de îndată la Berlin, şi Meyer nu putea să înţeleagă cu nici un preţ de ce rusul se bucură sus de acelaşi sprijin ca şi el, neamţ sadea, care intrase în rîndurile hitleriştilor încă înainte de lovitura din '33! Se străduia să pătrundă misterul vieţii primarului, şi trimise special un om la Belgorod, ca să verifice dacă într-adevăr Blinov lucrase acolo ca profesor. Peste trei zile îi fură prezentate dovezi incontestabile. Blinov spunea purul adevăr.

Kurt Meyer încercase să-l supravegheze, dar peste o săptămînă primi o mustrare aspră din Germania. De unde şi cum se aflase acolo, Meyer nu putea pricepe. I se puse numai în vedere că Blinov are împuterniciri speciale şi, cu toate că e rus, se bucură de toate drepturile unui neamţ.

Comandantul ştia că în oraş rămăsese o puternică organizaţie ilegală. Uneori i se părea că ţine în mînă toate firele care l-ar putea duce la ea, dar firele acestea se rupeau pe neaşteptate. Din cînd în cînd reuşea să prindă cîte un ilegalist, dar acesta nu-şi trăda tovarăşii chiar dacă era supus la cele mai cumplite torturi.

De cîte ori afla despre un nou eşec al lui Kurt Meyer, Blinov se mulţumea să strîngă din umeri, şi pe faţa lui lată apărea un zîmbet răutăcios. Nu, hotărît lucru, metodele lui Kurt Meyer sînt prea grosolane. În Rusia trebuie altceva. El, Blinov, merge pe alte căi. Mai încet, poate, dar mai sigur. Va cuceri inimile oamenilor, şi atunci cînd aceştia vor înţelege că le e prieten, vor veni singuri la el.

Şi Ekaterina Ohotnikova a căzut victima concurenţei în lupta surdă care s-a dat între comandant şi primar. Maiorul Werner nu fusese omorît, aşa cum se spusese în comunicatul oficial. Fusese doar grav rănit şi trimis de urgenţă departe, în spatele frontului. În ultimul timp, Werner se împrietenise cu Blinov şi, prin informatorii săi, Meyer a aflat că Blinov intenţionează s-o cunoască mai de aproape pe Ohotnikova. Comandantul avea informaţii că ea rămăsese în oraş cu o anumită misiune, dar aceste

informaţii erau departe de a fi verificate. Probabil că Blinov poseda date mult mai precise, pentru că atunci cînd se întîmplase accidentul cu Werner, Blinov cruţase femeia şi tot el a fost acela care i-a ordonat lui Nikita Borzov s-o cheme şi să-i propună o muncă mai uşoară, o muncă în care să se poată evidenţia. În aceeaşi noapte, Meyer a arestat-o pe Ohotnikova, şi cum n-a putut obţine nici un fel de mărturisiri de la ea, a spînzurat-o a doua zi.

Cu toate acestea, Kurt Meyer şi Blinov se comportau ca cei mai buni şi mai vechi prieteni, se vizitau des şi-şi pierdeau ore întregi, rostogolind bilele de fildeş pe postavul verde al mesei de biliard.

În dimineaţa asta, Kurt Meyer s-a trezit devreme. Se simţea uşor ca o pasăre. Orice s-ar spune, cînd ai aproape 50 de ani, trebuie să te gîndeşti la sănătate.

De zece ani, Meyer nu mănîncă dimineaţa decît varză crudă, iar seara bea lapte. Scleroza, boala bătrînilor, nu l-a atins încă. O memorie minunată, nervi tari şi o uriaşă rezistenţă fizică, iată răsplata tuturor privaţiunilor impuse. Se gîndea la toate bucuriile de care s-a lipsit, dar nu-i părea rău.

Meyer se bărbieri cu grijă, se îmbrăcă şi, după un dejun frugal, se apucă de lucru.

Locuia într-o casă cu etaj, aşezată în fundul unei grădini. Prin fereastră se vedea pistolarul care se plimba prin faţa porţii. Meyer se gîndi cît de diferită este soarta oamenilor. Iată, soldatul acesta, care face de pază, este supus în fiece clipă unei primejdii mult mai mari decît el însuşi. Şi totuşi, dacă ai putea citi în sufletul lui, de bună seamă ai afla că e fericit că se află aici, în spatele frontului, şi că nu stă nopţi de-a rîndul sub bombardament, în vreo cazemată infernală... Fiecare om cu bucuriile şi necazurile lui...

Meyer îşi aprinse ţigara şi deschise un dosar din care scoase o foaie de hîrtie. Era nota trimisă de agentul său T-A-87. Da, agentul T-A-87 este un om

de nădejde. Asta-i neîndoielnic... Chiar atunci cînd rămînea singur cu el însuşi, Meyer nu-şi aducea aminte adevăratele nume ale celor care lucrau cu el. Obişnuinţa lui de agent cu experienţă îi intrase în sînge şi-l făcea să-şi ţină gura, lucru care se manifestă şi de data asta.

T-A-87 îi scria că, conform informaţiilor pe care le deţinea, în timpul execuţiei Ohotnikovei, în piaţă fuseseră nişte oameni suspecţi. Printre alţii îl văzuse pe fostul învăţător Stremeannoi, care — consideră el — este în legătură cu organizaţia ilegală. Mai tîrziu, Stremeannoi fusese văzut pe drumul care duce la Malinovka. Trebuie să se stabilească ce face şi unde lucrează omul acesta. Agentul mai releva devotamentul lui Borzov, ajutorul primarului, care denunţase pe arestatul ce fugise de sub escortă şi se ascunsese în curtea lui.

Citind aceste rînduri, Meyer zîmbi dezamăgit. Cine altul ştia mai bine decît el însuşi cele petrecute în curtea lui Nikita Borzov ! Făcuse mai întîi o verificare temeinică a unora dintre oamenii cei mai apropiaţi de Blinov. Despre înscenarea cu fuga ştiau numai el, doi soldaţi din escortă şi omul care fugise. Dar soldaţii nu puteau divulga nimic, deoarece fuseseră trimişi pe front cu primul batalion de marş, iar arestatul şade acum la beci.

Înainte de a lichida oragnizaţia ilegală, Meyer trebuia să strecoare în rîndurile ei un om de nădejde, care ar fi putut să stabilească structura organizaţiei. După părerea lui, T-A-87 nu era omul potrivit. Pentru această misiune avea nevoie de un agent care să cîştige încrederea ilegaliştilor.

După îndelungate căutări, Meyer îşi opri alegerea asupra lui Mihail Iurenev, un tînăr actor. Acest Iurenev îi solicitase de altfel lui Meyer o întrevedere absolut secretă şi urgentă. În timpul acestei discuţii fără martori, Meyer constată că tînărul vorbea bine germana şi avea motive temeinice să fie nemulţumit de Puterea sovietică. Talentul lui nu fusese preţuit. În teatru fusese ţinut mult timp deoparte şi nu i se dăduse nici un rol impor-

tant. În trecut, tatăl său avusese o mare moşie lîngă Vitebsk, şi acum Iurenev cerea ca, de îndată ce armata germană va ajunge acolo, să fie repus în drepturi.

Meyer era prea şiret pentru a crede dintr-o dată în această spovedanie. Cerceta cu atenţie faţa frumoasă şi arsă de soare a tînărului. În toată înfăţişarea actorului era ceva atrăgător; avea un fel de a privi care-l făcea pe dată simpatic interlocutorului său.

Iurenev se comporta cu oarecare stîngăcie, dar se vedea că este inteligent, perspicace şi destul de curajos de vreme ce se hotărîse singur să ceară o întrevedere şefului gestapoului.

Meyer îl rugă să treacă peste o săptămînă şi, în timpul acesta, îl verifică. Da, Iurenev nu minţea. Fusese într-adevăr angajat la teatrul din localitate, şi odată, în ziar, apăruse o cronică nefavorabilă la adresa lui. În zece ani nu i se încredinţase nici un rol important.

La cea de-a doua întîlnire, care avu loc exact la data fixată, Meyer încredinţă noului său colaborator misiunea de a cerceta loialitatea lucrătorilor de la centrala electrică a oraşului. Timp de o lună, Iurenev lucră acolo ca secretar. La scurt timp îi trimisese un raport, indicînd cu exactitate pe toţi cei în care nu se putea avea încredere.

La cererea lui Meyer, trei dintre ei fuseseră concediaţi, iar altul, care lucra la secţia unde se făceau înscrieri pentru trimiterea la muncă forţată în Germania a cetăţenilor sovietici, fu chiar internat în lagăr: lua mită şi în schimb dădea adeverinţe de scutire.

Cea de-a doua misiune a fost mai grea. Meyer aflase că la depoul căilor ferate avuseseră loc, unul după altul, trei sabotaje. Prima dată, cineva turnase nisip în uleiul cu care se ung osiile. A doua oară, din pricina unor cauze care n-au putut fi stabilite, se înţepenise platforma rotativă, ceea ce a făcut ca locomotiva care trebuia să transporte un eşalon cu muniţie să întîrzie două ore; a treia oară, pe

neaşteptate, s-a ars transformatorul şi depoul a rămas în întuneric timp de trei zile şi trei nopţi.

Nimic nu l-ar fi putut convinge atît de mult pe Meyer că agentul este un bun actor, ca deplina transformare petrecută cu Iurenev atunci cînd acesta se prezentase pentru a primi ultimele instrucţiuni. În faţa lui Meyer se afla un muncitor tînăr, într-o scurtă vătuită, veche, plină de pete de ulei. De sub şapcă îi cădeau şuviţe de păr nepieptănat, privirea îi era stinsă, iar faţa pierduse orice expresie. „Da — aprobă în gînd Meyer — tînărul ăsta o s-ajungă departe."

Pentru noua lui misiune, Iurenev n-a avut nevoie decît de două săptămîni. Lucra foarte conştiincios ca salahor. Căra cărbuni, transporta cu căruciorul piesele grele ale locomotivelor, făcea focul la cuptoare. Nimeni nu dădea atenţie tînărului cu faţa mînjită de unsoare, care trăgea din greu la munca cea mai murdară. Şi cu toate acestea, numai datorită lui, Meyer a putut să raporteze şefilor săi că în depou s-a restabilit cea mai deplină ordine şi că cel care punea la cale sabotajele era lăcătuşul Sergheev. Prins asupra faptului tocmai cînd voia să ascundă în cuptorul unei locomotive o grenadă antitanc, Sergheev a început să tragă şi a fost omorît de agentul care-l urmărea. Agentului i s-au adus mulţumiri, primind şi o răsplată în bani.

Da, într-adevăr, aşa se petrecuseră lucrurile. Iurenev îl împuşcase pe lăcătuşul Sergheev în timp ce acesta scosese din geanta cu scule grenada şi o băgase în cuptorul locomotivei.

Temîndu-se de pedeapsa ilegaliştilor, Iurenev se hotărîse să dispară, aşa că îl rugase pe Meyer să-l aresteze şi să lanseze zvonul că el, chipurile, ar fi acţionat împreună cu Sergheev. Întrucît la omorîrea lăcătuşului nu mai fusese nici un martor, lucrul acesta îl putea feri pe Iurenev de suspiciunea de a fi învinuit de trădare, creîndu-i chiar reputaţia unui om năpăstuit de hitlerişti.

Ideea i se păru interesantă lui Meyer. În prezenţa tuturor, doi S.S.-işti îl scoaseră pe Iurenev

din depou şi, îmbrîncindu-l cu brutalitate într-o maşină, îl duseră cu ei. O săptămînă încheiată Iurenev stătuse într-o celulă unde, între altele, trebuie spus că fusese hrănit foarte bine.

În timpul acesta, Meyer se gîndi că n-ar strica de loc să-l verifice pe Nikita Borzov. Atunci a fost pusă la cale şi înscenată fuga arestatului, rolul principal fiind jucat de Iurenev, care se ascunsese intenţionat în curtea „băieşului". Borzov se dovedi a fi în afară de orice bănuială, deoarece chiar el îl prinsese pe Iurenev şi ordonase să fie arestat.

Aşa se întîmplă că agentul fu închis din nou. Acum Meyer îşi spărgea capul să găsească o soluţie, ca să poată încredinţa ajutorului său o altă misiune. Să-l lase să plece, era exclus : risca să fie demascat. Ţinîndu-l închis, pierdea un timp foarte preţios, şi comandantul se frămînta fără să găsească soluţia.

Toate încercările lui de a da de urma organizaţiei ilegale se soldaseră pînă acum cu un eşec. Între timp, în oraş actele de diversionism se ţineau lanţ : lucrurile ajunseră atît de departe, încît fuseseră tăiate pînă şi antenele de pe avioane. În timpul unui zbor, un avion „Junkers", nemaiavînd legătura, era cît pe-aci să se prăbuşească, întrucît sîrma antenei se încurcase în aparatele de bord şi pilotul o dibuise cu mare greutate, riscîndu-şi viaţa.

Nu, lucrurile nu mai puteau să meargă aşa! La vîrsta lui i s-ar fi cuvenit o muncă mai uşoară! Meyer ceruse de mult să fie mutat în altă parte, într-un centru mare, unde experienţa şi cunoştinţele lui şi-ar fi putut găsi, într-adevăr, o întrebuinţare eficace. În ultimul timp ceruse să fie trimis din nou în Belgia — acolo îşi petrecuse ultimii trei ani şi n-o dusese de lóc rău — dar i se răspunsese că oraşul O. era foarte important din punct de vedere strategic şi că el, cu experienţa pe care o are, este foarte indicat să rămînă acolo.

Soneria telefonului îl trezi la realitate. Suna ofiţerul de serviciu pe gestapo, care-l înştiinţa că

Mihail Iurenev cerea să fie chemat imediat la interogatoriu.

Peste cincisprezece minute, Kurt Meyer intra în cabinetul său de lucru ; o cameră nu prea mare și foarte modest mobilată, cu un birou, o călimară masivă, o casă de fier și, într-un colț, o măsuță cu cîteva scaune. Pe măsuță se afla o carafă cu apă. Lui Meyer nu-i plăcea ca la serviciu să aibă lucruri inutile.

În afară de colaboratorii cei mai apropiați, nimeni nu știa care sînt adevăratele relații între acestat și șeful gestapoului, de aceea Iurenev fu adus sub o pază foarte severă.

Cînd intră în cabinet, cu părul ciufulit, nebărbierit, cu mantaua ruptă atîrnînd pe el, agentul avea aerul unui deținut trecut prin multe încercări.

— Ei — îi spuse Meyer în limba germană — văd că te-ai obișnuit repede cu noul dumitale rol.

Iurenev se lăsă în fotoliu și întinse mîna să ia o țigară din pachetul desfăcut, aflat pe birou.

— Oricum, e mai bine decît să simți cum ți se trag gloanțe în spate — spuse el, zîmbind cu amărăciune.

— Da, dar gloanțele zburau pe-alături.

— Din păcate, soldații din escortă au fost niște proști țintași și puțin a lipsit să nu mă omoare.

Meyer rîse înveselit :

— Mi s-a spus că adversarul dumitale cel mai periculos a fost un cîine.

— Blestemat dulău ! răspunse Iurenev, dînd din cap. Din cauza lui m-au prins !

— Ți-a fost greu să pătrunzi în curte ?

Iurenev trase adînc din țigară.

— Am avut noroc c-am dat acolo de un băiat, care m-a ajutat să rup o scîndură din gard ; s-a strecurat întîi el, și pe urmă m-a tras și pe mine.

Meyer se însufleți :

— Ia te uită ! Așadar, ai avut și un aliat ?

— Da, și încă unul foarte activ.

— Cine e ? Cine-s părinții lui ?

— După cum am reuşit să aflu, este băiatul Ekaterinei Ohotnikova, care a fost executată de curînd.

— Băiatul Ohotnikovei ?! întrebă Meyer, ridicînd mirat din sprîncene. Ce căuta el în curtea lui Borzov ?

— Borzov e unchiul lui : e văr cu tatăl băiatului...

— Bravo ! Dumneata îmi spui nişte noutăţi foarte interesante ! Şi unchiul îşi iubeşte nepotul ?

— Ei, asta nu mai ştiu, dar în schimb ştiu altceva...

— Ce anume ?

— Că nepotul îşi urăşte unchiul...

— Îl urăşte ? Şi de ce, mă rog ?

— Consideră că e un trădător şi nu-i poate ierta că m-a trădat.

Meyer tăcea. Părea înduioşat :

— Un copil, ce vrei ! Copilul tot copil rămîne ! Însufleţit de sentimente nobile... Probabil că salvatorul dumitale nu e băiat rău ?

— Nu — răspunse Iurenev, zîmbind obosit. Băiatul ăsta nu-i dintre cei fricoşi.

— Şi ce vîrstă să aibă ?

— Ştiu şi eu ! Vreo treisprezece-patrusprezece ani.

Meyer oftă.

— Ei, ce să-i faci, băiatul a rămas orfan ; unde putea să se ducă în altă parte, decît la unchi-său ! Rămase pe gînduri, bătînd darabana cu degetul pe marginea mesei. Hm, ciudat, în timpul interogatoriului Ohotnikova mi-a spus că nu are rude în oraş ! De ce n-a pomenit oare de Borzov ?

Iurenev îşi dădu pe spate părul care-i căzuse în ochi :

— Asta nu-i de mirare. De cînd a început să lucreze pentru noi, Borzov e renegat de toată lumea.

Pe Meyer îl enervă cuvîntul „noi", rostit atît de calm, în treacăt, şi care-i punea parcă pe picior de egalitate. De aceea urmă iritat :

— Cu atît mai mult ! Ce a împiedicat-o să-l compromită în ochii noştri ? Pronunţîndu-i numele, ar

fi făcut să devină suspect. Şi asta ar fi fost cea mai grozavă răzbunare.

Iurenev zise :

— Nu-mi pot explica, dar ceea ce ştiu, e că Borzov a căutat să ţină băiatul la el, însă puştiul a fugit.

Meyer stătea în faţa lui Iurenev şi îl cerceta cu o privire scrutătoare. Îşi formase această deprindere de a-şi privi ţintă interlocutorul, vrînd parcă să-i pătrundă în suflet.

— Nu pot să înţeleg un singur lucru — începu el — dumneata îmi povesteşti despre acest băiat atîtea amănunte, de parc-ai şti foarte bine ce s-a întîmplat şi mai departe cu el. Nu cumva ţi-a povestit tot ce i s-a mai întîmplat şi după ce v-aţi strecurat prin gaura gardului ?

Iurenev rîse. Într-adevăr, întrebarea fusese bine ţintită.

— De mult n-am mai fumat ţigări atît de bune — zise el, aprinzîndu-şi o altă ţigară. Aşadar, domnule Meyer, important este că băiatul se află acum împreună cu mine.

— Cum, împreună cu dumneata ?! se miră Meyer.

— În beci.

Meyer ridică sprîncenele, mirat :

— Şi cum a ajuns acolo ?

— L-a adus Borzov.

— Pe propriul lui nepot ? Dar chiar dumneata mi-ai spus că băiatul a fugit de la el.

— Da... şi totuşi... probabil că n-a ştiut să se ascundă bine... Borzov l-a găsit la fotograful acela bătrîn şi l-a adus la noi.

— Bine, dar ce l-a îndemnat s-o facă ?

— Din păcate nu mi-a explicat — rîse Iurenev. Cred însă că a făcut-o din prea mult zel.

— N-aş vrea să am un astfel de unchi — spuse Meyer. Şi-acum dumneata ai venit să-mi comunici lucrul acesta ?

— Nu, domnule Meyer — răspunse Iurenev. Am conceput un plan interesant.

Meyer se întoarse la locul său şi se sprijini greoi cu mîinile de masă, gîndindu-se încordat:

— La care fotograf spui că s-a ascuns băiatul?

Iurenev arătă cu capul spre fereastră:

— La acela care lucrează în piaţă. Vă amintiţi de el, un bătrînel cărunt, ştirb. Îi place să fotografieze copiii în barcă...

— Parcă l-am văzut — murmură Meyer, încreţindu-şi fruntea. De altfel, asta n-are nici o importanţă. Expune-mi acum planul dumitale.

Iurenev îşi trase scaunul mai aproape de masă. Deşi în cabinet nu era nimeni, începu să vorbească pe şoptite:

— Vedeţi, domnule Meyer, eu nu cred că băiatul va fi lăsat singur.

— Cine să-l lase? întrebă Meyer, ciulindu-şi urechile.

— Prietenii Ohotnikovei. Nu mă îndoiesc nici o clipă că cineva dintre ei o să-l adăpostească.

Meyer se lăsă pe speteaza fotoliului.

— Da, da, adevărat — spuse el — asta e o idee interesantă!

— Şi încă nu e tot — continuă Iurenev. L-am auzit pe băiat pomenind de cîteva ori de satul Malinovka... ştiţi, satul care se află la cincisprezece kilometri de oraş, mai departe de şosea.

„La naiba! se gîndi Meyer. Pentru a doua oară aud azi de Malinovka!"

Dar, fără să-şi trădeze uimirea, zîmbi sceptic:

— Ce legătură ar putea să aibă el cu Malinovka?

— E posibil ca acolo să-l aştepte cineva...

Meyer privi îngîndurat spre fereastra pe care jucau pete de soare.

— Ei, bine — spuse el — în cazul acesta vom elibera băiatul. Dar cu ce-mi garantezi că el o să se ducă acolo? Doar nu-l putem lua de mînă şi duce noi!

— Păi asta e! exclamă cu însufleţire Iurenev. Trebuie ca puştiul să tragă pe cineva după el... Pe mine, de pildă!

— Pe dumneata ?! Meyer izbucni în rîs. Propunerea i se părea absurdă. Dumneata, se ştie, ai mai fugit o dată şi ai fost prins... Ei, dacă şi a doua oară vei face la fel, atunci chiar şi idiotul cel mai idiot îşi va da seama cine eşti ! Dar ce-ar fi dacă te-am împuşca ? întrebă deodată Meyer. Da, da, să te-mpuşcăm ! Iurenev păli şi se clătină. Apoi, noaptea, ai să ieşi din şanţ... bineînţeles, n-ai să fii mort de-a binelea — glumi sinistru Meyer — şi vei bate la uşa primei case care-ţi va ieşi în cale. Vei apărea acolo plin de sînge şi numai în rufăria de corp. Zvonul acesta se va răspîndi ca fulgerul în tot oraşul.

— Şi după aceea ? Vocea lui Iurenev tresări.

— În drum te vei întîlni întîmplător cu băiatul, pe care noi, între timp, îl vom lăsa să plece unde vrea... Meyer se aşeză picior peste picior şi-l privi ironic : Unde preferi să primeşti glonţul ? În mînă sau în gleznă ?

— Mai bine în mînă, ceva mai sus de cot, în aşa fel ca glonţul să nu-mi atingă osul.

— Modestă dorinţă ! Şi-acum, ia să ne gîndim cine poate garanta totuşi că băiatul se va duce la casa conspirativă ? Dacă ştie ceva, îl putem face să vorbească cu mijloace mult mai simple !

— Mi-e teamă că nu ştie nimic.

— Şi-atunci, la ce bun toată înscenarea asta ?

— Cum la ce bun ?! spuse enervat Iurenev. Nimeni nu se va mai îndoi că sînt o victimă a gestapoului, şi atunci ilegaliştii mă vor căuta ei pe mine... Băiatul o să-mi fie cel mai bun martor : m-a salvat din curtea lui Borzov şi acum stă împreună cu mine în beci.

Meyer îşi muşca îngîndurat buzele. În planul ăsta era ceva ce nu-i plăcea de fel ! I se părea prea greoi. Şi experienţa lui îndelungată îi dovedise că cel mai bun plan este întotdeauna cel mai simplu.

— Ia-ţi ţigările şi du-te înapoi ! îi ordonă el, grosolan. Am să mă mai gîndesc.

Iurenev privi cu părere de rău pachetul cu ţigări şi, fără să-l ia, porni spre uşă.

— Dar ţigările ? îi strigă comandantul din urmă.

— Nu uitaţi că stau într-o celulă comună, domnule Meyer.

Îşi duse mîinile la spate, aşa cum sînt obligaţi să facă deţinuţii, şi împinse uşa cu piciorul.

Meyer îl urmări cu privirea pînă ieşi, apoi se plimbă tăcut o vreme dintr-un capăt într-altul al camerei. Pe urmă, luînd brusc o hotărîre, deschise larg fereastra, luă de pe masă carafa cu apă şi o puse pe pervaz. Era semnul convenţional pentru T-A-87, care însemna că Meyer vrea să-l vadă imediat.

Peste vreo două ore, cînd începuse să se întunece, pe poarta gestapoului ieşi o maşină în care, în afară de Meyer, nu mai era nimeni. Maşina străbătu multe străzi pînă cînd ajunse la şosea.

Nu departe de oraş, pe un dîmb înalt, se aflau ruinele unui mare siloz ce semăna cu un castel părăsit. Silozul fusese bombardat cu un an în urmă şi acum sălăşluiau acolo doar liliecii. Drumul care ducea spre el şi care înainte fusese foarte umblat începuse să fie năpădit de iarbă. Odată, pe o pantă a dîmbului, sărise în aer o capră din pricina unei mine ce explodase. De atunci, nici unul dintre locuitorii oraşului nu se încumeta să se aventureze pînă acolo.

Spre locul acesta pustiu se îndreptă Kurt Meyer. Opri maşina în spatele unui morman de bolovani, ca să nu poată fi văzută din drum. Sărind din piatră în piatră, se strecură pînă la o crăpătură între doi pereţi care, în prăbuşire, alcătuiseră un fel de arcadă. Făcu cîţiva paşi, deschise o uşă joasă într-un perete ce ducea spre pivniţă, aprinse o lanternă şi, ţinînd pentru orice eventualitate în cealaltă mînă un pistol cu cocoşul ridicat, păşi pragul.

Cine şi-ar fi putut închipui că în pivniţa asta, cu ziduri groase de beton, Kurt Meyer se întîlnea din cînd în cînd, în cea mai mare taină, cu agentul

T-A-87, şi că aici, sub o lespede a pardoselei de piatră, se află un fel de „cutie de scrisori" în care T-A-87 îşi depunea rapoartele, iar Kurt Meyer îi lăsa instrucţiunile ?

Cine era T-A-87 ştia numai el, Meyer, şi cîţiva dintre şefii lui superiori. Rapoartele, scrise cu litere ruseşti de tipar, erau iscălite cu semnul convenţional „T-A-87". Chiar dacă cineva de la gestapo ar fi bănuit ceva despre existenţa acestui informator, tot n-ar fi aflat mare lucru. Meyer avea propria sa reţea de informaţii, a cărui conducere n-o încredinţa nimănui.

Comandantul se întoarse în oraş seara tîrziu. Era foarte bine dispus şi ordonă ca Iurenev să fie adus imediat în biroul lui.

Discuţia dintre cei doi a fost scurtă : trebuia precizat planul de acţiune. Iurenev va fi rănit uşor, aici, între zidurile gestapoului, şi mîna îi va fi bandajată. Va sta între condamnaţii la moarte. După ce se va trage, el se va prăbuşi în şanţ şi va fi acoperit cu un strat subţire de pămînt. Înainte de-a ieşi din şanţ, îşi va rupe bandajul. Dacă locatarii caselor din vecinătate îi vor refuza, de frică, ajutorul, Iurenev îşi va găsi îmbrăcămintea sub o căruţă stricată ce se va afla în apropierea şanţului unde va avea loc execuţia.

Iurenev ascultă cu un aer liniştit expunerea planului.

— Dar băiatul ? întrebă el.

— Pe băiat îl vom elibera — spuse Meyer. Iar dumneata vei rămîne în clădirea asta. Am să-ţi trimit un om cu care vei pune la punct toate amănuntele acţiunii...

O CONVORBIRE SECRETĂ

În timp ce la gestapo Kurt Meyer vorbea în taină cu Mihail Iurenev, în clădirea mare de piatră din apropierea gestapoului primarul orașului discuta și el în taină cu ajutorul său, Nikita Borzov.

Blinov avea un cabinet spațios, care pînă înainte de război aparținuse lui Morozov, președintele Sovietului orășenesc. Primarul ședea într-un fotoliu, deasupra căruia atîrna un portret uriaș al führerului. Cînd intra un hitlerist, Blinov se scula în picioare și, cu o mișcare repezită, își arunca mîna înainte. În această mișcare erau anumite nuanțe pe care un ochi neexersat nu le-ar fi putut prinde : înălțimea pînă la care ridica brațul, felul în care ținea palma întinsă, maniera în care saluta, toate acestea determinau rangul vizitatorului său. Blinov cunoștea foarte bine toate regulile ierarhiei militare. Dacă persoana pe care o saluta era un om neînsemnat, mișcarea mîinii lui avea ceva ocrotitor. Dacă era însă un reprezentant al autorităților, mișcarea era avîntată și energică.

Blinov îndeplinea foarte multe funcțiuni. Elibera autorizații pentru deschiderea prăvăliilor particulare din localitate, a brutăriilor și a băcăniilor, fixa impozitele. El confirma și listele cu cei care erau trimiși în Germania, la muncă. Avea și multe alte sarcini tot atît de urgente și importante, dar toate avînd același caracter : măsuri de represiune împotriva locuitorilor orașului.

După felul în care Blinov iscălea multe din dispozițiile sale — se pare că o făcea cu o oarecare silă — se putea presupune că vrea să fie un pă-

rinte blînd al orașului, și dacă nu reușea, era oare vina lui? Așa erau vremurile, aspre și neînduplecate...

Acum Blinov avea o convorbire importantă cu Nikita Borzov. De bună seamă că discutau de multă vreme : în scrumiera de pe masă crescuse un morman întreg de mucuri de țigară. Amîndoi fumau pe întrecute și, după aerul lor preocupat, se vedea că ceea ce discutau era o treabă foarte complicată.

— Nu înțeleg de ce a procedat așa — spunea Blinov.

Nikita Kuzmici morfolea între dinți capătul țigării, cu un aer foarte concentrat. Fața lui mică și ascuțită, ochii întunecați și holbați exprimau o mare nedumerire.

— Nu știu, Ilia Ilici. Ce să zic? Nu mai pricep nici eu nimic.

— Hai să ne mai gîndim — îl îndemnă Blinov, sorbind din paharul cu ceai rece. Să presupunem că nu tu l-ai fi găsit pe fugar în magazie. Ce s-ar fi întîmplat?

— În timpul nopții ar fi avut loc o percheziție, omul ar fi fost găsit la mine, iar eu, pentru că l-am ascuns, uite asta aș fi pățit! Și Nikita Kuzmici făcu un gest semnificativ, rotindu-și palmele în jurul gîtului de parcă ar fi înnodat un laț, apoi își repezi mîna în sus și plescăi din limbă.

— Și ce-ar fi cîștigat cu asta? întrebă Blinov.

Nikita Kuzmici dădu din umeri :

— Păi tocmai ăsta-i tot secretul, Ilia Ilici. Eu nu mă simt vinovat cu nimica.

— Ia stai nițel — interveni din nou primarul, ridicînd un deget în sus — mi se pare că încep să-nțeleg... Ascultă...

Borzov se apropie de el și ridurile mărunte din jurul ochilor i se strînseră ca o armonică. Țigara pe care o ținea în mîna stîngă tremura mărunt.

— A vrut să te înlăture pe tine — continuă încet Blinov — și-n locul tău, să pună un om de-al lui! Ei, cum ți se pare, n-o fi cumva ăsta adevărul?

Blinov se lăsă pe speteaza fotoliului și-l privi zîmbind pe Borzov, satisfăcut de impresia pe care o produsese asupra acestuia presupunerea lui, care era cel puțin a zecea la număr.

— S-ar putea — zise Nikita Kuzmici, dînd din cap și răsuflînd ușurat. S-ar putea chiar foarte bine. Peste tot numai intrigi și iar intrigi...

Blinov tăcu, apoi se gîndi din nou, cîntărind ideea care-i venise în minte.

— Eu cred că am dreptate — reluă el, cu mai multă siguranță de data asta. Dar dacă-i așa, atunci tu, Nikita, trebuie să fii cu ochii în paișp'ce. Să nu vorbești mai mult decît trebuie și să faci numai ce-ți poruncesc eu.

— Am înțeles, Ilia Ilici ! consimți Borzov, cu un aer mulțumit. Fără dumneata, n-am să fac nici o mișcare...

— Ei, asta ar fi cam exagerat ! Ești ajutorul meu totuși și ai și tu oarecari împuterniciri... Prudența nu strică, dar nici nu trebuie să te lași cuprins de panică. Blinov vorbea cu siguranța omului care-și cunoaște puterea. Și-acum, despre nepotul tău. La ce dracu' l-ai lăsat să-ți scape din mînă ? M-ai trezit în toiul nopții, spunîndu-mi că ai o treabă urgentă, și cînd colo...

Nikita Kuzmici zîmbea cu un aer vinovat :

— Eu am vrut să influențez, ca să zic așa, starea lui psihică ! Dar el nu m-a dus numai pe mine, a dus de nas și cîinele...

Blinov rîse cu toată gura. Era rîsul sănătos al omului care stă bine înfipt pe picioarele lui.

— Zici că a dus și cîinele ! De bună seamă că dulăul tău e mai deștept ca tine !

Nikita Kuzmici se burzului. Își încruntă sprîncenele și, cu un aer ofensat, se îndepărtă de masa la care ședea primarul.

— Haide, haide, am glumit — spuse împăciuitor Blinov. Nu te supăra... Spune-mi totuși de ce l-ai băgat pe nepotu-tău la zdup ?

— Cum de ce ? Cine știe ce ar fi fost în stare să mai trăncănească prin oraș !

— Ei bine, şi ce eşti de părere să facem cu el?

Nikita îşi desfăcu mîinile în lături a neputinţă:

— Nu mă duce mintea. Dar ceva trebuie să născocim totuşi.

Blinov făcu şiret cu ochiul şi se apropie de Borzov:

— Uite ce-i, Nikita, băiatul ăsta nu trebuie să se prăpădească aşa, de pomană. Trebuie să-l dăm în grija cuiva...

— Cine e nebun să-l ia?! se miră Nikita Kuzmici.

— Îl vor lua cei care au nevoie de el. Uite care-i propunerea mea! Hai să-i dăm drumul şi să întrebăm dacă nu vrea să-l înfieze cineva. Mi-ai spus că împreună cu el mai stă şi o fetiţă.

— Da, una Maia Şubina, de vreo paisprezece ani.

— Şi pe ea trebuie s-o eliberăm; de ce să trimitem un copil în Germania?... Ehei, peste vreo doi ani... Tare ne mai place să sărim peste cal! Eu, unul, sînt pentru dreptate. O să punem fata în libertate.

Nikita îl privi cu înţelegere: planul primarului i se părea bun.

— Ş-apoi, nimeni n-o să pună la îndoială faptul acesta — zîmbi el. Adică faptul că purtăm de grijă copiilor...

— Asta-i! îl susţinu Blinov. Noi nu ne răzbunăm pe copii. Dacă părinţii lor ne sînt duşmani, îi pedepsim! Dar ce vină au copiii? Despre asta trebuie să scriem şi în ziarul local. Un articol mare! Să-l citească toţi. Nu, zău, Nikita, spune, nu sînt eu un om bun? întrebă primarul şi se aplecă spre Borzov.

— Chiar foarte bun — rosti cu căldură Nikita Kuzmici. Un om inimos, Ilia Ilici! Asta eşti!

— Vezi de ţine-mi parte! Cu mine n-ai să te pierzi niciodată! Noi doi o să mai punem la cale treburi mari. Stai să se termine războiul, şi atunci, bineînţeles, hitleriştii nu vor pleca de-aici. Cine o să conducă ţara? Noi, Nikita! Noi o să plecăm împreună la Moscova, o să mergem la Kremlin, eu am

să fiu membru în guvern și n-am să te uit. Am să te fac primar la Harkov...

— Nu, mai bine la Saratov — spuse Nikita Kuzmici — că de-acolo sînt...

— Fie și la Saratov. E un oraș destul de frumos! Și noi o să fim sprijinul noii ordini! Închipuie-ți, băiețul Nikita Borzov, primarul Saratovului! Asta o să fie răsplata pentru că ai slujit cu credință... Și-o să mai primești și Crucea de fier. Știi tu ce înseamnă să primești Crucea de fier? Înseamnă că o să devii cetățean al Vaterlandului și o să ai drepturi depline.

Blinov se aprinse vorbind. Sări de pe scaun și se apropie de un cufăr nu prea mare, ferecat, care stătea într-un colț și-i ținea loc de casă de bani.

De cîte ori nu cercetase Nikita Kuzmici cufărul ăsta uimitor, cu diferite ținte și ornamente în formă de scoică, dar nu văzuse nici o broască, și cu toate acestea cufărul se închidea perfect. Blinov nu-i povestise niciodată cum ajunsese cufărul la el și cum de-l adusese de la Belgorod. Borzov nu apucase să vadă niciodată cum îl descuie Blinov. Și nici de data asta, cînd primarul se aplecă deasupra cufărului și începu să caute ceva la marginea lui, Nikita Kuzmici nu reuși să vadă nimic: îl împiedica spatele lat al lui Blinov. Se auzi un scîrțîit, un țăcănit și Blinov săltă capacul greu.

Borzov crezu că se va petrece un lucru extraordinar, dar Blinov scoase din cufăr o cărticică subțire, cafenie, care era statutul Ordinului Crucea de fier. Citi îndelung nenumăratele lui paragrafe, de parcă și căpătase ordinul și nu-i mai rămăsese decît să-și precizeze drepturile.

Pe neașteptate, ușa se deschise și în prag apăru Kurt Meyer. Se opri o clipă în loc, cercetînd cabinetul cu aerul unui om care își cere scuze pentru faptul că a intrat neanunțat.

Blinov sări de pe scaun și, plin de bucurie, își desfăcu brațele.

— Domnule Meyer! Ce plăcere! Intraţi, vă rog. Chiar acum voiam să vă dau un telefon, să vă poftesc la o cafea.

Ocoli repede masa şi ieşi în întîmpinarea musafirului. Meyer îşi scoase chipiul, îl aruncă cu un gest obosit pe scaunul din apropierea lui şi strînse prieteneşte mîna lui Blinov.

— Pe cuvîntul meu, cred c-aş fi murit de plictiseală în oraşul ăsta, dacă n-aş fi avut un prieten atît de bun ca dumneata! spuse el.

Faţa lui Blinov se lăţi într-un zîmbet de mulţumire:

— Da, domnule Meyer, şi eu credeam că adevărata prietenie se poate naşte numai în tinereţe. Dar, după cum se vede, încercările războiului îi apropie pe oameni şi mai mult.

Meyer se aşeză la masă şi se uită cu un aer vesel la Nikita Borzov, care nu cunoştea bine limba germană şi se străduia să înţeleagă ce vorbesc, dar pînă la urmă tot nu înţelese nimic. Totuşi, după tonul cu care se ducea discuţia, îşi dădu seama că nu-l ameninţă nici un pericol.

— Tumneata este un om braf — îi spuse deodată Meyer în limba rusă. Eu ştii ce faptă vites făcut. Tumneata prins criminal! Mulţumesc! Noi împuşcam la el!

În timp ce neamţul vorbea, găsindu-şi cu greu cuvintele, Nikita Kuzmici se chirci şi întreaga lui făptură pirpirie exprima un nemaipomenit zel şi un devotament fără margini.

— Bine, poţi pleca, Borzov! îl concedie Blinov. Unde-ai să fii? În biroul dumitale? Dacă va fi nevoie, am să te chem.

Borzov se sculă şi ieşi în grabă: „E mult mai sănătos să fii cît mai departe de oamenii ăştia, mai ales cînd sînt împreună"...

— O slugă devotată! spuse Meyer, după ce Borzov închise uşa. Aici, în Rusia, întîlneşti rar astfel de oameni.

— Astăzi sînteţi foarte obosit, domnule Meyer — începu Blinov şi, deschizînd uşa biroului, scoase de acolo o sticlă cu coniac şi două păhărele. Bem ?

— Cu plăcere — rosti Meyer. Am avut o zi foarte grea... Toate mi-au mers de-a-ndoaselea. Mi-a telefonat reprezentantul „Todt"[1]-ului, Schwartzkopf. Ăsta a înnebunit de-a binelea : vrea să construim o sută douăzeci şi două de cazemate, într-o lună şi jumătate...

— Imposibil ! sări Blinov, dînd din umeri. Nu ne-ajung oamenii. În lagăr n-au mai rămas decît vreo şase sute. Jumătate din ei sînt bolnavi şi răniţi...

— Ei, desigur ! zîmbi răutăcios Meyer. I-am spus şi eu lui Schwartzkopf, dar el a început să strige că am la dispoziţie un oraş întreg.

— Da, dar noi i-am expediat pe toţi cei apţi de muncă.

— Crezi că lui îi pasă ? Zice că ăsta este ordinul führerului şi trebuie executat.

Tăcură amîndoi, plini de respect.

— Prea bine — murmură Blinov — o să facem tot ce se poate, pentru ca treaba să meargă din plin.

Meyer îşi descheie vestonul, scoase din buzunarul dinăuntru o hartă împăturită cu grijă şi o întinse pe masă :

— Uite-aici, Ilia Ilici. Felul în care îi pronunţa numele părea ciudat, dar lui Meyer îi făcea plăcere. Raionul fortificat se găseşte la şaizeci de kilometri vest de oraş. Uite Malinovka, iar mai departe, Novîi Oskol. Aici sînt cinci sate, din care se evacuează acum locuitorii. Bineînţeles că toţi cei apţi de muncă sînt lăsaţi pe loc. Oamenii noştri vor locui în casele celor evacuaţi. Atît locul unde se găseşte cît şi planul raionului fortificat constituie cel mai strict secret. Schwartzkopf a spus că, în cazul cînd ruşii vor ataca pe neaşteptate, trebuie făcuţi

[1] Todt — societate de construcţii care deservea armata hitleristă. (n. a.)

inofensivi toţi aceia care sînt bănuiţi că ar cunoaşte locul unde se află fie şi numai o singură cazemată.

Blinov cerceta cu atenţie harta.

— Da — spuse el, oftînd. Se vede că situaţia de pe front nu este dintre cele mai strălucite, dacă trebuie să ne grăbim în halul ăsta!

Meyer îl privi cu asprime:

— Te îndoieşti de victoria führerului?

— Nu, vai de mine! Se poate! îi răspunse repede Blinov. Mă gîndesc pur şi simplu că noi doi va trebui să muncim foarte mult...

Tăcură din nou. Pleoapele umflate ale lui Blinov îi acoperiseră aproape complet ochii. Se aplecă şi mai mult asupra hărţii şi Meyer nu-i mai văzu faţa. În birou se lăsă o linişte grea, plină de încordare.

— Ei — zise după cîteva minute — te rog să mă ierţi, Ilia Ilici, poate că am fost cam brutal... Trebuie să privim însă adevărul cu bărbăţie. E drept că pe front situaţia este grea şi pe Volga lucrurile merg destul de prost... Îşi trase scaunul mai aproape de masă şi se aplecă şi el deasupra hărţii. Ar fi de dorit ca raionul fortificat să apere oraşul spre est — spuse el, înfigîndu-şi creionul în hartă, undeva pe lîngă Don — dar asta este imposibil, frontul e prea aproape. După cum mi-a explicat Schwartzkopf, dacă ruşii pornesc ofensiva, avem prea puţin timp pentru manevre.

— Cînd trebuie să trimiteţi acolo oamenii? întrebă Blinov.

— Ăsta-i cel mai important lucru — vorbi Meyer, observînd răceala cu care fusese pusă întrebarea. Schawartzkopf cere ca fiecare grup care va construi o cazemată să fie perfect izolat de grupurile de la celelalte cazemate. Nimeni nu trebuie să ştie mai mult decît strictul necesar. Pe toţi care vor manifesta o curiozitate nelalocul ei îi vom împuşca! Numai în aceste condiţii vom putea păstra secretul.

— Cînd trebuie s-ajungă oamenii la locurile respective? repetă Blinov întrebarea.

— Cel mai tîrziu în şaptezeci şi două de ore de la primirea ordinului.

— Dar n-am maşini. Cu ce să-i transport?

— Dacă n-ai maşini, să meargă pe jos.

Pentru prima oară de cînd discutau, Blinov se uită la el şi Meyer îi surprinse privirea dură.

— Nouă nu ne convine asta — spuse primarul. Mai înțelept este să le cruțăm forțele.

— Bine, o să vedem, o să vedem cum facem. Meyer se sculă şi începu să se plimbe prin cameră. Poate c-am să fac rost de nişte maşini la intendență. Pentru asta nu merită să ne certăm! Hai mai bine să bem ceva.

Băură cîte un pahar de coniac, apoi Meyer strînse cu grijă harta şi o puse în buzunar. Blinov mai turnă cîte un pahar. Îşi recăpătase calmul.

— N-ați ştiut să prețuiți coniacul ăsta — spuse el. Îmi pun capul că habar n-aveți ce-ați băut.

— Martini? întrebă Meyer, străduindu-se să vadă eticheta pe care Blinov o acoperise cu mîna.

— N-ați ghicit! Este un coniac din Caucaz, vechi de zece ani! Am făcut rost de două sticle. Una din ele e numai pentru dumneavoastră. Şi Blinov puse alături de sticla începută alta nedesfundată, cu dopul ceruit: Asta-i a dumneavoastră, domnule Meyer, şi nu mă întrebați de unde am făcut rost de ea, pentru că altele nu mai există.

Meyer izbucni în rîs.

— Ei, ai vorbit ca un adevărat stăpîn al oraşului! Nu cumva îți închipui că eu, în căutarea coniacului, o să-ncep să fac percheziții în masă?

— Deh, ar fi fost un prilej admirabil! zîmbi Blinov. Nu se ştie... Poate că ați avea succes...

— Şi fiindcă veni vorba, vreau să-ți fac şi eu un mic dar — spuse Meyer. Îl privi țintă pe Blinov, care dădea din mînă, vrînd să arate că refuză. Nu, nu te grăbi, un astfel de dar nu se poate refuza. Îți ofer minunata posibilitate de a arăta încă o dată locuitorilor oraşului cît de curată este inima dumitale. Am aflat că în beciul poliției se află doi copii: o fetiță şi un băiat: băiatul e al Ekaterinei Ohotnikova. N-am să-i mai țin la mine. Dă-le drumul! Copiii rămîn tot copii!

Ochii lui Blinov străluciră, dar se stinseră îndată : „Ce-o fi pus la cale Kurt Meyer ? Nu cumva e o cursă ? Știe oare că băiatul este nepotul lui Nikita Borzov ?"

— Mulțumesc, domnule Meyer — zise el cu căldură. Fără îndoială că trebuie să-mi întăresc cît mai mult autoritatea... Vă sînt foarte recunoscător... Dar unde să-i duc ?

— Cred că vor ști ei singuri unde să se ducă.

În clipa aceea sună telefonul. Blinov luă receptorul, răspunse și, în timp ce asculta, Meyer observă că primarul se schimbă la față, căpătînd treptat o expresie dureroasă. În sfîrșit, Blinov, parcă preocupat de ceva, puse fără grabă receptorul în furcă.

— Au fugit — răspunse el la întrebarea mută a lui Meyer.

— Cine ?

— Copiii !

— Au fugit ?! zbieră Meyer, cuprins de furie. Ia ascultă, domnule Blinov, ce fel de ordine e asta ? Cine răspunde de poliție, eu sau dumneata ?

Luîndu-și în grabă chipiul de pe scaun, ieși trîntind ușa în urma lui. Coniacul rămase neatins.

De îndată ce ecoul pașilor lui se stinse, Blinov ridică receptorul telefonului interior:

— Borzov, vino imediat la mine ! strigă el.

C A P I T O L U L IX

FUGA

Beciul casei vechi şi trainice, construită în urmă cu un veac, îi păruse şefului gestapoului cel mai sigur loc pentru arestaţi. Şi pînă acum, într-adevăr, nimeni nu reuşise să fugă de acolo. Uşi grele, ferecate, o ferestruie prin care un om mare nu s-ar fi putut strecura pentru nimic în lume ! Dar un copil ? Cine s-ar fi gîndit la una ca asta ?...

Cînd poliţaiul îl duse pe Iurenev la interogatoriu, bătrînii se priviră între ei şi răsuflară uşuraţi.

— Măcar de nu te-ai mai întoarce, secătură! se oţărî ciupitul şi scuipă.

Kolea se supără şi-i luă apărarea lui Mişa :

— De ce-i zici aşa ? Ce-a făcut ?

— Eşti încă mic şi n-ai minte ! Cînd ai să mai creşti, ai să-nţelegi.

Maia era de partea lui Kolea.

— Dar de ce-i rău Mişa, bunicule ? E un om vesel — spuse ea.

— Păi vezi, tocmai asta-i, e chiar prea vesel — bombăni al doilea bătrîn, cel cu barba roşcată şi răvăşită, pe care-l chema Stepan Lukici. După o a'are veselie, oamenii plîng de obicei cu lacrimi de sînge.

Bătrînii tăcură posomorîţi. După unele semne, ei îşi dădură seama că Mihail fusese adus în mod special în beci. Prea era liniştit ! Dormea mult şi, ciudat, nu era cuprins de acea stare de aşteptare, plină de nelinişte, prin care treceau toţi deţinuţii. Iar cînd fusese chemat la interogatoriu, sărise ca ars de parcă atîta ar fi aşteptat.

Prost actor! N-a ştiut să-şi joace rolul! Bătrînii şi-au dat repede seama că e suspect. În ultimele zile nu reuşise să afle nimic de la ei. Şi toată tărăşenia cu fuga lui pe care le-o povestise Kolea nu-i impresionă pe bătrîni cîtuşi de puţin. Dacă e un om cinstit, atunci trebuie să fie într-adevăr un mare dobitoc că s-a ascuns în magazia ajutorului de primar! Să te încrezi într-un astfel de om, e ca şi cum te-ai duce să te denunţi singur.

Kolea şedea lîngă Maia şi se gîndea. Complicată mai e viaţa! Înainte, totul i se păruse foarte simplu. Se juca în curte cu copiii, iar cînd a crescut mare, a început să meargă la şcoală. Fusese făcut pionier în faţa statuii lui Lenin. Îşi amintea şi acum ziua aceea de primăvară. Văzîndu-l cu cravata roşie, tatăl ridicase mîna, plin de veselie: „Kolea, fii gata întotdeauna!" „Gata oricînd!" răspunsese băiatul. Tata muncea, el învăţa, iar mama lucra şi ea; dar oriunde ar fi fost — pe terenul de joc, în grădină sau pe malul lacului — auzea mereu glasul mamei răzbătînd din megafon. Era o voce calmă, şi lui Kolea i se părea oarecum străină, dar se mîndrea că mama lui e crainică la radio şi că numele ei e cunoscut în tot oraşul. Faptul că avea şi tată, şi mamă i se părea tot atît de firesc ca şi casa în care locuia, ca şi şcoala unde învăţa, ca şi strada unde cunoştea fiecare copil. Viitorul i se înfăţişa foarte limpede: va creşte, va deveni operator de cinema sau, mai bine chiar, mecanic de locomotivă. Şinele aleargă departe, iar trenul goneşte, goneşte mereu! Şi pe locomotivă, alături de tata, e el, Kolea. Pe lîngă ei trec în goană stîlpii de telegraf, haltele, iar hăt-departe se întind nesfîrşite ogoarele... fumul zboară din coş şi se risipeşte în pămătufuri albe prin tufişurile de pe marginea terasamentului... Şi locomotiva goneşte, goneşte mereu, luînd viteză!...

Da, nu demult mama mai avea încă grijă de Kolea, ocrotindu-l de toate primejdiile şi necazurile. Acum însă fusese aruncat în plină vîltoare. Va putea el oare să iasă la liman? Oamenii nu erau de loc aşa

cum şi-i închipuise el; se schimbau chiar sub ochii lui. Kolea nu-l iubise niciodată pe unchiul Nikita, însă nu ştia că e un trădător. Îi fusese frică de fotograful din piaţă, şi cînd colo, tocmai bătrînul acela se arătase a fi un om bun şi voise chiar să-l salveze. Mişa suferise din pricina hitleriştilor, dar bătrînii ăştia răi nu aveau încredere în el. Băiatul nu mai înţelegea nimic.

Îngîndurat, privea prin ferestruie bucata de cer pe care atîrna, gata parcă să cadă, un nor cenuşiu. Iată şi santinela care trece cu pas rar. Acum nu mai are bocancii negri, cu talpa groasă, ci nişte cizme vechi de iuft.

Maia moţăia într-un colţ. Părea că doarme. Şi faţa ei cenuşie trăda multă oboseală. Codiţele despletite şi rochiţa mototolită făceau ca întreaga-i înfăţişare să pară mai jalnică, mai lipsită de apărare.

Dis-de-dimineaţă, poliţaiul aduse fiecăruia dintre ei cîte o strachină cu o zeamă lungă şi o bucată de pîine aproape crudă. Era puţin, dar Kolea îi mai dădu din porţia lui şi Maiei. Prea era slabă fetiţa. El nu observă că, după asta, ochii celor doi bătrîni deveniră mai blînzi, iar ei mai puţin bănuitori şi mai vorbăreţi.

Trecuseră cîteva ceasuri de cînd Mişa fusese dus din beci, şi băiatul începu să fie îngrijorat. Bătrînii ăştia pot să spună ce vor. Peste tot li se năzare numai spioni!

Maia se trezi şi începu să-şi împletească codiţele. Avea nişte mîini foarte subţiri şi părea uimitor de firavă.

— Maia, tu eşti pionieră? întrebă deodată Kolea.

Bătrînii din colţ zîmbiră. Maia îl privi mirată:

— Bineînţeles că sînt! Am fost chiar preşedintă de detaşament. La toamnă urma să intru în Comsomol! spuse ea.

— Vorbiţi mai încet — le zise ciupitul — că v-aude poliţaiul şi vă dă el vouă Comsomol!

— Nu ne-aude — răspunse Kolea — şi chiar dacă ne-aude, ce poate să ne facă?

— Găseşte el ce! bombăni ciupitul şi tăcu.

Apoi se așeză la fereastră și începu să privească cu grijă în ulicioara îngustă, de-a lungul căreia se întindea zidul cenușiu de piatră. Îi făcu semn celuilalt, cu barba roșcată, să se apropie de el. Se așezară amîndoi pe paturile de lemn de lîngă fereastră și începură să vorbească în șoaptă. Cînd în dreptul ferestruii apăreau cizmele de iuft, bătrînii se trăgeau la o parte. Cînd cizmele se-ndepărtau, ei se apropiau din nou de fereastră.

— Ce crezi tu ? Ce poate să ni se-ntîmple ? întrebă Kolea.

Fata își încreți fruntea :

— Nu știu. Pe mine s-ar putea să mă trimită în Germania.

— Ar fi bine dacă pe mine m-ar trimite în lagăr — zise Kolea, oftînd. Aș sta împreună cu tata...

— N-o să te trimită — vorbi Maia cu hotărîre. Tu nu ești prizonier.

— Da' ce-o să facă cu mine ?

— O să te țină cît o să te țină, pe urmă o să te trimită la unchi-tu.

Kolea se aprinse :

— Degeaba, că iar am să fug de la el !

— Și unde ai să fugi, mă rog ?

— Treaba mea ! La Iakușkin ! Sau poate la Malinovka ! Și plecîndu-se spre ea, îi șopti pe un ton conspirativ : Eu știu un cuvînt pe care, dacă-l rostesc, partizanii mă primesc imediat !

— Ce cuvînt ? întrebă Maia, curioasă.

— Ei, un cuvînt ! Nu pot să-ți spun. E secret !

Ciupitul deveni foarte atent :

— Dar pe cine cunoști tu la Malinovka ?

— Ehe, multă lume ! răspunse misterios Kolea. Iar își vîră moșii ăștia nasul unde nu le fierbe oala !

— Pe cine, de pildă ? insistă ciupitul.

— Ei, știu eu o mătușă care stă la marginea satului.

— Da' cum o cheamă ?

Kolea îl privi bănuitor :

— De ce mă-ntrebi, bunicule ?

— Păi, foarte simplu, pentru că şi eu sînt din Malinovka. Tot satul mi-e neam şi cumătru...

— Ei, da' de Polozneva ai auzit ? întrebă Kolea cu prudenţă. Nici el nu era sigur că reţinuse bine numele.

Bătrînii se priviră încremeniţi. Pe feţele lor brăzdate de vîrstă îşi făcu loc spaima. Îl priveau pe Kolea cu curiozitate şi, în acelaşi timp, cu neîncredere. „Cine eşti tu ? grăiau parcă ochii lor. Îţi dai tu oare seama ce trăncăneşti ?"

— Am auzit eu de femeia asta — zise Stepan Lukici — numai că ea a plecat de mult din sat...

— Unde-a plecat ? se nelinişti Kolea.

— Ei, asta-i bună, să-ţi spun şi unde-a plecat ! se posomorî bătrînul. A plecat, şi-atîta tot ! Da' tu ce fel de rudă eşti cu ea ?

Kolea tăcu.

— Ia zi, pe cine mai cunoşti în sat ? continuă ciupitul.

— Nu mai cunosc pe nimeni ! se oţărî Kolea şi se întoarse cu spatele la bătrînii ăştia curioşi, apropiindu-se de Maia.

Fata îşi împletise codiţele şi stătea tăcută, cu un aer obosit, sprijinită de zidul murdar.

— Afară plouă ! rosti ea, gînditoare.

— Mie-mi place cînd plouă — răspunse Kolea. După ploaie cresc ciuperci multe.

Maia se învioră :

— Ce bine e să umbli prin pădure ! Mergi şi vezi fragii la picioarele tale ! O puzderie de fragi ! Îi culegi şi ai impresia că de după fiecare tufă poate să iasă un urs ! Ţie ţi-e frică de urşi ?

— N-are de ce să-ţi fie frică de ei — zîmbi Kolea. Nu numai de urşi, da' nici de lupi nu mă tem ! Cînd vezi un lup, fluieri o dată şi el vine spre tine ca un cîine...

Ciupitul rîse înveselit de curajul băiatului :

— Tu ai văzut vreodată un lup viu ?

— Am văzut !

— Şi cum arată ?

— E mare şi cenuşiu !

— Tu eşti cenuşiu ! rîse iar bătrînul. Lupii care au fost pe la noi erau cafenii. Şi pe ultimul, dacă vrei să ştii, l-au omorît în 1925. Tu nici nu erai încă pe lume !

Kolea mormăi ceva, neştiind cum să răspundă la asemenea umilinţă. Dar Maia îi luă apărarea :

— Asta nu-i adevărat, bunicule, şi-acum mai sînt lupi pe la noi. Nu cafenii, cum spui matale, ci cenuşii. Am văzut şi eu unul, l-a adus chiar fratele meu de la vînătoare.

— Ştii ceva, Timoşa — spuse deodată bătrînul cu barba roşcată, adresîndu-se celui ciupit — şi eu am cunoscut odată un vînător, care a omorît un lup cenuşiu. A fost învăţător la noi, unul Ghenadi Andreevici ! N-ai auzit de el ? Acela care avea o barcă. Venea deseori pe la noi pe-acasă...

Kolea ciuli urechile. De ce o fi pomenit oare moşul tocmai de Ghenadi Andreevici ? Să-i spună că-l cunoaşte şi el ?

— Da, mi-aduc aminte — răspunse Timofei — era un om de treabă. Unde-o fi oare acum ?

— Nu ştiu. Se spune c-a rămas... Dar poate c-o fi plecat... Mai ştii ?...

Tare ar fi vrut Kolea să spună că el ştie unde se află acum Ghenadi Andreevici şi să arate cît este de bine informat. Dar în ultimele zile învăţase să tacă.

— La şcoala ta a fost Ghenadi Andreevici învăţător ? întrebă deodată roşcovanul, adresîndu-se lui Kolea. Ei, da' de ce taci ? Răspunde !

Bătrînii îl priviră cu încordare şi Kolea înţelese : toată discuţia aceasta nu începuse întîmplător. Aşteptau ei ceva de la el...

— Ei, şi ce dac-a fost învăţător la şcoala noastră ? zise el, încruntîndu-se.

— Dacă l-ai vedea, l-ai recunoaşte ?

— Cred că da.

Bătrînii şuşotiră între ei, apoi Stepan Lukici, răsuflînd greu, se tîrî spre colţul cel mai îndepărtat al patului şi făcu semn copiilor să se apropie.

— Ia veniţi aici! le şopti el.

După expresia feţei, părea că întineriseră dintr-o dată şi Kolea înţelese că bătrînii luaseră o hotărîre foarte importantă. Băiatul îi făcu semn Maiei cu capul şi amîndoi se aşezară lîngă moş Stepan. În timpul acesta, Timofei nu-şi lua ochii de la fereastră.

— Ascultaţi, băieţi, voi vreţi să ieşiţi de-aici? întrebă cu un aer serios Stepan Lukici.

— Bineînţeles că vrem — răspunseră Kolea şi Maia.

— Măi copii, voi trebuie să fugiţi de-aici, pentru că altfel, vai de pielea voastră!

— Cum să fugim? întrebă Kolea, privindu-l neîncrezător. Bătrînul ăsta i se părea cam ţicnit.

— Foarte bine. Numai dacă n-o să vă fie frică.

— N-o să ne fie! se oţărî Kolea.

Timoşa, care nu-şi lua ochii de la fereastră, făcu deodată un gest repezit cu mîna.

— Ia veniţi aici! O să vă puteţi voi strecura prin golul ferestrei?

Kolea se căţără în genunchi pînă sus şi, săltîndu-se puţin, măsură din ochi spaţiul. Da, putea să treacă. Şi Maia, cu atît mai mult.

— Dar ţie, Maia, nu ţi-e frică? întrebă Stepan Lukici.

— Mi-e teamă, dar am să pot trece.

— Uite ce, măi copii — şopti Stepan Lukici. Peste o jumătate de oră poliţaii se duc la masă. Urcă la etaj, şi în post nu rămîne decît o singură santinelă... Eu am să bat în uşă, cerînd să vină şeful. Şi atunci va trebui să faceţi lucrul cel mai important. În timp ce santinela de pe ulicioară se va repezi spre uşa noastră — pentru treaba aceasta el trebuie să coboare în beci — Timoşa va sparge geamul şi voi o să vă strecuraţi pe fereastră. Numai să nu fugiţi, ca să nu atrageţi atenţia asupra voastră. Mergeţi liniştiţi. Dar de îndată ce cotiţi după colţ, fugiţi în curtea aceea cu două ieşiri.

— Curtea care-i alături de lăptărie... — spuse Kolea.

— Chiar aşa. După cum văd, cunoşti bine oraşul... Intraţi acolo, şi apoi luaţi-o la fugă cît vă ţin picioarele.

Kolea îl asculta plin de însufleţire, dar deodată faţa lui se posomorî :

— Şi după aceea, unde să mergem ?

— Cum, tu n-ai pe nimeni ? întrebă bătrînul.

Kolea se gîndi :

— Am să mă duc la unchiul Iakuşkin. El o să m-ascundă.

— Dar tu, unde ai să te duci ? o întrebă Stepan Lukici pe Maia.

Fata îl privi descumpănită :

— Eu, bunicule, n-am unde să mă duc. Eu n-am casă ; n-am pe nimeni...

— Dar părinţii tăi unde sînt ?

— Tata e arestat — spuse Maia — iar mama s-a rătăcit nu ştiu pe unde. Mergeam spre Voronej şi, într-o gară, mama a coborît din tren să ia apă, dar chiar atunci trenul a pornit...

— Şi cum ai nimerit aici, în oraş ?

— Trenul nostru a fost bombardat. Toţi care au rămas în viaţă au plecat care-ncotro, iar eu m-am întors aici.

— Mare dandana ! se necăji Stepan Lukici. Într-adevăr, unde o să vă duceţi ? Ei, ce zici, Timoşa, putem avea încredere în ei ?

— Da' dac-o să fie prinşi ? spuse cu îndoială ciupitul.

— Adevărat, la asta nu m-am gîndit — răspunse Stepan Lukici, oftînd din greu. Deh, ce să-i faci, Timoşa, fără risc nu se poate ieşi din încurcătura asta.

— Lucrurile trebuie făcute cu chibzuială — răspunse celălalt. Dacă n-o să ne gîndim bine, copiii au să se prăpădească, noi vom pătimi şi mai băgăm şi pe alţii în belea...

Stepan Lukici cercetă atent copiii de parcă le-ar fi cîntărit puterile. Kolea tremura ca varga. Îi era teamă şi, în acelaşi timp, tare ar fi vrut să scape din beciul ăsta blestemat ! Maia, dimpotrivă, şedea

liniştită şi indiferentă. Părea că se pregătise pentru lucrul cel mai grav care i se putea întîmpla şi n-o mai înspăimînta nimic.

— Văd eu că sînteţi nişte copii cuminţi — vorbi Stepan Lukici — dar, ca să vă spun drept, de voi depinde un lucru mare. Noi, totuna, o să murim. Astăzi o să fim confruntaţi cu un trădător. După aceea, nici n-o să putem spune măcar cine e. În zori, probabil că vom fi împuşcaţi... Maia, dă-te puţin mai încolo! Vreau să-i spun lui Kolea ceva la ureche... Tu nu trebuie să auzi.

Maia se îndepărtă spre celălalt colţ al beciului. Nu se supărase. Dacă nu trebuie să ştie, înseamnă că nu trebuie: ori nu vor să-i spună, ori nu au încredere în ea.

Între timp, Stepan Lukici îi şoptea lui Kolea:

— Uite ce: dac-ai să-l vezi pe Ghenadi Andreevici, să-i spui c-am nimerit într-o cursă...

— Dar unde să-l văd? întrebă încet Kolea.

— Nu ştiu unde, dar dac-ai să-l vezi cumva... Să-i spui c-am fost trădaţi.

— Am să-i spun.

— Şi-acum ascultă aici! Pe strada Spartacus, la numărul 6, locuieşte Klavdia Feodorovna. Pînă la război a lucrat la Casa copilului. Cînd ai să scapi de-aici, caută să te strecori, împreună cu Maia, pînă la ea. E o femeie de treabă şi o să v-ascundă. Dar bagă de seamă, este o adresă foarte secretă! Stepan Lukici ridică mîna în sus: Şi-acum, jură-mi pe cuvîntul tău de pionier că, în afară de Ghenadi Andreevici, n-ai să dezvălui nimănui tot ce-ai aflat de la mine. Jură!

— Jur! şopti Kolea.

— Chiar de-ai să fii faţă în faţă cu moartea, să nu sufli o vorbă! Secretul acesta să moară o dată cu tine!

— Jur! repetă Kolea.

Afară se auzi scîrţîind poarta de fier, şi în curtea închisorii intră un camion.

— Au adus masa! rosti Timofei.

În spatele ușii răsunară glasurile polițailor și zăngănitul gamelelor mari, pe care le urcau sus, în sala de mese. Se auzeau pași tropăind pe scări. Polițaii fluierau, se ocărau între ei și făceau mare tărăboi. Apoi din nou se lăsă liniște.

Ușa care dădea în beci rămase pentru scurt timp fără pază. La ieșirea din coridor stătea o santinelă care supraveghea și beciul, și scara ce ducea sus, spre camerele anchetatorilor ; la vremea prînzului, postul acesta rămînea fără pază. Arestații erau bine zăvorîți. Santinela care patrula tot timpul afară în stradă, în caz de nevoie, intra în curte și cobora pe scara dreaptă care ducea la beci. Timp de două-trei minute, pe stradă nu mai rămînea nici un polițai.

Tocmai pe acest lucru contau bătrînii. Spartul geamului era chestie de-o secundă, iar un minut, un minut și jumătate le trebuia copiilor să se poată strecura în ulicioară, așa că, în timp ce santinela va fi lîngă ușa beciului, copiii se vor și afla în libertate.

Desigur, riscul era mare. Dar în cazul cel mai rău, copiii vor fi din nou închiși în beci. La pedeapsa care-i aștepta pentru faptul că i-au ajutat să fugă, bătrînii nu se mai gîndeau acum. Din discuția anchetatorului cu șeful poliției ei înțeleseră că a doua zi îl vor vedea pe cel ce i-a trădat. După confruntare vor fi desigur împușcați. Trebuie să fie împușcați, pentru ca trădătorul să poată acționa în liniște, fără pericolul de a fi demascat.

Stepan Lukici își frămînta nervos barba roșcovană. Îl mai privi încă o dată pe Kolea din cap pînă-n picioare. Băiatul ședea ghemuit pe pat, și concentrarea îi ascuțise parcă trăsăturile feței. Maia stătea alături de el și privea țintă la fereastră.

— Hai — zise bătrînul — pregătiți-vă ! Cînd am să bat în ușă, voi urmăriți picioarele santinelei și, de îndată ce se va repezi spre dreapta, tu, Timoșa, numără pînă la trei și sparge geamul cu gamela... Scoate fereastra cu totul, iar voi, copii, cățărați-vă în liniște, nu vă agitați...

Timofei luă gamela de aluminiu în care li se dădea supa și se lipi de zid, lîngă fereastră. Kolea și Maia încremeniră pe loc.

Stepan Lukici se apropie de ușă și începu să bată cu pumnii, cu picioarele, apoi apucă scăunelul și-l izbi atît de tare, încît se făcu țăndări.

— Santinela a fugit, vine ! strigă Timofei și, cu fața lividă de emoție, așteptă cîteva clipe, apoi, repezindu-și brațul, aruncă gamela : geamul se făcu țăndări.

— Gata ! comandă Stepan Lukici, întorcîndu-se spre copii.

Kolea se săltă, se sprijini cu genunchiul de o ieșitură a zidului și se strecură cu agilitate prin fereastră.

— Să nu fugi ! Stai nițel ! îi șopti Timofei. Așteapt-o și pe Maia...

Santinela coborîse și, uitîndu-se prin vizetă, striga :

— De ce bați în ușă ? Ia vezi, că acuma trag !

Stepan Lukici acoperise însă gemulețul cu capul lui și striga și el :

— Cheamă șeful ! Să vină șeful aici !

Timofei o săltă pe Maia spre fereastră. Ușoară ca un fulg, fetița fu într-o clipă alături de Kolea. Acesta îi strînse mîna cu putere și amîndoi ieșiră din ulicioară, în stradă.

Era o zi posomorîtă și ploioasă. Pe străzi, oamenii mergeau grăbiți, fiecare cu treburile lui. Două mașini trecură în viteză mare. De după colț se iviră polițaii care probabil fuseseră schimbați din post. Dar de unde să le dea lor prin cap că băiatul ăsta, în hainele lui vechi și ponosite, și fetița slăbuță, cu codițe, care îl însoțea, evadaseră chiar atunci ? Așa că trecură pe lîngă copii fără să le dea nici o atenție.

Kolea se străduia să meargă încet, dar inima-i bătea să-i sară din piept. Văzîndu-i pe polițai, vru să fugă, însă Maia îl opri.

— Mergi încet — îi șopti ea — și ascultă-mă pe mine! Îi strînse mîna cu atîta putere, încît fără voie, el se supuse.

Dădură colțul. Lîngă lăptărie era un șir lung de oameni. Trecură încet pe lîngă ei, intrară pe poarta curții cu două ieșiri și de-abia aici o luară la fugă de parcă i-ar fi plesnit cineva peste picioare.

Alergau prin fundături, prin grădini, săreau garduri. În orașul ăsta în care se născuse, unde totul îi era atît de apropiat, Kolea se simțea ca o fiară hăituită care trebuie să se ascundă, să stea la pîndă, ferindu-se și de umbra ei.

Se opriră tocmai la rîpa din marginea orașului. Aici, în tufărișul des, la o depărtare destul de apreciabilă de ultimele case, putură în sfîrșit să se odihnească.

— Voiai să te duci la nu știu care fotograf! îi spuse Maia după ce-și mai traseră puțin sufletul.

Kolea se gîndi:

— Nu se mai poate. O să fim prinși îndată. Acolo va fi primul loc unde o să mă caute unchiul Nikita.

O rafală de vînt aduse cîteva picături de ploaie. Copiii ședeau alături, pe o piatră mare, năpădită de mușchi, lipiți unul de altul ca să le fie mai cald, și se sfătuiau ce trebuie să facă de acum înainte...

CAPITOLUL X

LOCUINȚA CONSPIRATIVĂ

Klavdia Feodorovna Șuhova făcea parte dintre oamenii care primesc cu dîrzenie loviturile soartei. Mulți tineri i-ar fi putut invidia energia. „De căzut, e ușor — spunea ea — să te ridici e greu." Și în împrejurările cele mai vitrege, ea nu-și pierdea niciodată cumpătul.

Avea aproape 50 de ani. Înaltă, bine făcută, cu părul cărunt, pieptănat lins spre spate, impunea tuturor respect, chiar și dușmanilor. În primele zile ale războiului, Casa copilului, a cărei responsabilă era, se evacuase, iar ea rămăsese pe loc din pricina unui băiat bolnav. Băiatul acesta trebuia evacuat cu o mașină sanitară. Dar s-a întîmplat ca șoferul, în grabă, să încurce adresa, așteptînd pe altă stradă. În timp ce Șuhova alerga deznădăjduită să caute un mijloc de transport, tancurile nemțești au năvălit în oraș și hitleriștii au alungat băiatul din spital. Șuhova îl luă la ea acasă și-l îngriji ca pe copilul ei. Se lipsea de multe, își vindea lucrurile, împletea broboade, numai să-l poată hrăni.

În noaptea aceea nu putu să adoarmă multă vreme. Vîntul zgîlțîia obloanele. În curte urla prelung cîinele... După ce camuflă bine ferestrele, Klavdia Feodorovna începu să împletească niște ciorapi pentru Vitea, care dormea liniștit. Andrelele lungi sclipeau la fiece mișcare a mîinilor ei. Era liniște. Nu se auzea decît tic-tacul ritmic al ceasului.

Deodată, cîinele încetă să mai urle, dar începu să latre scurt și răgușit. Ce-o fi asta?... Klavdia Feodorovna lăsă lucrul din mînă și ascultă cu

atenție. Cineva se furișa încet pe sub fereastră, străduindu-se să pășească fără zgomot. Pietrișul îl trăda însă.

Femeia se uită la ceas : două și jumătate. Poate că vreunul dintre polițai văzuse lumină în camera ei ? Nu, pătura groasă acoperea bine fereastra și nu lăsa să treacă nici o rază. Vecinii ? Dar nici unul dintre ei n-are permis să circule noaptea !

Foșnetul de sub fereastră încetă de parcă omul se pitulase, așteptînd ceva. Klavdia Feodorovna coborî fitilul lămpii, se apropie cu pași ușori de fereastră și, ridicînd puțin pătura, privi în curte. În lumina lunii, pe cărare, se zări o umbră care dispăru după colțul casei. Treptele pridvorului scîrțîiră încetișor și cineva bătu abia auzit cu degetele în ușă : cioc-cioc-cioc ! Fiecare bătaie era ca o lovitură de ciocan în tîmpla ei.

— Cine-i acolo ?

— Aveți o cameră ? întrebă încet o voce de bărbat.

— Toate camerele sînt ocupate — răspunse ea.

— Lăsați-mă să mă încălzesc puțin !

Zăvorul zăngăni și Klavdia Feodorovna se dădu la o parte. În cameră intră un om într-un palton negru. Închise repede ușa în urma lui și, trăgîndu-și cu greu răsuflarea, se apropie de masă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă ea, alarmată. Știi că nu trebuie să vii la mine !

— Știu — răspunse omul — dă-mi puțină apă, sînt tare obosit !

Klavdia Feodorovna scoase din dulap o cană, turnă apă din ceainic și i-o întinse. Omul bău cu sete, apoi se așeză obosit pe scaun. Lumina slabă făcea ca trăsăturile feței lui să se deslușească anevoie. Din gulerul ridicat al paltonului se vedea numai nasul și ochii, care străluceau ca aprinși de febră.

— E ceva care nu suferă amînare — spuse el cu glas răgușit de tulburare și oboseală. Chiar acum au fost împușcați la gestapo Stepan Lukici Vlasenko și Timofei Petrovici Skurihin.

— Îngrozitor! șopti Klavdia Feodorovna.

— În timpul interogatoriului — continuă bărbatul — s-a aflat că ei au stat în beciul poliției orășenești împreună cu băiatul Ohotnikovei, femeia aceea pe care au spînzurat-o, și cu o fetiță. Azi, copiii au fugit...

— Ia te uită! se miră Klavdia Feodorovna. Și unde sînt?

— Nimeni nu știe nimic. Meyer turbează. I-e frică să nu le fi transmis ceva ilegaliștilor...

— Ascultă — spuse Klavdia Feodorovna — în oraș se vorbește că dumneata însuși ai dus băiatul la poliție. E adevărat?

Nikita Borzov — căci el era misteriosul vizitator — dădu înciudat din mînă:

— Am fost nevoit s-o fac! Meyer a trimis la mine un spion, care l-a văzut pe Kolea în curtea mea...

— Trebuia să găsești altceva. La poliție, pe băiat îl pîndea o primejdie îngrozitoare.

— Oricum, i-ar fi dat drumul! Mai mult chiar: în clipa cînd a fugit, se hotărîse ca acești copii să fie lăsați în libertate... Voiau să-i pună sub urmărire. Meyer se gîndea că se vor duce de-a dreptul la ilegaliști...

— Ingenios! exclamă Klavdia Feodorovna. Și mai departe?

— Orașul se află în stare de alarmă... Și ceea ce mă neliniștește mai mult este faptul că Meyer a trimis trei mașini cu soldați spre Malinovka...

Klavdia Feodorovna se plimba tăcută prin cameră.

— Poate că Vlasenko și Skurihin n-au putut rezista la interogatoriu și au recunoscut ceva?

— Nu, nu, exclus! vorbi cu căldură Borzov. Am fost acolo aproape tot timpul, n-au scăpat nici un cuvînt, bieții bătrîni!

—Atunci, ce-i de făcut? întrebă Klavdia Feodorovna.

— Dumneata îl cunoşti pe Kolea Ohotnikov? Ştii cum arată? întrebă Nikita Kuzmici.

— Da. În ziua execuţiei am vrut să-l duc la mine, dar m-a împiedicat fotograful din piaţă. Voia şi el să ia băiatul şi, în timp ce ne certam, Kolea a dispărut.

— Pînă la urmă, fotograful a pus totuşi mîna pe el! Vezi bine, are nevoie de mîini tinere şi zdravene. A vrut probabil ca băiatul să-i ţină loc de femeie de serviciu.

— Vorbeşti cu păcat, Nikita Kuzmici — replică Klavdia Feodorovna. Bătrînul Iakuşkin nu-i om rău.

— Dacă zici dumneata... — răspunse Borzov — dar acum cel mai important lucru este să găsim copiii, pentru că altfel vor încerca să se strecoare spre Malinovka şi vor nimeri într-o cursă.

— De ce crezi că se vor duce tocmai acolo?

— Datorită unui cuvînt pe care l-a scăpat Blinov, am înţeles că băiatul a pomenit cuiva de Malinovka.

Deodată, speriată, Klavdia Feodorovna îl apucă de mînă.

— Taci! şopti ea şi, la lumina slabă şi tulbure a lămpii care aproape se stingea, se vedea cum pălise. Vin!

Cu mişcări repezi, Nikita Kuzmici scoase pistoletul şi se lipi de uşorul uşii.

— Dacă vin aici, trag — rosti el.

Klavdia Feodorovna arătă cu capul spre Vitea, care dormea:

— Nu se poate! Nenoroceşti băiatul!

Faţa lui Nikita se schimonosi de ură. Strînse cu putere la piept pistoletul, care lucea palid. Se făcu linişte şi nu se mai auziră paşi. Apoi din nou scîrţii pietrişul. Ciudat însă, cîinele încetase să mai latre!

Klavdia Feodorovna privi încordată pe fereastră, cercetînd întunericul, şi deodată, oftînd încetişor, porni repede spre uşă. Cînd trecu pe lîngă el, Borzov se dădu în lături fără să vrea. O clipă avu

impresia că a nimerit într-o cursă. Se lipi şi mai tare de perete, pregătindu-se pentru tot ce poate fi mai rău. Niciodată nu ar fi putut explica lui Kurt Meyer sau lui Blinov ce căuta el acolo, în toiul nopţii.

— Nikita Kuzmici, uite cine-a venit! răsună glasul liniştit al Klavdiei Feodorovna.

Borzov ieşi cu prudenţă din ungherul unde se pitise. În faţa lui stăteau istoviţi, dar vii şi nevătămaţi, Kolea Ohotnikov şi Maia Şubina.

O NOUĂ ÎNCERCARE

Dacă n-ar fi izbucnit războiul, Ghenadi Andreevici Stremeannoi ar fi rămas profesor la școala unde preda istoria.

Puțin adus de spate, într-o haină neagră, uzată, cu pantalonii lustruiți, intra liniștit în clasă și întotdeauna își începea lecția cu aceeași întrebare: „Așadar, copii, unde am rămas data trecută?" După aceea făcea o pauză lungă și aștepta să i se răspundă. Nu era un pedant, dar îi plăcea să se convingă că elevii lui nu uită repede materia predată de el.

După moartea soției sale, Ghenadi Andreevici locuia împreună cu cei doi băieți. Viața lui se scurgea în liniște.

Cînd hitleriștii au început să se apropie de oraș, comunistul Stremeannoi a fost chemat la comitetul raional de partid. Credea că i se va încredința o muncă în legătură cu evacuarea... Dar secretarul comitetului raional îl pofti într-o mașină și-l duse la comitetul orășenesc. Aici a stat de vorbă cu secretarul comitetului orășenesc și cu reprezentantul secției de cercetare. I se propunea să rămînă în oraș și să treacă în ilegalitate. Nimeni nu i-a ascuns primejdia legată de această muncă. Cea mai mică greșeală putea să-i fie fatală. El era acela care trebuia să hotărască dacă rămîne sau nu. A doua zi dimineață pleca un eșalon spre răsărit, și dacă nu voia să rămînă, putea să plece o dată cu eșalonul.

Ghenadi Andreevici acceptă pe loc. Fiii lui se aflau pe front. Nu mai avea nici un fel de obligații.

Prima misiune pe care trebuia s-o îndeplinească nu era prea dificilă. După venirea hitleriştilor trebuia să deschidă o mică papetărie pe una din străzile principale. Această prăvălioară urma să fie locuinţă conspirativă. Pentru ca nemţii să nu bănuiască nimic, el va spune că, înainte vreme, tatăl său a fost un mare negustor ; pentru mai multă siguranţă i se întocmiră acte care dovedeau că el, Stremeannoi, fusese prost văzut de bolşevici. Învăţă pe dinafară cifrul şi adresele de care avea nevoie, verifică străzile din jurul prăvălioarei, în caz că va fi silit să dispară pe neaşteptate. Îşi întipări bine în minte adresa unde, în caz de nevoie, va fi ascuns şi de unde va fi trimis într-un loc lipsit de primejdii.

Cunoştea numai doi-trei oameni din viitoarea organizaţie ilegală, dar intuia, îşi dădea seama că se creează o organizaţie puternică şi că el nu este decît una din verigile ei.

Totuşi, chiar din primele zile ale ocupaţiei, ilegaliştii primiră o grea lovitură. S.S.-iştii l-au prins pe stradă pe Losev, conducătorul organizaţiei ilegale din oraş, singurul om căruia Ghenadi Andreevici trebuia să-i dea ascultare. Cauza arestării şi soarta lui Losev au rămas necunoscute.

Ghenadi Andreevici se aştepta ca noaptea hitleriştii să vină să-l ridice, de aceea se pregăti să-şi vîndă scump pielea. Totuşi gestapoul nu se atinse de el. După ce şi-a mai revenit, a început să-şi înjghebeze prăvălioara. Dar nici de astă dată nu avu noroc ; casa în beciul căreia fuseseră ascunse din timp topurile de hîrtie, creioanele, gumele şi caietele, în sfîrşit, toată marfa pe care el trebuia s-o expună pe tejghelele „magazinului" său atunci cînd va veni vremea, arsese. Fu cuprins de desperare. Ce să facă ? Unde să se ducă ?

Singurătatea şi inactivitatea erau de nesuportat. Dezorientat, nu ştia dacă e bine să recurgă la adresa secretă. Nu-i prea devreme ? Mai există oare organizaţia ? Dar peste cîteva zile i se dădu de ştire că a fost numit alt conducător — tovarăşul Sergheev, lăcătuş la depoul de locomotive.

La o întîlnire conspirativă, Sergheev, un tînăr cu haină neagră, plină de pete de ulei, care avea o ţinută gravă şi vorba domoală, îi propuse să intre ca salahor la depou.

Cu tot regimul aspru pe care îl instăpîniseră acolo hitleriştii, Ghenadi Andreevici mai prinse curaj. Era împreună cu tovarăşii lui. După regulile conspiraţiei, Sergheev nu vorbea niciodată cu Stremeannoi în prezenţa altora, dar acesta îi simţea pretutindeni privirea atentă şi ajutorul. La indicaţia lui Sergheev, Ghenadi Andreevici turnase în uleiul cu care trebuia să se ungă osiile vagoanelor nisip amestecat cu pămînt. Era o treabă grea, dar cel mai greu a fost să-l înşele pe inginerul hitlerist, un om foarte bănuitor, care controla orice amănunt. Trebuia să ai dibăcia unui scamator sau a unui jongler, ca să-i arăţi butoiul cu ulei curat şi, în acelaşi timp, să torni în ungător uleiul cu nisip. Era jocul cu moartea. Şi totuşi Ghenadi Andreevici duse misiunea la bun sfîrşit.

Dar nu-i fu dat să stea multă vreme împreună cu Sergheev, deoarece n-a trecut mult şi acesta a fost omorît. Cine a făcut-o şi cum? Mister. A doua zi după căderea lui, gestapoul l-a arestat pe Mihail, tînărul acela chipeş care pînă la război fusese actor de mîna a treia la teatrul orăşenesc, iar acum lucra la depou ca secretar. Cineva lansase zvonul că Sergheev şi Mihail colaboraseră şi că Mihail ar fi un activ ilegalist.

Istoria se repeta. Ghenadi Andreevici se trezi din nou cu totul izolat de organizaţia ilegală. Crezu că a fost uitat. Să se ducă la locuinţa conspirativă? Aceasta trebuia folosită numai în cazuri extreme şi el nu se putea hotărî. Din nou începu o perioadă de inactivitate forţată.

Dar iată că fu chemat la o întîlnire secretă. Dis-de-dimineaţă, în drum spre depou, coborî în rîpă; aici, într-o carieră părăsită, îl aştepta reprezentantul comitetului regional ilegal, care-l înştiinţă că a fost numit conducătorul organizaţiei ilegale din oraş. Numirea aceasta îl găsi nepregătit. Era gata

să îndeplinească orice misiune, oricît de grea, era gata să-şi rişte viaţa, dar să conducă întreaga organizaţie, să ţină în mîinile lui toate firele, să dispună de soarta atîtor oameni... Nu-l vor depăşi toate astea ?... Va putea el oare face faţă ? Niciodată nu ocupase posturi de răspundere. Îşi dădu seama însă că în felul acesta raţiona înainte de război. Acum împrejurările cer de la oameni altă atitudine. Şi Ghenadi Andreevici primi sarcina.

Ilegaliştilor li se cerea să facă o recunoaştere a raionului fortificat pe care nemţii aveau de gînd să-l construiască. Deocamdată aflaseră exact locul unde va fi amplasat, deoarece locuitorii din cîteva sate din apropiere fuseseră evacuaţi de cotropitori. Urma să se afle lucrul cel mai important: planul fortificaţiilor, capacitatea lor şi armamentul cu care vor fi înzestrate.

În aceeaşi noapte, Stremeannoi se întîlni cu alţi trei membri ai organizaţiei ilegale. În timpul discuţiei, Ghenadi Andreevici înţelese că avea un sprijin credincios şi sigur. Acum, cînd cunoştea în amănunt felul cum sînt dispuse forţele, putea să-şi dea mai bine seama de valoarea oamenilor care activau împreună cu el. Multă vreme nu-şi putuse reveni din uimire, aflînd că Nikita Borzov reuşise să ajungă ajutorul primarului, cîştigîndu-i chiar încrederea.

Dacă planurile şi acţiunile lui Kurt Meyer puteau fi aflate de către ilegalişti, Blinov şi acţiunile lui rămîneau pentru ei un mister. Nici Nikita Borzov n-ar fi putut spune ceva precis despre primar. Ce fel de om e ? Ce urmăreşte ? O fi un prieten ascuns sau un duşman viclean ? După anumite indicii, primarul Blinov era oarecum în opoziţie cu Meyer. Uneori primarul reuşea să uşureze soarta oamenilor. Datorită faptului că numise o comisie medicală, cîteva zeci de femei fuseseră scutite de a fi trimise în Germania. Ce vrea, la urma urmei, acest Blinov ? Nu cumva caută legătura cu organizaţia ilegală, pentru ca să-i poată da un ajutor direct ?

Ulterior, Ghenadi Andreevici a discutat mult cu Borzov această problemă. Tare ar fi vrut să dea cărţile pe faţă şi să se stabilească o dată pentru totdeauna adevărul! Dar de fiece dată hotărau că trebuie să mai aştepte, să mai verifice, să mai adune dovezi. Într-o astfel de treabă, o greşeală cît de mică, o imprudenţă, duce la moarte sigură. Şi membrii organizaţiei ilegale continuau jocul complicat cu primarul, silindu-l să dea dovadă de compătimire şi punîndu-l în situaţia de a face concesii.

În lupta ascunsă, plină de neprevăzut, organizaţia ilegală obţinuse multe succese. Asupra unui curier care fusese atacat s-au găsit nişte documente de mare importanţă, printre care şi un cod radio. Timp de cîteva zile, pînă cînd nemţii au schimbat codul, partizanii au descifrat toate comunicatele lor. La marginea oraşului, în apropiere de depozitul de bombe, nişte mine care fuseseră puse pe drum au făcut să sară în aer patru camioane Krupp, de 10 tone fiecare, care transportau lăzi cu explozibil. Ilegaliştii urmăreau mişcările trupelor germane, numărau maşinile, notau numerele regimentelor, şi toate acestea le transmiteau prin radio, peste linia frontului. Staţia de radio, ascunsă într-o carieră de piatră părăsită, fusese interceptată de cîteva ori. Nemţii înconjurară raionul de unde se transmiteau informaţiile, dar toate cercetările lor au rămas zadarnice. Staţia de radio portativă se afla în fundul unui puţ de explorare, acoperit cu un bolovan uriaş. Pietrişul din carieră nu păstra nici o urmă. Radiotelegrafistul dispărea înainte ca maşinile cu soldaţi venite din oraş să poată ajunge aici.

Cu toate astea, în ultimele săptămîni pierdură cîţiva oameni: după Sergheev urmă Ekaterina Ohotnikova, care nici nu avusese timp să-şi desfăşoare activitatea aşa cum ar fi trebuit. Ea nu ştia nimic în legătură cu atacul asupra lui Werner, avînd cu totul altă misiune.

Într-o seară, plimbîndu-se pe malul apei, Ghenadi Andreevici se opri deodată, lăsîndu-se pradă amintirilor de demult. Privea pînza albastră a fluviului,

pe care o încreţea uşor vîntul, ogoarele ce se întindeau pînă hăt-departe, căsuţele albe ale satului care se vedeau în zare şi care coborau parcă în fugă panta unui deal. Şi în faţa ochilor îi apăru copilăria...

...Odată, tare demult, tata îl luase cu el afară din oraş. Merseseră multă vreme prin crînguri şi văgăuni. Lui Ghenadi îi plăcea, deoarece i se părea că se ascund de cineva şi se furişau de parcă s-ar fi jucat. Dintr-un tufiş răsări un muncitor cu mustăţile negre, care îl opri pe tata şi-i spuse cu dojană : „Se poate să vii cu copilul? Dacă scapă vreo vorbă?" Şi tatăl, simţindu-se vinovat, stătu cît stătu locului, apoi făcu cale-ntoarsă. Tata mergea tăcut, iar Ghenadi îl urma, cu capul plecat. Aşa s-au întors în oraş.

De atunci trecuseră mulţi, foarte mulţi ani. Nu-şi mai amintea locul unde se afla crîngul, nici văgăuna, dar era sigur că pe undeva pe acolo, departe, dincolo de fluviu. După revoluţie, pe ogoarele arse, împleticindu-se în cernoziomul gras, înaintau în lanţ de trăgători şi atacau cînd albii pe roşii, cînd roşii pe albi, iar cavaleria, chiuind sălbatic, trecea şi ea în goană.

Nesfîrşitele cîmpii ruseşti văzuseră multe bătălii...

Ghenadi Andreevici avusese o familie numeroasă si unită. Dar unde sînt acum toţi ai lui? Unde-i băiatul cel mare, Konstantin? Unde-i Egor? Egor întîmpinase războiul la graniţă... Pînă acum nu aflase nimic despre el... Nu, nu trebuie să se mai gîndească la toate astea...

Pe front, o zi face cît trei, iar în ilegalitate, o oră face uneori cît un an întreg. Ghenadi Andreevici cîştiga experienţă şi, o dată cu ea, şi încredere în forţele sale. Multe din firele organizaţiei le ţinea cu fermitate în mîna lui.

Pe neaşteptate, într-o noapte întunecoasă de septembrie sosi la el un agent de legătură, cu un ordin din partea comitetului regional ilegal. Trebuia să se prezinte la detaşamentul de partizani.

Cu foarte multă prudenţă, Ghenadi Andreevici încredinţă locţiitorului său conducerea organizaţiei şi aşteptă căderea nopţii în crîngul din marginea oraşului. Cînd se întunecă, trecu Donul, ţinîndu-se de o buturugă pe care o găsi pe mal.

Ud pînă la piele, tremurînd de frig, porni peste ogoarele care duceau spre Malinovka, străduindu-se să nu iasă la drum. În spărturile dintre nori, luna se juca de-a v-aţi ascunselea. Undeva, departe, raza luminoasă a unui reflector pipăia cerul. Din cînd în cînd, la orizont se ivea o lumină care tremura cîteva clipe înroşind norii, apoi se stingea repede. Şi abia după aceea, vîntul aducea ecoul unei explozii îndepărtate.

În sfîrşit apărură nişte căsuţe abia conturate. Ghenadi Andreevici ajunsese la capătul drumului. Întîlnirea trebuia să aibă loc la ora trei dimineaţa, într-o casă părăsită, la marginea Malinovkăi.

Cîndva, în această casă veche, cu ferestrele bătute în scînduri, locuise văduva Polozneva. În primele zile ale războiului, ea plecase la fiică-sa, care se măritase cu un an în urmă şi locuia cu soţul ei la Tambov. Casa asta, lăsată într-o rînă, o aleseseră ilegaliştii drept loc de întîlnire cu partizanii. Din cînd în cînd se adunau aici pentru a discuta acţiunile ce urmau să fie executate. Uşa şi ferestrele rămîneau tot timpul bătute în cuie şi ei se strecurau în casă printr-o gaură nu prea mare, făcută în peretele de lut, pe care o acopereau cu fîn putred, rămas de anul trecut.

Pentru şi mai multă siguranţă, se apropiau de casă numai cînd erau pe deplin convinşi că adăpostul lor n-a fost descoperit. Omul care fixa întîlnirea venea cu mult timp înainte şi stătea la pîndă în tufişuri, observînd dacă prin apropiere nu li s-a întins vreo cursă.

Dacă Kolea ar fi reuşit să se strecoare pînă aici, de bună seamă că n-ar fi găsit pe nimeni. Casa Poloznevei nu era locuită şi nici la parolă nu avea cine să-i răspundă.

Ghenadi Andreevici privi multă vreme micul cadran al ceasului, străduindu-se să vadă dacă a ajuns la timp. Vedea numai cadranul alb, dar nu putea desluşi acele. În sfîrşit îl ajută luna, care lumină pentru o clipă marginea crîngului. În raza ei rece care luneca printre ramurile desfrunzite străluciră acele. Două şi jumătate ! Ghenadi Andreevici oftă uşurat : nu întîrziase ! Pînă la întîlnire mai avea încă o jumătate de oră.

Asculta foarte atent zgomotele nopţii. Din locul unde se afla el şi pînă la locul de întîlnire erau vreo două sute de metri. Casa era izolată ca o fermă. Un loc mai bun pentru asemenea întîlnire nici că s-ar fi putut găsi.

Dar unde-i omul care trebuia să-l întîmpine ? Să fie în casă ? Sau poate că s-a pitit prin apropiere şi aşteaptă ora stabilită ?

De departe, vîntul aducea zvon de pădure. Undeva trosni o ramură. Paşi ? Nu... E vremea, care-şi deapănă mersul... Unei rămurele uscate i-a sunat ceasul să cadă şi a căzut...

Auzi glasuri ce se apropiau. Ghenadi Andreevici rămase nemişcat. El nu vedea oamenii, dar, judecînd după voci, se părea că-s numai doi. Mergeau grăbiţi spre sat şi vorbeau între ei. Ghenadi se afla prea departe, de aceea nu putea desluşi cuvintele. Ţărani nu erau, pentru că noaptea nimeni n-avea voie să iasă din sat. Nu puteau fi decît poliţai sau soldaţi nemţi. Dar ce căutau, la o oră atît de tîrzie, pe drumul de ţară ?

Întorcîndu-şi privirea, cercetă întunericul, să vadă dacă nu zăreşte vreo umbră lunecînd în jurul casei. Nu, nu era nimeni. Vocile se stinseră, paşii se îndepărtară. Undeva, departe, se auzea lătratul unui cîine, care se stinse şi el, cu încetul.

Cît timp trecuse oare ? Ghenadi Andreevici nu-şi dădea seama.

Luna se ascunsese din nou în nori. Nimic nu trăda prezenţa unui om prin apropiere. Din casă nu străbătea nici o rază de lumină, nici un zgomot Iată că se iviră primele semne firave ale răsăritu-

lui. Ghenadi Andreevici se uită la ceas. Era patru fără un sfert! Întîrziase cu patruzeci şi cinci de minute; fără îndoială că omul, dacă e în casă, n-o să mai aştepte mult timp. După ce se va lumina de ziuă, nu va mai putea ieşi neobservat.

Străduindu-se să păşească cu cît mai multă grijă, îşi părăsi adăpostul şi porni spre casă. Pretutindeni domnea linişte. Pînă şi cîinii tăceau în ceasul prevestitor al zorilor.

O adiere uşoară îi atinse faţa, şi Ghenadi Andreevici strînse înfrigurat din umeri. A obosit. A obosit cumplit. Ce n-ar da să se trîntească pe un braţ de fîn uscat şi să doarmă!

Atinse în sfîrşit gardul de nuiele. Făcu cîţiva paşi şi, găsind o prăjină ruptă, sări gardul. Călcă pe un ciob care se sparse, iar Ghenadi Andreevici mergea repede spre casă, strîngînd pistoletul în mînă. Dacă nimereşte într-o cursă, va trage şi se va apăra pînă la ultimul glonţ.

Rămase o clipă în pridvor, căutînd să-şi reamintească parola, ale cărei cuvinte parcă-i zburaseră din minte. Era rezultatul încordării nervoase şi al nopţii de nesomn. În aceeaşi clipă intui că nu e singur. Cu toate simţurile ascuţite la maximum, îşi dădu seama că este urmărit, că în dosul ferestrelor bătute în scînduri stă cineva la pîndă...

Ghenadi Andreevici se lipi de zid. Da, dincolo de perete se desluşea foarte limpede un foşnet. Cineva se strecura spre uşă... apoi iar se apropia de fereastră! Îşi dădea seama probabil că poziţia din faţa geamului e mai bună.

Ghenadi Andreevici îşi simţi gura uscată şi îşi umezi buzele cu limba. Deodată îşi aminti parola. Cum de o uitase? Urcă treptele strîmbe ale pridvorului şi bătu încetişor cu mînerul pistoletului în uşă.

Dinăuntru îi răspunse o voce groasă:

— Cine-i?

— Se poate să beau puţină apă?

Vocea îi răspunse:

— Apă? Apă e multă, poți să bei cît vrei! Stai nițel că vin îndată!

Și Ghenadi Andreevici auzi cum omul, care acum nu se mai ferea, pășea prin cameră. Peste o clipă apăru de după colțul casei. Ieșise probabil prin gaura din perete. Era greu să-i deslușești fața și nu i se vedea decît barba.

— Să mergem mai repede, Pavel Martînovici! spuse omul. Acuși răsare soarele și n-avem de ce mai zăbovi pe-aici.

Crîngul se afla aproape.

Cînd se lumină de ziuă, Ghenadi Andreevici văzu că însoțitorul lui nu mai era un om tînăr, dar în schimb era robust; avea o barbă blondă, fața lată și ochii cenușii, adînc înfundați în orbite, cu o expresie inteligentă și puțin ironică. Spuse că-l cheamă Haritonov și se arătă a fi foarte vorbăreț.

Pădurar bătrîn, slujise încă în anii războiului civil în regimentul Bogunsk, sub comanda lui Șciors. În ultima vreme nu mai lucra. Locuia la familia fiului său mai mare, care-i luase locul, iar el, bătrînul, ajuta în gospodărie. Băiatul nu era acasă, plecase la război, iar bătrînul rămăsese cu noră-sa, care se dusese la o mătușă în satul vecin.

Înainte de retragerea trupelor sovietice, lui Haritonov i se propusese să-i ajute pe partizani. În pădurar se trezi setea de muncă. Rămăsese în casa lui, care devenise locuința conspirativă a partizanilor.

Ca și casa Poloznevei, casa lui Haritonov era mai răzleață, chiar la marginea pădurii. În nopțile întunecoase de toamnă te puteai strecura neobservat pînă la staul, iar de acolo în casă. Locuința lui Haritonov era trainică, făcută din bîrne. Din horn se strecura printre copaci un fum subțire. Totul îți dădea impresia de liniște și izolare de furtunile vieții.

De îndată ce păși pragul, Ghenadi Andreevici fu învăluit de căldură. I se păru că miroase a lapte proaspăt muls, care îi plăcea atît de mult.

Haritonov închise ușa și se așeză la masă.

— Stai jos, Pavel Martînovici — spuse el — şi arată-mi actele dumitale! Ia să vedem dacă nu-i nevoie să mai schimbăm ceva prin ele...

Cercetă îndelung şi cu atenţie permisul de liberă trecere şi adeverinţa pe care i le dăduse Borzov. Toate aveau un aspect foarte convingător. Borzov făcuse rost de ele încă de mult, şi nu rămînea decît să fie completate cu datele pe care le scrisese chiar Ghenadi Andreevici. După acte, numele lui era Pavel Martînovici Tokariov.

— E bine — zise Haritonov, cercetînd cu luare-aminte fiece rînd. Totul e-n ordine. Nu poţi să te-agăţi de nimica.

— Dar despre ce este vorba, totuşi? întrebă Ghenadi Andreevici.

Bătrînul părea preocupat de nişte probleme foarte importante.

— Mi s-a ordonat să vă transmit itinerarul — spuse Haritonov, adresîndu-i-se cu „dumneavoastră", şi după felul cum devenise dintr-o dată serios, Ghenadi Andreevici înţelese că bătrînul nu e chiar atît de blînd cum pare la prima vedere.

Dar Haritonov nu trecu imediat la miezul problemei. Se sfătuiră mult timp în şoaptă cum să procedeze. Ghenadi Andreevici îl asculta, privindu-i faţa severă, brăzdată de cute. Da, bătrînului îi venea foarte greu... dar ordinul trebuia îndeplinit.

— Mă doare sufletul — grăi Haritonov — ştiu că trebuie, dar nu pot... Ce vrei? Nu pot...

Ce-l putea sfătui Ghenadi Andreevici? Fiecare îşi are calea lui, grea, primejdioasă, pe care trebuie să meargă pînă la capăt, pentru că altă soluţie nu există.

Adunîndu-şi gîndurile, Haritonov începu să-i arate amănunţit pe ce drum şi pe ce cărări avea să ajungă la tabăra partizanilor.

— Şi-acum dormi şi te odihneşte — spuse el, cînd se convinse că cel care-i fusese dat în grijă cunoaşte bine drumul. Că e lungă calea... Să mergi şi să tot mergi... pînă te saturi... Eu mă duc în sat

și mă-ntorc îndată... Și oftînd amarnic, ieși din casă.

Ghenadi Andreevici se trînti pe pat, scoțîndu-și numai cizmele. Deodată îl cuprinse un somn atît de adînc, cum numai în copilărie i se întîmplase. Se trezi tot atît de repede, simțind parcă un gol lăuntric, și sări în picioare. Haritonov era îmbrăcat, gata de drum.

— E timpul ? întrebă Ghenadi Andreevici, privind pe fereastră. În zare, deasupra pădurii, zburau libere păsările. Am dormit mult ?

— Trei ceasuri — răspunse Haritonov.

— Ai fost în sat ?

Haritonov încuviință din cap și se așeză la masă.

— Agentul de legătură a venit la dumneata — zise el.

— De unde ?

— Din oraș. Nikolai, feciorașul femeii care a fost spînzurată... Ohotnikova !

— Cum se poate ? ! se miră Ghenadi Andreevici. Cine l-a trimis ?

— Cred că Nikita. Băiatul se cam ferește, mie nu vrea să-mi spună nimic.

— Unde-i ?

— L-am mințit că nu ești aici, dar el nu vrea să creadă. „Eu, zice, am s-aștept ! Cum vine Pavel Martînovici, spune-i să iasă la marginea pădurii... Mă găsește el..."

— E prudent, diavolul ! zîmbi Ghenadi Andreevici.

— Și slab de-i numeri coastele, da' ce ochi ! Te privesc de te străpung, nu alta ! Haritonov își scoase punga cu tutun și începu fără grabă să-și răsucească o țigară. Numai știi ce ? Simt eu că n-a venit el cu o veste bună la tine... Prea se grăbea, și cînd a aflat că nu ești aici, s-a întunecat tot...

— Știa doar că trebuie să vin !

— Nu. Nu știa nimic. La început l-am luat pe ocolite. „Du-te, i-am zis, cu Dumnezeu, că aici nu se găsește nici un Pavel Martînovici. Nici n-a fost vreodată !" Iar cu coada ochiului mă uit ce face.

„Ai nişte lapte ?" zice. „De unde lapte ? îl întreb eu. Ce-i cu tine, ai picat din cer ? Am uitat de mult cum arată o vacă, dacă are coarne"... Ei, dar el o ţinea una şi bună : „Se poate să beau puţină apă ?" Se vede că şi-a adus aminte de parolă şi mă lua la sigur... Bine, m-am gîndit eu, să te-ajut atunci puţin. „Apă e multă, poţi să bei cît vrei !" Cum am spus vorba asta, s-a înseninat şi s-a aşezat pe laviţă. „Bunicule, zice, nu mai am putere să merg mai departe"... S-a odihnit puţin şi atunci am intrat cu el în vorbă... Haritonov trase adînc în piept fumul de mahorcă şi dădu drumul unui nor de fum înecăcios.

Fereastra era larg deschisă. Pe gardul de nuiele şedea o cioară flămîndă, cu aripile desfăcute, parcă gîndindu-se încotro să-şi ia zborul după mîncare. Pe şoseaua strînsă între două ogoare trecură nişte maşini. Dacă n-ar fi fost stîlpii de telegraf, ai fi crezut că maşinile merg direct pe cer.

— Auzi-i ! Vin ! Se grăbesc, diavolii ! se necăji Haritonov. Trebuie să pleci, şi cît mai repede !

— Bine, plec ! zise Ghenadi Andreevici. Numai bagă de seamă, fii prudent !

— Dar îmbrăcămintea ?

— Mă descurc eu într-un fel...

Haritonov oftă şi-i strînse mîna lui Ghenadi Andreevici :

— Atunci, mergi cu bine. Şi spune-i lui Kolesnik că am făcut întocmai cum mi-a ordonat el. Şi mai spune-i, te rog, că o fac împotriva inimii mele.

— Am să-i spun neapărat !

— Pleacă, hai, mai repede ! îl grăbi Haritonov şi deschise uşa.

Ghenadi Andreevici sări gardul de nuiele din spatele casei şi, făcînd un ocol, se îndreptă spre marginea pădurii. Coborî întîi într-o rîpă nu prea adîncă, de unde nu-l putea vedea nimeni. Coti apoi în crîngul dezgolit de vîntul toamnei. Frunzele ruginii foşneau sub picioare. „Vine iarna — se gîndi Ghenadi Andreevici. O să fie şi mai greu. Trebuie să acţionăm repede"...

Undeva, în desiş, cîntau păsărelele. Deodată un ghemotoc galben roşcat se căţără fulgerător pe un brad înalt. O veveriţă ! Şedea pe o ramură groasă şi-l privea cruciş, cu ochişorii ei negri şi rotunzi... În natură, viaţa se desfăşura la fel, după legile ei. Acum să fi avut o puşcă şi să vîneze raţe... Iar apoi să stea lîngă foc şi, mijindu-şi ochii din pricina fumului, să privească cum se scurge răşina de pe crengile brazilor...

Iată şi marginea pădurii. Printre copaci, într-o poiană, zări o căpiţă de fîn în formă de piramidă. Se uită împrejur, dar nu văzu pe nimeni. Ghenadi Andreevici se opri. Poate că băiatul îl caută. Se hotărî să-l aştepte. Minutele se scurgeau chinuitor de încet. Deşi simţurile lui erau încordate la maximum, nu simţi că cineva se furişează pe la spatele lui.

Deodată auzi un glas care-l striga încet :

— Pavel Martînovici...

Tresări, se întoarse repede, şi mîna, singură, parcă smulse pistoletul din buzunar.

La cîţiva paşi de el, între tufişuri, stătea un băieţandru slăbuţ, puţin adus de spate, într-o haină neagră, peticită. Faţa speriată avea un aer serios, de om în toată firea, iar în înfăţişarea lui era ceva grav.

— Kolea ! Ohotnikov !

Cu toate că ştia că trebuie să-l întîlnească, Ghenadi Andreevici se miră totuşi. Era acelaşi Kolea Ohotnikov, care uita mai des decît ceilalţi copii lecţiile, şi totuşi acum parcă era altul : maturizat, trecut prin multe încercări, cu buzele strînse cu îndărătnicie, cu ochii căzuţi în fundul capului.

— Ei, bună ziua, Kolea !

Ghenadi Andreevici se apropie de el şi-i puse cu duioşie mîna pe umăr. Băiatul lăsă capul în jos şi oftă adînc : dacă alături de dînsul ar fi fost acum tatăl lui, i-ar fi spus : „Vai, tată, cît sînt de obosit !" Dar văzîndu-l pe Ghenadi Andreevici, se frămînta dezorientat. Era fericit că, în sfîrşit, îl vedea pe omul în care avea încredere mai mult decît în toţi

ceilalţi. Ar fi vrut să rămînă pentru totdeauna alături de profesorul său. Dar cine ştie cum o duce acum Ghenadi Andreevici şi dacă lucrul acesta este cu putinţă !

Şedeau într-o viroagă, acoperită din toate părţile de tufişuri dese. Ghenadi Andreevici scosese din buzunar o bucată de pîine cu slănină şi i le întinse lui Kolea. În timp ce băiatul mînca, Ghenadi Andreevici citi cu atenţie raportul lui Nikita Borzov, care era destul de scurt : „Ost-24 va fi mutat curînd la Novîi Oskol. Prizonierii vor fi duşi cu maşinile".

Rămînea însă necunoscut lucrul cel mai important : data. Dacă ar fi reuşit să stabilească ziua, ar fi putut să atace escorta şi, eliberînd prizonierii, ar fi întîrziat pentru o bucată de vreme începerea lucrărilor de fortificaţie în raion.

Trebuia să transmită raportul cît mai repede la detaşament.

— Uite ce-i, Kolea, să mergem, frate, că n-avem timp de pierdut — zise Ghenadi Andreevici şi se ridică hotărît în picioare.

Dar Kolea nu-l urmă :

— Ghenadi Andreevici, nu sînt singur aici.

— Cum nu eşti singur ? întrebă speriat Stremeannoi.

— Sînt cu Maia.

— Care Maia şi unde e ?

Ghenadi Andreevici se aşeză din nou jos, alături de băiat.

— Am să vă povestesc îndată tot...

Şi Kolea, încurcîndu-se, începu să istorisească grăbit întreaga păţanie. Şi cu cît îl asculta, cu atît se nelinişteа mai mult Ghenadi Andreevici. Cine este acest Mişa pe care l-a salvat Kolea ? Nikita Kuzmici nu are încredere în el şi, probabil, nu degeaba. Ce este, în fond, cu acest Iakuşkin, fotograful din piaţă ? Cam ţicnit, dar de treabă. Poate că i-ar ajuta cu bucurie pe ilegalişti. La toate acestea trebuia să chibzuiască în mod serios.

— Uite ce-i, Kolea — spuse el — o să fiu nevoit să vă duc, pe tine şi pe Maia, la partizani. Unde e ea ?

— Am ascuns-o acolo, în fundul pădurii, Pavel Martînovici — răspunse Kolea. Dacă eu aş fi fost atacat, ea s-ar fi salvat şi ar fi transmis totul...

Ghenadi Andreevici zîmbi cu blîndeţe :

— După cum văd, eşti un adevărat conspirator ! Adu-o şi pe ea aici ! Am să vă explic la amîndoi cum trebuie să acţionaţi.

Kolea se ridică şi începu să-şi scuture de pe pantaloni firele de iarbă uscată.

— Dar nu-i numai Maia acolo — îndrăzni el — mai e şi Vitea Nesterenko !

— Care Nesterenko ?

— Un băiat. E cu un an mai mare ca mine. Pe el l-a luat Klavdia Feodorovna din spital...

— E bolnav ?

— Nu, acum e sănătos. A avut congestie pulmonară... Şi e tare slab.

— Mai slab ca tine ?

Kolea zîmbi :

— Eu sînt voinic !

— Ei, hai, du-te mai repede !

Kolea făcu cîţiva paşi şi se opri. Deodată se întoarse :

— Pavel Martînovici, despre tata pot să vă povestesc ?

Ghenadi Andreevici dădu din mînă, cu o mişcare ostenită :

— Ştiu, Kolea, ştiu tot !...

Băiatul dispăru în spatele tufişurilor. Sub picioare îi trosneau ramurile uscate. Vîntul foşnea în pomii desfrunziţi. Undeva, în spatele pădurii, se auzi şuieratul răguşit al unei locomotive. Dinspre haltă răzbătea scîrţîitul frînelor şi Ghenadi Andreevici ascultă cu atenţie. Dădu tufişurile la o parte şi privi cu încordare în amurgul care se lăsase. Casa pădurarului nu se mai desluşea.

— Kolea ! strigă Ghenadi Andreevici, cînd siluetele copiilor se iviră din spatele tufişurilor şi

în fața lui apăru o fetiță măruntică, cu două codițe blonde, care-l privea curajoasă drept în ochi. Cu ei, mai era un băiețandru înalt, bine legat, dar cam puhav, pe fața căruia se așternuse uluiala.

— Iată-i, ei sînt, Ghenadi Andreevici! și Kolea făcu un gest atît de larg și de energic, încît ai fi zis că el era Cernomor[1], iar în spatele lui mergeau treizeci și trei voinici din basme.

— Kolea — vorbi repede Ghenadi Andreevici — furișează-te spre casă și uită-te dacă nu trece cineva pe drum! Dar să vii iute! Fă în așa fel, ca să nu te vadă nimeni! Peste zece minute să fii înapoi!

Kolea dispăru în tufișuri. Maia dădu să se repeadă și ea după el, dar Ghenadi Andreevici o opri. Băiatul cel gras nu manifesta nici un interes.

Kolea se întoarse peste cinci minute, abia răsuflînd, obosit, și-i spuse că în casa pădurarului erau polițai și soldați hitleriști, care coborau chiar acum din camion. Împreună cu ei se afla și bătrînul Haritonov, care vorbea ceva cu ofițerul.

Ghenadi Andreevici tăcu cîteva clipe. Da, Haritonov este într-o situație grea.

— Să mergem, băieți, veniți după mine! Mai repede! Nu avem timp de pierdut! Aici este o apă nu prea adîncă... Hai s-o trecem prin vad, ca să ștergem urmele, să nu ne găsească cîini polițiști.

Și se afundară repede în pădure.

[1] **Personaj fantastic din Ruslan și Ludmila. (n.t.)**

CAPITOLUL XII

ÎN CĂUTAREA UNEI SOLUŢII

Strecurîndu-se împreună cu copiii prin desişul pădurii, Stremeannoi se gîndea că în împrejurări grele se dezvăluie cu adevărat caracterul unui om. Uite, aceşti doi băieţi care pînă mai ieri fuseseră elevii lui, precum şi fetiţa asta orfană îşi încep viaţa în condiţii foarte grele. Ce fel de oameni vor deveni ei dacă vor mai rămîne în viaţă? Chiar acum, cînd merg unul în spatele celuilalt, fiecare se manifestă conform firii sale. Kolea Ohotnikov şi-a rupt un băţ mare, cu noduri, şi păşeşte dîrz în fruntea tuturor, fără grabă, ca un pelerin. El este avangarda micului detaşament. În spatele lui vine Maia. Umerii ei înguşti se pleacă sub greutatea rucsacului. Dar ea merge cu îndărătnicie în urma lui Kolea, călcînd apăsat cu picioarele încălţate în cizme grele, soldăţeşti. Rucsacul cu alimente l-a luat ea la ultimul popas, şi pentru nimic în lume nu vrea să i-l dea lui Vitea Nesterenko, care-i mult mai voinic decît ea, şi nici lui Ghenadi Andreevici. Fetiţa asta o să ajungă departe. Vitea Nesterenko, care păşeşte în urma Maiei, i se pare lui Ghenadi Andreevici mai puţin activ şi mai puţin independent. Cu toate că e cu o jumătate de cap mai înalt decît Kolea şi mai lat în umeri decît el, întreaga lui înfăţişare e lipsită de siguranţă şi ascultă cu supunere tot ce-i spune Kolea.

Au mers toată noaptea după busolă.

Ocoleau satele. De cîteva ori auziră în depărtare soldaţi nemţi vorbind între ei. În zori ajunseră la un drumeag ce străbătea ogoarele şi se strecura printre dîmburi nu prea înalte, ale căror contururi

se profilau tot mai limpede în lumina cenuşie a zilei care începea.

Pînă în clipa asta, Ghenadi Andreevici îşi condusese grupul spre miazăzi. Acum însă cotiră brusc spre apus. Trebuia să mai meargă încă vreo 15 kilometri prin mlaştină ; era partea cea mai anevoioasă a drumului, dar, în schimb, aici nu se aflau posturi nemţeşti.

Spre seară ajunseră în sfîrşit la detaşamentul partizanilor. Cînd santinela strigă la ei, lui Ghenadi Andreevici aproape nu-i veni să creadă că au ajuns. Refuzară mîncarea : de îndată ce intrară în bordeiul de pămînt, se prăbuşiră pe paturile de lemn şi căzură într-un somn adînc, fără vise.

Comandantul detaşamentului de partizani era Anton Mironovici Kolesnik, un maior de vreo 27 de ani. Unitatea lui fusese încercuită lîngă Harkov. O mare parte a batalionului pierise, iar el, împreună cu un grup de ostaşi, începu să se strecoare spre răsărit. Dar drumul le era tăiat pretutindeni şi în toate satele se aflau puternice garnizoane nemţeşti. Atunci Kolesnik îşi duse oamenii spre nord, la Belgorod. Pe parcurs li se alăturară ostaşi şi ofiţeri, care se străduiseră să treacă unul cîte unul linia frontului, ce se îndepărta mereu spre răsărit. Li se mai alăturară şi locuitorii raioanelor prin care trecea drumul lui Kolesnik. De cîte ori nu fură nevoiţi să înainteze luptînd ! Avuseseră pierderi mari. Şi totuşi, cei care doreau să meargă împreună cu ei se dovediră a fi atît de numeroşi, încît Kolesnik organiză un adevărat detaşament de partizani.

Ajungînd în desişul pădurii, partizanii aleseră un loc pentru tabără şi începură să acţioneze. Curînd li se duse vestea pînă la comitetul regional ilegal, care trimise un reprezentant al comitetului spre a se întîlni cu Kolesnik.

În felul acesta, detaşamentul stabili legătura cu Marele Pămînt. Partizanii ştiau acum că acţiunile lor sînt cunoscute la Moscova, şi asta le dădea mai mult avînt şi îi făcu să se simtă şi mai uniţi. Comitetul regional îi ordonase lui Kolesnik să intre

în legătură cu organizaţia ilegală din cel mai apropiat oraş şi să-i dea ajutor, aşa că ilegaliştii şi partizanii deveniseră verigile aceluiaşi lanţ... Locul unde se afla tabăra detaşamentului era înconjurat de jur împrejur de mlaştini aproape de nestrăbătut.

Partizanii trăiau în bordeie de pămînt. Ca rezultat al ultimului atac plin de îndrăzneală pe care-l dăduseră asupra unui tren regimentar german, detaşamentul avea provizii pentru vreo două săptămîni. Uneori făceau incursiuni în satele vecine, unde stabiliseră dinainte legături trainice cu cîţiva dintre primari. Partizanii încărcau căruţele cu făină, plecau, iar primarii dădeau fuga de îndată în satul vecin unde se afla gestapoul şi se rugau cu lacrimi în ochi să-i apere de „blestemaţii de partizani", care-i pradă. În felul acesta îndepărtau orice bănuială care ar fi putut să apese asupra lor.

Natura îi dăruise lui Kolesnik o statură uriaşă; totul era uriaş la el: pieptul musculos şi foarte lat, pumnii grei şi păroşi. Pentru picioarele lui nu se găseau niciodată încălţări, şi cizmarii din detaşament îi făcură un calapod special.

În Kolesnik se îmbinau în mod uimitor pedanteria şi exigenţa pentru cele mai mici amănunte, cu concepţiile largi în rezolvarea problemelor importante. El putea să ocărască pînă răguşea pe un partizan mai indolent care, temîndu-se de răceală, nu făcuse baie o lună întreagă, şi putea, în acelaşi timp, să ridice tot detaşamentul în picioare dacă vreunuia dintre ei i se întîmpla o nenorocire.

Nu se ştia dacă avea familie. Cînd de la comitetul regional se comunicase că există posibilitatea de a se trimite scrisori rudelor peste linia frontului, el n-a scris nimănui.

În detaşament era respectat, dar oamenii se cam temeau de el. Era încăpăţînat ca un catîr. Vai de acela care n-ar fi îndeplinit ordinul lui! Îl judeca fără milă. Şi dacă îşi pierdea încrederea în cineva, Kolesnik făcea în aşa fel ca toţi să afle cauza pentru care se făcuse vinovat omul respectiv.

Trebuie spus, pe bună dreptate, că maiorul Kolesnik poseda o tărie de caracter rar întîlnită. Poate datorită acestui fapt detașamentul avea puține pierderi. Simțind întotdeauna voința lui fermă, chiar și cei mai slabi luptau cu dîrzenie în momentele hotărîtoare.

...Dimineața, Kolesnik intră în bordeiul în care dormea Ghenadi Andreevici și copiii. Fără pic de milă, trase de el ca să-l trezească. Scrișnind din dinți din cauza cumplitei oboseli, Ghenadi Andreevici se așeză pe marginea patului, închizînd ochii din pricina luminii puternice a soarelui care se strecura prin ferestruie, căzîndu-i drept în ochi.

— Scoală, scoală odată, Ghenadi Andreevici! bubui ca un tunet vocea lui Kolesnik. Stătea în fața lui, în poziția incomodă a omului înalt pentru care tavanul e prea jos. O să dormim destul pe lumea cealaltă!

Peste zece minute, Ghenadi Andreevici cobora scara scîrțîitoare în bordeiul comandantului. Pe masă se aflau două străchini cu supă grasă, aburindă, și căni cu ceai tare.

Cu un gest larg, Kolesnik îl pofti pe Ghenadi Andreevici:

— Stai jos, să mîncăm ceva. Pe urmă o să discutăm toate problemele!

Se așezară. Ghenadi Andreevici mîncă cu poftă și așteptă ca Kolesnik să-i vorbească.

— Comitetul regional ilegal a hotărît să fii rechemat din oraș. S-au primit știri că S.S.-iștii sînt pe urmele dumitale.

Ghenadi Andreevici privi cu atenție pe comandantul detașamentului, dar nu spuse nimic. Kolesnik scoase din buzunar punga cu tutun, o bucată veche de ziar și, după cum se exprima chiar el, începu „să-și construiască o țigară". Peste o clipă, în bordei pluteau valuri albăstrui de fum înecăcios.

Ghenadi Andreevici îi înmînă raportul trimis de Borzov.

— Dumneata ce crezi, o să putem pătrunde în raionul fortificat? întrebă Kolesnik.

Ghenadi Andreevici nu-i răspunse imediat.

— Nu-i chiar atît de simplu. Pînă acolo sînt vreo patruzeci de kilometri, şi tot prin stepă deschisă... Drumurile-s păzite cu străşnicie de garnizoane puternice.

Kolesnik dădu gînditor din cap :

— Da, vorba cîntecului : „Stepa nesfîrşită !" Ceea ce este însă grav e că nu ştim ziua şi ora cînd hitleriştii vor trimite oamenii.

— Dar Borzov ar putea să ne comunice — zise Ghenadi Andreevici.

— Ar putea, deşi asta-i o treabă foarte riscantă — vorbi Kolesnik, clătinînd din cap. În jurul şoselei sînt numai cîmpii, şi acolo nu te poţi ascunde din vreme. Probabil că prizonierii vor fi escortaţi de un detaşament de pistolari. Riscul e foarte mare şi nu se ştie dacă vom obţine vreun rezultat.

Argumentele lui Kolesnik erau convingătoare.

— Atunci, ce propui dumneata ? întrebă Ghenadi Andreevici.

— Propun să mergem pe alt drum. Să luăm legătura cu prizonierii de război şi să organizăm un grup care să ne trimită informaţii direct de pe şantier...

— Propunerea e bună — încuviinţă Ghenadi Andreevici. În lagărul de prizonieri avem un om de nădejde : Alexei Ohotnikov. Nevasta lui a fost spînzurată de hitlerişti.

— Cum o să-l putem recunoaşte ? întrebă preocupat Kolesnikov. Doar nu te poţi apropia de lagăr, împreună cu Nikita Borzov !

— Treaba asta poate s-o facă fiul lui Ohotnikov.

— Dar de unde să-l luăm ?

— E aici, în tabără.

— Ei, ăsta mai zic şi eu noroc ! exclamă Kolesnik. Este cumva unul din cei doi băieţi ? Care din ei ?

— Cel slăbuţ. Pare mai mic decît celălalt, dar de fapt e mai mare ca vîrstă şi mai înţelept.

Acum, Stremeannoi era cel care conducea discuţia. El cunoştea foarte bine locul unde se afla la-

gărul. Cu toată paza foarte severă, locuitorii luau totuşi legătura cu prizonierii de război şi le dădeau îmbrăcăminte şi mîncare. Propunerea lui Ghenadi Andreevici se reducea la aceea că băiatul, amestecîndu-se în grupul de femei care se apropiau în fiecare zi de gardul de sîrmă, să dea o legăturică cu pîine şi cartofi prizonierilor, strigîndu-l pe taică-su. În felul acesta îl va arăta ilegaliştilor aflaţi alături de el. După aceea, partizanii vor găsi un mijloc de a-i transmite lui Alexei Ohotnikov instrucţiunile necesare.

Kolesnik nu fu de acord cu această propunere. Nu, riscul era prea mare, iar rezultatele, îndoielnice. Gîndindu-se puţin, ajunseră la concluzia că omul care va merge în lagăr trebuia găsit chiar în oraş. După ce se gîndiră la mai multe variante, alegerea lor se opri asupra Klavdiei Feodorovna. Ea îl cunoştea bine pe Alexei Ohotnikov şi nu trebuia să se apropie prea mult de gardul de sîrmă. Putea să stea la distanţă, observînd ce se petrece de cealaltă parte a împrejmuirii, şi să-i facă un semn lui Ohotnikov, ca el să înţeleagă : „N-ai fost uitat, tovarăşii se interesează şi au nevoie de tine".

Kolesnik propuse să se trimită un agent de legătură la Klavdia Feodorovna, ca să-i comunice misiunea. Dar îşi dădură seama că o hotărîre definitivă nu poate fi luată chiar. atît de repede.

Ca să se strecoare pînă în oraş, agentul de legătură avea nevoie de o zi şi o noapte. O zi trebuia să stea acolo. În eventualitatea că i s-ar întîmpla ceva pe drum, urmează să mai adauge încă douăzeci şi patru de ore. Apoi va fi nevoie de două-trei zile, pentru ca, în sfîrşit, să-l poată vedea pe Alexei Ohotnikov. Deoarece va trebui să aştepte cu multă răbdare pînă cînd acesta va trece întîmplător pe lîngă acea parte a sîrmei ghimpate de unde se va face observarea. Va mai trece o zi pînă cînd agentul de legătură o să comunice rezultatele misiunii lui la detaşament. În felul acesta, pentru îndeplinirea misiunii, va fi nevoie de o săptămînă întreagă.

La naiba ! O săptămînă numai pentru a-l putea vedea, dincolo de sîrma ghimpată, pe omul de care aveau nevoie ! Dar cît timp le va trebui ca să poată lua legătura cu el și apoi să se poată organiza un grup ilegal ? Oare toate astea nu s-ar putea face mai repede ? Într-o săptămînă, ehei, cîte nu se pot întîmpla ! Și dacă, pe neașteptate, într-o dimineață se va afla că lagărul a fost evacuat și toți prizonierii au fost duși într-o direcție necunoscută ?

Deodată ușa scîrții și în deschizătura ei se zări capul ciufulit al unui partizan. Probabil că cineva care stătea în spatele lui îl trăgea înapoi, nelăsîndu-l să intre. Afară era învălmășeală. Totuși, ținîndu-se zdravăn cu mîinile de ușor, partizanul nu se dădea dus și fața lui exprima o deznădejde fără margini.

— Anton Mironîci ! zise el cu o voce răgușită. Vino o țîră !... E ceva urgent !

Kolesnik se ridică și, pășind greoi, ieși afară.

„S-a întîmplat ceva !" se gîndi Ghenadi Andreevici.

Prin pereții subțiri ai bordeiului răzbăteau pînă la el glasurile enervate ale partizanilor, printre care se deslușea limpede vocea de bas a lui Kolesnik. Apoi vocile se îndepărtară. Cu încetul, nu se mai auziră de loc. Kolesnik se întoarse repede, în mînă cu un bilet boțit pe care-l citea foarte atent.

— O comunicare importantă — spuse el. Ieri i-am ordonat lui Kulikov să se strecoare pînă în Strijevți și să afle dacă acolo sînt detașamente de pedepsire. Și ce crezi că-mi comunică el ? Că în sat au apărut doi oameni suspecți, care spun că au fugit din lagărul de prizonieri... Totuși, ziua-n amiaza mare, s-au ascuns într-o magazie aflată în apropiere de casa polițaiului, și nevasta lui le-a dus pe furiș demîncare.

— Și cine-i polițaiul ăsta ? întrebă Ghenadi Andreevici. Poate că e un om de-al nostru. L-ați verificat ?

— L-am verificat noi — zise Kolesnik, aruncîndu-i o privire posomorîtă. E o vulpe şireată... Una făgăduieşte şi alta face. La prima ocazie îl vom înlătura... Ei, ce să-i faci !... Se gîndi puţin, apoi continuă : Să-i aducă Kulikov aici. O să-i interogăm şi lucrurile se vor lămuri...

— Şi lucrurile se vor lămuri... — repetă Ghenadi Andreevici.

Kolesnik scoase din porthartă un blocnotes vechi şi începu să scrie răspunsul pentru Kulikov.

LAGĂRUL „OST—24"

Evadarea celor doi copii îl scosese din fire pe Kurt Meyer, nu numai pentru faptul că avea nevoie de ei, dar era pur şi simplu o totală lipsă de disciplină si ordine. Asta denotă că poliţia lucrează prost. Astăzi au fugit copiii, iar mîine vor fugi ceilalţi arestaţi.

Pentru orice eventualitate trimise în direcţia Malinovkăi un detaşament îmbarcat în trei maşini şi instală pe drum posturi întărite. Dar nu obţinu nici un rezultat.

În ultimul timp, Meyer nu se mai putea lăuda cu succese. Cînd reuşise să afla numele conducătorului organizaţiei ilegale, acesta plecase la partizani. Acum trebuia să caute alte căi. Una dintre ele era să trimită la partizani doi oameni care, chipurile, ar fi fugit din lagărul de prizonieri.

În zilele următoare, după ce agenţii plecară în pădure, el a cerut să i se comunice în permanenţă care este soarta lor. Şi cînd, în sfîrşit, în a cincea zi i se aduse un plic secret, cu un manifest al partizanilor, după ce-l citi, rămase mult timp pe gînduri, căutînd o soluţie ; acţiunea nu reuşise : cei doi agenţi fuseseră prinşi şi împuşcaţi.

Nici înscenarea cu executarea lui Iurenev nu mai avea acum nici un rost. Era o prostie să rişte un agent atît de preţios, care îi va aduce mult mai multe foloase dacă va fi internat în lagărul de prizonieri. Iurenev îl va informa cu regularitate despre starea de spirit a deţinuţilor. Acolo trebuie să aibă neapărat un om de nădejde. Pînă la începerea lucrărilor în raionul fortificat mai rămăse-

seră doar cîteva zile. În curînd oamenii vor fi trimiși acolo și Meyer se putea aștepta la orice surpriză.

Aflînd despre hotărîrea comandantului, Iurenev începu să-l implore. Nu e cu putință ca un agent credincios ca el să ducă viața de sclav a celor închiși în lagăr, să muncească împreună cu ei, să mănînce toate lăturile; nu, el nu va rezista la toate umilințele astea. Altfel își închipuise el colaborarea cu Meyer. Nu concepea să fie supus unor încercări atît de degradante. Dar dacă nu va mai putea munci, și supraveghetorul, neștiind cine este, îl va împușca? Nu, nu, e prea mult... acceptă orice, dar în raionul fortificat nu se va duce.

Kurt Meyer rămase surd la rugămințile lui. Singura favoare acordată a fost aceea că a poruncit să i se dea mîncare bună în ultima seară. În celulă i se aduse cina de la popota ofițerilor și o sticlă cu vin. Iurenev o bău și, într-un acces de desperare, beat-mort, înjură și lovi cu picioarele în ușă, cerînd să fie eliberat, dar gardianul nici nu-și aruncă privirea prin vizeta celulei.

Dimineața fu trimis sub escortă în lagărul de prizonieri. Îndată ce ușa barăcii se închise în urma lui, toate favorurile de care se bucurase pînă atunci luară sfîrșit. Iurenev deveni deținutul cu numărul 564. Toate informațiile trebuia să le transmită comandantului lagărului, căpitanul Berg, fără a lua însă personal legătura cu el. Pentru îndeplinirea acestei misiuni i s-a comunicat un cifru.

Stînd pe patul de lemn acoperit cu paie putrede, blestema clipa cînd a intrat în slujba gestapoului, devenind astfel un criminal și un trădător. Acum fusese trimis la moarte sigură. O să sape împreună cu toți ceilalți pămîntul, o să care saci cu ciment, o să îndure foamea. Și dacă va fi persecutat, nu se va putea plînge, de teamă ca cei din jur să nu-i bănuiască legăturile cu gestapoul. Va deveni un sclav la fel ca toți ceilalți prizonieri. Dar, spre deosebire de ei, el era necinstit și ticălos. Își va trăda tovarășii și, în fiecare clipă, se putea aștepta

să fie demascat şi pedepsit. Judecata celor din ilegalitate este aspră şi neînduplecată, iar sentinţa poate fi numai una singură — moartea.

Da, a nimerit într-o cursă de şoareci din care nu mai poate scăpa. E condamnat! Numai o minune îl mai poate salva. Cuprins de desperare, se trînti cu faţa în jos pe patul mizer. Stătu aşa mult timp. Părea căzut în nesimţire.

— Nu te pierde cu firea, tovarăşe — auzi el o voce calmă, puţin răguşită — prin toate trebuie să treci în viaţă.

Îşi ridică încet capul şi deschise ochii. Alături de el, pe marginea patului, şedea un bărbat înalt, slab, într-o tunică cîrpită cu grijă. Faţa lui prelungă, cu bărbia proeminentă, arăta foarte obosită, dar în acelaşi timp energică; îţi insufla putere şi hotărîre. Un astfel de om cunoaşte valoarea cuvîntului şi a faptei. Printre pleoapele mijite, ochii lui cenuşii priveau cu compătimire.

Iurenev se săltă şi se sprijini în coate.

— Nu-i nimic grav — bîigui el, stingherit. M-a cuprins o slăbiciune...

Baraca în care se găseau fusese construită de curînd, chiar de către deţinuţi, din plăci mari de stuf presat. Ea îi apăra de vînt, ce-i drept, dar nu şi de frig. De-a lungul pereţilor se înşirau pe două rînduri paturi înguste de lemn pe care dormeau deţinuţii. Strîngîndu-se unul în celălalt, de-abia aveau loc să stea fiecare pe o rînă.

În timpul nopţii, din două în două ore, cel care era de serviciu comanda:

— Întoarce-te pe dreapta! Întoarce-te pe stînga!

De voie, de nevoie, toţi se întorceau deoarece nu puteau dormi toată noaptea pe o singură parte. Mîncarea li se aducea de două ori pe zi: la 7 dimineaţa şi la 5 seara. Fiecare primea cîte o bucată de pîine şi o jumătate de gamelă de zeamă din crupe de mei, în care pluteau uneori bucăţele de carne.

Bucătăria se afla în celălalt capăt al lagărului şi supa o aduceau cei care erau de serviciu.

La împărțirea mîncării asista întotdeauna gefreiterul Gunder, un bărbat înalt și obez, care stătea cu picioarele rășchirate, cu miinile la spate, privind plin de îngîmfare la deținuți. Ritualul împărțirii mîncării fusese precizat pînă în cele mai mici amănunte. Se ridica o dată polonicul și omul pleca. Următorul făcea un pas înainte și întindea gamela. Din nou se ridica polonicul... Dacă primeai mai puțin, n-aveai cui să te plîngi. Alături era un lighean mare de aramă, cu piinea tăiată felii. Ia o bucată și, hait, cară-te !

În lagăr se aflau aproape șase sute de deținuți, printre care prizonieri de război, tineri de vîrsta recrutării, precum și acei pe care hitleriștii îi considerau pur și simplu suspecți. Cea mai mare parte dintre deținuți locuia în barăci. Dar întrucît nu era suficient loc pentru toți, ceilalți fuseseră închiși în casele de lemn de pe străzile din apropiere. Toată această parte a orașului era înconjurată cu un gard înalt de sîrmă ghimpată, iar la fiecare sută de metri stătea o santinelă.

Iurenev privi pereții galbeni, împletiți din nuiele subțiri. Dacă în baracă ar fi luat foc ceva, ar fi ars cu toții ca șoarecii. Nimeni nu s-ar fi putut salva. Da, n-are ce zice, la frumoasă treabă l-a trimis aici Kurt Meyer, fir-ar el blestemat să fie de nemțoi !

Curînd, Iurenev cunoscu oamenii cu care se afla împreună.

În dreapta, vecinul lui de pat era Alexei Ohotnikov, omul care se purtase atît de prietenos cu el în clipa cînd fusese cuprins de desperare ; în stînga, ostașul Eremenko, un om tăcut, care suferea cumplit din pricina unei răni vechi la picior. Fusese luat prizonier lîngă Voronej, încă în iunie, și pînă acum nu se putuse obișnui cu viața de lagăr : noaptea ofta, gemea și înjura de mama focului. Iurenev le povesti cum încercase să fugă și cît de cumplite fuseseră interogatoriile de la gestapo ; făcu și unele aluzii la faptul că ar fi în legătură cu organizația ilegală. Fața lui tînără, deschisă, cu privirea obosită, pe care se reflectau suferințele îndurate, îi atrase

simpatia celor din jur. Și oamenii îl crezură. Se împrieteni repede cu Alexei Ohotnikov. Amîndoi erau din același oraș. Iurenev îi povesti amănunțit lui Ohotnikov tot ce știa în legătură cu moartea Katiei. O cunoscuse foarte bine. O văzuse în studio atunci cînd Iurenev făcuse imprimări pentru radio.

Un singur lucru îl reținea pe Ohotnikov să fie sincer pînă la capăt cu noua lui cunoștință. Orice-ar fi spus, orice-ar fi făcut, Iurenev era stăpînit de o permanentă neliniște care nu-l părăsea de loc. Se uita tot timpul în jur de parcă i-ar fi fost teamă că toți trag cu urechea ; ba se pleca spre interlocutorul său, vorbindu-i în șoaptă despre lucruri pe care le-ar fi putut spune foarte bine cu glas tare, ba ședea ore întregi dus pe gînduri, cu fața posomorîtă, iar uneori, pe neașteptate, devenea uimitor de vorbăreț și comunicativ. Alteori, fără nici un motiv serios, îl apucau furiile ; fața i se schimonosea îngrozitor și înjura ca un surugiu, apoi privea în gol. Semăna cu un cîine gata să urle la lună... Schimbările bruște de dispoziție, veșnica teamă din privire, ciudățeniile în comportare îl făcură pe Ohotnikov să-l urmărească mai atent pe noul său vecin.

În primele zile, artistul Iurenev reuși să nu se dea în vileag, dar apoi, copleșit, își pierdu încrederea în viitor și nu mai găsi în el forțe să se prefacă. Pierduse controlul.

Ohotnikov se străduia să-i înțeleagă firea. Avusese întotdeauna un sentiment de admirație față de oamenii de artă. Ce fericit fusese cînd Katia, tînără actriță, consimțise să se mărite cu el, un simplu maistru la depoul de locomotive ! Majoritatea prietenilor ei făcea parte din lumea artiștilor. Și cum să nu înțeleagă el starea de spirit a acestui tînăr actor care fusese rupt de teatru, de artă ! Iurenev îi amintea de Katia, și el se strădui să-l ajute. Cît de departe rămăsese trecutul lui ! Și doar casa în care locuiseră Ohotnikovii se afla la vreo cinci minute de baraca asta, dacă ai fi luat-o de-a dreptul peste cîmp.

Odată, Iurenev povesti despre băiatul care îl ascunsese de urmăritori ; dar cînd rosti numele băiatului, iar Ohotnikov îl rugă să-i descrie mai amănunțit înfățișarea lui, actorul rămase uimit de schimbarea care se petrecu fulgerător la interlocutorul său : Ohotnikov păli, mîinile i se agățară tremurînd de haină de parcă nu mai avea aer. Se înăbușea.

— Păi ăsta-i chiar băiatul meu ! rosti el anevoie. Kolea ! Kolecika al meu !

Cînd Iurenev îi istorisi cele petrecute în curtea lui Nikita Borzov, lui Ohotnikov i se spulberară și ultimele îndoieli. Începu să rîdă înveselit, și toți deținuții amuțiră. Oamenii se dezobișnuiseră să mai audă un rîs atît de vesel, pornit din inimă. Aici, în mijlocul atîtor suferințe și nenorociri, rîsul părea un sacrilegiu.

— Încetează odată ! strigă enervat cineva, din celălalt colț al barăcii.

Ohotnikov amuți, cu ochii pironiți la Iurenev, iar acesta, fără să vrea, se dădu înapoi : atît de pătrunzătoare era privirea mecanicului...

Un timp rămaseră amîndoi tăcuți ; sentimentul de neliniște punea tot mai mult stăpînire pe Ohotnikov. Se întîmplase ceva, dar nu putea să-și dea seama ce anume și nu dormi toată noaptea, frămîntat de griji. Își amintea de Katia și în fața ochilor îi revenea mereu scena povestită de Iurenev. Ce îndrăzneț era Kolea ! Acum, băiatul acesta era toată viața lui ! Dar îl va mai vedea oare vreodată ?

...Ziua aceea cumplită cînd fusese lovit de schijele unei bombe care explodase în timp ce trupele sovietice se retrăgeau... Cînd își revenise, era înconjurat de dușmani... Și din nou revedea mica siluetă a lui Kolea, care, împiedicîndu-se, mergea în urma convoiului de prizonieri...

Simțea în ceafă răsuflarea regulată a lui Eremenko, iar pe piept îl apăsa spatele lat al lui Iurenev, care stătea nemișcat de parcă încremenise Ohotnikov avea impresia că tînărul nu doarme. Și

cînd cel care era de serviciu strigă : „Întoarce-te pe partea dreaptă !", şi toţi se întoarseră în mod automat, lui Ohotnikov i se păru că în întuneric ochii lui Iurenev strălucesc. Sentimentul acela duşmănos, de nelinişte, de care actorul nu se putea descotorosi, deveni şi mai puternic, şi mai apăsător...

Într-adevăr, Iurenev nu dormea. Se gîndea încordat la ceea ce trebuia să facă. Kurt Meyer va fi, bineînţeles, mulţumit dacă el va da în vileag pe comunistul Ohotnikov, bărbatul Ekaterinei Ohotnikova, omul care se bucură de atîta încredere printre deţinuţi. Dar oare, drept răsplată, va putea scăpa de aici ? Nu. Kurt Meyer e prea viclean. Cu el trebuie să te tocmeşti ca la uşa cortului. Pentru asta e nevoie să ai cît mai multă marfă. „Răbdare — îşi spunea Iurenev — răbdare, Mihail ! Eşti pe drumul cel bun. Învaţă să taci şi vei învinge. Cu cît miza e mai mare, cu atît şi cîştigul va fi mai mare !"

CAPITOLUL XIV

ÎN CERCETARE

În zori, Kolesnik primi o comunicare din care aflã că în gara Sinelnici sosise un eşalon — vreo 30 de platforme cu fîn. După grija cu care fînul fusese presat şi aranjat în baloturi uriaşe, precum şi după alte indicii, nu încăpea îndoială că fînul sosea de departe, poate chiar din Germania.

Ciudat! De obicei, nemţii aduceau pentru caii lor de tracţiune fîn din satele vecine. E adevărat că pe Don se afla cavaleria ungurilor, dar nici pentru ei fînul nu se aducea niciodată în eşaloane întregi.

Peste o jumătate de oră, în bordei se ţinu un consiliu militar. Kolesnik îl întrebă amănunţit pe unul dintre partizani, om de prin partea locului, ce reprezintă de fapt gara Sinelnici. Ghenadi Andreevici întinse harta pe masă şi studiară drumul ce ducea acolo.

Partizanul cunoştea bine raionul : pînă la război, Sinelnici fusese o mică haltă, cu trei linii ferate care nu avea nici măcar pompă de apă. Dar acum această haltă căpătase o foarte mare însemnătate, devenind o bază importantă a hitleriştilor, în spatele frontului. Drumurile de acces erau bine întărite. În multe locuri, jur împrejurul gării, fuseseră construite cazemate. În toate direcţiile se întindeau lungi şiruri de sîrmă ghimpată, iar terenul din vecinătate fusese minat. Fără luptă, nimeni nu s-ar fi putut apropia de gară.

— Uite ce — zise Kolesnik, după ce-l ascultă. Trebuie să văd totul cu ochii mei. O să mergem în cercetare şi după aceea o să hotărîm.

Peste două ore, un grup de cercetare alcătuit din cinci oameni se înfundă în pădure. Pînă la gară, în linie dreaptă, nu erau mai mult de zece kilometri ; în afară de Ghenadi Andreevici și Kolesnik, din detașament mai făceau parte trei partizani-pistolari. Kolesnik îi luase cu el pentru orice eventualitate : poate că va fi nevoie să trimită un agent de legătură înapoi în tabără. Cîte lucruri neprevăzute nu se pot întîmpla pe drum !

Timp de o oră și jumătate se strecurară prin mlaștini ; partizanii îi duceau pe cărări știute numai de ei ; sub picioare colcăia și făcea bășici apa stătută, dar mușchiul gros reușea totuși să-i țină la suprafață.

Era o zi însorită de toamnă ; una din acele zile cînd ți se pare că vara încă n-a plecat și chiar frunzele îngălbenite ale mestecenilor își recapătă culoarea. Prin copaci țopăiau vesele veverițele. Cățărîndu-se în vîrful ramurilor, cercetau uimite oamenii.

Partizanii mergeau în șir indian și se opreau din loc în loc să se mai odihnească sau să îmbuce ceva. Kolesnik obosise. Era dintre acei oameni foarte voinici, care pot să ridice o greutate de mai multe puduri, dar care îndură greu un efort fizic mai îndelungat ; în ceea ce-l privea pe Ghenadi Andreevici, acesta se străduia din răsputeri să-și ascundă durerea ce-i săgeta tălpile rănite pînă la sînge. Se căznea să meargă drept, în urma tinerilor partizani, care vorbeau în șoaptă despre treburile lor de parcă n-ar fi fost amenințați de primejdii la fiece pas.

Deodată, undeva foarte aproape, dincolo de copaci, fluieră prelung și răgușit o locomotivă. Fără să vrea, toți se opriră ca și cum fluieratul locomotivei ar fi fost un avertisment al primejdiei ce-i pîndea. Kolesnik trimise pe unul dintre partizani să vadă care-i situația. De bună seamă că de-a lungul terasamentului se aflau așezate posturi. Lucrul cel mai important era să le ocolească și să se apropie neobservați de gară.

Partizanul plecă şi se întoarse după zece minute. Pe faţa-i plină, arsă de vînt, cu o mustăcioară scurtă, roşcată, pe care şi-o lăsase ca să pară mai în vîrstă, se citea îngrijorarea. Încă de departe făcu un semn deznădăjduit cu mîna şi Kolesnik bombăni printre dinţi :

— Pe Kulikov ăsta n-o să-l mai trimit niciodată în cercetare ! Întotdeauna aduce numai veşti proaste, îi place să exagereze !

De data asta însă Kulikov nu exagera. Chiar atunci sosise o garnitură cu soldaţi nemţi şi, de-a lungul terasamentului, la fiecare două sute de metri, fuseseră puse santinele. La o cotitură bruscă a drumului, acolo unde calea ferată începea treptat să coboare spre pod, se ivise o cazemată cu mitraliere şi tunuri, care cu două-trei zile în urmă nu existase...

Se hotărîră să se afunde din nou în pădure şi, făcînd un ocol, să iasă direct la un dîmb înalt, acoperit de copaci, din vîrful căruia puteau vedea ce se întîmplă în gară.

Mai tîrziu, Ghenadi Andreevici nu şi-a mai putut aminti cum a reuşit totuşi să meargă. Obielele din pînză aspră şi groasă, pe care nu ştia să şi le înfăşoare îi păreau nişte ferăstraie ce-i răneau picioarele. Kolesnikov, observînd cum şchioapătă, opri grupul şi îi porunci lui Ghenadi să-şi scoată cizmele.

Privindu-i picioarele însîngerate, clătină supărat din cap şi se întoarse spre partizani întrebînd :

— Care dintre voi are cizme ce-i sînt prea mari ?

— Eu, Anton Mironîci — răspunse Kulikov.

— Ia schimbă-le iute cu tovarăşul Stremeannoi şi arată-i cum trebuie să se încalţe !

La amiază, grupul de cercetare ajunse în vîrful dîmbului. Agăţîndu-se de copaci, toţi începură să urce panta abruptă.

Tinerii făceau lucrul acesta cu mai multă agilitate decît comandanţii lor mai vîrstnici, dar pînă şi Ghenadi Andreevici se prinse cu nădejde de trunchiuri şi nu alunecă de loc. Pe culme se opriră.

Şi cu ochiul liber se vedeau garniturile lungi de tren şi cuburile gălbui de fîn presat aşezate pe platforme.

Kolesnik şi Ghenadi Andreevici cercetară pe rînd garniturile cu binoclul. Da, eleganţa ciudată cu care erau întocmite cuburile ascundea ceva suspect.

— La ce le trebuie atîta fîn? întrebă mirat Kolesnik. Asta le-ajunge pentru un corp întreg de cavalerie timp de un an de zile.

— Cu siguranţă că aici e ceva necurat la mijloc, au ei un scop, nu se poate — observă Ghenadi Andreevici.

— Ce-ar fi dacă am da foc fînului? Grozav ar mai arde! rosti simplu Kulikov. Anton Mironîci, zău, hai să-i dăm foc!

— Întîi încearcă de te-apropie de el! îi răspunse supărat Kolesnik.

Într-adevăr, dacă o singură garnitură cu fîn ar fi luat foc, era puţin probabil că s-ar fi putut salva şi garniturile vecine, încărcate cu mine şi obuze. Or, pentru asta, ar fi fost de ajuns un singur chibrit! Dar cum să te-apropii de ele?

Toţi se gîndeau cu încordare. Gara era bine păzită, ceea ce se vedea şi dintr-o singură ochire: jur împrejur se aflau cel puţin opt cazemate, amplasate ca pe tabla de şah. De-a lungul vagoanelor se plimbau santinele, şi fără îndoială că mulţi soldaţi se găseau în adăposturi.

Spre gară ducea un singur drum care înconjura dîmbul şi care apoi, făcînd un unghi drept, se întindea pînă la bariera de cale ferată. Drumul acesta era ţinut sub focul a patru cazemate, fără a mai pune la socoteală şi focurile ce puteau fi trase din punctele mascate.

Privind în jos, la poalele dîmbului, Ghenadi Andreevici exclamă deodată uluit:

— Ia priviţi!

Toţi se uitară în direcţia în care el arăta cu mîna. De după dîmb ieşise la drum o vacă costelivă, albă, cu pîntecele supt. La început li se păru

că vaca este singură. Apoi partizanii văzură doi flăcăiaşi, cu nuiele în mînă, mergînd agale în urma vacii şi vorbind între ei.

— Interesant! se miră Ghenadi Andreevici. Unde-o duc oare?

— După cît se pare, la gară — zise Kolesnik.

— La gară? Dar ce să facă acolo?...

Nimeni nu-i răspunse. Într-adevăr, ce rost avea ca flăcăiaşii să ducă vaca tocmai acolo unde le va fi în mod sigur luată? Va fi minune dacă ei înşişi vor rămîne în viaţă!

— Merg totuşi cu destulă siguranţă — observă Ghenadi Andreevici — de parcă nu s-ar teme de nimic...

— Da, asta-i adevărat — încuviinţă Kolesnik. Ar trebui să-i oprim.

— Şi la ce-o să ne folosească? întrebă Kulikov.

— Mult de tot! grăi deodată cu însufleţire Ghenadi Andreevici. Îi venise pe neaşteptate o idee îndrăzneaţă: Vaca asta ar putea s-o ducă altcineva, nu ei!

— Mda! mormăi Kolesnik, gîndindu-se la un plan care nu era totuşi pe deplin limpede. Ei, bine — se hotărî el deodată — tovarăşe Kulikov, ia adu băieţii ăia aici! Dar bagă de seamă, să nu-i sperii!

Kulikov şi încă un tovarăş alergară cît îi ţinură picioarele spre poalele dîmbului. Printre copaci se zăreau pufoaicele lor jerpelite. Partizanii îi ajunseră repede din urmă pe băieţi, care, de spaimă, aruncară nuieluşele din mîini.

— Kulikov iar face pe nebunu'! zise supărat Kolesnik. Îi spui limpede „Nu-i speria", şi el se năpusteşte ca o fiară asupra flăcăilor!

Se aplecă deasupra rîpei, ca să-i vadă mai bine pe flăcăiaşii care urcau grăbiţi, mergînd înaintea partizanilor. Păreau să nu aibă mai mult de treisprezece-paisprezece ani. Îmbrăcaţi în zdrenţe, aveau ceva care-i făcea să semene între ei — poate nenorocirea comună care le nimicise copilăria. Mulţumiţi de faptul că au îndeplinit ordinul, tinerii partizani aduseră băieţii în poiană.

— Iată șoimii, Anton Mironîci! rosti vesel Kulikov. Iar astea-s actele lor!

— Actele?! se miră Kolesnik. Ia dă-le-ncoa'!

— Cum te cheamă, mă băiete? se adresă Ghenadi Andreevici celui ce se afla mai aproape de el. Era un flăcăiaș înalt, slăbuț, cu o expresie de concentrare și istețime în ochii albaștri ce trădau inteligența-i înnăscută.

— Sioma — răspunse acesta și se uită cu un aer ocrotitor la celălalt băiat, mai mic de statură, cu părul negru și ochii căprui, în care nu se uscaseră încă lacrimile.

— Și unde vă duceați voi, Sioma? intră Kolesnik în vorbă. Nu te teme, nu-ți facem nimic...

— Știu că n-o să ne faceți nimic — răspunse Sioma — numai c-o să ne luați vaca.

— Da' de ce să vă luăm vaca?

— Pentru că voi sînteți partizani... și n-aveți ce mînca!

— Ei, aici ai cam greșit-o — rîse Kolesnik. Vrei să-ți dau slănină?

Scoase dintr-un buzunar o bucată de slănină, plină de fire galbene de tutun, din celălalt, o bucată mare de pîine, tăie totul cu un cuțit, pe care i-l întinse Kulikov, făcu două părți egale și le dădu băieților:

— Mîncați! Partizanii au multe bunătăți!

Băieții se fîstîciră. Primul întinse mîna Sioma, iar după el, și celălalt.

— Voi sînteți frați? întrebă Ghenadi Andreevici.

— Nu, nu sînt frați — zise Kolesnik, fluturînd două hîrtiuțe. Ia uitați-vă ce lucru interesant, tovarăși! Priviți ce scrie aici...

Îi întinse lui Stremeannoi hîrtiile, care erau destul de boțite. Se vedea că trecuseră prin multe mîini.

Ghenadi Andreevici luă actele și le citi pe fiecare în parte de cîteva ori. Unul era o foaie de însoțire, semnată de primarul satului Strijevți. În ea se spunea: „Una vacă spre a fi tăiată pentru

nevoile comandamentului gării Sinelnici", celălalt act era un bilet de liberă trecere, cu ştampila comandaturii germane; cineva, cu un scris încîlcit, trecuse acolo numele şi prenumele celor doi băieţi — Simion Buşuev şi Vasili Lomakin.

Planul îndrăzneţ care se născuse în mintea lui Ghenadi Andreevici de îndată ce văzuse vaca şi pe cei doi flăcăiaşi devenea acum mai limpede. Profesorul îl chemă deoparte pe Kolesnik, în dosul tufişurilor, ca să nu-i poată auzi nimeni, şi-i expuse planul său.

— Iată ce zic eu — vorbi Kolesnik, după ce-i ascultă propunerea. Haide să mai cercetăm o dată băieţii. Să aflăm dacă ei ştiu unde se duc şi dacă au pe cineva cunoscut în gară.

Se întoarseră în poiană, stăpînindu-şi cu greu tulburarea care-i cuprinsese. Băieţii înfulecau din slănină în timp ce tinerii partizani, rîzînd, priveau jos spre drum.

— De ce rîdeţi? întrebă Kolesnik şi deodată băgă de seamă că sînt numai doi. Unde-i Kulikov?

Partizanii izbucniră într-un rîs zgomotos.

— E acolo, aleargă vaca! spuse unul dintre ei. Da' vaca vrea să-l ia în coarne!

Kolesnik se supără:

— Decît să rîdeţi atîta, mai bine v-aţi duce şi l-aţi ajuta.

— Se descurcă el şi singur.

Comandantul se apropie de băieţandrii, care-l priveau fără pic de teamă. Numai ochii lui Sioma deveniseră mai gravi.

— Nene, dacă ne iei vaca — rosti el — să ne dai măcar o recipisă, că altfel ne omoară primarul în bătăi.

Kolesnik zîmbi:

— O să primiţi recipisă, băieţi, şi nu numai recipisă, ba chiar o să-i scriem o scrisoare primarului vostru. Cum îl cheamă?

— Gordeev. Dar noi îi spunem „Cîrjă".

— De ce „Cîrjă"?

— Pentru că e beteag. Șchioapătă de piciorul stîng.
— O să vină ea vremea și o să-l beteqim noi și de celălalt. Dar a cui e vaca ?
— A colhozului.
— Și unde o duceți voi, știți cumva ?
— La gară.
— De ce ?
— Să se hrănească soldații cu ea ! spuse deodată Vasea, cu o voce subțirică.
Toți izbucniră în rîs, atît de neașteptat răsunase glasul băiatului.
— Da' ce, ei n-au ce mînca ? întrebă Kolesnik.
— Asta nu mai știm — zise Sioma. Știm numai că un ofițer i-a poruncit lu' „Cîrjă" să i-o trimită.
— Și de multe ori ați mai dus voi vaci la gară ?
— Nu. Acum e prima oară.
— Da' acolo vă cunoaște careva ?
— Nu ne cunoaște nimeni.
— Ia spuneți, nu vă e teamă ? Dacă vă arestează ?
— „Cîrjă" ne-a spus că, dacă mergem cu vaca, ne lasă-n pace. Apoi ne-a dat și comandantul bilet de liberă trecere.
— Și de cît timp sînteți pe drum ?
— Am plecat azi dis-de-dimineață.
— Și cînd trebuie să vă-ntoarceți ?
— Cînd ne-or lăsa nemții.
Kolesnik zîmbi :
— Înțelepte vorbe !... Voi aveți părinți ?
— Eu am un bunic, iar Vasea, pe mă-sa.
— Și cum de v-au lăsat să plecați ?
— Încearcă să te-mpotrivești ! „Cîrjă" are un băț, uite-atîta ! și Sioma întinse brațul, cu pumnul strîns, arătînd cît e de lung ciomagul primarului.
— Ajungem noi și pîn' la el ! vorbi cu răutate Kolesnik, mijindu-și ochii. Curînd îi venim noi de hac și primarului vostru !
Planul lui Ghenadi Andreevici fu acceptat cu unele modificări. Deocamdată, băieții fură reținuți. Kolesnik scrise locțiitorului său un ordin și i-l dădu

lui Kulikov, care, în sfîrşit, reuşise să lege vaca de un copac.

— Ţine — zise comandantul — îţi dau pentru treaba asta două ore. Înapoi, să vii în galop, călare. Şi bagă de seamă, totul depinde de tine!

Lui Kulikov nu trebuia să-i spui de două ori un lucru. Băgă ordinul în buzunarul bluzei, se încheie cu grijă şi porni în goană spre tabără.

CAPITOLUL XV

O MISIUNE IMPORTANTĂ

Din clipa în care Nikita Borzov şi Klavdia Feodorovna hotărîseră să trimită băieţii la Ghenadi Andreevici, soarta lui Kolea se schimbă brusc. În ultimele săptămîni trecuse prin multe încercări şi se simţise îngrozitor de singur.

Pe Kolea îl enerva moliciunea şi nehotărîrea lui Vitea Nesterenko, noul său tovarăş. Pentru orice fleac se sfătuia cu Klavdia Feodorovna. Iar Maia nu-l iubea din cauza urechilor lui mari şi îndepărtate de cap: îl poreclise „Clăpăugul". Vitea căuta să-l imite pe Kolea, dar nu reuşea. Se suiau amîndoi pe acoperişul magaziei, însă Kolea sărea jos. Vitea îşi făcea multă vreme curaj, măsura din ochi distanţa, căuta locul de unde să sară, ca să nu nimerească într-un copac, ci pe pămînt mai moale, însă pînă la urmă nu se putea hotărî. Toate acestea îi dădeau Maiei o mare satisfacţie; stînd jos, revărsa asupra lui Vitea un potop de batjocuri.

Cînd Kolea află că Klavdia Feodorovna îi trimite pe toţi trei la Ghenadi Andreevici, se bucură foarte mult. Acum o să-i poată transmite tot ce i-a spus Stepan Lukici, şi-apoi va fi tot timpul alături de Ghenadi Andreevici — ce-şi putea dori mai mult! Fără îndoială c-o să-l poată ajuta şi pe taică-su să fugă din lagăr. Şi ce minunat va fi atunci cînd amîndoi vor pleca la partizani!

Multă vreme băiatul nu s-a putut obişnui cu ideea că unchiul Nikita nu este un trădător. Mereu vedea în faţa ochilor automatul lui şi seara aceea cînd S.S.-iştii veniseră s-o ia pe mama... Ei, şi dacă într-adevăr unchiul Nikita este unul de-al lor, cum

rămîne cu Mihail? Kolea își amintea cu cît dispreț vorbiseră despre Iurenev bătrînii partizani. Cum vine asta? Chiar în fața lui, Mihail a fugit de sub escorta polițailor! Înseamnă că e totuși unul de-ai lor! Și-apoi unchiul Nikita, care și el e de-ai lor, îl predase gestapoului! Bietul Kolea, avea de ce să i se învîrtească straşnic capul. În orice caz, după ce bătrînii se purtaseră față de Mihail cu atîta dispreț, băiatul pierduse încrederea aceea nesfîrșită pe care o avusese la prima lui întîlnire cu fugarul.

Toate aceste gînduri începură să-l frămînte pe Kolea abia cînd ajunse în tabăra partizanilor. Evenimentele care se petrecuseră nu demult păreau acum foarte îndepărtate...

Trecuseră doar două zile de cînd în zori unchiul Nikita îi condusese prin toate fundăturile, pînă la marginea orașului, explicîndu-le încotro trebuia să se îndrepte. De la oficiul de plasare li se dăduse o hîrtie în care scria că se duc să-și caute de lucru în satul Cernizovka. Într-adevăr, cu vreo cinci kilometri înainte de a ajunge în sat trebuia s-o ia la stînga și să se îndrepte spre pădure. Apoi Kolea urma să-i lase pe ceilalți doi în inima pădurii, iar el să plece în căutarea lui Ghenadi Andreevici.

Copiii ajunseseră cu bine la pădure; pe drum, polițaii îi opriseră de cîteva ori spre a le verifica actele, iar odată le poronciseră chiar să-și dezlege sacul... Dar n-au fost arestați. Parcă puțini tineri plecau din oraș să caute de lucru...

Pentru prima oară, după multă vreme, copiii se simțeau în siguranță în tabăra de partizani. Aici li se găsi de îndată de lucru. Maia fu trimisă la unitatea sanitară, la felcerul Miheev, care de mult cerea să i se dea un ajutor. Vitea fu dat la bucătărie, la dispoziția bucătarului Potapîci, care lucrase cîndva la cel mai mare restaurant din oraș; înainte, Potapîci avea o burtă uriașă, care, după cum îi plăcea lui să spună, era „firma lui", acum însă, bucătarul slăbise tare mult. Acesta îl luă pe Vitea cu el, îi dădu un cuțit mare și-l puse

de îndată la curăţatul cartofilor. Băiatul lucra conştiincios, dar încet, şi Potapîci îşi cam rîdea de el, zicîndu-i „mîrţoagă bătrînă". Cel mai bine nimerise Kolea. Locţiitorul comandantului taberei de partizani, cavaleristul Dudnikov, care suferea din pricină că trăieşte în pădure, departe de stepele nesfîrşite, puse băiatul să îngrijească de cai. Şi Kolea primi o perie şi o ţesală

Viaţa din tabără îşi urma cursul normal. Partizanii întăreau bordeiele, făceau de santinelă, plecau în cercetare. Cu trei zile în urmă, un grup de partizani atacase o coloană de maşini încărcate cu muniţie. O parte din muniţii explodase, iar restul de vreo treizeci de lăzi cu gloanţe pentru automate fusese adus în tabără şi împărţit celor care aveau automate de captură.

În bordeiul statului major, şeful statului major, Velikanov, şi comandanţii a două companii întocmeau un raport privitor la acţiunile detaşamentului în ultimele trei luni, raport care era aşteptat la statul major al mişcării de partizani. Ei expuseră amănunţit toate operaţiile: fusese azvîrlit în aer un pod de cale ferată, din care pricină timp de o săptămînă fusese întreruptă circulaţia; au fost săvîrşite atacuri asupra garnizoanei nemţeşti din cătunul Krutoi Iar şi au fost aruncate grenade în casele unde locuiau soldaţii nemţi; după o luptă scurtă, dar aprigă partizanii se retrăseseră, iar hitleriştii îşi îngropaseră morţii timp de două zile; grupa de diversionişti aruncase în aer un depozit de muniţie şi trei depozite de combustibil; un eşalon cu trupe şi tehnică de luptă deraiase. Nu era întîmplător faptul că hitleriştii păzeau cu atîta străşnicie calea ferată.

Trecuse de mult de amiază, cînd Kulikov ajunse în tabără. Scurta vătuită o ducea pe braţ, iar gulerul bluzei îi era descheiat. Automatul, care-i atîrna de curea, îl ţinea strîns la piept de parcă şi-ar fi găsit în el un sprijin. Se lăsă istovit pe o bîrnă, lîngă butoiul cu apă, dar nu avu putere să scoată o cană cu apă şi să bea. Se odihni puţin, apoi se ri-

dică şi porni în căutarea lui Dudnikov. Îl găsi lîngă conovăţ. Supravegheat de el, Kolea curăţa singur un cal murg, cu burta mare şi coama neagră.

— Copitele, curăţă-i copitele! îl dăscălea cu blîndeţe Dudnikov. Stai aici, în dreapta, aşa, acum ridică-i piciorul... Nu te teme că nu te loveşte...

Văzîndu-l pe Kulikov, care se apropia, se întoarse alarmat:

— Ce s-a întîmplat?

Kulikov se sprijini istovit de copac, scoase din buzunar plicul şi i-l întinse.

— L-a trimis Anton Mironîci! Ceva urgent.

— Tu du-te şi te odihneşte! spuse Dudnikov, desfăcînd plicul.

Kulikov clătină din cap:

— Trebuie să mă-ntorc iute. Pregătiţi calul!

Dudnikov îşi ridică ochii de pe scrisoare.

— Da' tu ştii ce scrie aici? întrebă el.

— Nu, mi s-a ordonat să vă transmit, iar dumneavoastră să hotărîţi singur...

Dudnikov se-ntoarse spre Kolea şi-i spuse sever:

— Lasă ţesala! Şi cheamă-ţi prietenul! Plecaţi într-o misiune... Repede...

Kolea îl privi uluit pe comandant. Nu, omul ăsta nu glumea.

Dudnikov se uita la Kolea cu o expresie nouă, concentrată, străduindu-se parcă să înţeleagă la ce poate fi bun un băiat atît de pirpiriu.

Kolea zvîrli ţesala în iarbă şi se năpusti valvîrtej spre bucătărie. În drum era cît pe-aci s-o doboare pe Maia, care ducea în bordeiul lui Miheev nişte sticluţe cu doctorii.

— Plecăm în misiune! strigă el şi alergă mai departe.

Plină de demnitate, Maia se dădu la o parte şi-l privi cu un aer grav în care se întrezărea totuşi mîhnirea.

Bucătarul nu-l reţinu pe Vitea Nesterenko. Mai bine zis, îl lăsă chiar să plece cu oarecare uşurare. Băiatul ăsta reuşise ca, în timp de două ore, să strice cel puţin o jumătate de sac de cartofi. Tăia

coaja atît de groasă, încît dintr-un cartof mare rămînea unul mic cît o alună.

Auzind că-l cheamă Dudnikov, Vitea se însufleţi. Începuse să-l doară spatele din pricină că şezuse multă vreme aplecat deasupra cazanului de aramă, în mijlocul unui morman de coji de cartofi. Kolea îl trăgea cu atîta putere, încît Vitea nici n-apucă să-şi scoată din cap tichia albă de bucătar. Băiatul îşi veni în fire abia după ce făcură aproape jumătate de drum pînă la conovăţ.

— Ei, stai oleacă, nu te grăbi aşa ! spuse el cu glas rugător. Mă doare spatele !

— Ia te uită ce cocuţă delicată ! rîse Kolea. Parc-ai fi un moşneag de nouăzeci de ani !

— Să fi stat şi tu trei ceasuri încovoiat, şi atuncea să vorbeşti !

— Ajunge ! Nu mai trăncăni ! rosti cu asprime Kolea. Mergem într-o misiune de luptă.

— Ia mai lasă-te de fleacuri !

Kolea se opri sufocat de indignare. Mare nătîng mai e şi Vitea ăsta !

— Scoate-ţi mai bine tichia, caraghiosule... Că altfel îi spun lui Dudnikov că eşti un laş !

— Eu, laş ? ! şi Vitea se repezi la el cu pieptul înainte.

Avea pumnii mai tari decît ai lui Kolea şi nu se ştie ce s-ar fi întîmplat dacă nu i-ar fi strigat Dudnikov :

— Ei, voi, vitejilor ! Veniţi aici ! Ţineţi caii !

Băieţii o luară la fugă spre el. Dudnikov dădu copiilor dîrlogii şi dispăru. Lui Kolea i se nimeri chiar calul pe care-l ţesălase adineauri. Calul stătea liniştit, privindu-l cu ochi mari şi umezi. Băiatul puse mîna pe şaua tare, galbenă, şi-şi închipui cum va galopa el prin pădure. Vitea avea un cal înalt şi roib, cu picioarele subţiri, care tot timpul juca neliniştit şi voia să-l muşte. Vitea îl trăgea speriat de dîrlogi, strigîndu-i :

— Stai, calu' naibii... Acum ţi-arăt eu ţie... Afurisitule...

— Ține-l mai strîns ! îl povățuia Kolea cu tonul unui cavalerist încercat. Să simtă că-l stăpînești...

Vitea bombănea și se învîrtea în jurul animalului. În sfîrșit găsi o soluție : îl duse în dreptul unui tufiș și calul începu să rupă frunze cu dinții lui gălbui.

Stătură așa vreo zece minute. În depărtare se ițea silueta uscățivă a lui Dudnikov, care intra cînd într-un bordei, cînd în altul, iar în urma lui, mișcîndu-și anevoie picioarele, umbla Kulikov, ronțăind un pesmet.

În sfîrșit terminară toate treburile. Dudnikov dădu partizanului un rucsac ticsit și amîndoi se întoarseră la băieți.

— Cînd ajungi acolo, să le dai să mănînce — spuse el și, spre bucuria lui Vitea, Kulikov îi luă din mînă dîrlogii calului nărăvaș. Și-acum, plecați !

— Dar unde mergem ? întrebă Vitea.

— În misiune — răspunse Dudnikov, urmărindu-l pe Kolea cum se chinuia să se cațăre pe cal. Scara era prea înaltă și băiatul nu nimerea de loc. Ei, hai să-ți ajut ! Te-ai urcat vreodată în șa ?

— Nu — mărturisi Kolea.

— Chiar dac-ai fi mințit, tot nu te-aș fi crezut.

Dudnikov trase de dîrlogi și săltă băiatul pe cal.

— Să nu gonești — zise el, aspru — și să mergi în urma lui Kulikov !

— Iar tu, așază-te în spate ! îi ordonă Kulikov lui Vitea. Uite așa ! Și ține-te bine ! Ei, am plecat !

Deodată Kolea se-ntoarse :

— Dar armele ?

Dudnikov se mulțumi să le facă semn cu mîna.

Față de timpul care-i fusese acordat, Kulikov întîrziase numai cu douăzeci de minute. Aducea pe cei doi băieți, sacul cu merinde și alte cîteva lucruri de care aveau nevoie pentru a îndeplini cu succes planul pus la cale.

Curînd, Kulikov și băieții ajunseră în poiana unde-i aștepta Kolesnik și Ghenadi Andreevici. Kolea sări sprinten din șa. Vitea încercă și el, dar, spre hazul tuturor, se prăvăli în iarbă ca un sac de

cartofi. Calul nărăvaş pe care călărise îl deşălase de tot.

— Ei, acu' văd şi eu c-aţi ajuns vii şi nevătămaţi — rosti rîzînd Kolesnik. Odihniţi-vă, mîncaţi, iar apoi o să stăm de vorbă.

Pentru a păstra toate regulile conspiraţiei, cei doi flăcăiaşi fuseseră duşi în pădure şi lăsaţi acolo în paza unui partizan. Se hotărîse să li se dea drumul după ce operaţia va fi terminată.

Îndată ce Kolea şi Vitea mîncară, Ghenadi Andreevici le povesti cum partizanii opriseră băieţii din sat, le dădu să cerceteze hîrtiile pe care le avuseseră asupra lor flăcăiaşii, iar apoi le arătă vaca priponită de un copac, lîngă drum.

— Ce trebuie să facem noi ? întrebă nerăbdător Kolea.

— Va trebui să luaţi nuieluşele, să duceţi vaca la gară şi s-o predaţi comandantului.

— Atita tot ?

— Nu — intră în vorbă Kolesnik. Cel mai important lucru urmează de-abia acum... Vedeţi voi acolo, în depărtare, cuburile alea galbene ?

Kolea şi Vitea priviră spre gară, unde, în lumina puternică a soarelui, străluceau nişte pătrate de aur.

— Vedem — rostiră ei într-un glas.

— Ce poate să fie, după părerea voastră ?

— Fîn — ghici îndată Kolea.

— Aşa e ! Ei, fînul ăsta trebuie neapărat să ia foc. Aţi înţeles ? Vedeţi eşaloanele care sînt alături ? Dacă reuşiţi, vor sări în aer.

— Da' cum să facem treaba asta ? întrebă Vitea. Să le aprindem cu un chibrit ?

Kolesnik clătină din cap :

— Nu. Pentru aşa ceva, un chibrit nu-i bun. Acolo sînt multe santinele. Nici n-apuci să aprinzi chibritul, că te-au şi împuşcat pe loc. Avem noi aici, pusă bine, o jucărie. Şi el le arătă în palmă o cutie obişnuită de chibrituri. E încărcată. Peste un ceas se va aprinde singură şi flacăra ei va fi atît de puternică, încît va putea să aprindă chiar o carcasă de fier

Kolea luă cutia şi o cîntări în palmă : era destul de grea. I-o dădu şi lui Vitea, care atinse cu vîrful degetului eticheta ştearsă, dar n-o luă în mînă, de teamă.

— Cînd o să treceţi bariera — spuse Kolesnik — unul dintre voi, fie chiar tu, Vitea, va trebui să loveşti vaca atît de tare, încît ea să fugă spre platforma cea mai apropiată. Cînd vaca îşi va vîrî botul în paie, începeţi s-o trageţi de-acolo. Unul dintre voi îl va acoperi pe celălalt, care va trebui cu orice chip să bage cutia în fîn... Bineînţeles, dacă nu se va apropia vreo santinelă de voi. Nu trebuie să riscaţi ! zise Kolesnik, ridicînd glasul. În caz de primejdie, zvîrliţi cutia, şi atîta tot... Aţi înţeles ?

— 'ţeles ! spuse Kolea.

Vitea tăcea încruntat. Ghenadi Andreevici îl privi cu îngrijorare :

— Ce-i cu tine, Vitea, ţi-e teamă ?

— Nu sînt de acord — zise băiatul.

— Cu ce nu eşti de acord ? !

Toţi se uitară la el.

— Eu pot să mîn vaca — vorbi el, fără să ridice capul — dar cutia, daţi-i-o lui Kolea... Mie, toate celea-mi cad din mînă.

Ghenadi Andreevici răsuflă uşurat :

— Dar bineînţeles, Vitea, Kolea o să ducă cutia ! Asta-i tot ! şi Ghenadi Andreevici se sculă în picioare. Acum am să vă spun cine sînteţi. Tu, Kolea, eşti Simion Buşuev. Repetă !

— Simion Buşuev — repetă Kolea.

— Iar tu, Vitea, Vasili Lomakin.

— Vasili Lomakin — repetă Vitea.

— Siomka şi Vaska — zise Ghenadi Andreevici. Iată actele ! Nu uitaţi să cereţi o iscălitură pe foaia de însoţire ! Şi acum am să vă spun cîte ceva despre rudele voastre, despre primar şi despre satul de unde veniţi...

Peste o jumătate de oră, cei doi băieţi ştiau pe de rost noile lor biografii. Partizanii aduseră nuielele pe care flăcăiaşii le aruncaseră în drum. Cînd băieţii le luară în mînă, se văzu că nu sînt îm-

brăcaţi ca la ţară. Kolea avea o haină de oraş, iar Vitea, o cămaşă nouă, cadrilată.

Ochiul experimentat al lui Kolesnik observă pe loc nepotrivirea.

— Trebuie să vă schimbaţi hainele — spuse el.

Toţi încuviinţară. Băieţii fură nevoiţi să tremure de frig pînă cînd partizanii schimbară hainele lor cu cele ale flăcăiaşilor; peste cîteva minute însă, Kolea şi Vitea se transformaseră aşa de mult, încît erau de nerecunoscut.

Kolea ascunse cutia în buzunarul pantalonilor.

— Ei, copii, vă doresc succes! le ură Ghenadi Andreevici şi-i sărută pe amîndoi. Băgaţi de seamă, acţionaţi cu multă prudenţă. Şi nu vă grăbiţi. Ţineţi minte că v-a trimis starostele, iar celelalte treburi nu vă privesc pe voi! Să ştiţi că vă aşteptăm.

— Nu uita, Kolea — îi aminti Kolesnik — peste o oră, cutia va exploda. Dacă nu vei reuşi s-o bagi în fîn, arunc-o, n-o ţine la tine!

— Bine, bine, ţin minte! Ei, noi am plecat! zise Kolea.

Se întoarse şi îşi dădu drumul pe panta dîmbului, în jos, spre drum. În urma lui îşi dădu drumul şi Vitea, dar cu mai puţină agilitate. Kolesnik îi făcu un semn lui Kulikov, şi acesta alergă după băieţi.

Toţi îi urmăreau în tăcere: iată-i, au coborît; acum au ieşit la drum şi se opresc. Kulikov a dezlegat vaca şi a înghiontit-o în coastă. Dînd din cap, vaca iese la drum şi se opreşte, aşteptînd. Kolea o plesneşte cu nuieluşa peste greabăn. Vaca se întoarce supusă şi porneşte împleticindu-se spre gară. E bătrînă şi tristă; are o culoare alb-murdară şi burta suptă, pe care se văd pete cafenii. Pesemne că primarul e un mare şmecher de vreme ce a hotărît să trimită nemţilor o vită atît de slabă şi de bătrînă. Vaca merge încet, cu capul în pămînt, de parcă şi-ar da seama de soarta ce-o aşteaptă.

Un timp, băieţii tăcură. Le era cam teamă să meargă pe drumul ăsta, drept în mîna duşmanilor, în veşminte străine, cu acte străine, mînînd o vacă străină. Flăcăiaşii de la colhoz spuseseră că în gară

nu-i cunoaşte nimeni, dar cîte nu se pot întîmpla în vremurile astea ! Şi dacă primarului îi trăsneşte prin cap să vină aici, ca să-i facă pe plac şefului ? Într-o asemenea treabă nu poţi să prevezi niciodată totul...

— Ei, Vitea — spuse deodată Kolea — dar n-am aflat tocmai ce-i mai important !

— Ce anume ? întrebă Vitea şi se opri.

— Cum o cheamă pe vacă !

Dar Vitea n-avea chef de glumă.

— Ia fugi de-aici, neseriosule ! se stropşi el. Mai bine vezi să nu uiţi cum te cheamă pe tine ! Te cheamă Siomka. E de ajuns să greşeşti o singură dată, şi te prăpădeşti din te miri ce !...

— Vasea, noi vom trăi, noi nu vom muri...

— Mie nici prin gînd nu-mi trece să mor — zise Vitea. Eu vreau să mă fac inginer !

— Gura ! strigă Kolea. Dacă ai plecat în misiunea asta, numai la vacă să te gîndeşti... Vorbeşte despre vacă...

— Da' ce vrei să vorbesc despre vacă ? se supără Vitea. Ce faci pe deşteptu' ? ! Crezi că sînt mai prejos decît tine ?

— Mai prejos, mai neprejos, da' cutia n-ai vrut s-o iei !

Vitea oftă din greu şi nu-i răspunse nimic. Kolea tăcu şi el. Vaca îi ducea spre drumul închis de barieră. Se vedeau santinelele care îi cercetau cu atenţie.

Cînd mai rămăseseră doar vreo două sute de metri pînă la barieră, şi santinela în tunică cenuşie le ieşi înainte, îndreptîndu-şi pe piept automatul negru, Kolea trecu în faţa vacii. Simţea tot timpul greutatea cutiuţei în buzunar. I se părea că această nefericită cutie de chibrituri cîntăreşte cel puţin cinci puduri.

„Trebuie să fiu tare ! îşi spunea Kolea. Mă apropii, scot actele, le arăt santinelei, iar apoi Vitea loveste vaca sub coastă, în dreapta"...

Cu cît se apropiau mai mult de barieră, cu atît li se părea mai simplu de îndeplinit planul. Într-ade-

văr, ultima platformă cu fîn aproape că atîrna deasupra barierei.

Kolea răsuflă uşurat. Avea impresia că nu-i prea greu să joace teatru. Se întoarse şi-i spuse încetişor lui Vitea :

— Ne apropiem !

Vitea îşi ridică posomorît nuieluşa şi făcu gestul cu atîta oboseală şi resemnare, de parc-ar fi spus : „Ei, de-acu' fie ce-o fi !"

Neamţul îi privi vesel de sub casca de fier şi strigă cu un aer aproape paşnic :

— Halt[1] !

Apoi se apropie mai mult, mîngîie vaca pe gît, îi cercetă botul şi clătină necăjit din cap. De bună seamă că nu-i plăcea halul ei de slăbiciune. O privi din nou cu atenţie, o ocoli, observă petele de pe coasta stîngă şi spuse ceva cu dojană. Hotărînd probabil să explice băieţilor ce gîndea, rupse de pe marginea drumului un smoc de iarbă şi-l întinse vacii. Aceasta îl apucă cu buzele ei umede şi începu să rumege alene.

De cîte ori trecea pe lîngă el, lui Kolea i se părea că soldatul îi cercetează cu atenţie buzunarul. Faţa tînără a neamţului, cu mustăcioara neagră, i se părea de nepătruns. Întreaga lui înfăţişare — încins cum era în curele, cu automatul negru pe piept — părea misterioasă şi ciudată.

În sfîrşit, soldatul se plictisi de acest joc, luă din mîna lui Kolea actele, le cercetă în fugă şi, neînţelegînd probabil nici o iotă pe ruseşte, le acceptă ca absolut satisfăcătoare. Pentru el, biletul de trecere era vaca. Ştia pesemne că trebuie să fie adusă o vacă.

Îi înapoie lui Kolea actele şi se îndepărtă ca să ridice bariera. Se apropia clipa hotărîtoare. Kolea văzu cum faţa lui Vitea devine cenuşie şi el însuşi simţi un gust acru în gură. Totul începu să i se învîrtească în faţa ochilor. Vedea numai vaca, grămada mare de fîn presat care se înălţa pe platformă

[1] Stai ! (în limba germană în text). (n.t.)

și simțea greutatea nemaipomenită a cutiei de chibrituri în buzunar.

Bariera scîrțîi și porni să se ridice îngrozitor de încet... Kolea se apropia de Vitea și acesta ridică nuiaua să lovească vaca. Din locul unde stăteau și pînă la platformă nu erau mai mult de zece metri.

Și deodată, într-o singură clipă, din tot planul lor elaborat cu atîta migală se alese praful! Din partea opusă se apropie un soldat de statură uriașă, cu baioneta la șold, care strigă ceva santinelei, iar aceasta îi răspunse rîzînd. Uriașul veni lîngă vacă, o apucă de coarne și, rîzînd în hohote, o trase după el. Abia tîrîndu-și picioarele, băieții îl urmară. Totul era pierdut. Nu le rămînea decît să se supună soartei. Singurul lucru pe care-l mai puteau face era să aducă înapoi recipisa de primire a vacii. Să treacă prin atîtea emoții, ca pînă la urmă să nu facă nimic!

Trecură dincolo de barieră și soldatul coti spre gară. Apropiindu-se de clădire, el strigă ceva. La ferestre apărură capetele altor soldați. Pesemne că le spusese ceva vesel, deoarece, drept răspuns, toți izbucniră în rîs. Bineînțeles că era vorba de vacă. Imediat se adunară cîțiva soldați, care o cercetau și făceau haz.

În capul scărilor apăru un ofițer înalt și uscățiv. Fără a arunca vreo privire copiilor, care, uitați de toți, stăteau la o parte, se apropie de vacă și o examină cu dezgust. Îi dădu ocol de cîteva ori, apoi ofițerul făcu semn copiilor să se apropie.

— Ticălos! începu el. Spui primar că eu bate la el cu băț!

— Am înțeles, domnule ofițer! zise Kolea.

Ofițerul se întoarse din nou spre vacă.

— Jmecher! Trimis vaca mortaciuni! Clătină supărat din cap cîtva timp. Deodată, pe fața lui apăru o expresie de îndoială și se întoarse brusc spre Kolea: Dai document!

Kolea îi întinse biletul de liberă trecere și foaia de însoțire, pe care le ținuse boțite în mîna lui transpirată. Ofițerul citi multă vreme, deslușind cu

greu cuvintele ruseşti. Compară cu grijă numărul de pe sigiliul care atîrna de gîtul vacii, cu acela care era trecut în act. Nu, totul era în perfectă ordine. Nu era vorba de nici un fel de substituire, şi lucrul ăsta îl înfurie şi mai mult pe ofiţer.

— Jmecher !... La el trebui fringhie !... şi-i întinse lui Kolea actele.

Dar băiatul i le dădu înapoi.

— Domnule ofiţer — zise el — aici trebuie să iscăliţi...

— Ce ? !

— Aici trebuie să iscăliţi ! Să vă puneţi numele... Că altfel, o s-o încasăm noi. O să ne bată...

Ofiţerul tuşi, scoase stiloul şi iscăli repede, strîngîndu-şi cu răutate buzele subţiri.

— La primar trebui fringhie — repetă el, aruncîndu-i actele pe jos.

Kolea le ridică, le netezi cu grijă şi le vîrî în sîn.

— Noi am plecat — zise el.

Ofiţerul dădu tăcut din cap.

Băieţii se îndepărtară cîţiva paşi, şi deodată Kolea se întoarse.

— Domnule ofiţer ! începu el cu glas jalnic. N-am mîncat toată ziua nimic. Daţi-ne o bucăţică de pîine !

Ofiţerul privi atent şi mirat la băieţi şi faţa lui deveni mai omenoasă. Fie, ia să nu creadă ruşii ăştia că un ostaş neamţ nu este în stare să hrănească un copil flămînd ! Îi spuse ceva soldatului de lîngă el, şi acesta dispăru în dosul uşii. Peste o clipă, soldatul se-ntoarse cu un codru de pîine.

Luîndu-l, Kolea se plecă adînc în faţa ofiţerului şi, nu se ştie din ce cauză, izbucni chiar în plîns. Vitea îl privea şi nu înţelegea nimic. La ce le trebuie pîinea şi de ce se mai umileşte Kolea în faţa nemţilor, făcîndu-le temenele ?

Înfundîndu-şi lacom gura cu pîine, Kolea porni repede înainte, iar Vitea se străduia să nu rămînă în urma lui. Astfel se apropiară de platformele cu fin.

— Smulge-mi pîinea, hai, smulge-o ! Ia-o şi fugi cu ea ! spuse încetişor Kolea. Haide, înşfac-o !... Şi fugi... N-auzi, mă ? Eşti surd ?...

Nu era vreme de gîndit. Vitea se apropie de el şi îi smulse pîinea din mînă. Kolea îi dădu un pumn între ochi. Lovitura fu atît de puternică, încît lui Vitea totul începu să-i joace dinainte.

— Ce-i cu tine ? Ai înnebunit ? hîrîi băiatul, neînţelegînd ce se petrece.

— Fugi, dacă-ţi spun ! sîsîi furios Kolea.

Şi Vitea o luă la fugă.

— Aşa, aşa ! îi striga Kolea din urmă şi, apucînd o piatră, o aruncă după el cu toată puterea, străduindu-se să-l nimerească în spate.

Înţelegînd că Kolea nu glumeşte, Vitea fugea cît îl ţineau picioarele, dar pietrele zburau mereu în urma lui. Deodată, în cale apăru o santinelă. Desfăcîndu-şi larg braţele, îl opri pe Vitea :

— Halt, Junge !

Kolea se apropie şi el în goană şi se agăţă de Vitea.

— Dă-mi-o ! Dă-mi-o înapoi !...

— Ce-i cu tine, ai înnebunit ? Ia-ţi pîinea şi du-te naibii ! se înfurie Vitea şi aruncă pîinea jos.

Soldaţii, nedumeriţi, se adunară în jurul lor. Santinela le povesti ce se întîmplase şi toţi se uitau cu duşmănie la copii. Kolea ridică pîinea, o curăţă de pămînt, o vîrî în buzunar, arătînd prin întreaga sa atitudine că pîinea îi aparţine lui şi că nu are de gînd s-o împartă cu nimeni. Santinela le dădu la amîndoi cîţiva pumni zdraveni, îi împinse dincolo de barieră şi le porunci cu străşnicie s-o şteargă cît mai iute.

— Ce-i cu tine, ai înnebunit de-a binelea ? strigă din nou Vitea cînd se îndepărtară vreo două sute de metri şi nimeni nu mai putea să-i audă. Cît pe-aci să mă omori !

— Nu-i nimic, las' că-ţi trece pîn' te-oi însura ! Da' ştii unde-i cutia ?

— Unde ?

— Am aruncat-o în fîn !

Vitea îl privi uluit, scoase un strigăt de uimire și uită pe dată toate jignirile. Istoviți, dar fericiți, ajunseră la dîmb și Kolea povesti amănunțit toate peripețiile. Vitea asculta și se mira cu cîtă dibăcie reușiseră ei să-și îndeplinească misiunea. Chiar și vînătaia de sub ochiul stîng, pe care toți o cercetară cu atenție, i se părea o decorație.

Ghenadi Andreevici îi îmbrățișă bărbătește

— Vă mulțumesc, băieți ! rosti Kolesnik. Sînteți niște adevărați cercetași ! Cînd o să ne-ntoarcem în tabără, dau ordin să fiți primiți în detașamentul meu !

Băieții își schimbară din nou hainele. În timp ce Kulikov căra de colo pînă colo îmbrăcămintea, cei din poiană așteptau cu încordare : a nimerit cutia în fîn sau n-a nimerit ? Iar dac-a nimerit, va exploda sau nu ?

— Chiar dacă va arde o singură platformă — zise Ghenadi Andreevici — și tot e mare lucru.

— Adevărat — încuviință Kolesnik — dar mie nu-mi vine a crede că acolo e fîn.

— Dar ce poate să fie ? întrebă Stremeannoi.

— O să așteptăm și-o să vedem — răspunse Kolesnik în doi peri. Prea sînt egale și uniforme cuburile alea... E foarte suspect ! Se uită la ceas : mai erau încă cinci minute.

Ultimele clipe se scurgeau încet. Soarele cobora la orizont : începuse să se însereze.

Kolesnik dădea semne de enervare. Era nerăbdător.

— La naiba ! se necăji el. E timpul...

Deodată, în depărtare, se aprinse o luminiță.

— Arde ! strigă Ghenadi Andreevici.

Dar luminița se stinse repede. Poate era o lanternă sau poate că vreun soldat își aprinsese țigara cu bricheta.

Se scurseră mai mult de cinci minute peste termenul stabilit. Kolesnik spuse că de fapt ar putea să treacă și zece minute. La urma urmei, la explozibil există un oarecare procent de aproximație.

— Ascultă, Kolea, ești sigur că cutia a nimerit în fîn ? întrebă Ghenadi Andreevici, după ce băieții, îmbrăcîndu-și din nou hainele lor, se apropiară de el.

— Sînt sigur — răspunse încet Kolea. Am aruncat întîi două pietre, apoi cutia.

Kolesnik aprindea țigară de la țigară. Fălcile i se mișcau nervos. Nu fuma, ci morfolea capătul țigării. Așa făcea întotdeauna în clipe de încordare.

— Putem pleca. Degeaba ne mai pierdem timpul aici ! spuse el. Dar surprinse privirea rugătoare a lui Kolea și se întoarse.

— Bine, să mai așteptăm puțin — rosti cu blîndețe Ghenadi Andreevici. Am așteptat noi altă dată și mai mult...

N-apucă să-și termine vorba, că o flacără vie lumină totul în jur.

— Arde ! strigară Kolea și Vitea.

Flacăra se întinse repede prin fîn, și peste cîteva secunde, toată platforma se prefăcu într-o torță uriașă.

Kolesnik își duse binoclul la ochi.

— Aleargă cu furcile ! spuse el, repezit. Împrăștie fînul... S-a aprins și cea de-a doua platformă !... Priviți ! Ard și cisternele ! Așa, așa ! Ce-o fi asta ? Poate că nu văd bine ? Ia uită-te și dumneata, tovarășe Stremeannoi, ce-i acolo în fîn ?

Ghenadi Andreevici luă repede binoclul, se uită și zîmbi satisfăcut :

— Așa furaj, mai zic și eu ! Tancuri...

— Da, frate, ai dreptate. Tancuri... — încuviință Kolesnik. Am dezlegat șarada ! Pe aceste treizeci de platforme sînt treizeci de tancuri grele... Trebuie să comunicăm imediat la statul major al frontului, ca să trimită bombardierele... Bravo, băieți, bravo vouă, vitejilor ! Ați acționat ca niște adevărați partizani ! și, plin de veselie, îi cuprinse și-i îmbrățișă cu mîinile lui mari și calde... Și acum, marș în tabără ! Ați obosit, nu ? Las' că vă conduce Kulikov.

Cînd flăcăiaşii fură aduşi în poiană, Kolea şi Vitea nu mai erau acolo. Kolesnik îi expediase, ca să nu fie daţi în vileag.

— Uite, Sioma, ţine o scrisoare — spuse Kolesnik, întinzînd băiatului foaia de hîrtie. Aici scrie că partizanii v-au oprit. Numai despre un singur lucru n-am scris : că tu şi cu Vaska aţi schimbat vaca. Ştiu precis că primarul v-a dat o altă vacă.

Speriaţi, băieţii se traseră îndărăt :

— N-am schimbat-o noi !

— Dar cine ?

Sioma tăcu, privi în jos şi, pînă la urmă, recunoscu :

— Bunicu' a schimbat-o. La noi, oamenii au ascunse vacile colhozului. N-avem cu ce le hrăni, şi atunci el mi-a zis : „Uite ce, vaca cea bună o păstrăm pentru colhoz, iar pe cea costelivă, las' s-o mănînce nemţii"...

— Spune-i lui bunică-tu — se oţărî Kolesnikov, ameninţîndu-l sever cu degetul — să nu mai facă asemenea prostii. E bine că de data asta vina nu cade asupra voastră, pentru că, altfel, i-ar fi arătat lui primarul...

Băieţii plecară, ascunzînd cu grijă scrisoarea către primar, iar cei din detaşament porniră spre tabără.

CAPITOLUL XVI

DIN NOU T-A-87

În ziua aceea, Kurt Meyer plecase din oraş cînd se întunecase. În ultimul timp avusese foarte multe neplăceri. Incendierea eşalonului s-a dovedit a fi un lucru mult mai serios decît s-ar fi putut crede. Era vorba nu numai de faptul că tancurile fuseseră descoperite — tancuri care aveau destinaţia Voronej, într-un punct cu totul secret — dar şi de faptul că la scurt timp după incendiul acela nenorocit, ale cărui cauze rămăseseră încă necunoscute, deasupra gării începuse să se învîrtească o escadrilă de bombardiere grele. Bombardamentul fusese atît de puternic, încît de aproape o săptămînă se lucra la refacerea căii ferate şi încă nu se ştia cînd va fi gata. O altă escadrilă ajunsese din urmă eşaloanele care plecaseră în grabă din gară : dezastrul era mare. A fost nevoie să se trimită douăzeci de tancuri în spatele frontului, pentru reparaţii capitale.

Bineînţeles că, în mod formal, Meyer n-avea nici o legătură cu cele întîmplate — calea ferată nefiind în subordinele lui — dar din rapoartele comandaturii căii ferate s-a aflat că, înainte de incendiu, cu o oră, în gară au fost nişte băieţi care, după cum s-a constatat ulterior, s-au dat drept alţii. Probabil că ei puseseră focul. Trebuia să fii de o şiretenie diabolică, să poţi incendia un eşalon păzit de un batalion întreg de soldaţi !

Şi totuşi, cea mai mare încurcătură consta în faptul că, după cum susţinea Blinov, trenul a fost incendiat de ilegaliştii care plecaseră din oraş şi se alăturaseră partizanilor.

Meyer opri maşina la locul obişnuit, în spatele bolovanilor, şi, strecurîndu-se printre cei doi pereţi prăbuşiţi unul peste altul, ajunse repede la uşa ce dădea în subsol. După anumite indicii pe care le cunoştea numai el, văzu că era aşteptat, şi asta îl linişti. T-A-87 este un agent de profesie şi e o adevărată plăcere să lucrezi cu el. Este întotdeauna punctual şi, ce-i mai important, are o minte extraordinar de ageră şi ingenioasă. Se felicita în sinea lui că reuşise să păstreze bine secretul în legătură cu acest agent. În nici una din cartotecile gestapoului, în afară de cea de la Berlin, nu figura numele lui adevărat; nimeni n-o să-i poată cere ca omul acesta să primească alte misiuni.

Coborînd pe scara întunecoasă, Meyer îşi aprinse de două ori lanterna. Jos, cineva tuşi încetişor.

— Eşti aici? întrebă Meyer.

— Da, am venit de un sfert de oră — îi răspunse o voce groasă şi cunoscută. Te sfătuiesc, Kurt, să nu aprinzi lumina. Mi se pare că între dărîmături s-a ascuns cineva...

— L-ai văzut dumneata?, întrebă Meyer şi se opri încordat.

— Am auzit paşi.

Meyer şi T-A-87 se găseau unul în faţa celuilalt. T-A-87 vorbea nemţeşte cu accent străin, rostind moale consoanele. Judecînd după glas, se vedea că nu se simte la largul lui în acest subsol.

— Nu prea cred că cel care ne urmăreşte ar fi putut observa unde anume am intrat — spuse Meyer. Uşa de la subsol nu se vede de afară. Iar dacă apare aici, eu cred că un singur glonţ îi ajunge...

— Dumneata, Kurt, iei lucrurile prea uşor — vorbi T-A-87. Întîlnindu-mă cu dumneata, risc foarte mult.

— Şi-atunci ce trebuie să fac, după părerea dumitale? întrebă Meyer, ridicînd glasul. Să caut eu însumi printre dărîmături?

— Nu, Kurt. Dumneata trebuie să pleci cît mai repede... Nu trebuie să mai zăboveşti nici un minut...

— Dar dumneata ?

— Eu voi fi nevoit să aştept pînă cînd se va întuneca bine. Trebuie să mă conving dacă s-a strecurat cineva.

— La dracu' ! ocărî Meyer. Să schimbăm măcar două vorbe ! Sînt hărţuit din toate părţile. Parcă n-am destule treburi în oraş ! Mi-au impus să mă ocup şi de raionul fortificat.

— Nu-l mînia pe Dumnezeu, Kurt... Înseamnă că te bucuri de încredere !

— Încrederea aceasta mă costă prea scump ! Acum, în afară de ilegalişti, mi s-au adăugat şi partizanii.

— În prezent, totul este adunat într-un singur ghem şi firele duc spre un singur loc — observă T-A-87.

— Unde ?

— Acolo unde i-ai trimis pe cei doi.

— Dar soarta lor...

— Ştiu. Au fost omorîţi !

Meyer tăcu.

— Păcat totuşi că ne-am grăbit să-i împuşcăm pe bătrînii ăia ! spuse el. Ştiau multe...

— Da, dar mă cunoşteau şi pe mine — îi răspunse T-A-87. Nu, Kurt, tot n-ai fi aflat nimic de la ei. Sfatul pe care ţi-l dau este să suprimi partizanii prin foame, şi atunci o să poţi lupta mai uşor cu ilegaliştii.

Deodată amuţiră amîndoi. Sus se auzi un zgomot şi foşnete suspecte.

Meyer puse mîna pe pistol.

— Ce-o fi ?

— Sînt şobolanii — rîse încetişor T-A-87. Sînt puzderie pe aici. Tare mi-e teamă că pînă la noapte îmi mănîncă nasul.

Pipăind cu mîna împrejur, Meyer urcă cîteva trepte şi se împiedică !

— Mare porcărie ! Aici poţi să-ţi rupi gîtul !

— Mergi cu grijă !

— Supraveghează fereastra mea — spuse Meyer, ajungînd pe treapta de sus — curînd o să am nevoie de dumneata.

— Bine... — se auzi de jos. Deschide uşa încet. Vezi dacă nu-i cineva în spatele ei !

În bezna din subsol licări o fîşie îngustă de lumină, care străbătu prin crăpătură. Strîngînd pistoletul, Meyer se furişă spre uşă şi ascultă. Era linişte. Întredeschise încetişor uşa. În lumina amurgului se vedeau zidurile şi mormanele de pietre. Meyer privi cu încordare, cercetîndu-le pe rînd. Nu, nu era nimic suspect. Trecu pragul, continuînd să strîngă pistoletul. Nimeni ! Trăgînd adînc în piept aerul proaspăt, îşi veni treptat în fire.

Băgă pistoletul în toc şi porni spre maşină pe cărarea cunoscută, cu mersul unui om bătrîn şi obosit. Deschise portiera, se aplecă vrînd să se aşeze la volan şi deodată faţa i se schimonosi de spaimă. Scoase un ţipăt şi se dădu înapoi : în maşină şedea Blinov şi-l privea printre pleoapele întredeschise.

— Bună seara, domnule Meyer — îl salută el cu amabilitate. Iartă-mă, te rog, că, fără să fiu invitat, am intrat în maşina dumitale. Am venit aici să cercetez ceva şi... poftim ce întîlnire fericită ! M-am gîndit că n-o să refuzi să mă duci şi pe mine în oraş.

— Dar bineînţeles că te duc ! spuse Meyer, stăpînindu-şi cu greu nervii. Ai însă o metodă foarte ciudată de a speria oamenii ! Parc-ai fi făcut un post de pîndă din maşina mea.

— Am vrut să-ţi fac o surpriză. Plăcută, nu ?...

Ce gînd l-o fi adus oare aici pe Blinov ? Meyer nu se hotăra să-i pună această întrebare, fiindcă ar fi trebuit să-i explice pentru ce venise el însuşi aici. Aşa că îşi făcea de lucru cu schimbătorul de viteză. Cînd scoase maşina la drum, Blinov întrerupse tăcerea :

— Ce zici, se mai poate reface aici ceva ? întrebă el. Trebuie să depozităm pentru armată trei sute de tone de grîu, căci grîul putrezeşte în ma-

gazie şi se mai şi fură din el. Bine-ar fi dac-am putea reface măcar o parte a silozului.

— Da, n-ar fi rău — mormăi Meyer, privindu-l cu coada ochiului pe Blinov.

Acesta se uita calm înainte. „Se preface — se gîndi Meyer — sau, într-adevăr, e o intîlnire întîmplătoare. Mai ştii ?"...

— De altfel, şi eu am venit să fac unele cercetări — zise el, în sfîrşit. Mi s-a spus că pe aici a fost cîndva o centrală electrică şi m-am gîndit că poate s-au mai păstrat niscai motoare. Le-aş trimite bucuros în raionul fortificat. Şi fiindcă veni vorba, Ilia Ilici, cum mai stai cu listele ?

— Le-am întocmit.

— Cîţi oameni ai ?

— Aproape şapte sute.

— Cam puţini. Ăştia de la „Todt" ne cer o mie.

— Nu, imposibil — răspunse Blinov, clătinînd din cap cu îndărătnicie — am mai primit un ordin prin care ni se cer încă două sute de oameni care, peste o săptămînă, trebuie să fie la Franckfurt pe Main...

— Oare ce gîndesc cei de la Berlin ? făcu Meyer, ridicînd nemulţumit din umeri. Ne iau toţi oamenii, şi după aceea tot noi o să fim vinovaţi !... Dar eşalonul cu armătura ? A sosit ?

— Da, azi-dimineaţă Schwarzkopf l-a trimis la destinaţie. Douăzeci de vagoane de ciment şi douăzeci şi cinci de vagoane cu carcase de oţel. Sînt aşteptate încă trei vagoane.

— Cine descarcă ?

— Localnicii.

— Batalionul de pază a şi început să amenajeze lagărul — spuse Meyer. De îndată ce vom fi înştiinţaţi că oamenii pot fi primiţi acolo, vom începe imediat transportarea lor.

— V-aţi hotărît cu ce-o să-i transportaţi ?

— Cu maşinile — rosti ferm Meyer. Numai cu maşinile. Operaţia este calculată să se efectueze în două serii.

Făcînd serpentine brușie, drumul se apropie de oraș. Santinele, cercetînd mașina și pasagerii, îl recunoscură pe Meyer și se dădură în lături. Mașina începu să se strecoare pe străzile înguste, îndreptîndu-se spre centru.

Meyer tăcea, gîndindu-se la ale lui. Blinov se lipi de portieră, urmărind cum se mișcă acul vitezometrului. Primarul nu știa să șofeze și de aceea avea un deosebit respect pentru cei care țineau volanul în mînă.

Deodată Meyer micșoră viteza și se întoarse spre Blinov :

— Vreau să-ți spun cîteva cuvinte, Ilia Ilici.

Pe fața lui Blinov apăru un zîmbet mieros.

— Mi se pare că am toate motivele să fiu prieten cu dumneata, dragă domnule primar ! spuse Meyer.

— Incontestabil — răspunse Blinov. Nici nu pot să-mi închipui altfel de relații între noi.

— Vreau să fiu foarte sincer — continuă Meyer, făcîndu-se că n-a auzit cuvintele primarului. Dumneata ai legături solide la Berlin și n-aș dori să apelezi prea des la ele.

Blinov îl privi uimit :

— La ce te referi, dragă Meyer ?

— Hai, nu te mai preface ! Comandantul întoarse brusc mașina, ca să nu se ciocnească cu un camion mare, încărcat cu lăzi. Blinov fu trîntit de portieră și se apucă de clanță. Ţin-te bine ! îi spuse Meyer cu răutate. Uneori, la cotituri bruște, te poate arunca și afară !... Apoi readuse mașina la poziție normală. Așadar, domnule Blinov, discuția noastră nu va avea loc dacă te vei comporta ca un diplomat. Eu sînt adeptul jocului cinstit, dar știu să joc și cu trișorii...

Blinov roși puternic.

— Și care este jocul pe care îl joci acum, domnule Meyer ? întrebă Blinov, neputîndu-și stăpîni enervarea.

— Ţi-am mai spus, vreau să vorbim cinstit.

— Te-ascult !

— Am să fiu scurt. Am făcut o greşeală că m-am băgat în muzeul dumitale. Trebuie să recunosc însă că unele tablouri mi-au plăcut. Ca şi dumitale, de altfel... — şi îl privi cu şiretenie pe primar — dar sînt gata să nu manifest nici un fel de interes faţă de ele.

— Condiţiile ? întrebă scurt Blinov.

— Sînt foarte simple. Vei înceta să te mai interesezi de treburile mele. Vei înceta să mai faci jocul organizaţiei ilegale. Toate astea sînt, de altfel, şi în interesul dumitale. Mai ştii ? S-ar putea să ne rupem amîndoi gîtul. Haide mai bine să lucrăm împreună !

— Am să mă mai gîndesc, Meyer ! răspunse serios Blinov.

Meyer se uită în oglinda prinsă de parbriz, în care se reflecta partea de sus a feţei primarului : sprîncenele încruntate, ochii întunecaţi...

— Dacă te hotărăşti să accepţi condiţiile mele — spuse Meyer, frînînd în faţa primăriei — vino deseară pe la mine, am un coniac grozav !...

Blinov dădu tăcut din cap şi coborî. Meyer acceleră şi maşina porni în goană mai departe.

C A P I T O L U L XVII

UN MARŞ ANEVOIOS

Da. T-A-87 era bine informat: rezervele de pîine ale partizanilor erau într-adevăr pe sfîrşite. Kolesnik şi Ghenadi Andreevici se gîndiră multă vreme cum să rezolve problema. În satele din apropiere nu mai puteau face rost de pîine. În ultimul timp nu reuşiseră să captureze nici un tren regimentar. Peste trei-patru zile vor fi nevoiţi să micşoreze raţia, şi aşa destul de redusă.

În sfîrşit, statul major luă hotărîrea să trimită un grup de partizani după pîine. Kolesnik insistă ca, în drum, detaşamentul să treacă prin satul Strijevţî şi să se răfuiască negreşit cu primarul trădător. Se putea întîmpla ca, speriindu-se, primarul să le dea el însuşi grîul ascuns. Ghenadi Andreevici voia să treacă pe la bătrînul Haritonov. Şi această propunere fu acceptată. Misiunea principală fusese bine gîndită şi pregătită cu deosebită grijă. Grupul care urma să acţioneze trebuia să atace depozitul cu făină din apropierea morii şi să ia de acolo atîta cît vor putea să încarce în căruţa la care erau înhămaţi doi cai.

S-a hotărît ca din grupul respectiv să facă parte vreo cincisprezece oameni, sub comanda lui Stremeannoi. În mod tacit, Ghenadi Andreevici îl acceptase pe Kolesnik drept conducător şi îndeplinea fără crîcnire toate indicaţiile acestuia. Îi plăcea ca misiunile să fie date şi formulate cu precizie, iar felul cum vor fi rezolvate depindea numai de el. Kolesnik îi acordase toată încrederea.

Bucuros că primise instrucţiuni pentru o misiune importantă şi de sine stătătoare, Ghenadi Andree-

vici desfăşură, în organizarea ei, acea agitaţie care nu-i plăcea de loc atunci cînd o observa la alţii. I se părea că partizanii se mişcă prea încet, caii nu sînt bine aleşi — unul e prea înalt, altu-i prea slab şi deci le va fi greu să tragă împreună la căruţă — că au prea puţine arme...

Cunoştea bine toate căile de acces spre sat şi spre moară şi cunoştea foarte bine şi locul unde se afla depozitul, dar în problemele militare nu era chiar atît de priceput. Kolesnik îşi dăduse seama de acest lucru. Chemă în bordeiul său pe partizanul acela pe care îl ocăra mai mult decît pe toţi ceilalţi. şi tocmai de aceea îl preţuia mai mult decît pe toţi ceilalţi — pe Feodor Kulikov — şi-i ordonă să stea tot timpul în preajma comandantului grupului şi să-l sfătuiască la nevoie.

Primul lucru pe care l-a făcut Kulikov a fost că şi-a ales zece flăcăi de nădejde cu care fusese de multe ori împreună în misiuni periculoase. Cînd îi rîndui în poiană, în faţa bordeiului comandantului, Ghenadi Andreevici înţelese dintr-o privire că toţi sînt oameni verificaţi şi cu experienţă.

Spre uimirea lui, observă în flancul stîng două chipuri cunoscute... Înarmaţi cu automate, Kolea şi Vitea stăteau unul lîngă altul, străduindu-se din toate puterile să aibă aerul acela indiferent, pe care, socoteau ei, trebuie să-l aibă partizanii încercaţi atunci cînd pleacă în misiuni primejdioase.

— Da' voi, băieţi, încotro ? întrebă aspru Stremeannoi, apropiindu-se de ei. Ce căutaţi aici ?

Băieţii se fîstîciră şi lăsară ochii în pămînt ; Kolea dădu să spună ceva, dar Kulikov i-o luă înainte :

— Eu i-am pus, tovarăşe comandant — raportă el. Din ordinul lui Kolesnik trebuie să avem doi agenţi de legătură.

— Ei bine, atunci lasă-i să meargă în eşalonul doi...

Kulikov zîmbi. „Se vede cît colo — îşi zise el — că omul nostru a studiat tactica la lada cu nisip.

Nu-i nimica, o să mai lupte și o să înțeleagă el cîte „eșaloane" sînt în lupta de partizani"...

Privi cu duioșie băieții și nu-și putu stăpîni emoția. Kolea și Vitea stăteau drepți ca niște luptători încercați, cu căciulile date pe ceafă. În mîinile lor, automatele păreau uimitor de mari.

După ce dăduseră foc eșalonului cu tancuri și fuseseră primiți în detașament, atitudinea partizanilor față de ei se schimbase. E adevărat că apariția lor în pădure păruse multora ciudată. La ce bun să cari aici niște băieți și o fetiță cu codițe? Și fără ei, sînt destule griji și greutăți. Acum, tuturor le era limpede că băieții aceștia sînt curajoși și pot să le fie de folos. Nu se vor pierde niciodată, nu știau ce-i frica. Și față de Maia — care nu se evidențiase în mod deosebit — partizanii începură să se poarte cu mai multă căldură și atenție. În ajutorul pe care-l dădea felcerul la îngrijirea răniților, fata punea mult suflet. Tot ea spăla tifoanele și făcea curățenie în bordeiul sanitar. În afară de toate acestea, o parte din aureola de glorie a băieților trecuse și asupra ei.

Kolea se gîndea mereu la tatăl său. Își închipuia că va pătrunde printr-un șiretlic în lagărul de prizonieri, se va întîlni cu el și-l va salva. În capul lui clocoteau zeci de planuri, pe care le împărtăși lui Vitea, însă acesta nu era de acord cu nici unul.

Și Vitea se maturizase parcă în ultimele zile. Vînătaia de sub ochiul stîng amintea de întîmplarea petrecută nu demult, și Vitea o considera drept o mărturie evidentă și eroică a participării sale la misiunea aceea grea. Îi părea chiar rău că vînătaia pălește treptat...

Băieții îi povestiră Maiei de nenumărate ori, și de fiecare dată cu amănunte tot mai noi, istoria misiunii lor. Pînă la urmă, ea se duse la Miheev și îi ceru cu insistență să fie trecută la cercetare. Felcerul o ascultă cu răbdare, oftă din greu, apoi îi puse în mînă o grămadă de tifoane și-i porunci să le spele imediat. „Și să-ți scoți din cap prostiile

astea ! adăugă el, bombănind. Îţi ajunge treaba care-o ai aici !"

Băieţii îl iubeau mult pe Ghenadi Andreevici şi aveau o încredere nemărginită în el, dar pentru ei el rămăsese totuşi profesorul lor, pe cînd tînărul partizan Kulikov devenise dintr-o dată tovarăşul lor. Se purta cu ei de la egal la egal. Era un flăcău curajos şi ingenios. În timp ce mergeau spre gară, calul pe care călărea Kolea făcuse un pas greşit, se zvîrlise în lături, părăsise cărarea şi nimerise cu burta într-o mlaştină. Kolea se speriase grozav şi se apucase cu amîndouă mîinile de coama bidiviului, neştiind ce să facă. Feodor sărise repede jos şi, cu un topor ascuţit ce-i atîrna la brîu, tăiase cîteva crengi subţiri şi le aruncase sub picioarele animalului, care, bătînd din copite, căuta în zadar un sprijin. Cu ajutorul pe care i-l dăduse în grabă, Fedea salvase şi calul, şi viaţa băiatului. Proptindu-se cu picioarele de crengi, calul reuşise să se caţăre pe cărare.

În urma acestei întîmplări, Kolea se ataşă foarte mult de salvatorul său.

Pe copii îi atrăgea la Feodor Kulikov forţa lui şi faptul că întotdeauna era gata să facă orice şi izbutea să ducă la bun sfîrşit cele mai grele misiuni. Le plăcea şi cum umbla tînărul partizan. Era iute de picior şi trăgea tot timpul dintr-o ţigară groasă, răsucită de el. Niciodată nu-l vedeai abătut. Fedea Kulikov împlinise nu demult douăzeci de ani. La Belgorod îi rămăseseră doi frăţiori, de soarta cărora nu ştia nimic. Taică-su dispăruse fără urmă, iar maică-sa fusese omorîtă de un glonţ rătăcit, tras de un poliţai ; acesta, urmărind un om pe stradă, începuse să tragă la întîmplare şi o nimerise pe mama lui Feodor...

Toată duioşia nesecată pe care Fedea o purta în inimă o revărsă asupra lui Koleа şi Vitea. Şi băieţii aceştia îşi pierduseră toate rudele şi rămăseseră singuri pe lume...

Cînd s-a aflat că băieţii vor însoţi grupul care pleacă după făină, Feodor făcu rost de două auto-

inate de captură și începu să-i învețe pe cei doi să tragă. Dar cînd Kolea apăsă prima oară pe trăgaci, automatul începu să tremure în mîinile lui, cuprins parcă de un acces de furie. Băiatul trăgea un glonț după altul într-o buturugă înnegrită de vreme și tresărea. Văzuse de multe ori cum trag alții, acum însă trăia o senzație nouă și foarte puternică. Automatul greu, a cărui curea lată îi tăia umărul, se supunea voinței lui. Și Vitea învăță să tragă, dar asupra lui acest lucru n-a produs o impresie prea puternică. Poate din cauză că trăgea în gol și nu vedea încotro zboară gloanțele.

Grupul plecă pe la prînz.

...Paisprezece partizani, înarmați cu automate și puști, doi agenți de legătură și comandantul lor. În total — șaptesprezece oameni. În urma lor venea o căruță cu un vizitiu. Ghenadi Andreevici, încins în curele, ținea în mîini un automat. Înainte de a pleca, chiar în clipa cînd grupul de partizani se aliniase în fața bordeiului unde se afla instalat statul major, Maia se apropie în fugă și-i strecură lui Kolea și lui Vitea niște pachete cu pansament.

— Drum bun ! Să vă-ntoarceți sănătoși ! șopti ea.

Kolesnik le ură și el drum bun și strînse voinicește mîna lui Ghenadi Andreevici. Cu glas sugrumat de emoție, acesta comandă : „La drea-ap-ta !... Înainte-e-e, marș !" Și grupul porni.

Din tabără ieșiră în formație, dar cînd ajunseră la poteca din pădure, se înșirară unul în spatele celuilalt. Un grup mic de trei mergea înainte, sub comanda lui Fedea. În cazul unei ciocniri neașteptate cu inamicul, avangarda va fi prima atacată.

Băieții mergeau în grupul din spate. În adîncul sufletului său, Ghenadi Andreevici era nemulțumit că băieții se află împreună cu el. Ar fi putut să se descurce foarte bine și fără ei. Au îndeplinit o misiune și le ajunge. Nu era cazul să-și facă un obicei din participarea la operațiuni. Se hotărî ca la întoarcerea în tabără să discute cu Kolesnik chestiunea aceasta.

Partizanii urmau să traverseze o șosea foarte bine păzită. Zi și noapte treceau pe acolo camioane cu soldați, transportoare blindate și chiar autoblindate. Deseori, fasciștii trăgeau asupra pădurii, ca să bage frica în partizani, în eventualitatea că aceștia s-ar fi aflat prin apropiere.

Kolea și Vitea obosiseră, dar se străduiau să nu arate. Nu aruncară nici o privire spre căruță. Stringînd ca de obicei hățurile între genunchi, căruțașul fuma alene. Din cînd în cînd, roțile căruței se împotmoleau și atunci toți săreau să scoată căruța din mlaștină.

Kolea rămase puțin în urmă, lăsîndu-l în mod vădit pe Vitea să i-o ia înainte. Nu voia ca vreunul dintre partizani să observe cît sînt de obosiți. Nu-l scăpa pe Vitea din ochi, căci nu știa ce-i poate da în gînd băiatului. Dacă începe să se vaite? Dar Vitea, simțind parcă neîncrederea prietenului său, se străduia să pășească voinicește, strîngînd cu putere la piept automatul.

Soarele rece de toamnă se ridicase deasupra pădurii, aruncîndu-și razele peste copacii desfrunziți. Plopii și mestecenii își pierduseră frunzele. Numai verdele întunecat al brazilor nu suferise din pricina frigului. Liniștea pădurii care se pregătea de iarnă avea un farmec trist...

Cînd ieșiră din mlaștini, începură să înainteze mai încet. Kolea continua să meargă în spatele lui Vitea, care de-abia își mai tîra picioarele, împiedicîndu-se la tot pasul. Fața lui rotundă era nădușită și din cînd în cînd se uita în urmă, la Kolea, cerîndu-i parcă sprijin.

— Hai că-ți duc eu automatul — îi propuse Kolea încet, ca să nu fie auzit.

Dar Vitea cunoștea legile aspre ale războiului.

— Arma nu se dă! rosti el cu un aer grav și porni hotărît înainte.

— Ei, băieți! le strigă vizitiul Egorov. Hai urcați, vă duc eu cu căruța!

Partizanii izbucniră în rîs:

— Urcați-vă, băieți, se plictisește bietul om că n-are cu cine sta de vorbă!

Vitea îl privi nehotărît pe Kolea, se apucă de loitre și se prăvăli stîngaci în căruță. După el sări și Kolea. El ar mai fi putut merge pe jos, dar nu voia ca Vitea să pară mai slab.

— Ei, vulturilor, tot timpul se vorbește despre voi; sînteți niște băieți tare curajoși — începu Egorov, căruia îi mersese vestea că nu-i stă gura o clipă. În ce mă privește, eu numai pe cei viteji îi respect. Ceilalți n-au ce căuta la noi. Să știți de la mine, băieți, că lașul este cel mai mare dintre ticăloși. La noi, la uzină, era un magaziner, unul Miteaev. Lucra împreună cu mine... Ce mai discursuri îi plăcea să țină! Măiculițăă! Cel mai prima orator! Fusese ales în comitetul de întreprindere, și cum se ținea pe undeva vreo conferință, hop și el! Era delegatul nostru... Ce mai!... Iar cînd a început războiul, unde credeți voi c-a dispărut oratorul nostru? Unde? Cum? Ce? Hm! A intrat ca polițai! Să-și scape și el pielea. Deh! Ce să-i faci... Da' las' că vine ea vremea, și ajung eu pîn' la el... Ridicînd hățurile, plesni calul care o luase la stînga: Ho, ho, fii cuminte!...

Roțile scîrțîiau alene, căruța se hurduca încet peste hîrtoapele drumului, și în toate astea sălășluia ceva foarte pașnic. Dacă n-ar fi fost automatele, ai fi putut crede că oamenii aceștia sînt niște țărani care se întorc la casele lor, după o zi de muncă...

Deodată, din depărtare, se auzi ordinul lui Ghenadi Andreevici:

— Sta-ai!

Partizanii se opriră. Egorov trase de hățuri.

— Ptrrru! Am ajuns! Ce-o fi acolo? întrebă el pe cel din față.

— Șoseaua! îi răspunse un glas înăbușit.

— Ei, poftim, ne-am proțăpit aici! bombăni nemulțumit Egorov. Acum o să le trebuiască o zi întreagă să se hotărască cum să facă un pas și jumă-

tate. Din mers trebuia s-o trecem! În fugă! Înainte, și gata!

Coborî din căruță și umblă posomorît în jurul ei. Băieții îi împărtășau necazul.

— O să stăm aici atîta, pînă cînd or să vină polițaii! îl susținu Kolea.

— O să stăm mult și bine! Ehei! și Egorov scuipă de ciudă. Cu așa comandanți!...

— Știi, de Ghenadi Andreevici te rog să nu te-atingi! zise Kolea, serios ca un om mare.

— Da' ce are el atît de deosebit, mă rog, că n-am voie să m-ating de el? și Egorov se apropie de căruță. Ia fă bine și nu-mi închide tu mie gura! În fața mea nu ești decît un mucos!

Kolea se supără.

— Nici nu vreau să mai stau de vorbă cu un prost ca tine! se stropși el și sări din căruță. Haide, Vitea!

— Ei, voi! le strigă Egorov din urmă. Să nu dea dracu' să-ndrăzniți cumva să v-apropiați de căruță, că v-arăt eu vouă, împielițaților!

— N-ai decît! îi strigă Vitea și se întoarse scoțîndu-i limba.

Ghenadi Andreevici și Fedea se pitiseră în tufișurile aflate la marginea drumului. Pe șosea treceau mereu mașini. Unele erau încărcate cu muniții, altele transportau soldați, și la fiecare cinci-zece minute goneau pe motociclete S.S.-iști înarmați cu mitraliere.

— Da, e o treabă foarte grea — spuse Ghenadi Andreevici, petrecînd cu privirea încordată doi motocicliști cu căști de oțel.

Îndată ce dispărură la cotitura șoselei, în întîmpinarea lor ieși o mașină plină cu soldați.

— Fedea, vom fi nevoiți să așteptăm căderea nopții.

În aceste cîteva ceasuri, Ghenadi Andreevici se convinsese că tînărul partizan are multă experiență și este foarte prevăzător; se obișnuise cu viața de partizan și pădurea devenise elementul în care se simțea la largul lui. Dacă n-ar fi răspuns decît de

el însuşi, cu siguranţă că hitleriştilor le-ar fi lipsit la numărătoare cîţiva motociclişti. Dar îşi dădea seama că lucrul principal este îndeplinirea misiunii: cu orice chip trebuia să facă rost de făină. El nu are voie şi nu trebuie să rişte.

— Bineînţeles, aici putem sta pînă noaptea tîrziu — întări Fedea, privind cu un ochi atent de cercetaş drumul — dar cînd oare vom reuşi să ajungem în sat? Dimineaţa, mai devreme în nici un caz. Şi acolo va trebui să stăm şi să aşteptăm din nou căderea nopţii. Doar n-o să intrăm în sat pe lumină. O să pierdem o zi şi o noapte.

— Şi-atunci ce propui?

— Haide să ne-mpărţim în două grupe şi să trecem în goană drumul prin două puncte. Dacă una din grupe va fi descoperită, va primi lupta, iar cealaltă va merge mai departe.

— Să ne părăsim tovarăşii? se-ncruntă Ghenadi Andreevici.

— De ce să-i părăsim? Grupul se va retrage în pădure, căci acolo hitleriştilor le e teamă să-şi bage nasul, iar noi, pe drum ocolit, vom face joncţiunea cu ei.

— Dar asta n-o să ne facă să întîrziem?

— Poate că o să întîrziem, poate nu — răspunse evaziv Fedea.

— Şi căruţa? Doar n-o poţi vîrî în buzunar. Căruţa se vede de departe!

Fedea cercetă cu atenţie pădurea care se înălţa ca un zid de cealaltă parte a drumului. Da, cu siguranţă că n-o să poată trece pe aici, pentru că se va încurca în tufişurile din marginea şoselei. Trebuie să găsească o potecă, fie ea cît de îngustă. Ţinea minte că la vreo două sute de metri mai la stînga era un drum de pădure. Ce-i drept, drumeagul acesta e năpădit de brădet şi nu va fi lesne de mers pe-acolo, dar va fi mai puţin riscant decît să caute noaptea alt drum. Ghenadi Andreevici acceptă propunerea. Se afundară în pădure şi în curînd se apropiară din nou de şosea, în locul unde, după părerea lui Kulikov, le-ar fi fost mai uşor s-o traverseze. De

cealaltă parte a şoselei se deschidea un drum îngust de ţară.

— Permiteţi ca, împreună cu una din grupe, să trec pe aici — spuse Fedea — iar dumneavoastră, cu cealaltă grupă, treceţi pe la cotitura drumului. În felul acesta nu vom fi văzuţi decît dintr-o singură parte. O să trecem în acelaşi timp, semnalul va fi cîntecul cucului. Şi Fedea cîntă de trei ori : Cucu ! Cucu ! Cucu !

— Cînţi cu multă măiestrie, parcă ai fi cuc adevărat ! zîmbi Ghenadie Andreevici. Dar vezi, fii atent, toamna cucii nu prea cîntă... Ei bine, atunci ne-am înţeles. Ia căruţa şi cinci oameni cu tine, iar cu ceilalţi am să merg eu. Ne întîlnim, uite colo, unde drumul se pierde în adîncul pădurii.

— Băieţii îi iau cu mine

— Bine. Dar bagă de seamă, ai grijă de ei... — spuse Ghenadi Andreevici.

Nimeni nu se gîndea în clipa aceea că hotărîrea luată va avea consecinţe atît de importante pentru cele ce aveau să se petreacă în prima jumătate de oră care urmă.

Grupele se despărţiră. Fedea îşi opri oamenii lui în tufişuri, le ordonă să se mascheze, mai ales să acopere căruţa cu ramuri. Dar cu deosebită grijă...

Ca un făcut, pe şosea începu să se scurgă o coloană nesfîrşită de camioane încărcate cu lăzi pline cu obuze şi mine. Fedea numără pînă la 47, apoi le pierdu şirul. Fără îndoială că undeva se pregătea o operaţie. În urma camioanelor trecură tancurile.

Fedea privea cu încordare fiecare punct negru de pe şoseaua care unduia peste dîmburi ca un şarpe. Cîteva minute însă, şoseaua rămase liberă. Părea că sosise timpul să acţioneze, dar mai aşteptă puţin, şi această întîrziere salvă detaşamentul de la o primejdie foarte mare.

Pe neaşteptate, din spatele unui bolovan aflat la vreo trei sute de metri de locul unde se ascunsese Fedea, se ivi un motociclist din trupele S.S., care îşi întinse braţele în lături spre a-şi mai dezmorţi spinarea. Stătu ce stătu şi intră iar în tufiş, apoi re-

apăru cu motocicleta, care avea în faţă o mitralieră. În urma lui ieşiră din tufişuri încă trei motociclişti. Probabil că făcuseră un popas. Tuspatru îşi scoaseră motocicletele la drum, discutară îndelung, dînd cu însufleţire din mîini, apoi îşi luară rămas bun şi porniră doi cîte doi în direcţii opuse. Cînd zgomotul motocicletelor se pierdu în depărtare, Fedea se tîrî pe brînci pînă la marginea şoselei, ca să cerceteze mai atent. În depărtare se zăreau, coborînd şi urcînd pe drum, două puncte întunecate. În sfîrşit, motocicliştii se mistuiră în depărtări.

Fedea privea norii întunecaţi şi grei ce se tîrau jos, deasupra pădurii. El nu-şi dădea seama că norii aceştia acopereau cerul şi că din cauza lor toate culorile din jur se mohorau... Pînă atunci se părea că vara este în toiul ei. Dintr-o dată însă sosise toamna. O toamnă prematură... Aşa i se întîmplă şi omului · luptă îndărătnic cu bătrîneţea, şi deodată, într-o bună dimineaţă, vede limpede că lupta cu anii este zadarnică...

Fedea era foarte tînăr şi încă nu se gîndea că va avea vreodată părul cărunt. Dar chiar şi el, văzînd ramurile lăsate, frunzele veştede, care numai din depărtare păreau frumoase, privind zarea tristă şi cenuşie, pătată cu verdele brazilor, încercă un sentiment sfîşietor care făcu să i se strîngă inima de tristeţe...

Iubea pădurea, se obişnuise cu ea, îi ştia potecile, cunoştea obiceiurile păsărilor, putea să desluşească toate zgomotele ei... Noaptea tîrziu se strecura prin desişuri, găsind instinctiv drumul cel bun. Pădurea îl apăra... Fiecare copac era o cazemată cu blindajul mobil... Iar acum, pădurea obosise parcă şi stătea abătută. „Vine iarna — se gîndi Fedea — şi-o să ne fie greu ; urma de pe zăpadă n-o poţi şterge"...

Şoseaua era pustie ; Nu mai aveau timp de pierdut...

...Cucul cîntă de trei ori şi în tufişuri răsună pocnetul unui bici ; se auziră glasuri surde, apoi o înjurătură. Prin dreptul lui Fedea trecu ca o săgeată

căruța, pe care se hurduca silueta firavă a lui Egorov. Într-o clipă dispăru ca o nălucă în dosul copacilor.

— Cîte unul !... Cîte unul !... comandă Fedea.

Părea că e simplu să traversezi șoseaua, dar cîtă stăpînire și cîtă încordare cerea acest lucru !

Privind în dreapta, Fedea tresări și se ascunse în dosul unui copac.

— Culcat ! strigă el. Căruța la o parte !

Nimeni nu știa despre ce e vorba și din ce direcție vine primejdia. Pînă să ajungă la șosea, unii se trîntiră la pămînt, alții se ascunseră pe după copaci. Egorov chiui atît de tare, încît caii îl purtară în goană, împreună cu căruță cu tot, chiar în desișul tufișurilor. Kolea și Vitea se aruncară în șanț, iar Fedea rămase în picioare, ascuns după un copac și privind încordat șoseaua.

Nu trecu mai mult de un minut și se auzi zgomotul crescînd al motoarelor ; din ascunzătoarea lor Kolea și Vitea văzură o coloană lungă de camioane care apăru de după cotul drumului.

În camionul din față, stînd cîte patru în rînd, cu căștile trase pe ochi, se aflau soldați hitleriști înarmați. În celelalte camioane erau bărbați îmbrăcați ca vai de ei : unii cu scurte vătuite sau mantale vechi, alții numai în bluze militare. Pe margini, escortînd coloana, goneau motocicliști.

Dintr-o singură privire îți dădeai seama că în camioane se aflau prizonieri. De bună seamă că erau transportați în raionul unde se făceau fortificații.

Ascuns după un tufiș, Ghenadi Andreevici numără camioanele. Erau treizeci și două. În ele se aflau cel puțin patru sute de oameni. Probabil că ăsta nu era primul transport.

Evenimentele îl depășeau. Trebuia să comunice fără întîrziere la tabăra de partizani că Meyer a și început transportarea prizonierilor. În timpul acesta, Kolea și Vitea priveau cu atenție camioanele care treceau prin dreptul lor.

— Tata ! strigă deodată Kolea și își înfipse mîinile în pămînt.

— Cine ? întrebă Vitea, uluit.

— L-au dus și pe tata ! Uite, în mașina aceea !

Vitea privi cu atenție. Deasupra oblonului lung și verde al mașinii se vedeau capetele oamenilor. Unii erau legați cu bandaje vechi, murdare ; altora, vîntul le flutura părul de pe capul descoperit. Fețele lor istovite, nebărbierite de multă vreme păreau că seamănă toate între ele.

De după copaci se ivi Egorov.

— Băieți ! strigă el încetișor. Vă cheamă comandantul... Repede !

— Unde-i ? întrebă Kolea.

— În tufișuri, la cotitura drumului.

Șirul de camioane se sfîrși. Șoseaua rămase din nou pustie. Dar partizanii nu se mișcau din loc.

Băieții îl găsiră pe Ghenadi Andreevici. Ținînd portharta pe genunchi, el își nota ceva. După ce termină, reciti în grabă, făcu unele corecturi și, împăturind hîrtia, se ridică în picioare.

— Uite ce-i, Kolea — spuse el repede — nu mai mergi cu noi. Și tu, Vitea, la fel... Voi trebuie să vă-ntoarceți la detașament și să duceți raportul ăsta... Văzînd tulburarea de pe fața lui Kolea, îl întrebă : Ce-i cu tine ?

— L-am văzut pe tata, Ghenadi Andreevici !

— Pe tata ? Nu cumva ți s-a părut ?

— Nu ! ședea lîngă oblonul mașinii... Se uita înspre noi...

— Așadar, nu mai încape nici o îndoială, sînt chiar prizonierii... Asta înseamnă că trebuie să te grăbești ! N-ai uitat drumul ?

— Nu l-am uitat — răspunse Kolea, luînd plicul din mîinile lui Ghenadi Andreevici.

— Ascunde-l cît poți mai bine ; cel mai bun loc e la piept. Iar în caz de primejdie, rupe-l... Și-acum, plecați ! Transmiteți acolo, în tabără, că peste o zi-două ne întoarcem și noi. După cum ne-or îngădui împrejurările...

Kolea și Vitea se repeziră în grabă la Fedea, să-i raporteze ordinul pe care l-au primit. Fedea se ne-

căji, însă nu-şi arătă supărarea; tare n-ar fi vrut el să se despartă de băieţi !...

— Ei, şi-acum luaţi-o la picior, şi cît mai iute ! le spuse el cam aspru. Dar vedeţi să nu vă rătăciţi !

— N-avea grijă, nu ne rătăcim noi — răspunse Kolea şi porni pe cărare, înapoi spre tabără.

În urma lui, lăsîndu-se greoi de pe un picior pe altul, mergea Vitea.

Spre seară, băieţii ajunseră la detaşament.

UN JOC PRIMEJDIOS

Seara, Blinov veni cu mașina la Kurt Meyer. În cinstea lui, gazda desfăcu o sticlă de coniac vechi, franțuzesc, foarte bun. Pînă la sfîrșit ajunseră la o înțelegere și hotărîră să acționeze împreună. Blinov îi făgădui că va înceta jocul de-a democrația și că nu va mai căuta să cîștige populația de partea sa. Obligațiile pe care și le luase Meyer fură îndeplinite pe loc. Acesta rupse în bucățele mici și arse într-o scrumieră mare de argint inventarul tablourilor. De acum înainte nimeni n-o să poată stabili vreodată ce obiecte de valoare se păstrau în muzeu.

Blinov privea printre pleoapele întredeschise flacăra, urmărind cum se mistuie hîrtia care înrăutățise atît de mult relațiile dintre ei. Cu capătul țigării de foi, Meyer împingea bucățelele de hîrtie în scrumieră, pentru ca focul să ardă toate rămășițele. Ca un jucător cu experiență, știa că trebuie să-ți convingi adversarul de cinstea și sinceritatea intențiilor tale.

— Sînt foarte fericit, Ilia Ilici — zise Meyer, turnînd coniacul în pahare — ai dovedit că ești într-adevăr un om inteligent. De ce să ne certăm? Zîmbi și dădu din cap: Avem amîndoi niște firi infernale, nu-i așa?

— Da — încuviință Blinov. Trebuie să acordăm respectul cuvenit părinților noștri.

— Bine zis! reluă Meyer. Să bem în amintirea lor! Deși ești rus, Ivan Ilici, ai în dumneata totuși ceva cu adevărat nemțesc. Aș spune, demnitatea și noblețea spiritului! Se aplecă spre Blinov: Recunoaște, ești neamț, nu-i așa?

Blinov schiță un gest de regret:

— Ehei, aș fi vrut eu, dar nu se poate... Sînt rus sadea, domnule Meyer!

Meyer dădu din umeri, lăsă paharul și se ridică în picioare:

— La naiba, ești tot atît de misterios ca și lada aceea ferecată. Unde ai făcut rost de ea?

— O, asta este o întîmplare de demult — răspunse Blinov. Odată și odată o să-ți povestesc.

Meyer se așeză din nou în fotoliu și mai trase un timp din țigara care se stinsese, privindu-l cercetător pe Blinov.

— Vezi — zise Meyer — dumneata faci ce faci și-mi trezești curiozitatea. În ceea ce mă privește, dacă mă interesează ceva, merg pe urmele respective, adulmecînd ca un copoi... Uneori stau și mă gîndesc: „La ce naiba îmi irosesc atîtea forțe? Ce folos am din toate astea?" Da' nu mă pot stăpîni, așa mi-e firea! și Meyer izbucni într-un rîs forțat.

Blinov îi puse mîna pe genunchi.

— Dragă prietene — vorbi el cu acea simplitate cuceritoare care îl făcea întotdeauna pe Meyer să se pună-n gardă — noi ne-am întîlnit astăzi pentru a sărbători o alianță... Recunosc că ți-am pricinuit destule neplăceri. Dar mi se pare că și dumneata te interesezi prea îndeaproape de treburile mele. De altfel, împuternicirile mele sînt diferite de cele ale unui primar obișnuit. Dumneata, probabil, ai înțeles lucrul acesta.

— M-am convins — rosti grav Meyer.

— Te întrebi de ce am venit aici, în acest oraș? Să pun mîna pe tablourile din muzeu, ori să uneltesc intrigi împotriva dumitale? După umbra care trecu pe fața lui Meyer, Blinov înțelese că nimerise la țintă. Meyer se lăsă pe speteaza fotoliului și, fără să clipească, privi fix în ochii interlocutorului său. Blinov sorbi din pahar. Da — spuse el, și vocea lui calmă răsună încet în camera mică, luminat slab de o lampă cu abajur albastru — ai avut o impresie foarte proastă despre mine, Meyer! Din păcate, deocamdată nu-ți pot spune mare lucru...

Nu ştiu ce-o să se întîmple în viitor, pentru că soarta mea nu se hotărăşte aici.

— Dar unde? întrebă Meyer şi se aplecă cu tot corpul înainte.

— La Berlin — zise Blinov. Şi mai mult să nu mă întrebi, că nu-ţi spun. Crede-mă, este în interesul cauzei ca noi să mergem spre aceeaşi ţintă, însă fiecare pe drumul lui. Este absolut necesar ca locuitorii oraşului să aibă încredere în mine. Se aplecă spre Meyer şi, coborînd glasul, şopti: La un moment dat a fost vorba să se organizeze un detaşament de partizani. Eu trebuia să plec împreună cu acest detaşament în pădure...

Meyer dădu înţelegător din cap.

— Ei, şi? Mai departe? întrebă el.

— Acum nu mai e timp: evenimentele de pe Don se precipită.

Meyer trase adînc din ţigara de foi. Era dezamăgit. Primarul nu-i spusese de fapt mare lucru.

ÎN MISIUNE

Kolesnik nu putea să doarmă. Îl dureau șalele și-l frămîntau gînduri negre. Ce se va-ntîmpla cu detașamentul, dacă Ghenadi Andreevici n-o să facă rost de provizii?

Țăranii i-au informat că la Malinovka exista grîu, iar grîul ăsta ei l-au îngropat într-un loc de care este foarte greu să te apropii. Groapa se găsește chiar alături de casa unde înainte se afla Sovietul sătesc și unde acum locuiesc polițaii. Fără luptă nu vor reuși să ia grîul. Ei, și! La urma urmei, acolo nu sînt prea mulți polițai. Important este să-i ataci prin surprindere.

Kolesnik se gîndea cu recunoștință la acei oameni simpli, mulți la număr, care, înfruntînd primejdiile, se furișau pe potecile tăinuite ale pădurii, să aducă partizanilor vești importante. Prin ochii lor, partizanii puteau urmări fiecare pas al hitleriștilor, pînă în satele și cătunele cele mai îndepărtate...

Datorită acestui ajutor neprețuit reușiseră ca în ultimele săptămîni să atace trei convoaie cu alimente pe care hitleriștii le trimiteau pe front. De asemenea, peste treizeci de camioane Krupp încărcate cu mine și obuze fuseseră aruncate în aer.

Kolesnik își dădea seama că toate acestea nu pot rămîne fără răspuns din partea hitleriștilor. Se aștepta la detașamente de pedepsire. Mai ales acum, după diversiunea de la gară, hitleriștii erau foarte înverșunați. Va trebui, probabil, ca detașamentul de partizani să-și caute altă ascunzătoare.

Dar ceea ce-l îngrijora mai mult era faptul că nu ştia în ce fel să afle, cu ajutorul acţiunilor de cercetare, locul unde fasciştii urmau să construiască sistemul de fortificaţii. De cîteva ori, statul major al frontului ceruse partizanilor informaţii prin radio în legătură cu lucrul acesta. Dar pînă acum, la drept vorbind, n-aveau ce să comunice.

„Ce-i de făcut? se gîndea Kolesnik. Să ne strecurăm pînă la raionul cu pricina? Bine, să presupunem că detaşamentul va reuşi să răzbată pînă acolo, deşi îl va costa multe jertfe. Totuşi, pînă la urmă, n-o să izbutim să aflăm ceea ce este mai important, şi anume: locul unde se construiesc cazematele, numărul cazematelor, cum va fi organizat sistemul lor de foc. Pentru ca ofensiva viitoare să se poată desfăşura cu succes, avem neapărat nevoie de aceste informaţii."

Cu o săptămînă în urmă, Kolesnik avusese o întîlnire conspirativă cu Borzov. Nikita Kuzmici aflase că Blinov păstrează la el documente importante în legătură cu raionul fortificat. Meyer i le dăduse pentru ca primarul să poată repartiza muncitorii după necesităţi. Se ştia că Blinov se bucură de toată încrederea gestapoului.

Nikita Kuzmici văzuse cu propriii săi ochi cum primarul încuiase harta în lada ferecată, în lada aceea din biroul lui... Dacă ar fi reuşit s-o spargă!... Ar fi fost de ajuns să fotografieze documentele! Dar Borzov nu ştia cum se deschide lada aia blestemată. Nimeni în afară de primar nu ştia să umble la ea. Blinov era convins că secretul încuietorii nu poate fi aflat, de aceea a refuzat şi paza specială.

Din spusele lui Borzov, lada asta veche n-are nici măcar gaură pentru cheie, iar pereţii de oţel sînt atît de groşi, încît nu-i poţi topi nici cu flacăra oxiacetilenică.

Nu le rămînea decît să afle pe alte căi locul unde se găseşte raionul fortificat, unde se construiesc cazematele, şi apoi să treacă pe hartă datele obţinute.

Dar cum să ajungă pînă acolo ? Lucrările se desfășurau din plin și fiecare om era ținut în evidență. Dacă ar fi apărut vreun străin, ar fi fost arestat imediat. Și chiar dacă n-ar fi fost împușcat, ar fi fost pus cu forța la lucru, iar de fugit de acolo era aproape imposibil.

În zori, Kolesnik, trecînd pe la Dudnikov, îl trezi, se așeză pe patul din ungher și, înfrigurat de nesomn, își întinse mîinile înghețate spre soba care mai era călduță.

— Ce tot umbli de colo-colo ? bombăni Dudnikov, aprinzîndu-și țigara.

— Nu pot să dorm...

Tăcură. Dudnikov privea prin ferestruia din tavan, făcută din cioburi de sticlă. Razele soarelui, care se înălța din spatele pădurii, inundau bordeiul. Pînă la război, în oraș avusese arareori prilejul să vadă cum răsare soarele. Acum, deși se obișnuise atît de mult, de fiecare dată era vrăjit de strălucirea zilei ce se năștea.

Kolesnik sări deodată în picioare, dar se lovi cu capul de bîrna din tavan, din care pricină se-nfurie și mai tare.

— Oare n-o să putem găsi chiar nimic ? se oțărî el. Nu se poate ! Trebuie să găsim o soluție ! Trebuie să pătrundem acolo cu orice preț ! M-aș duce singur, dar cu înălțimea mea, mă vede și-un chior...

Dudnikov fuma și-l urmărea în tăcere. Fusese probabil un copil ca și Kolea Ohotnikov ! Îndrăzneț, cu mintea ageră. A crescut, și acum, poftim ce namilă e ! Ridică în joacă cinci puduri. Și totuși e naiv ca un copil.

Își aminti de discuția din ajun pe care o avusese cu Kolea Ohotnikov. După ce-i povestise că-l văzuse pe taică-su în camion, băiatul începuse să-l roage să-i îngăduie să plece acolo unde fuseseră duși prizonierii. Bineînțeles că Dudnikov refuzase : „Nu, nu, astea nu-s decît prostii — se gîndea el — este imposibil !"

Dar mai tîrziu, trecînd pe lîngă conovăț, îl văzu pe Kolea, care, cu multă însuflețire, căuta să-l convingă de ceva pe Kolesnik. Băiatul își vîntura mereu țesala, arătînd undeva, într-o parte, iar Kolesnik, cu umerii puțin aduși, îl asculta atent și posomorît.

Zărindu-l pe Dudnikov, Kolea se fîstîci și se întoarse spre cal, care mesteca leneș niște frunze.

— Dudnikov, ia vino-ncoace ! strigă Kolesnik și-i făcu semn cu mîna. Ai auzit ce mă roagă ?

— Am auzit și mă opun — răspunse tăios Dudnikov.

Kolea se întoarse brusc și în ochi îi străluceau lacrimi :

— Faceți foarte rău ! Foarte rău ! Aș vrea să știu și eu ce au ei de gînd cu tata !

— Da' cum ai să poți ajunge tu singur pînă acolo, asta te-ntreb ? se supără Dudnikov. Scoate-ți prostiile din cap !

— Nu mă duc singur, îl iau și pe Vitea — replică băiatul. Și vă asigur că n-o să ni se-ntîmple nimic. Cunosc bine toate coclaurile. Cît am hoinărit eu cu tata... La pescuit, plecam întotdeauna împreună.

Kolesnik îl privi cu coada ochiului pe Dudnikov.

— Ei bine, isprăvește de țesălat calul — îi zise el lui Kolea — iar eu o să mă mai gîndesc... Hai, Dudnikov ! Cînd se îndepărtară și Kolea nu mai putea să-i audă, Kolesnik spuse : Tare mi-i teamă c-o să fugă băiatul ăsta ! Prea îl iubește mult pe taică-su !...

Dudnikov oftă :

— Da, se prea poate...

Apoi intrară amîndoi în bordei și discutară îndelung planul lui Kolea, străduindu-se să prevadă greutățile care s-ar putea ivi.

Se întunecase de-a binelea cînd Kolesnik ieși din bordei și-i ordonă unui partizan care tocmai trecea pe acolo să-i trimită la el pe Kolea și pe Vitea. Băieții veniră în fugă. Kolesnik îi pofti să stea jos și puse pe marginea mesei un borcan cu lapte condensat. Era singura „delicatesă" de care reușise să facă rost. Kolea refuză politicos, iar Vitea se așeză

pe un scăunel, cît mai departe de masă, deşi, dintre toate dulciurile, cel mai mult îi plăcea laptele condensat.

Copiii aşteptau liniştiţi.

— Uite ce este, băieţi! începu Kolesnik. V-am chemat aici ca să stăm de vorbă. Mai bine zis, nu să stăm de vorbă, ci să ne gîndim împreună... Misiunea pe care vrem să v-o încredinţăm e foarte grea. Spune-mi, Kolea, ai putea să pleci la o distanţă de vreo treizeci de kilomerti fără să te rătăceşti?

— Sigur, şi cu ochii legaţi!

Kolesnik zîmbi:

— Iar misiunea este... ştiţi, trebuie să vă apropiaţi cît mai mult de locul unde se află prizonierii. Să aflaţi care este raionul destinat fortificaţiilor şi să cercetaţi de departe dacă e bine păzit. Aţi înţeles?

— Dar tata? întrebă Kolea, şi faţa lui palidă se îmbujoră. N-am să-l pot vedea?

Dudnikov clătină din cap:

— Nu, n-ai să poţi. Şi-acum, băieţi, hai să ne-nţelegem: dacă e primejdios să vă apropiaţi de locul unde se află prizonierii, vă întoarceţi imediat înapoi. Să nu vă expuneţi! Aţi înţeles?

— O să vă luaţi boccelele — continuă Kolesnik. Dacă o să fiţi opriţi pe drum, să spuneţi că mergeţi la nişte neamuri, la Belgorod. O să vă dăm şi acte în toată regula, aşa încît nimeni n-o să vă poată suspecta. Se sculă în picioare. Ei, deocamdată cam asta ar fi. Iar acum, duceţi-vă la culcare. Astfel de lucruri nu se fac cît ai bate din palme. Trebuie să chibzuim bine.

Băieţii plecară, dar, tulburaţi, nu închiseră ochii toată noaptea. Îşi jurară unul altuia să rămînă pînă la moarte împreună şi să se ajute în caz că unuia dintre ei i s-ar întîmpla vreo nenorocire.

Alături de Vitea se afla borcanul cu lapte condensat — darul lui Kolesnik, care-şi dăduse seama că Vitea este mare amator de dulciuri. Dar borcanul rămase neatins...

C A P I T O L U L XX

PLANUL EVADĂRII

La început, Alexei Ohotnikov crezu că vor fi duşi în afara oraşului spre a fi împuşcaţi. Aşa se întîmplase şi cu prizonierii din barăcile vecine. La hitlerişti, asta se numea operaţia de „curăţire". Dar camioanele, după ce străbătură periferia oraşului, goneau acum pe drumurile de stepă. Se părea că moartea îi ocolise deocamdată. Dar unde îi duc oare? Îi mută în alt lagăr? Îi trimit în Germania? Strîngîndu-se unii într-alţii, prizonierii vorbeau în şoaptă, făcînd tot felul de presupuneri.

Dimineaţa fuseseră treziţi la alarmă. În faţa barăcilor se aflau camioanele gata pregătite pentru drum. Peste un sfert de oră, în lagăr nu mai rămăsese nimeni.

În dreapta lui Alexei, ghemuit lîngă umărul lui, Eremenko tremura de frig. Încă nu-şi revenise de pe urma contuziei. Muncile grele îl istoviseră cu totul. În rîndurile din faţă se afla Iurenev. Printre pleoapele lăsate pe jumătate privea cîmpiile care goneau prin dreptul lor şi se gîndea cu încordare la ceva. În ochii lui întunecaţi licărea o luminiţă firavă.

Relaţiile dintre Iurenev şi Alexei erau foarte ciudate. Părea că actorul vrea să se împrietenească cu Ohotnikov, dar cu toate acestea deseori devenea ursuz şi aproape duşmănos faţă de acesta din urmă. Ba în momentele cele mai nepotrivite începuse să discute cu Alexei despre evadare.

Alexei îl ironiza adeseori:

— Fire de artist! Suflet gingaş... În schimb, de-ai să joci vreodată rolul unui deţinut, n-o să mai fie nevoie să născoceşti nimic: pe toate le-ai trăit din plin!

Iurenev ofta amarnic şi nu răspundea. Şi totuşi îi legau multe lucruri: lipsurile pe care le îndurau împreună, amintirile, cunoştinţele comune...

Kurt Meyer uitase parcă de existenţa lui Iurenev. Asta era, de fapt, o tactică vicleană: acorda agentului posibilitatea de a se acomoda cu viaţa deţinuţilor, de a-şi cîştiga simpatia celor din jur. Dacă Iurenev ar fi început să acţioneze încă din primele zile, ar fi fost repede demascat. Meyer juca cu foarte multă prudenţă, însă Iurenev, care îndura toate mizeriile laolaltă cu deţinuţii, se înrăia din ce în ce mai mult. Hitleriştii se purtau cu el ciineşte, transformîndu-l într-un copoi fără prea mare însemnătate. În aceste condiţii, viitorul nu-i putea surîde.

„Bine că nimeni nu ştie ceva precis despre mine. Dacă Meyer o să mă dea uitării, pentru toţi cei de aici voi rămîne un om cinstit"... — se gîndea Iurenev în clipele de deznădejde, care punea din ce în ce mai des stăpînire pe el. Asta era singura lui mîngîiere.

Dar nu dura mult, căci îndată începea să se învinuiască de laşitate. Nu, el n-are voie să renunţe la scopul lui. Trebuie să scape de-aici cu orice preţ. În clipele acelea devenea ursuz, înrăit, pornit împotriva tuturor, gata de harţă.

Zilele se scurgeau monotone, Iurenev nu reuşise să afle nimic important pentru a-i raporta lui Meyer. Se hotărîse să convingă un grup de prizonieri să evadeze, iar după aceea să-i denunţe. Dar lagărul era foarte bine păzit şi toţi îşi dădeau seama că, deocamdată, orice încercare de evadare este sortită eşecului.

În timp ce camionul mergea, Iurenev se întreba dacă va avea mai mult noroc în viitor. Toţi prizo-

nierii erau la fel de nefericiți. Istoviți de răni, de foame, de munci grele, păreau zdrobiți cu totul. Unii dintre ei însă, cu toate suferințele prin care trecuseră, se țineau tari. Dintre aceștia făcea parte și Alexei Ohotnikov, care nu se plîngea niciodată. În clipe deosebit de grele scrîșnea din dinți, dar tăcea, și pentru asta Iurenev îl ura de moarte. Îi făcea mereu impresia că Ohotnikov îl suspectează. Și, ca să nu se mai chinuiască, se hotărî ca la prima ocazie să-l piardă pe Alexei.

Străbătînd drumurile de țară, către prînz camioanele ajunseră aproape de un sat al cărui nume nu-l cunoștea nimeni. De întrebat n-aveai pe cine întreba : în sat nu mai rămăsese țipenie de om. Dar Alexei, care cunoștea bine meleagurile acestea, văzu imediat că de aici pînă la Oboian nu era departe.

Coborînd din camion, cercetă cu privirea împrejurimile și-și dădu seama că erau așteptați. Satul fusese împrejmuit cu două baraje dese de sîrmă ghimpată. La colțuri străjuiau foișoare cu santinele. Nici aici nu-i aștepta o soartă mai bună decît în oraș.

Prizonierii fură cazați, apoi li se dădu cîte o bucată de pîine. Doar atîta au primit drept hrană în ziua aceea. Alexei căută să fie alături de Eremenko, pe care nu-l putea lăsa fără sprijin. Eremenko, care nu părea să aibă mai mult de 50 de ani, își atrăsese dragostea celor din jur, fără voia lui. Scund, uscățiv, cu trăsături comune, avea niște ochi ce păreau decolorați. În privirea lui stăruia întotdeauna mult calm.

Chiar din primele zile, lui Eremenko, „actorul" — așa îl numea el pe Iurenev — îi devenise antipatic, dar nu-și putea explica motivul. E drept că Iurenev se purta cu el foarte distant, chiar cu îngîmfare. Și astfel cei doi prizonieri cu care era prieten Alexei nutreau multă neîncredere unul față de celălalt.

Cînd se înseră, casele fură zăvorîte. Prizonierii se culcară pe podeaua goală, pe care aşternuseră nişte paie rămase de anul trecut. Nu li se dăduse voie să facă foc în sobă.

Alexei se înveli cu mantaua. Stătea culcat şi se gîndea la Kolea. Oare unde se afla băiatul lui, singura ființă care-i mai rămăsese pe lume? Cît de cumplită fusese ultima lor întîlnire! Cît de schilodit era sufletul copilului! „Ah, Katia, Katia! De ce-ai rămas în oraş? Ai murit printre primii, şi de bună seamă că n-ai reuşit să faci tot ce trebuia"...

Trecuse o bună bucată din noapte, cînd cineva atinse uşor umărul lui Alexei.

— Cine eşti? Ce vrei? întrebă el, speriat, deschizînd ochii.

— Taci! Eu sînt...

Alexei recunoscu vocea lui Iurenev.

— Ce s-a întîmplat?

— Trebuie să stăm de vorbă. Despre un lucru foarte important. Chiar acum...

Ferestrele erau cufundate în bezna de nepătruns a nopții. Alături de ei sforăiau şi gemeau în somn ceilalți prizonieri. Lîngă uşă, cineva delira şi chema o femeie cu numele de Anna...

Alexei se apropie mai mult de Iurenev, dar acesta îl trase de mînecă:

— Să ieşim în tindă.

Păşind cu prudență ca să nu-i calce pe cei culcați pe jos, Alexei porni în urma lui Iurenev şi, cu multă greutate, ajunseră pînă la uşă. În tindă fu învăluit de frigul nopții care-i cuprinse umerii, furişîndu-i-se pe sub bluză, şi, ca o labă uriaşă de gheață, i se lăsă pe piept.

— Vino aici! îl chemă Iurenev, dintr-un colț mai îndepărtat. Închide uşa! Uşurel...

Alexei, mai mult pe pipăite, îl găsi pe Iurenev, dar călcă pe o scîndură desprinsă din cuie, care scîrții.

— Stt! şopti actorul, trăgînd cu urechea.

Pe drum, în fata casei, stăteau de vorbă santinelele germane. Undeva, departe, urla trist un cîine părăsit de stăpîn. Prizonierul ce dormea lîngă prag continua s-o cheme pe Anna lui...

— Am întocmit un plan, ca să putem fugi de-aici — șopti grăbit Iurenev. Mă auzi ? Alexei încuviință din cap și Iurenev continuă : Trebuie să vorbești tu cu oamenii, să-i lămurești... Cînd o să ne ducă la muncă, o să dezarmăm santinelele. Dar, bineînțeles, nu aici, în lagăr. ci acolo, pe cîmp...

Actorul vorbea în șoaptă și atît de repede, încît Alexei nu înțelegea aproape nimic. Iurenev era de o nervozitate vecină cu isteria.

— Haide să discutăm pe-ndelete — zise Alexei cînd Iurenev tăcu. E o treabă serioasă care trebuie bine gîndită

— N-avem timp de gîndit ! S-ar putea să ne repartizeze în grupe diferite.

— Ca să fugi fără să te pregătești temeinic, e ca și cum ți-ai trage singur un glonț în tîmplă. Ne vor omorî pe toți dacă ne grăbim...

— Atunci, ce-i de făcut ? Să mai așteptăm ?

— Să vedem mai întîi cum stau lucrurile.

Iurenev tăcu. Întunericul îi învăluia cu umbra lui ocrotitoare.

— Degeaba tărăgănezi tu lucrurile, Ohotnikov : spuse Mihail cu răutate în glas. Se vede treaba că nu arzi de nerăbdare să fugi.

— Vorbești prostii, Mișa ! Vreau să trăiesc așa cum vrei și tu. Căută prin întuneric mîna lui Iurenev și i-o strînse cu putere. Liniștește-te ! Fii prudent ! Și despre asta, nici un cuvînt deocamdată !

Pe drum, bocănind din cizme, trecea o patrulă.

Prizonierii se înapoiară la locurile lor. Discuția cu Iurenev îl tulbură adînc pe Alexei. Ce noroc că alături de el sînt oameni atît de curajoși ca Mihail ! Ce-i drept, era el cam prea nerăbdător, dar și Alexei ajunsese la concluzia că e mai bine să acționezi repede și cu hotărîre, decît să mori lent, în fiecare

zi cîte puţin, pierzînd orice speranţă de a te mai salva...

Alături de el, Iurenev zîmbea prin întuneric. Zorile care mijeau la fereastră îi dădeau parcă putere. Va aştepta! Va avea răbdare! Iar la urmă, ceilalţi vor fi împuşcaţi şi nu va mai rămîne nici un martor. Atunci el îi va cere lui Kurt Meyer să-şi ţină făgăduiala. Da! Se apropie ziua cînd va începe o viaţă nouă.

Iurenev rîse încetişor. Alexei îl auzi, dar crezu că Mihail rîde în somn...

LA DRUM

În zori, din tabăra de partizani ieşiră doi băieţi de ţăran. Unul dintre ei era înăltuţ şi vînjos. Ochii luminoşi şi vii te făceau să-ţi opreşti privirea asupra feţei lui sincere şi arse de soare. Băiatul purta o cămaşă albastră, din pînză de casă, nişte pantaloni negri, cu manşetele zdrenţuite, şi era încins cu o curea subţire de piele. În picioarele învelite în obiele avea nişte ghete vechi, peticite şi răspeticite, care îşi pierduseră de mult culoarea. Pe spate i se legăna o desăguţă cu pîine.

Alături de el păşea legănat tovarăşul lui, un băieţandru gras şi bine legat. Îmbrăcat la fel de prost ca şi prietenul lui, acesta purta peste cămaşă o haină veche, cu mînecile peticite, iar în picioare n-avea ghete, ci nişte cizme scîlciate de iuft. Şi el ducea în spate o desagă cu pîine. În cap aveau amîndoi şepci cenuşii, turtite ca nişte plăcinte.

Băieţii mergeau tăcuţi, păşind grăbiţi. Plecaseră dintre prieteni, ascultînd cuvinte calde de îmbărbătare, sfaturi pentru drum, iar acum rămăseseră singuri, cu gîndurile şi neliniştea lor...

Copacii se înălţau văduviţi de frunze, iar acelea care se mai împotriveau rafalelor de vînt erau unele vineţii, altele de un galben-aprins; de departe păreau ţesute din fire de aramă. Pădurea vuia surd. Sub paşii lor, ramurile uscate trosneau în liniştea sihlei.

— Ei, băieţi!

Fără voia lor, amîndoi tresăriră. Se opriră, priviră în jur şi, la o cotitură a cărării, o zăriră pe Maia. Într-o bluză militară, cu fustă albastră, cu

părul adunat la ceafă, părea mult mai mare decît vîrsta pe care o avea.

— Ce vrei ? o întrebă aspru Kolea.

Maia întinse băieţilor o legăturică :

— Luaţi-o cu voi...

Vitea luă legăturica şi începu s-o cerceteze plin de curiozitate.

— Ce-i aici ? întrebă el.

— Zahăr — răspunse Maia.

— Zahăr ? Dă-l imediat înapoi ! M-auzi ? îi porunci sever Kolea. De unde am putea avea noi, nişte copii de ţărani, zahăr ? E periculos.

Vitea oftă şi, cu părere de rău, îi dădu înapoi legăturica

— Luaţi măcar cîte o bucăţică ! îi rugă Maia. Măcar cîte una !

Vitea îl privi rugător pe Kolea, care nu rezistă şi consimţi în silă.

— Ei, cîte una, fie, mai merge ! Hai mai repede !

Maia desfăcu tremurînd legăturica.

— Fiţi cu luare-aminte — spuse ea — şi să vă întoarceţi împreună !

Băieţii simţiră că li se strînge inima.

— Bine — mormăi Kolea — om vedea noi ! Ne întoarcem repede... Ei, Vitea, am plecat...

Băieţii se aşternură la drum. La capătul potecii, Vitea se întoarse. Maia le făcu semn, fluturîndu-şi mîna, şi porni încet înapoi...

Kolesnik le spusese că trebuie să meargă cît mai mult prin pădure, iar cînd se va sfîrşi pădurea, să iasă la drum. Să nu se ascundă, să nu fugă dacă întîlnesc pe cineva, ci să meargă aşa cum merg oamenii care n-au de ce să se teamă.

Era o zi însorită, plină de lumină. Zile ca asta, vara le cucereşte cu greu... Îşi mai ia o dată rămas bun de la toamnă şi te face să-ţi pară nespus de rău că pleacă...

Copiii nu ştiau că în ajun Kolesnik trimisese un agent de legătură la Nikita Borzov. Trebuia ca „băieşul" să-şi aranjeze cu orice preţ o delegaţie

și să plece la fortificații. Acolo urma să se întîlnească cu Ohotnikov.

Kolesnik era nedumerit de ce hitleriștii fortifică un raion aflat atît de departe de linia frontului. Nu cumva se tem că trupele lor nu vor reuși să țină piept pe malul Donului? Dacă se grăbesc să se stabilească tocmai aici, înseamnă că așteaptă ofensiva trupelor sovietice și că le e frică de această ofensivă. Și dacă într-adevăr așa stau lucrurile, detașamentul de partizani trebuie să fie gata în orice clipă pentru acțiuni hotărîtoare. De îndată ce va începe ofensiva pe Don, partizanii vor trebui să distrugă spatele frontului hitlerist. Dar asta, ceva mai tîrziu...

Băieții ieșiră din pădure. Tufele din marginea drumului îi ocroteau, împiedicînd să fie văzuți, în timp ce ei puteau vedea totul pînă departe. Drumul ducea peste cîmpuri, spre un sat întins, cu căsuțe mici, albe, iar printre ele, altele de cărămidă roșie... Satul Strijevțî. Pînă acolo mai erau încă vreo șapte-opt kilometri.

Cît timp au mers prin pădure, copiii au fost relativ liniștiți. În caz de primejdie puteau să se ascundă după primul trunchi de copac, să sară într-o groapă, să fugă. Pe drum deschis însă nu te poți ascunde. Glonțul te-ajunge oricum...

— Da' noi de ce ne-am oprit? spuse Kolea, învingîndu-și frica, pe care pentru nimic în lume n-ar fi vrut s-o recunoască față de Vitea. Hai să pornim mai departe!

Și, dînd la o parte ramurile tufișurilor, ieși la drum. Vitea îl urmă, privind cu teamă în jur.

Merseră cam un kilometru și jumătate, și abia după aceea se mai liniștiră. Nu se zărea nici țipenie. Trupele foloseau foarte rar drumul ăsta vechi; la cea mai mică ploaie se desfunda atît de tare, încît pînă și tractoarele se împotmoleau în noroiul cleios, care făcea ca totul să pară o mlaștină.

Dar se vede treaba că tocmai acum un intendent neamț fu silit s-o ia pe aici! Băieții auziră huruitul unui motor, care creștea din ce în ce, și se uitară

în urmă. Săltînd greoi prin hîrtoape, venea un camion Krupp, încărcat cu lăzi.

Înspăimîntați, băieții porniră care-ncotro. Deabia cînd ajunse pe cîmp, Kolea își mai reveni și, făcîndu-și curaj, se întoarse la șosea. Vitea se ascunsese într-un tufiș, dar, văzînd că tovarășul său nu se ascunde, ieși apropiindu-se de el.

— Vitea, eu cred că e mai bine să mergem înainte. Dacă stăm pe loc, hitleriștii ar putea crede că cine știe ce gînduri avem. Lasă-i să ne vadă. Nu-ți fie teamă, n-or să ne facă nimic!

Și băieții, străduindu-se din toate puterile să nu se uite în urmă, porniră liniștiți mai departe, deși tare ar fi vrut s-o ia la goană, să fugă cît mai departe de camionul uriaș care se îndrepta spre ei.

Roțile masive înghițeau vertiginos șoseaua. Iată, camionul a ajuns aproape de tot. În cabină, alături de șofer, sta un gefreiter cu fața lată și cînta la muzicuță. Amîndoi nemții zîmbeau. Cînd mașina îi ajunse din urmă pe băieți, gefreiterul scoase capul pe geamul cabinei și strigă ceva. Băieții nu înțeleseră nici un cuvînt.

Sus, în camion, pe lăzi, ședeau trei pistolari care nu dădură nici o atenție copiilor. Mașina trecu, lăsînd în urmă rotocoale mari de fum înecăcios.

— Ei, vezi, ți-am spus eu că n-are de ce să ne fie frică! zise Kolea. Ce sîntem noi pentru ei? Ia, doi flăcăiași, acolo, care n-au cum să facă rău...

Vitea tăcu și-și șterse fruntea nădușită cu mîneca. Băieții prinseseră curaj și mergeau mai siguri. Înainte de a ajunge la Strijevți, copiii o luară peste cîmp, ca să ocolească satul. Era mai prudent să nu fie văzuți.

— Ia te uită, un avion! strigă Vitea.

Un avion de vînătoare țîșni din nori și zbură razant deasupra drumului, tăind-o apoi peste cîmp.

— Un „Messerschmidt"? zise Kolea, mijindu-și ochii.

— Nu, ăsta nu-i un „Messer"! Ăla parcă-i mai scurt.

— Ia te uită, se întoarce, vine spre noi. Culcă-te ! strigă Kolea.

Băieții se aruncară în șanțul din marginea drumului și, în aceeași clipă, avionul trecu vîjîind pe deasupra lor... Nu, nu era un avion german. Copiii reușiră să deslușească pe aripile lui stelele roșii. Săriră în picioare și începură să-l urmărească cu privirea. Avionul se întoarse și din nou o luă pe deasupra drumului. De data asta, copiii nu se mai ascunseră.

Camionul reușise să străbată probabil mai mult de un kilometru. Era vădit că avionul căuta să-l ajungă din urmă. Deodată se ridică în sus, apoi se repezi în picaj vijelios asupra mașinii. Pe drum se înălță o trîmbă neagră de pămînt, însoțită de fum alb. Copiii deslușiră zgomotul surd al exploziei. Avionul luă înălțime și dispăru în nori.

Cîteva clipe, băieții stătură locului, încremeniți de spaimă. Își reveniră însă repede și porniră în goană spre locul exploziei. Dacă ar fi fost mai mari, ar fi fost mai prudenți. Dar care băiat la vîrsta lor putea să-și refuze plăcerea de a sosi primul la locul unei explozii ? Cu atît mai mult, cu cît pe drum, în afară de ei, nu se mai afla nimeni.

Lui Kolea, care avea ghete, îi era mai ușor să fugă. Cizmele de iuft ale lui Vitea însă bocăneau pe lutul uscat de-ai fi zis că bate cineva cu maiul în pămînt, dar el se străduia să nu rămînă în urma lui Kolea și alerga, strîngînd în mîini desaga cu pîine.

Bomba nimerise în plin ! Camionul sta răsturnat într-o rînă și lăzile se rostogoliseră cît colo. Cîteva se sfărîmaseră și în iarbă se zăreau niște obiecte ciudate, de mărimea unui ou de găină. Pe o parte erau vopsite într-un albastru țipător, iar pe cealaltă, într-un roșu foarte viu. Partea roșie era prinsă cu căpăcel metalic, nichelat.

Șoferul și gefreiterul fuseseră omorîți. Gefreiterul căzuse din cabină și zăcea culcat pe spate în drum, strîngînd muzicuța în mînă. Tot aici zăceau

şi cadavrele a doi pistolari. Al treilea nu se zărea nicăieri. Îl acoperiseră probabil lăzile.

De-abia cînd ajunseră la camion, băieţii înţeleseră că n-aveau de ce să se mai grăbească.

Vitea se aplecă şi ridică unul din obiectele acelea ciudate.

— Ce-o fi asta oare ?

— Cred că sînt nişte călimări de campanie — spuse Kolea, fără să fie prea sigur. Partea albastră e pentru cerneală, iar cea roşie este capacul. Vezi, are un cerc, ca atunci cînd o duci în buzunar, să nu se verse cerneala.

— Da' la ce le-o fi trebuind oare atîtea călimări ? se miră Vitea. Numai într-o singură ladă cred că sînt vreo două sute de bucăţi.

— Nu ştiu — mărturisi Kolea. Poate că duceau nişte daruri. Ai văzut, gefreiterul cînta la muzicuţă !

Băieţii începură să răsucească de zor „călimările" în mînă. Tare ar fi vrut să vadă dacă nu cumva se deschid, dar le era cam teamă. Kolea auzise că hitleriştii lasă adeseori fel de fel de „surprize", aruncă ceasuri de mînă sau stilouri, care, de îndată ce le-ai atins, explodează.

— Deschidem ? propuse Vitea.

Kolea dădu din mînă :

— Mă rog, hai, deschide !

— Da' se deschid oare ? întrebă Vitea, şi deodată glasul începu să-i tremure.

— Nici eu nu ştiu... Cred însă că trebuie scos căpăcelul.

— Cum ?

— În partea în care se răsuceşte... Deşurubat...

Vitea puse „călimara" în palma stîngă, o strînse cu putere, iar cu degetul arătător şi cel mare al mîinii drepte trase de căpăcel. În interiorul „călimării" se auzi un fîsîit puternic.

— Arunc-o, arunc-o imediat ! strigă Kolea.

Îngrozit, Vitea îşi făcu vînt şi aruncă cît colo „călimara", apoi se ascunseră amîndoi în dosul maşinii răsturnate.

„Călimara" explodă asurzitor, ca o bombă de o sută de kilograme. Cîteva schije zburară pe deasupra capetelor copiilor, iar una din ele se înfipse într-un cauciuc al camionului.

— Ei, aşa „călimară", mai zic şi eu! exclamă Kolea. Astea-s grenade de mînă. Se săltă puţin din ascunzătoarea sa. Ia te uită, dinspre sat vine o maşină — zise el repede. Hai să plecăm!

— Nu mai avem timp — îi răspunse descurajat Vitea.

— Şi la ce ne-o fi trebuit să punem mîna pe grenadă? Ăştia care vin au văzut cu siguranţă explozia.

— Hai să fugim!

— Unde?

— Pe cîmp... Să luăm şi grenade, ca să ne apărăm cu ele...

Kolea se gîndi: „Nu se poate să călcăm ordinul lui Kolesnik. Dacă fugim, înseamnă că sîntem vinovaţi".

— Vitka, eu rămîn — zise el deodată. Iar tu du-te şi ascunde-te în tufişurile acelea... Dacă nu-mi vor face nimic, atunci ieşi şi tu.

— Şi dacă-ţi vor face? întrebă neliniştit Vitea.

— Atunci nu mai ştiu. Cred că cel mai bun lucru ar fi să te întorci înapoi... în tabără...

— Ba n-am să m-ascund de loc — răspunse Vitea, hotărît. O să stau aici la pîndă. Dacă o să ai nevoie de mine, îţi vin în ajutor... Încep să arunc cu grenade în ei şi gata!

Vitea îşi desfăcu desaga, băgă în ea vreo cincisprezece „călimări" şi fugi în tufişurile care creşteau în marginea drumului. Tufişurile acestea alcătuiau un fel de insuliţă pe întinsul cîmpiei. În altă parte nu se putea ascunde, iar aici era oarecum în siguranţă, deoarece nu i-ar fi fost prea uşor cuiva să se apropie de tufişuri, dacă de acolo ar fi început să zboare grenadele.

Kolea îşi potrivi desaga pe spate. Se aplecă să ridice grenadele, dar se opri. Dacă-l perchezițio-

nează? O să-l întrebe de ce le-a luat?... N-o să aibă nici o scuză.

Biruind ispita, se întoarse şi porni în întîmpinarea maşinii care se apropia repede. Era un turism ticsit de soldaţi. Unul din ei şedea călare pe roata de rezervă din spate şi era cu un cap mai înalt decît ceilalţi.

Kolea mergea grăbit pe marginea drumului; apucase să parcurgă vreo trei sute de metri de la locul unde fusese bombardat camionul, cînd maşina ajunse în dreptul lui şi şoferul frînă brusc. Alături de şofer sta pistolarul care scăpase cu viaţă şi care acum avea capul bandajat. Pe scaunul din spate, cu tot trupul aplecat înainte, şedea un om cu cogeamite căpăţînă acoperită de un păr rar şi zbîrlit, lăsînd să i se vadă chelia. Purta o haină veche, neagră, o cămaşă boţită şi o cravată legată strîmb. După cum a aflat Kolea mai tîrziu, omul era primarul din satul Strijevţî. Alături de el, ţinînd automatele în mîini, şedeau doi poliţai care priveau speriaţi, iar cel de-al treilea, cocoţat pe roata din spate, n-avea, de bună seamă, decît un singur gînd : să nu cadă jos.

— Ei, flăcăule! Ce-a explodat acolo? strigă primarul.

Kolea era pregătit pentru această întîlnire, dar, văzînd atîţia oameni înarmaţi, simţi că i se usucă gura.

— N-auzi? Pe tine te-ntreb, împieliţatule! ocărî primarul. Putem să ne apropiem? Nu arde nimic?

— Nu — răspunse încetişor Kolea.

— Dar ce-i cu explozia asta?

— Nu ştiu, nene.

Primarul se uită la poliţai şi din nou se adresă furios lui Kolea :

— Pe tine te-ntreb, mă prostule : acolo nu mai explodează nimic?

— Nu — îngînă Kolea, simţind aţintită asupra sa privirea pistolarului care şedea alături de şofer.

— Ei, am plecat! zise primarul, satisfăcut de acest interogatoriu, şi făcu semn şoferului să pornească.

Dar chiar în clipa aceea, pistolarul deschise portiera maşinii şi sări în drum. Se apropie încet de Kolea şi se opri în faţa lui, cu picioarele larg desfăcute. Kolea îl privi şi înţelese deodată că totul este pierdut, că n-o să mai poată pleca. Îşi amintea bine de soldatul acesta, care fusese de santinelă atunci, la barieră, lîngă gară. Trebuie să fugă! Dar unde? Soldatul o să tragă îndată o rafală în urma lui... Nu-i rămîne decît un singur lucru: să stea şi să-şi aştepte soarta. Ce păcat că n-a luat cîteva grenade cu el! Ar fi aruncat acum una în maşină, iar cealaltă şi-ar fi zvîrlit-o la picioare... Ar fi murit şi el, dar ar fi omorît şi duşmanii.

Hitleristul rămase o clipă locului. Pe faţa lui slabă, cu obrajii supţi, se întinse un zîmbet acru. Apoi se apropie fără grabă şi îl lovi pe băiat cu toată puterea peste obraz. Kolea se prăbuşi la pămînt şi, acoperindu-şi faţa cu palmele, începu să strige cît îl ţinea gura:

— Nu da, nene! Ce-ai cu mine? Ce ţi-am făcut?

Fără să înţeleagă despre ce-i vorba, primarul urmărea uimit scena. Ce-o fi asta?... La urma urmei, băiatul nu părea de loc suspect! Cîţi dintr-ăştia nu bat azi drumurile!

— Herr Soldat[1]! spuse el, amestecînd cuvintele ruseşti cu cele nemţeşti. Dă-l dracului de Knabe!... Bitte[2]!... Sîntem grăbiţi!

Hitleristul se întoarse spre maşină şi începu să strige înfuriat la primar, arătînd cu degetul în direcţia băiatului:

— Partizan!... Vaca!... şi ridică amîndouă mîinile în sus. Bandit! Zwei jungen[3]! Vaca batrin, rapciugos!

---

[1] Domnule soldat (în limba germană în text). (n.t.)
[2] Vă rog (în limba germană în text). (n.t.)
[3] Doi băieţii (în limba germană în text). (n.t.)

În sfîrșit, primarul înțelese despre ce-i vorba. Se vede că soldatul recunoscuse pe unul din băieții care adusese vaca la gară. Așadar, iată ce pasăre rară i-a picat pe neașteptate în mînă! O să scoată de la băiatul ăsta toate informațiile de care are nevoie și o să-l ducă chiar el în oraș, la gestapo.

Primarul sări din mașină, șchiopătînd de piciorul stîng, se apropie de Kolea și-l înșfăcă de ceafă. Kolea se smulse și-l mușcă de mînă atît de tare, încît primarul scoase un strigăt de durere și-i dădu drumul. Dar peste o clipă, legat burduf, Kolea fu urcat în mașină și zvîrlit la picioarele polițailor, care-l priveau batjocoritor.

— Stai tu, pui de cățea! ocăra primarul, amenințîndu-l cu pumnul mușcat. Așteaptă numai puțin! Ai să vezi tu acuși pe dracu'... Împielițatule...

Kolea tăcea. Curelele cu care fusese legat îi intrau în carne. Nu și-ar fi putut închipui niciodată că ar putea să rabde asemenea durere. Înainte, cînd se zgîria puțin la genunchi, alerga acasă să-și ungă zgîrietura cu iod. Și cînd iodul începea să-l usture, țipa ca-n gură de șarpe, căci durerea i se părea insuportabilă. Dar acum răbda. Răbda și tăcea...

Mașina mai merse puțin și se opri. Primarul, pistolarul și polițaii coborîră și începură să cerceteze resturile care mai rămăseseră din camion, încărcătură și soldați; șoferul își aprinse o țigară și se lăsă pe speteaza scaunului. Treaba lui era să conducă mașina. Și-apoi, trebuia să rămînă careva să păzească partizanul ce fusese prins...

...Șoferul fuma și, cu coada ochiului, privea peste umăr spre băiat. Poate că undeva, în Germania, avea și el un băiețaș ca ăsta... Se încrunta, morfolea țigara între buze și ofta.

Pistolarul și polițaii traseră corpurile celor uciși la marginea drumului și le așezară unul lîngă altul. Primarul trecea șontîc-șontîc de la o ladă la alta. Era înciudat nevoie mare! Nimic interesant!

De-ar fi fost cel puțin niscai conserve! Cînd colo, ce să vezi, nişte grenade! Dracu' să le ia de grenade! Doar nu poți să faci supă din ele...

Cu toată durerea ascuțită pe care o simțea, Kolea să săltă un pic şi se lăsă pe speteaza scaunului. De aici vedea bine şi maşina distrusă, şi tufişul în care se ascunsese Vitea. „Ce mai aşteaptă? se gîndea amărît Kolea. De-ar arunca odată grenadele! N-ar scăpa unul! Îi e frică să nu mă nimerească pe mine!..."

Ar fi vrut să strige: „Vitea, aruncă!", dar se temea: dacă Vitea se fîstîceşte şi comite vreo greşeală, vor muri amîndoi!

Poate că Vitea are totuşi dreptate. De ce să rişte? Nici n-are dreptul s-o facă. Cine o să se întoarcă înapoi, la partizani, să-i raporteze lui Kolesnik tot ce s-a întîmplat? Dacă Kolesnik o să afle că i s-a întîmplat o nenorocire, o să trimită alt partizan. Dar tata n-o să-l mai vadă niciodată pe Kolea al lui...

O explozie puternică răsună aproape de el. Țipînd, polițaii se trîntiră la pămînt. Pistolarul şi primarul fugiră care încotro. Şoferul, speriat de moarte, apucă volanul şi, fără să-şi dea seama ce face, începu să meargă înapoi. Lucrul acesta îl salvă de cea de-a doua explozie, care omorî pistolarul ce fugise spre tufiş.

Kolea făcu un efort şi, adunîndu-şi toate puterile, se răsturnă peste bordul maşinii, căzînd la pămînt. Se zbătea neputincios, străduindu-se să-şi dezlege curelele.

Şoferul bombănea şi înjura de mama focului Deodată primarul se apropie în fugă de maşină. Cu o singură mişcare îl zvîrli pe Kolea pe bancheta din spate, sări în cabină, lîngă şofer, trînti portiera, şi maşina, virînd brusc, porni în goană spre sat.

Primarul înjură tot drumul. Nu putea să înțeleagă ce s-a petrecut. De unde căzuseră grena-

dele ? Şoferul, care nu ştia nici un cuvînt rusesc, se străduia să-i explice. Văzuse el ceva...

„Ei, aţi încasat-o, n-aveţi de ce vă plînge !" se gîndea Kolea, mulţumit că fusese răzbunat. De fapt se pregătise pentru tot ce poate fi mai rău, dar era fericit că nu se înşelase în privinţa lui Vitea. Nu degeaba se spune că numai în împrejurări grele se verifică adevărata prietenie !

VITEA ACȚIONEAZĂ

Vitea intră în desișul tufișurilor și se piti într-o groapă nu prea adîncă. Deasupra lui foșneau încetișor ramurile aproape golașe. Fiecare rafală de vînt desprindea și ultimele frunze, care cădeau pe gîtul și pe mîinile băiatului. Frunzele astea voiau parcă să-l acopere, să-l ferească de primejdii...

Sprijinit în coate, Vitea urmărea cu încordare automobilul care gonea repede în întîmpinarea lui Kolea. „De ce n-o fi rămas cu mine?" se gîndi deznădăjduit Vitea. „Ar fi trebuit să ne ascundem amîndoi!" Tare ar fi vrut să iasă din adăpost și să-l cheme înapoi pe Kolea, dar era prea tîrziu: mașina frînă chiar lîngă băiat.

Tot ce-a urmat a fost îngrozitor. Lovitura puternică a soldatului care l-a doborît pe Kolea, lupta scurtă și inegală între Kolea și bărbatul acela gras și șchiop, toate astea l-au impresionat teribil pe Vitea. Neștiind ce să facă, începu să se agite pe loc. El, care de obicei era atît de nehotărît, acum voia să se năpustească în ajutorul prietenului. În același timp însă, Vitea își dădea seama că un singur pas greșit îi poate pierde pe amîndoi. Trebuia să găsească o soluție! Chiar și pentru un luptător încercat, cu experiență, ar fi fost greu să rezolve această problemă. Darămite Vitea, care se vedea nevoit să ia o hotărîre atît de plină de răspundere, prima hotărîre mare din viața lui, fără ajutorul nimănui...

El asculta întotdeauna supus de acela care îl conducea. Lucrul acesta îl scutea de răspundere pentru faptele sale. Din copilărie fusese crescut în

acest spirit. Tatăl lui murise cînd Vitea nu împlinise încă trei ani, iar mamă-sa își luase asupra ei toate grijile și nu-i dădea voie să bată măcar un cui în perete. Avea și slujbă, ducea singură treburile gospodăriei și îngrijea de băiat. „Învață, fiule — spunea ea. Asta este munca pe care trebuie s-o faci. Să înveți!"

Vitea urmărea cu înfrigurare pe soldatul neamț. Înalt, cu automatul atîrnat de gît, mergea furios, arătînd ceva grăsanului aceluia șchiop, în haină neagră. Cînd se apropiară mai mult, grăsanul făcu un semn către polițai și amîndoi începură să cerceteze camionul cu multă atenție.

Vitea reuși să-și numere inamicii: trei polițai, soldatul și nenea acela în haină neagră, în total cinci; cu șoferul care rămăsese în mașină, șase... Destul de mulți! Și toți înarmați pînă-n dinți!

Vitea se tîrî printre tufișuri. Vedea cum polițaiul cară lăzile, iar pe cei uciși îi pune unul lîngă altul, la marginea drumului. Din întîmplare, mîna lui atinse desaga, de care uitase cu desăvîrșire. Sub pînza subțire simți „călimările". Și deodată îl fulgeră un gînd. Ce-ar fi să ia o grenadă și s-o arunce în oamenii aceștia vii!... Ar fi groaznic!... Privi în stînga și, la marginea mașinii, zări fața lui Kolea. Vitea simți o împunsătură în inimă. „Numai de nu l-ar omorî!"

Scoase din desagă o grenadă, o ținu nehotărît în mînă, apoi trase de căpăcel cu înfrigurare. Grenada începu să fîsîie și, fără să-și dea seama ce face, dorind doar să scape de ea, o zvîrli din toate puterile în drum, iar el se aruncă cu fața în jos în iarbă și închise ochii ca să nu vadă nimic.

Explozia zgudui pămîntul. Răsunară țipete. Vitea auzi strigătele, dar îi era atît de teamă, încît nu îndrăzni să ridice capul și să se uite. Rămase culcat cu fața în jos. Un minut? Poate și mai mult... Nu-și dădea seama... În sfîrșit se hotărî și deschise ochii. Deasupra lui, atingîndu-i aproape obrazul, atîrna o frunză mare, galbenă, cu vinișoare sub-

ţiri, iar pe frunză se tîra încetişor o furnică neagră. Vitea privi spre drum. Poliţaii zăceau nemişcaţi acolo unde îi surprinsese explozia. Iar hitleristul şi grăsanul cel şchiop se agitau de colo pînă colo, neştiind unde să se ascundă. Deodată pistolarul se năpusti spre tufăriş.

Cea de-a doua grenadă, mîinile o înşfăcară singure... Peste o clipă, ea zbură la picioarele hitleristului. Explozia îl asurzi pe Vitea. Deasupra capului, retezînd ramurile, şuierară schijele. Cînd îşi scoase din nou capul din adăpost, pe drum rămăsese numai grăsanul, care alerga înnebunit spre maşină.

Dar ce se intîmplă acolo ?... Grăsanul se apleacă şi-l înşfacă pe Kolea ! Îl aruncă în maşină !... Maşina virează .. Vitea fu cît pe-aci să arunce şi cea de-a treia grenadă, dar se stăpîni. O luă la fugă cît îl ţinură picioarele şi se năpusti asupra hitleristului care zăcea în apropiere, ca să-i ia automatul. Dar era prea tîrziu. Maşina porni spre sat cu o viteză uluitoare, ducîndu-l într-acolo pe Kolea.

De-abia acum pe Vitea îl apucă într-adevăr frica. Se întoarse şi începu să fugă înapoi spre pădure... Să ajungă cît mai repede la Kolesnik şi să-i povestească tot. Picioarele îl duceau tot mai departe de locul acela înfricoşător.

Cînd în depărtare se zări pădurea îngălbenită de toamnă, îşi dădu seama că poate să se odihnească puţin şi se aşeză pe marginea drumului. Desaga cu pîine şi grenade rămăsese acolo, în tufiş. Simţind că i-e foame, îşi aminti de ea.

Vitea era chinuit de îndoieli... Chiar dacă va ajunge pînă la Kolesnik, ce se va întîmpla oare ? Kolesnik va trimite cu siguranţă un grup de partizani în ajutorul lui Kolea, dar pînă cînd vor ajunge la el, Kolea va fi, cu siguranţă, omorît. Pesemne că au mare nevoie de el, dacă şi în panica pricinuită de explozie nenea acela gras nu l-a uitat...

Vitea privea cîmpiile largi, pălite de bruma toamnei... Îşi dădea seama că nu trebuie să se întoarcă în tabără. Trebuie să încerce totul spre a-şi ajuta prietenul.

Se aplecă, luă automatul de jos, şi-l puse pe umăr şi porni. Încă nu ştia ce are de făcut. Să pătrundă în sat şi să afle unde e ţinut Kolea? Să se pitească şi să aştepte pînă-l vor duce la execuţie, şi atunci să tragă în santinele? Planurile lui Vitea erau copilăreşti: în adîncul sufletului, şi el îşi dădea seama de lucrul acesta.

La o cotitură a drumului, cînd pînă la camionul distrus rămăseseră mai puţin de două sute de metri, Vitea se azvîrli în şanţul din marginea drumului. Dinspre sat se întorcea în goană maşina care de-abia plecase. De data asta nu mai era singură. În urma ei venea încă una, ticsită de poliţai.

Maşinile se opriră la o distanţă respectabilă de tufişuri; poliţaii se desfăşurară în lanţ şi, trăgînd din automate, începură să le înconjoare... Primarul cel şchiop, ieşind din turism, le comanda, dar de astă dată se ţinea ceva mai la o parte...

Furişîndu-se, unul dintre poliţai aruncă în tufişuri o grenadă, şi la scurt interval, încă una... Apoi, sărind cu toţii în picioare, se năpustiră unul după altul, luînd cu asalt tufişurile şi rupîndu-le ramurile.

Vitea văzu cum poliţaiul care aruncase grenadele ieşi din tufişuri, fluturînd desaga lui în mînă. Primarul o luă şi-i scutură conţinutul pe jos. Apoi scoase binoclul şi începu să cerceteze cu atenţie împrejurimile.

Vitea se piti în şanţ. Dacă poliţaii se vor îndrepta spre pădure, îl vor descoperi numaidecît. Pentru orice eventualitate controlă automatul. Da, avea destule gloanţe: se va apăra... Totuşi ce fac poliţaii acolo? Vitea se săltă puţin, privi spre drum şi-i văzu cum încarcă lăzile în maşină. Morţii nu mai erau acolo. Pesemne că îi puseseră în maşină. Băiatul se culcă din nou în şanţ, punînd automatul în faţa lui. Era hotărît să tragă de îndată ce poliţaii se vor apropia de el.

Timpul se scurgea chinuitor de încet. În sfîrşit auzi huruitul surd al motorului. Încotro va porni oare maşina? Spre el? Nu, zgomotul se îndepărta.

Vitea ar fi vrut să vadă ce se petrece pe drum, dar de data asta se stăpîni. Mai stătu culcat un timp, şi pe urmă se ridică.

Scoase un suspin de uşurare. Una după alta, maşinile se îndepărtau, iar în urma lor mergeau poliţaii, în front. Pe marginea drumului, cu roţile în sus, rămăsese doar caroseria turtită a camionului şi resturile lăzilor sfărîmate.

Vitea aşteptă pînă cînd poliţaii se îndepărtară şi se apropie tiptil de locul unde primarul scuturase desaga lui. Grenadele nu mai erau acolo. În praf se zăreau doar bucăţile de pîine. Ce fericire!

Nisipul îi trosnea în dinţi, dar Vitea mînca lacom; tare îi mai era foame; parcă niciodată nu-l încercase o foame atît de straşnică.

Amurgea... Nori grei, întunecaţi se lăsau tot mai jos deasupra cîmpiei. Vitea simţi cum i se prelingeau pe faţă picături reci de ploaie. Îşi ridică gulerul hainei şi o încheie mai bine. După ce mîncă pîinea, se simţi mai în putere spre a porni din nou... Încotro s-o ia? Ar fi vrut să se apropie cît mai mult de sat. „E cu neputinţă ca acolo — se gîndea el — să nu dau de oameni buni. Trebuie să ascund automatul undeva, să ajung pînă la prima casă din marginea satului şi să bat la uşă. Actele mele sînt în regulă, aşa că poate mă vor lăsa înăuntru"...

Şi Vitea se hotărî să aştepte pînă se întunecă, apoi să intre în sat. Deodată văzu pe cîmp un băiat îmbrăcat într-o haină vătuită, veche şi ponosită, cu un coşuleţ în mînă. Băiatul se oprea din cînd în cînd, se apleca, scormonea în pămînt, arunca ceva în coş şi pleca mai departe, privind mereu în jos.

Vitea vru să se ascundă, dar se răzgîndi. La urma urmei este înarmat, şi dacă băiatul a fost trimis ca iscoadă, în timp ce se va întoarce în sat, Vitea va putea să fugă şi să ajungă în pădure.

Dar ce-ar fi să intre în vorbă cu el? Lui Vitea i se părea că băiatul îl văzuse şi că doar se preface a căuta ceva. Puse automatul pe fundul şanţului,

îl acoperi cu scînduri şi, ducîndu-şi mîinile pîlnie la gură, strigă :

— Ei !

Băiatul ridică iute capul şi privi în direcţia lui.

— Ei, tu, de colo ! strigă din nou Vitea, şi-i făcu semn cu mîna.

Băiatul, care nu avea mai mult de treisprezece ani, îl văzu şi porni în întîmpinarea lui, dar se apropia cu multă prudenţă. Coşuleţul îl lăsase pe cîmp. Se temea să nu i-l fure. Era palid şi avea ochii albaştri, iar sprîncenele aproape albe. De sub şapcă îi ieşeau şuviţe de păr blond, cîrlionţat. Îl privea pe Vitea cu îndrăzneală şi curiozitate.

— Ce vrei ? întrebă el cînd se apropie.

— Ce sat e ăsta ? îl iscodi Vitea.

— Dar ţie ce sat îţi trebuie ? răspunse băiatul tot cu o întrebare, cercetîndu-l atent şi cu neîncredere : prin locurile astea nu prea găseai băieţi atît de graşi, şi ăsta venise desigur de undeva, de departe...

— Ăsta-i Strijevţî ? întrebă din nou Vitea.

— Chiar Strijevţî. Dar tu ce vrei, la urma urmei ?

— Nu vreau nimic — zise Vitea, dînd din umeri.

— Păi numai pentru atîta lucru m-ai chemat ? întrebă ironic băiatul.

— Pentru atîta...

— Ei, atunci, la bună vedere... şi hai, cară-te !... Eu n-am timp de pierdut — şi dădu să plece.

— Dar tu ce faci aici ? întrebă Vitea.

— Ce, nu vezi ? Culeg ciuperci... — şi zîmbi batjocoritor.

— Aici ? Ce fel de ciuperci ? Ciupercile nu cresc pe cîmp. Fără să-l mai asculte, băiatul se întoarse. Dar Vitea îl opri din nou : Ei, tu, ia stai niţel !...

Însă băiatul nu se opri. Vitea înţelese că a pierdut singura posibilitate de a afla cîte ceva despre soarta lui Kolea şi, în culmea deznădejdii, se hotărî să facă ultima încercare.

— Vino-aici, cînd îți spun ! strigă el, amenințător. Trebuie să stau de vorbă cu tine !

Flăcăul se întoarse. Pesemne că tonul cu care-i vorbise Vitea îl impresionase și băiatul se apropie din nou.

— Tu știi cine sînt eu ? spuse el, apăsat.

— Nu.

— Eu sînt partizan !

Băiatul îl privi cu neîncredere :

— Minți !

— Ba nu mint de loc ! Sînt într-adevăr partizan.

— Da' cu ce poți să-mi dovedești ? întrebă băiatul.

Vitea tăcu descumpănit. Într-adevăr, cum ar putea să-i dovedească ? Doar n-o să-i povestească despre misiunea pentru care pornise la drum ! Deodată, privirea i se opri asupra locului unde, de sub scînduri, se zărea patul automatului.

— Uite ce am eu ! și Vitea ridică automatul deasupra capului. Acum mă crezi ?

Arma îl impresionă la culme pe băiat. Se apropie și mai mult de Vitea, se lăsă în iarbă, continuînd totuși să fie foarte prudent.

— Da', la urma urmei, tu pentru ce ai venit aici ? întrebă el, privindu-l cu bănuială.

— Dacă am venit, înseamnă că am treabă — răspunse Vitea, misterios. Tu mai bine răspunde la întrebarea mea.

— Întrebarea ta ? Nu dau doi bani pe ea ! i-o întoarse flăcăul. Ce, crezi că dacă ai un automat, mă sperii de tine ?

— Adică cum, tu n-ai încredere într-un partizan ? se indignă Vitea.

Flăcăul zîmbi :

— Partizan... Îndrugi la minciuni de-nghează apele ! Nu ești nici un fel de partizan ! Poate că taică-tu o fi primar pe undeva, ia te uită ce gras și umflat ești !

Vitea tăcea. Ce arțăgos mai e și băiatul ăsta ! Va trebui totuși să riște.

— Ia ascultă ! Din satul vostru nu s-a trimis la gară o vacă ? întrebă el, tulburat.

— Ba s-a trimis — murmură băiatul, tresărind.

— Da' pe însoțitorii vacii nu i-au oprit cumva partizanii ?

— Ba i-au oprit...

— Și nu i-au dezbrăcat de haine ?

— Dezbrăcat — confirmă băiatul, cu desăvîrșire nedumerit ; nu mai pricepea nimic. Dar ia spune și tu, ce culoare avea vaca ? Știi ? Nu cumva era roșcată ? întrebă el la rîndul său.

— Nu era de loc roșcată, era albă — zise Vitea. Numai botul îl avea negru, și în frunte o pată.

— Chiar așa-i ! și băiatul sări în picioare. Da' tu de unde știi ?

— Cum să nu știu dacă am dus-o chiar eu !

— Unde ?

— La gară.

Flăcăiașul se uită la Vitea cu o admirație demnă de o faptă atît de curajoasă.

— Dar tu ai văzut băieții care au adus vaca ? întrebă el.

— Nu, pe ei i-au ascuns în tufișuri.

— De ce ?

— Ca să nu ne recunoască după aceea. Cîte nu se pot întîmpla în viață !...

Băiatul se apropie de Vitea.

— Știi tu cine a stat în tufiș ? întrebă el. Habar n-ai ! și, după ce făcu o pauză, se lovi cu degetul în piept : Ei bine, chiar eu ! Pe mine împreună cu Vaska Lomakin, ne-au reținut partizanii.

— Ia te uită ! Dar de la primar ați încasat-o zdravăn ?

— Ehei, și încă cum ! Atîta m-a bătut cu ciomagul, că și acum mi-e tot spatele plin de vînătăi.

— Cum te cheamă ?

— Sioma... Dar pe tine ?

— Spune-mi... Leoșa ! Vitea se hotărîse totuși să nu-și dea în vileag numele adevărat. Ia ascultă, Sioma — zise el, trecînd la ceea ce-l preocupa — tu ai văzut pe cine au adus astăzi în sat ?

— Văzut! „Cîrjă", primarul nostru, a adus cu mașina un băiat așa cam ca noi, dar slab și înrăit al naibii... „Cîrjă" l-a legat de mîini și de picioare și l-a aruncat în beci.

— În care beci?

— Ăla din casa unde stau polițaii. Casa aia mare, cu gratii...

— Tu ai putea să te strecori pînă acolo?

— Da' de unde! Acuma polițaii sînt furioși ca niște cîini turbați! Astăzi, pe drum, cineva era cît pe-aci să-i facă de petrecanie lui „Cîrjă"...

— Grăsanul ăla șchiop este primarul vostru?

— Al nostru... Gordeev!

Vitea își aminti de un oarecare Gordeev cu care trebuia să se răfuiască partizanii; așa îi auzise vorbind între ei pe Ghenadi Andreevici și pe Kolesnik.

— Păcat că n-am știut...

— Și dacă ai fi știut, ce s-ar fi întîmplat?

— Nu și-ar mai fi salvat el pielicica!

Sioma îl privi atent:

— Așadar, tu i-ai...

— Eu.

— Ei, știi că asta-i grozav... Cu automatul?

— Nu, cu grenadele... Și-acum, Sioma, ascultă, trebuie să salvăm un tovarăș!

Sioma dădu din umeri:

— Noi doi n-o să reușim. Cu un singur automat nu poți să pornești împotriva tuturor!

— Dar ei cîți sînt acolo?

— Cine? Polițaii? Să tot fie vreo zece oameni.

— Păi nu-s chiar așa de mulți — oftă Vitea și se gîndi la Ghenadi Andreevici, care trebuia să fie undeva, pe-aici, prin apropiere, împreună cu detașamentul său. Eh, dacă l-ar găsi! Ia ascultă, dar despre partizani n-ai auzit nimic nou? întrebă el.

— Ba da. Am auzit. Azi-noapte se spune că au dat foc morii din Steblovka.

— Steblovka? întrebă Vitea, devenind foarte atent. Acum își amintea bine că, după Steblovka, Ghenadi Andreevici avea de gînd să meargă la

Malinovka, deoarece ţăranii îi înştiinţaseră că acolo se află nişte făină ascunsă într-o groapă.

— De aici şi pînă la Malinovka e departe?

— Nuu! E aproape. Să tot fie vreo şapte kilometri. Uite, o iei într-acolo — şi Sioma arătă cu mîna spre apus. Dar să mergi numai drept înainte, că altfel, în întuneric, ai să te rătăceşti. Mergi pînă dai de un podeţ, iar de acolo, drumul te duce singur...

Vitea se sculă în picioare:

— Bine, am înţeles... Da' tu ce faci aici?

— Eu? Dezgrop cartofii care au mai rămas în pămînt. „Cîrjă" nu ne dă voie să ieşim din sat şi am plecat pe furiş. Că doar n-am să crăp de foame...

Vitea îşi puse automatul pe umăr şi-şi luă rămas bun.

— Ei — zise el — eu am să plec. Poate că odată şi odată o să ne mai întîlnim...

— Mergi drept înainte pînă la podeţ — îi strigă din urmă Sioma. Să nu coteşti nici la dreapta, nici la stînga...

Întunericul devenea tot mai des. În zare desluşea raza palidă a unui reflector plimbîndu-se pe cer. Vitea mergea anevoie prin noroiul cleios, dar grăbea mereu pasul. Voia să ajungă la Malinovka în clipa cînd va ataca grupul lui Ghenadi Andreevici...

CAPITOLUL XXIII

KOLEA, ȚIN-TE BINE!

Șoferul gonea nebunește și Kolea se lovea mereu cu capul de portieră, dar răbda. Primarul înjura de mama focului și-l amenința că-l împușcă îndată ca pe un „cîine blestemat" dacă nu spune pentru ce a fost trimis.

La marginea satului, mașina frînă brusc. Primarul sări jos și intră ca o vijelie într-o casă de cărămidă, fără etaj, de unde ieșiră imediat două namile de polițai, care-l înșfăcară pe Kolea de mîini și de picioare și-l tîrîră în curte. Aici îl zvîrliră pe pămînt și-i dezlegară curelele.

— Hai, scoală! strigă unul din polițai, urîcios și nebărbierit.

Al doilea se căznea să tragă un zăvor ruginit, care încuia o ușă scundă, trainică. Ușa asta era de la beci. Pînă la urmă, zăvorul înțepenit cedă și polițaiul deschise ușa:

— Marș înăuntru!

Kolea se clătină și, fără să vrea, se opri în prag. Din pivnița întunecoasă răzbătea un frig umed.

— Ești surd? Intră odată, cînd ți se spune!

Polițaiul îmbrînci băiatul și acesta, împiedicîndu-se, se rostogoli pe treptele de piatră. Ușa se închise cu zgomot și Kolea se trezi într-o beznă de nepătruns. Ținîndu-se cu mîna de perete, porni de-a lungul lui. Într-un colț, se lovi cu genunchii de un pat de lemn. Pipăi patul și se așeză încetișor pe el. Îl cuprinse frica. I se păru că aproape de tot aude pe cineva răsuflînd greu.

— E cineva aici? întrebă el.

Nu-i răspunse nimeni. Kolea mai ascultă o vreme, cu respirația oprită. Nu. I se păruse. Era singur în pivniță. Sus, deasupra capului, se auzea bocănit de cizme. Treptat, băiatul începu să se liniştească. Se întinse pe patul tare, şi asta i se păru cea mai mare fericire. Nu-i păsa că stă în întuneric, închis în beci. Era atît de istovit, că nu mai dorea decît să doarmă...

Şi adormi într-o clipă... Visă că se juca în curte, acasă, cu nişte porumbei ce se roteau în zarea albastră, plină de soare. Deodată de pe acoperiş sări tata. Kolea alergă pe cărare spre el: „Tată! Tată!" Şi tata îl cuprinse în brațe...

...Cineva îl scutura de umăr:

— Hei! Scoală!

Kolea deschise ochii. Fusese numai un vis...

Ținînd în mîna stîngă un felinar cu geamurile murdare, o namilă de polițai îl trăgea cu brutalitate jos din pat:

— La interogatoriu!

Era noapte tîrziu. Afară bătea un vînt rece şi ploua. Scoțînd băiatul din pivniță, polițaiul îi porunci să stea pe loc, iar el bombănea înfuriat, căci lacătul nu se încuia bine. De ce trebuia să zăvorască un beci gol, unde nu era nimeni, nici el nu pricepea, dar aşa era regula.

Kolea privi repede în jur, să vadă dacă poate fugi. La poartă se desluşea silueta unei santinele care patrula.

Ferestrele casei erau bine astupate, dar prin crăpături se zărea totuşi lumină. Înăuntru se auzeau voci surde. „Ce-o să facă oare cu mine?" se gîndi Kolea şi, amintindu-şi de chipul furios al primarului, se pregăti pentru tot ce putea fi mai rău.

— Nene, unde mă duci? întrebă el.

— Las' c-ai să vezi tu! bombăni polițaiul. Hai după mine!

Urcară nişte trepte şi intrară într-o tindă întunecoasă. Polițaiul împinse uşa şi o lumină puternică îl orbi pe Kolea. Camera nu era prea mare. Într-un

colț, la masă, ședea omul care-l prinsese: primarul cel șchiop.

Cu pleoapa stîngă lăsată puțin, se uita batjocoritor la băiat:

— Ia vin-aici, pui de cățea! Să mă uit și eu nițel la tine!

Kolea înaintă, oprindu-se în mijlocul încăperii. Polițaiul rămase la ușă.

— Domnule primar, ce-mi porunciți să fac? întrebă el.

— Du-te și adu-mi-l pe polițaiul de serviciu. Să ia cureaua și să aștepte la ușă. Cînd o să am nevoie de el, o să-l chem — zise Gordeev și, întorcîndu-se spre Kolea: Vrei să-l chem? Dacă nu, vorbește...

— Nu, nu vreau! bolborosi înspăimîntat Kolea.

— Atunci să spui cine te-a trimis la gară!

— La care gară?

Gordeev sări în picioare:

— Cum la care gară?! Faci pe nebunu'? Ți-arăt eu ție, mucosule! Vorbește! Hai!

Kolea începu să urle cît îl ținea gura:

— N-am fost eu la gară, nene!

Gordeev se apropie de el și-l înșfăcă de guler:

— Minți! Tu ai fost! Te-a recunoscut soldatul! Dar ia spune: cine a aruncat grenadele din tufiș? Ai?

— Nu știu!

— Nu știi? Las' c-o să știi tu acușica... — și primarul îi dădu un pumn zdravăn după ceafă, încît Kolea se rostogoli pînă în colțul camerei. Și asta așa, știi, pentru început! Primarul se întoarse, întredeschise ușa care dădea în odaia vecină și strigă: Haritonov!

— Aici, domnule primar! Glasul răgușit, de om bătrîn, care răsună dincolo de ușă i se păru lui Kolea foarte cunoscut.

— Cureaua-i la tine?

— Da.

— Moaie-o în terebentină! Acuși o să ai de lucru cu ea.

— Am înţeles.

Gordeev se întoarse spre Kolea :

— Ai auzit ? Acuşica începi tu să vorbeşti... Şi-ai să spui tot, drăguţule ! Pui de năpîrcă ! Deodată se aşeză în genunchi lîngă Kolea şi începu să-i zîmbească cu blîndeţe : Haide, lasă, scoală-te, te-am speriat numai aşa, ca să glumesc ! Pe-aici, băiatule, umblă fel de fel de lume, aşa că te-am speriat înadins. Scoală-te şi să nu-ţi fie frică de mine, nu-ţi fac nimic ! Deschise din nou uşa şi strigă : Haritonov !

— Aici sînt, domnule staroste !

— Dă o fugă pînă la gospodina mea şi spune-i că i-am poruncit să-mi trimită o găină friptă şi nişte castraveţi muraţi... Şi nu uita de pîine !

— Am înţeles — răspunse supus glasul care i se păruse lui Kolea atît de cunoscut. În fundul coridorului se auzi trîntindu-se cu putere uşa de la intrare.

— Ei, vezi, asta-i — se hlizi primarul, şi faţa lui mare şi roşie se lăţi toată într-un zîmbet mieros. Acum nimeni n-o să audă ce vorbim noi doi. Vino aici lîngă mine, puiule, să stăm niţel de vorbă ! Kolea se sculă şi se aşeză pe scaun. Primarul se uita la el pe sub sprîncenele stufoase, străduindu-se să-l privească cît mai blînd şi înţelegător. Da — reîncepu el, după o tăcere mai îndelungată — mulţi copii ca tine umblă acum pe drumuri, fără nici un rost... Război ! Cei mari se bat, iar copiii se prăpădesc de pomană... Şi eu am un băiat ca tine. Îl cheamă Vovka... Dar tu încotro te duceai ?

— La Belgorod — zise Kolea, sughiţînd.

De fapt nu se prefăcea, pentru că Gordeev îl lovise atît de tare, încît băiatul se izbise cu umărul de perete şi-l durea.

— Aşa — făcu tărăgănat Gordeev. Da' pe cine ai tu acolo ?

— O mătuşă...

— Da' părinţii tăi unde sînt ?

— Tata-i mort şi pe mama au dus-o cu sila în Germania.

— N-au dus-o cu sila — îl corectă Gordeev — au trimis-o la muncă... Înțelegi ?

Kolea sughiță din nou și încuviință din cap.

— Cîți ani ai ? întrebă Gordeev.

— Treisprezece.

— Și cum te cheamă ?

— Stepanov Kostea.

Gordeev se uită în actele lui Kolea, străduindu-se să compare răspunsurile lui cu cele scrise acolo.

— Pentru tine ar fi fost mai nimerit să te joci de-a hoții și vardiștii, mă Kostea, și cînd colo, uite în ce dandana ai intrat ! Afurisită treabă ! Ce-o să mă fac cu tine, zău că nu știu... Lovi cu degetele lui scurte în marginea mesei, mîrîi ceva și deodată, încruntîndu-se, zise cu răutate : Și pe tovarășul tău l-am prins !

— Care tovarăș ? întrebă Kolea, ridicînd capul și simțind că i se strînge inima.

— Pe ăla care a aruncat grenadele din tufișuri... L-am prins, derbedeul !

— Nu-l cunosc — glăsui Kolea.

Gordeev zîmbi :

— Ei, dacă nu-l cunoști, ai să-l cunoști acuma ! Dacă vrei, am să-l chem aici. El o să recunoască tot... Mi-a povestit și despre tine... Știu tot, conspiratorule ! Scoase o țigară și o aprinse. Vorbește mai bine de bună voie ! N-o să pățești nimic... Dimineața o să-ți dau drumul. Ei, hai odată, nu te încăpățîna !

— Nu știu nimic, nene — spuse încet Kolea, privind undeva, pe sub masă.

— Nu știi ? Și în glasul lui Gordeev răsună din nou amenințarea : Gîndește-te bine, Kostea, gîndește-te !

Kolea tresări. Primarul îi spusese Kostea. Prin urmare, minte că Vitea a fost prins și că a recunoscut tot. Primarul nu știe nimic. Se crede viclean și vrea să-l prindă în cursă.

Ridică fruntea și, privind fața încordată a lui Gordeev, rosti străduindu-se să pară cît mai sincer :

— Să mă lovească trăsnetul, dacă mint! Mergeam singur pe drum.

Gordeev se ridică înfuriat şi zbieră cu glas sălbatic:

— Haritonov!

Ca din pămînt apăru un bătrîn cu mustăţi roşcate. Kolea îl recunoscu imediat. Era bătrînul la care se dusese în pădure, ca să intre în legătură cu Ghenadi Andreevici. Bătrînul îl privea posomorît, de parcă l-ar fi văzut pentru întîia oară. În mîini ţinea o curea.

— Arde-l! Snopeşte-l în bătăi pe afurisitul ăsta! Du-l dincolo!

Haritonov îl înşfăcă pe Kolea de umăr.

— Hai, nu mai sta! se răsti el; în prag se întoarse: Cîte să-i trag?

— Cincisprezece.

Haritonov îl privi pe Kolea cu un ochi de cunoscător şi clătină din cap.

— N-o să reziste, Serafim Timofeevici. Îşi dă duhul. Mai mult de opt, nu merge... Aşa scrie şi la regulament.

— Bine! Da' tu să nu-mi scoţi mie ochii cu regulamentul! Dac-o să crape, să-i fie de bine! N-are decît...

Haritonov îl scoase pe Kolea în curte şi se îndreptă cu el spre o căsuţă de lîngă gard. De bună seamă că această căsuţă care odinioară servise drept baie poliţaii o transformaseră în cameră de tortură.

Cînd ajunseră lîngă uşă, Haritonov privi grijuliu în jur şi şopti:

— Uite ce e, mă băiete, de bătut, eu n-am să te bat, dar tu să ţipi cît poţi de tare! Auzi? Cît mai tare! Să te-audă şi starostele...

Deodată, în apropiere, chiar din dosul gardului, răsunară nişte împuşcături. Una, două!... Şi-apoi, lîngă el, a treia...

— Ce-i asta? şi Haritonov se opri. Nu cumva ne-atacă? Culcă-te, culcă-te repede, că acuşi te-a-

tinge un glonț! Și se zvîrli lîngă peretele magaziei, trăgîndu-l și pe Kolea după el.

Pe poartă intră în goană un om, îndreptîndu-se spre casă.

— Alarmă! strigă el cu glas sugrumat. Alarmă! Partizanii! Mai repede! Uite-i, au și ajuns!

Polițaiul, care reușise să se urce în pridvor, se întoarse și trase.

Kolea se zbătea, străduindu-se să scape din mîinile lui Haritonov, dar acesta îl îndesă și mai tare lîngă peretele de bîrne.

— Stai liniștit, mă prostule! se stropși el. Vrei să mori degeaba? Stai să mă duc eu întîi, că altfel ne omoară chiar ai noștri!

Dar Kolea izbuti totuși să se smulgă din mîinile care îl țineau cu putere și se repezi spre poartă. Pe la urechi îi șuierau gloanțele.

— Kolea! îl strigă cineva de după un copac.

Kolea ar fi recunoscut glasul dintr-o mie:

— Fedea, Fedenka!

— Culcă-te mai repede! strigă Kulikov.

În urma lui, cineva fugea în goană. Kolea îl văzu pe Haritonov, care mergea încet, cu cizmele lui grele, respirînd anevoie, hîrîit. Kulikov ridică arma.

— Nu trage! strigă Haritonov. Sînt de-ai voștri! Du-mă la comandant!

Din fundul curții, cineva trase.

— Cine stă în casa asta? Polițaii? întrebă Kulikov.

— Chiar ei — răspunse Haritonov.

— Și primarul?

— Gordeev?... Și el tot aici este.

Se trăgea din toate părțile. Kulikov alergă spre partizanii care înconjurau casa într-un cerc din ce în ce mai strîns. De undeva răsună apoi glasul lui sonor: „Predă-te!" Și iarăși împușcături. O grenadă care explodă bubui surd și din nou răpăiră rafale scurte de automat. Cineva striga cu glas deznădăjduit. Pe urmă totul se cufundă în tăcere.

Kolea și Haritonov ieșiră în drum și o porniră spre locul unde se zărea prin întuneric un punct

mişcător. Pe măsură ce se apropiau, punctul devenea tot mai mare: văzură o căruţă încărcată, caii, iar lîngă cai, pe Egorov.

— Egorov! strigă Kolea.

Bătrînul artilerist se întoarse:

— Cine e?

— Eu, Kolea.

— Kolea! Chiar tu! exclamă Egorov. Viu?

— Viu şi nevătămat!

— Lui Vitka să-i mulţumeşti, că el ne-a găsit! şi umflîndu-şi plămînii cu aer, Egorov strigă: Viteaaa!

— Dar unde-i Ghenadi Andreevici? întrebă Kolea. Am adus aici pe cineva care vrea să vorbească cu el.

— E în sat. Conduce operaţia.

Partizanii rămaşi de rezervă pentru pază îi înconjurară imediat şi-i potopiră cu întrebări. Lui Haritonov toţi îi arătau încredere, dar puseră o santinelă de teamă să nu fugă pînă la venirea lui Ghenadi Andreevici.

Îmbrîncind oamenii, apăru şi Vitea. Se vedea că alergase. Abia mai răsufla, şi automatul greu, de captură, îi apăsa umărul. Se repezi spre Kolea şi-l îmbrăţişă:

— Te-am salvat! E grozav, nu? Eu l-am găsit pe Ghenadi Andreevici! Cînd i-am spus că eşti în pericol şi că trebuie să se grăbească, a pornit îndată încoace, iar eu după el — turui Vitea pe nerăsuflate.

Era foarte fericit că totul se sfîrşise cu bine şi că el, Vitea, nu-şi pierduse cumpătul şi procedase aşa cum trebuie.

— Îţi mulţumesc, Vitka! spuse simplu Kolea.

Era atît de obosit, încît nu se mai putea gîndi la nimic. Egorov băgă de seamă şi îi propuse lui Kolea să se urce în căruţă. Ca să-i fie mai comod, mută sacii cu făină şi îi acoperi cu o foaie de cort. Culcuşul era bun şi moale. Egorov îl înveli cu mantaua lui şi băiatul adormi. Somn greu, fără vise... i se părea că, aşa dormind, căruţa îl duce departe...

Kolea se trezi orbit de lumina soarelui, care-şi făcea loc printre nori. Se săltă din culcuşul lui şi dădu la o parte mantaua cu care era acoperit. Căruţa se afla în mijlocul unei curţi. Caii, deshămaţi, rumegau fînul aşezat în grămezi, lîngă un gard vechi de scînduri. Tot aici era şi Egorov, care îşi cosea mîneca ruptă a bluzei.

— Unde sîntem, Egorov ? întrebă Kolea.

— La Strijevţî.

— Zău ?! Mie mi s-a părut c-am mers mereu cu căruţa. Cît să fie ceasul ?

Egorov se uită pe cer, spre norul în spatele căruia se ascunsese soarele.

— Aproape opt. Ei, ia spune, ai luptat pe cinste, care va să zică ? întrebă el.

— Am luptat — făcu vesel Kolea.

— Şi te-ai săturat ?

— Pe dracu' ! Acum aş putea s-o iau de la capăt ! Dar ce căutăm noi la Strijevţî ?

— Ghenadi Andreevici a hotărît să înnoptăm aici. Oamenii erau din cale-afară de obosiţi.

— Poliţaii unde sînt ? Dar afurisitul de primar ?

Egorov rîse pe sub mustăţi :

— Toţi poliţaii tăi, împreună cu primarul lor, sînt de mult în iad şi acum îşi completează formularele de anchetă.

— I-au împuşcat ?

— N-a scăpat nici unul. Numai bătrînul tău e teafăr. S-a stabilit că e prieten cu Ghenadi Andreevici.

— Dar noi am avut pierderi ?

— Doi răniţi, însă uşor.

— Şi Vitka unde-i ?

— Unde să fie — răspunse alene Egorov — pesemne că-şi sporeşte pe undeva caloriile. O fi slăbit, sărăcuţul de el, din pricina încercărilor prin care a trecut.

Kolea sări jos din căruţă. Somnul în aer liber îi împrospătase puterile. Mîinile şi picioarele nu-l mai dureau ; doar umărul îl mai supăra niţel.

— Încotro ? întrebă Egorov.

— Mă duc să-l caut pe Vitea.

Kolea ieşi pe poartă, şi de cealaltă parte a uliţe! văzu ruinele casei de cărămidă unde petrecuse atîtea ceasuri chinuitoare. Toţi partizanii erau adunaţi acolo. Văzîndu-l pe Kolea, Fedea se apropie de el şi-l bătu pe umăr. Kolea se schimonosi de durere.

— Ce-i cu tine, eşti rănit? întrebă Fedea.

— Nu, n-am nimic, m-am lovit niţel.

Din curtea vecină, Vitea se repezi în întîmpinarea lui. Dar unde era oare băiatul acela greoi şi timid de pînă acum? În douăzeci şi patru de ore, Vitea se schimbase atît de mult, că părea altul. Devenise mai vioi şi în toate mişcările lui se simţea încrederea. Numai pofta de mîncare rămăsese aceeaşi... Vitea ţinea în mînă o bucată mare de pîine.

— Kolea! Te cheamă Ghenadi Andreevici — strigă el.

Ghenadi Andreevici îi aştepta într-una din izbele din apropiere. Cînd intrară, îl văzură stînd la o masă veche, care se albise de atîta frecat cu peria. În mînă ţinea o hîrtie, pe care se străduia s-o citească la lumina slabă ce intra pe fereastra cu geamurile sparte. Tot aici îl găsiră şi pe Haritonov. După felul cum trăgea liniştit din ţigara răsucită din tutun de casă, Kolea înţelese că bătrînul nu minţea: era într-adevăr unul de-ai lor.

Văzîndu-l pe Kolea, Haritonov îi făcu semn:

— Ei, orice s-ar zice, ai avut noroc! Nu ţi-a fost ţie dat să guşti din plăcerile băii!

— Am avut, într-adevăr — zîmbi Kolea.

— Stai jos şi povesteşte tot ce s-a întîmplat — îl întîmpină Ghenadi Andreevici.

Kolea relată amănunţit toate evenimentele petrecute în ajun.

— Da, mare greşeală ai făcut că nu te-ai ascuns şi tu! Ar fi trebuit să te piteşti în tufiş împreună cu Vitea — spuse Ghenadi Andreevici. În cel mai rău caz aţi fi omorît şi şoferul.

— Dar nici prin cap nu mi-a trecut că pistolarul acela o să mă înşface şi o să mă ducă cu ei! oftă Kolea.

Ghenadi Andreevici se sculă şi începu să se plimbe prin odaie:

— În viaţă, multe se întîmplă. Chiar şi lucrurile cele mai neaşteptate. Dar, cum s-ar zice, bine că s-a sfîrşit cu bine! Bine că s-au ales poliţaii cu cîte un coşciug. Ghenadi Andreevici tăcu, privind copiii. Ei, acum o să vă întoarceţi cu noi în tabără.

Kolea se uită la Vitea, încreţindu-şi fruntea.

— Păi, dacă nu mai sînt poliţai — rosti el — n-are cine să ne mai prindă şi am putea merge mai departe. Ce zici, Vitea?

Această întrebare era un lucru cu totul nou în relaţiile dintre cei doi băieţi. Înainte, lui Kolea nici prin gînd nu i-ar fi trecut să-i ceară sfatul, şi Vitea aprecie acest lucru.

— Să mergem mai departe — spuse el.

Ghenadi Andreevici îşi dădea seama cît de primejdios este ca băieţii să-şi continue drumul, dacă de la primii paşi pe care i-au făcut singuri au nimerit într-o poveste atît de încurcată.

Stătu mult de vorbă cu ei, sfătuindu-i să acţioneze cu multă prudenţă şi chibzuială. Dar Stremeannoi era hotărît ca a doua zi dimineaţă, după ce băieţii vor fi odihniţi, să-i trimită înapoi în tabără.

În vreme ce o parte din partizani efectuase acţiuni de cercetare în satele vecine, ceilalţi îşi petrecură restul zilei şi noaptea în inima pădurii. În timpul acesta, Kolea şi Vitea se odihniră şi dormiră pe săturate. Cînd se crăpă de ziuă, Kolea îl scutură pe Vitea, care dormea în căruţă, ca să-l trezească.

— Scoală odată! Hai mai repede!

— Ce s-a întîmplat? întrebă speriat Vitea, holbîndu-şi ochii cîrpiţi de somn, de sub scurta îmblănită cu care se învelise; căldura îi muiase oasele şi nu-i mai venea să se scoale.

— Hai să plecăm! şopti Kolea. Dacă Ghenadi Andreevici ne găseşte, nu ne mai dă drumul!

Vitea oftă și coborî din căruță.

...Și băieții porniră din nou la drum, legănîndu-și în spinare desagii cu pîine... Cînd să iasă din sat, îl întîlniră pe Sioma, care, plin de bucurie, sări în întîmpinarea lor.

— Luați-mă și pe mine! se rugă el.

— Nu se poate — zise Kolea. Noi avem o misiune militară. Și, apropiindu-se de Sioma, îi șopti la ureche: Din clipa asta, uiți cine sîntem și uiți că ne-ai văzut! Ai înțeles?

— Am înțeles — repetă întristat Sioma.

După plecarea băieților, Ghenadi Andreevici își conduse grupul spre tabără. Nici copiii, nici el nu știau că asta le-a fost ultima întîlnire...

CAPITOLUL XXIV

PRIETEN SAU DUŞMAN ?

Reprezentantul „Todt"-ului — Schwartzkopf — se înţelesese cu şeful gestapoului ca toţi prizonierii şi localnicii mobilizaţi la fortificaţii să fie evacuaţi departe, în spatele frontului, sau omorîţi imediat după terminarea lucrărilor. Secretul fortificaţiilor trebuia păstrat cu orice preţ.

Meyer venise de cîteva ori acolo, privind cum se săpau fundaţiile, tranşeele, cum se instalau carcasele de oţel, cum se montau cupolele blindate şi cum fiecare din aceste construcţii se acoperea cu un strat gros de ciment.

Şeful gestapoului se străduia tot timpul ca Blinov să rămînă pe planul doi. Dar din clipa cînd autorităţile orăşeneşti trimiseră la construcţii ultimul lot de mobilizaţi se părea că Blinov îşi pierduse orice interes faţă de aceste fortificaţii.

Lui Meyer i se raportase că Blinov venise o singură dată la construcţii. Primarul cercetase toate obiectivele, comparînd cu multă atenţie amplasarea lor cu cea de pe harta pe care o ţinea în mînă. Lucrul acesta îi displăcu foarte mult lui Meyer. La urma urmei, acest Blinov îşi vîră nasul acolo unde nu-i fierbe oala. În aceeaşi seară, întîlnindu-se cu Meyer, Blinov i-a spus că vizitase cazematele construite, demonstrîndu-i chiar că unele — cazematele 11 şi 14 — nu sînt bine amplasate, deoarece se stingheresc una pe alta, limitează sectorul de tragere şi, în acelaşi timp, creează în faţa lor un spaţiu mort, unde inamicul va putea concentra forţe.

Această greşeală trebuie neapărat îndreptată, şi pentru asta este nevoie să se construiască în spa-

tele lor, pe un dîmb, încă o cazemată care să acopere cu foc tot terenul dintre ele. Era pur şi simplu de neînţeles cum un primar se pricepea atît de bine la fortificaţiile militare. Meyer fu nevoit să-l cheme imediat la telefon pe reprezentantul „Todt"ului, care întocmise proiectul raionului fortificat. I se răspunse că maiorul Werner pleacă în aceeaşi clipă spre el. Acelaşi Werner, care, cu cîteva luni înainte, fusese rănit pe cînd mergea cu maşina. Bănuiala căzuse asupra Katerinei Ohotnikova, şi femeia fusese spînzurată.

Werner se însănătoşise şi ieşise din spital. Cunoştea bine împrejurimile şi putea să conducă lucrările în locul lui Schwartzkopf.

De-abia acum se hotărî Meyer să ia legătura cu Iurenev. Răspunsul primit din partea acestuia fu cît se poate de neaşteptat. Iurenev îi făgăduia să-i dea în scurtă vreme informaţii foarte importante. Dar ce anume informaţii, nu-i spunea în raport. Acest lucru îl alarmă şi mai mult pe Meyer. Chiar a doua zi dimineaţă porni spre lagăr pentru a se întîlni cu agentul său.

La drept vorbind însă, lui Iurenev nu-i mergeau treburile chiar atît de bine cum i se părea lui. Unul dintre grupurile de cetăţeni mobilizaţi la muncă fusese însoţit de Nikita Borzov. Trecînd pe lîngă Alexei, „băieşul" îi spusese în grabă: „Feriţi-vă de Iurenev, e un trădător!" Se înţelege că Nikita Kuzmici nu ştia nimic despre conspiraţia pusă la cale de prizonieri, însă cuvintele lui găsiră un teren pregătit.

Nikita Kuzmici trebuia să-i transmită lui Ohotnikov un lucru şi mai important: Kolesnik îi dădea lui Alexei sarcina de a aduna date privitor la raionul fortificat. Dar oricît s-a străduit Borzov, n-a putut rămîne nici o clipă singur cu Ohotnikov.

Alexei înţelese că, din moment ce Borzov l-a prevenit, înseamnă că are temeiuri foarte serioase. În acelaşi timp, Iurenev le spunea că „băieşul" s-a vîndut hitleriştilor. Care din doi era prieten, şi care duşman?

Cu cît se gîndea mai mult la cele ce-i spusese Nikita Kuzmici, cu atît își dădea seama că în Borzov trebuie să aibă încredere. Și totuși era frămîntat de îndoieli. I se părea că cineva vrea să-i dezbine pe cei care făceau parte din grupa lor. Dacă hitleriștii ar fi știut ceva despre evadarea ce se pregătea, de mult ar fi fost toți arestați. Dacă Iurenev este un trădător, ei trebuie să știe acest lucru, și dacă este, de ce nu acționează? Ce mai așteaptă? Dacă, dacă, dacă... Oricît ți-ai bate capul, nu poți descurca ițele astea atît de încîlcite.

Alexei păstra o taină mare. Sub o scîndură din izba în care locuia grupa lor găsise o bucățică de hîrtie galbenă de împachetat și un capăt de creion și desenase pe ea amplasarea tuturor cazematelor pe care le putuse determina. Erau destul de multe.

Alexei nu știa ce întindere va avea raionul fortificat, dar puținele informații de care dispunea erau suficiente pentru a ușura considerabil sarcina trupelor sovietice în ofensivă. Dar cum să transmită acest plan peste linia frontului? Se hotărî să ia hîrtia cu el, în cazul cînd va reuși să evadeze. Dacă vor fi prinși, va rupe hîrtia, iar dacă aceasta va cădea totuși în mîinile dușmanilor, e puțin probabil să-i treacă cuiva prin minte că liniile încîlcite, desenate parcă de o mînă de copil, au un anumit tîlc.

Ferindu-se de Eremenko, nu-și destăinui secretul nici lui Iurenev. Dar avea de gînd s-o facă în eventualitatea că ar fi rănit sau omorît.

După întîlnirea cu Borzov, Ohotnikov se simți apăsat de o grea povară. „Cum să procedez? se gîndea el. Să le spun tovarășilor că Iurenev este un trădător? Știrea ar putea provoca panică. S-ar putea ca într-un moment de furie cineva să-i arunce în obraz actorului tot ce gîndește despre el, și atunci Iurenev, dacă într-adevăr este un agent provocator, va da cărțile pe față. Se va adresa pazei, ca să-i vină în ajutor, și ne vor aresta pe loc!" Nu-i rămînea de făcut decît un singur lucru: să simuleze că nu știe nimic. Important era ca Iu-

renev să nu aibă nici cea mai mică bănuială că e privit cu neîncredere. Totodată va trebui ca el, Alexei, să ia inițiativa și, printr-o acțiune neașteptată, să-i dejoace toate uneltirile.

Trebuie negreșit să afle de ce Iurenev caută întotdeauna să se ducă el după mîncare. Ai de mers mai bine de un kilometru: poate că prin cineva de la bucătărie ține legătura cu șefii lui.

Cu șalele frînte, Alexei aruncă pămîntul pe marginea șanțului. De mult ar fi trebuit să se odihnească, dar polițaii adunați în jur discută cu însuflețire, rîd și nici nu le pasă că a trecut de amiază și de ceasul de repaus.

Lîngă el săpa și Iurenev. Dezbrăcat pînă la brîu, ridica în sus cazmaua, zdrobind bolovanii care îl împiedicau să-și continue munca. Alexei privea mîinile lui puternice, brațele musculoase, fața transpirată, cuta de oboseală și buzele strînse, și se întreba dacă omul acesta care trăiește alături de ei, care împărtășește cu ei toate greutățile vieții din lagăr ar putea fi un trădător. Cît de sus ridică el cazmaua! Cu cîtă putere o prăvălește peste bolovani! Sar scîntei! Iată-l și pe Eremenko, care îl ajută pe Iurenev, spărgînd bucățile mari de piatră cu o rangă. E cu putință oare ca Mihail să fie omul gata să-i împlînte un cuțit în spate? Sau poate Borzov... Poate că el e un trădător? Poate vrea să se înalțe în ochii șefilor, să vîre zîzanii între prizonieri, să-i facă să se certe?...

Da, hotărît lucru! În primul rînd trebuie să-l verifice pe Iurenev, dar în așa fel, încît acesta să-și dezvăluie măcar pentru o clipă adevărata lui fire.

În timpul unei pauze scurte, cînd lăsară din mîini cazmalele și hîrlețele, prizonierii se așezară pe iarbă să se odihnească; Alexei se apropie de Iurenev și-i ceru cîteva fire de tutun. Iurenev consimți bucuros. Îi dădu și o bucățică de ziar vechi. Peste o clipă, fumul albăstrui al țigării se înălța deasupra ierbii pălite de brumă.

— M-am hotărît...

— Ce-ai hotărît? îl întrebă Iurenev, privindu-l cu coada ochiului.

— Vezi tu, situația mea s-a schimbat întrucîtva — zise Alexei. Eu nu pot... într-un cuvînt, eu trebuie să rămîn. Nu pot să fug cu voi...

Mișa tresări :

— Ți-e teamă? Ochii lui erau plini de răutate.

— Nu, dar asta nu-i o treabă pentru mine. Eu n-am dreptul să risc. Am un copil !...

Mișa privi în jur, să vadă dacă nu trage cu urechea vreunul din paznici.

— Asta-i trădare ! șuieră el.

— De ce? întrebă calm Alexei. Fiecare e liber să acționeze cum vrea.

— Da, dar oamenii te urmează numai pe tine! Te-ai întrebat ce-o să se întîmple cu ei? La început i-ai convins pe toți, și acum dai înapoi... Nu, așa nu merge.

Mișa vorbea răspicat și cu multă convingere : arăta că acum orice retragere nu mai este o slăbiciune, ci o trădare. În ochii lui întunecați care priveau țintă, fără să clipească, căutînd parcă să străpungă, era atîta răutate, încît Alexei, fără să vrea, dădu înapoi, simțindu-se vinovat. Nu! Astfel de ochi nu mint !

— Bine — zise el, stingherit — am să mă mai gîndesc.

Iurenev trecuse prin clipe grele. Edificiul înălțat cu atîta trudă amenința să se prăbușească. Veriga cea mai importantă din planul lui era tocmai prinderea lui Alexei Ohotnikov, care avea schița fortificațiilor. Observase de mult unde își ascunde el hîrtia. Și din comportarea lui înțelese ce înseamnă de fapt aceste linii și punctișoare, care păreau atît de nevinovate. Fixase și ziua cînd trebuiau să evadeze. Curînd vor fi mutați în sectorul vecin, în satul Kuznețovka. Un grup de prizonieri este escortat de obicei de doi-trei soldați. Oamenii, istoviți și dezarmați, n-au cum să fugă. Discutînd planul acțiunii, Iurenev le propusese să atace soldații din escortă în cîmp, să-i omoare, să le ia armele și, îm-

părțindu-se în grupuri mici de trei-patru oameni, să se strecoare spre linia frontului.

Bineînțeles escorta va fi prevenită din timp. Opunînd rezistență, ei vor începe să tragă. De după movilele aflate acolo vor sări alți soldați în ajutorul lor. Ceea ce avea să urmeze îl interesa pe Iurenev numai din punct de vedere al relațiilor lui cu Meyer. De aceea, simțind că planul poate eșua, pe Iurenev îl cuprinse groaza și acest lucru îl ajută să-l mai mintă o dată pe Alexei.

Ohotnikov se îndepărtă îngîndurat: asta mai lipsea acum, ca Iurenev să înceapă să-l vorbească de rău! E destul să-ți pierzi încrederea tovarășilor, ca să rămîi singur. Toți încep să te disprețuiască, și pînă în ultima clipă a vieții îți merge faima de laș și ticălos.

Din depărtare se auzi deodată glasul răsunător al polițaiului:

— Sus!

Asta însemna că în sector au sosit niște mărimi, pe care deținuții trebuiau să le salute. Alexei se uită spre sectorul vecin, unde se afla o cazemată aproape terminată. De acolo venea spre ei un grup de ofițeri nemți. În fruntea grupului era un colonel înalt, uscățiv, cu o mutră îngîmfată și rea. Lîngă el mergea Schwartzkopf, șeful șantierului, un om scund și vînjos. Colonelul îi arunca priviri furioase. Pe colonelul acesta înalt, Alexei îl cunoștea bine. Era Kurt Meyer, șeful gestapoului. Venise de cîteva ori la ei în lagăr, și de fiecare dată, după plecarea lui, deținuții aveau mai mult de îndurat, deoarece se luau măsuri foarte severe.

— Vine încoace! auzi Alexei șoapta îngrijorată a lui Eremenko.

Iurenev continua să stea pe o movilă de pămînt, sprijinit în lopată și mai sus decît toți ceilalți. Alexei îl privi fără să vrea și rămase uimit de încordarea care i se citea pe față. Iurenev se uita fix, dar fără teamă, la Meyer, care se apropia de el. Parcă aștepta să se întîmple ceva foarte important...

Meyer se apropie, dădu tăcut din cap, privi în groapă, apoi în direcția cazematelor vecine, controlînd dacă sînt bine amplasate, pe urmă se întoarse și plecă. Nu, Alexei era sigur că nu se înșelase. Văzuse limpede că Meyer schimbase o privire scurtă, dar semnificativă cu Iurenev. Altă dată n-ar fi acordat nici o atenție acestui lucru, dar acum fiecare amănunt căpăta importanța unei dovezi. De ce Iurenev, uitîndu-se la Meyer, ridicase imperceptibil din sprînceană? De ce îl alesese Meyer, dintre toți, tocmai pe el și-l privise într-un fel deosebit de atent? Nu mai rămînea de controlat decît un singur lucru: cine va fi trimis la bucătărie, după mîncare? Alexei aștepta nerăbdător ora mesei. Dacă va fi trimis Iurenev, lanțul se va întregi cu ultima verigă și nu va mai fi nevoie de alte dovezi.

Cînd sună gongul — trei lovituri de ciocan într-un tub mare de proiectil — se întîmplă un lucru la care Alexei se aștepta cel mai puțin: la bucătărie fu trimis chiar el, iar Mihail Iurenev îi strigă glumeț din urmă să se întoarcă mai repede și să nu care cumva să mănînce pe drum din carne — dacă se va nimeri ca supa să aibă totuși carne!...

Și Alexei plecă... Dar cînd se întoarse, radia atîta fericire, încît toți se mirară. Reușise oare să capete o porție dublă, înșelînd bucătarul? Era un vis pe care nu și-l realizase încă nimeni.

De îndată ce Alexei puse cazanul jos, Iurenev ridică repede capacul și privi înăuntru, dar rămase dezamăgit. Era mai puțină supă ca de obicei și nici nu mirosea a carne.

— Ce motiv ai să te bucuri? îl întrebă pe Alexei, uitîndu-se cu răutate la el.

Privirea lui Alexei era însă din nou rece ca întotdeauna, aproape aspră.

Ce noroc că a fost trimis el după supă! Altfel poate că n-ar fi avut loc întîlnirea aceea importantă, care a schimbat atît de mult lucrurile...

O ÎNTÎLNIRE NEOBIŞNUITĂ

...Din nou au pornit copiii la drum. Pe Kolea îl mai dureau şi acum umărul şi încheieturile mîinilor, pe care poliţaiul i le strînsese zdravăn în curele, dar nici că-i mai păsa. Ce minunat e să fii liber şi sănătos! Kolea trecuse prin atîtea încercări în ultimele 24 de ore, încît i se părea că s-a scurs un an. Şi „moliul" ăsta — aruncă o privire blîndă spre Vitea — s-a dovedit a fi un tovarăş bun! Nu s-a speriat, nu l-a lăsat singur în nenorocire, n-a fugit...

Ei, ce să-i faci! După cum se spune în popor, datoria e frumoasă prin răsplata ei. Va veni ea ziua cînd Vitea va înţelege că şi el, Kolea, ştie ce înseamnă prietenia. Nici nu-ţi vine să crezi că băiatul ăsta care scîncea întotdeauna şi care se temea pînă şi de propria-i umbră a dovedit atîta curaj şi iniţiativă! A străbătut în fugă mulţi kilometri, pe drumuri necunoscute, şi a reuşit să ajungă la Ghenadi Andreevici.

Există oameni care trăiesc o viaţă întreagă fără să dovedească însuşiri deosebite. Sînt cinstiţi, conştiincioşi, muncitori, dar le lipseşte tocmai scînteia care îi face să devină eroi. De fapt nu s-a ivit cremenea care să aprindă scînteia în el. Dar de îndată ce un astfel de om e pus în situaţii grele, se constată că nici nu-şi pleacă supus capul, nici nu se sperie, ci porneşte curajos în întîmpinarea primejdiei, biruind-o.

Aşa se întîmplase şi cu Vitea. Nici el însuşi nu bănuia ce forţe zac ascunse în el. Dar cînd a venit

ceasul încercărilor, a dovedit că nu este slab din fire, ci, dimpotrivă, puternic şi sigur de el.

Se poate spune că de-abia acum între cei doi băieţi se născu adevărata prietenie; căci prietenia nu poate exista dacă lipseşte egalitatea şi respectul reciproc.

În situaţia grea în care se găseau băieţii, unul dintre ei trebuia să fie cel care să conducă, şi acesta era Kolea, desemnat de Kolesnik. Dar una este să porţi răspunderea îndeplinirii unei misiuni, şi alta să simţi alături de tine un tovarăş, să crezi în el şi să ştii că, împreună cu el, nu ţi-e teamă de nici un fel de greutăţi.

Vremea se înrăutăţea. Vîntul gonea deasupra cîmpiilor, aducînd nori întunecaţi. Se cernea o ploaie măruntă ce te pătrundea pînă la oase. Drumul se desfundase şi picioarele se împotmoleau în noroiul lipicios. Nu exista decît o singură soluţie: să mergi pe marginea drumului.

Băieţii erau uzi pînă la piele. Mergeau tăcuţi, străduindu-se să-şi economisească forţele. Pînă la destinaţie mai aveau vreo 15 kilometri. De două ori au fost nevoiţi s-o ia pe alt drum pentru a ocoli bombele puse de hitlerişti.

Într-un tîrziu văzură în depărtare grupuri de oameni care lucrau răzleţi pe o cîmpie nesfîrşită. Probabil că erau cei ce munceau la construirea fortificaţiilor.

Vitea se simţea sleit de puteri şi ceru să facă un popas. Se aşezară pe marginea drumului şi scoaseră din desagi pîinea presărată cu sare. Altceva nu aveau.

— Ei, şi-acu' ce facem? întrebă Vitea după ce-şi termină porţia şi ar mai fi mîncat bucuros încă pe atît.

— Mergem înainte — răspunse scurt Kolea.

— Unde?

— Vezi tu satul ăla? şi Kolea îi arătă în depărtare nişte căsuţe albe, înşirate de-a lungul unui deal cu panta lină. Hai să încercăm să ne apropiem de el.

— Dar dacă iar or să pună mîna pe noi — zise Vitea — atunci ce ne facem? Ghenadi Andreevici e departe acum și nu poate să ne mai scape.

Kolea tăcu. De data asta Vitea avea dreptate. Trebuia să-l asculte pe Kolesnik, să nu intre în sat, ci să urmărească din depărtare lucrările de construcție.

— Atunci hai să căutăm undeva un stog de fîn și să dormim acolo — spuse Kolea. Iar mîine dimineață o să ne tîrîm pe brînci cît mai aproape de locurile unde se lucrează și o să ne uităm.

— Și la ce-o să ne uităm?

Nu, Vitea ăsta e nesuferit! Trebuie să-i explici toate alea ca unui ținc. Singur nu pricepe nimic.

Kolea se supără:

— Să ne uităm pe ce drum o să se ducă prizonierii la lucru. Și dacă izbutim să ne furișăm mai aproape de ei, poate c-o să-l văd pe tata.

— Asta s-o crezi tu! Parcă taică-tu umblă brambura pe cîmp!

— Ia ascultă, mă Vitka — se răsti Kolea, ieșindu-și de-a binelea din sărite — tu ai auzit ce-a spus Kolesnik? Dacă nu reușim, să ne întoarcem înapoi. Înțelegi sau nu?

— De înțeles, înțeleg — oftă Vitea. Atunci hai să mai stăm aici, iar la noapte să pornim din nou.

— Nu — ripostă Kolea — de ce să mergem prin ploaie? O să găsim noi un stog de fîn și-o să ne-ascundem.

Vitea privi în jur. Aproape de drum se zărea un stog înalt de fîn, decolorat de ploi și vînt.

— Uite colo un loc potrivit!

— Chiar potrivit! și eu mă uitam drept spre el și nu-l vedeam. Hai să mergem!

Peste cîteva minute se cățăraseră în vîrful stogului, legat jos la poale cu o sîrmă. Îl legase probabil cineva, ca vîntul să nu împrăștie fînul. Adăpostul era moale și cald și copiii se acoperiră cu fîn, care mirosea pătrunzător. Oboseala îi cuprindea tot mai mult. Băieții adormiră atît de adînc, încît se părea că nici ploaia torențială, nici grin·

dina, nici zăpada, nimic pe lume nu i-ar fi putut trezi.

...Şi totuşi Vitea se trezi. Se trezi din pricina unui zgomot ciudat care se auzea jos, undeva sub stogul de fîn.

Ridică iute capul şi ascultă. Alături sforăia uşor Kolea şi vîntul făcea să foşnească fînul... Da, într-adevăr, nu i se păruse. Chiar sub stog s-ar fi zis că umblă cineva, tropăind din picioare. Ce-o fi asta? Se auzeau şi voci înăbuşite ! Da, este neîndoielnic că vorbeşte cineva. Dar unde ? Poate că e numai o iluzie auditivă.

Vitea dădu la o parte încetişor fînul de deasupra capului şi se săltă să vadă ce se întîmplă. Se întunecase de-a binelea ; căsuţele din depărtare se pierdeau în ceaţa amurgului ; nu mai ploua, şi în luminişurile dintre nori se zăreau pe alocuri pete senine de cer. Străduindu-se să nu facă zgomot, ieşi din fîn şi se rostogoli jos. Privi în jur, dar nu zări nici ţipenie de om. Ciudat însă, aici jos, pe pămînt, vocile se auzeau mult mai limpede...

Poate că oamenii se află de cealaltă parte a stogului ? Vitea se tîrî spre stînga şi glasurile începură să se îndepărteze parcă. Atunci schimbă direcţia şi glasurile începură să răsune mai limpede. Încă o mişcare, şi le auzi alături de el. Ciudat lucru : glasurile veneau din fundul stogului. Vitea atinse din întîmplare sîrma care lega stogul, şi deodată unul dintre snopi se mişcă din loc. Speriat, băiatul se trase înapoi : în faţa lui apăru o gaură rotundă. Vitea îşi dădu imediat seama că stogul era pus numai pentru a masca o cazemată, iar în cazemată se aflau probabil soldaţi. De bună seamă că soldaţii nu fuseseră acolo cînd el se urcase în stog împreună cu Kolea. Ce să facă acum ? Cum să plece ?

Vitea îndreptă în grabă fînul pe care-l răvăşise, se culcă lîngă stog şi începu să asculte cu atenţie. Înăuntru cineva vorbea ruseşte.

— Da, într-adevăr, m-ai pus pe gînduri — se auzi o voce groasă de bărbat. Dracu' să-i ia cu născocirile lor cu tot.

Cel cu vocea subţire, care se frîngea la notele de sus, dînd impresia că omul se îneacă, continua probabil să argumenteze.

— Trebuie să plecăm ! Ne omoară, Vasili Dmitrici, zău că ne omoară !

— Da' ţie cin' ţi-a spus toate blestemăţiile astea ?

— Nici nu merită să mai vorbim ! Ai auzit doar cu urechile tale

— Şi, cum s-ar zice, e! vorbea despre prizonieri şi mobilizaţi — nu se lăsa cel cu glasul de bas. Da' noi ce sîntem, mă rog ?

— Înţelege odată că pentru ei nu este de loc important acest lucru ! Ei vor ca nici un şoarece să nu ştie unde se află cazemata asta... Azi sîntem noi de santinelă, dar mîine, cînd se vor termina lucrările, vor începe să curețe locul, şi împreună cu gunoiul or să ne-arunce şi pe noi... de-a valma... în şanţ... Înţelegi ?

— Care şanţ ? întrebă basul, alarmat.

— Ăla pe care l-au săpat nu demult, cu escavatorul, în spatele satului.

— Na-ţi-o bună ! Păi şanţul e un şanţ antitanc !

— Ce tanc ? Prostule ! De îndată ce se va construi ultima cazemată, acolo o să-i împuşte pe toţi cei care au lucrat la fortificaţii. Acum ai priceput ?

— Da' noi n-am lucrat !

— În schimb ştim mai multe decît ceilalţi...

Cei din cazemată tăcură. Vitea simţi miros de tutun, ce ieşea printr-o ambrazură a cazematei ca printr-o răsuflătoare. Pesemne că fumau pe-ntrecute.

— Da, zău ! Să ştii că m-ai pus pe gînduri — repetă basul. Dar unde să ne ducem, nu mă taie capul...

— Ba nu ştiu -- răspunse celălalt. Hai să furăm nişte formulare, să ne facem o adeverinţă că plecăm în Ucraina, într-o delegaţie, şi s-o ştergem frumuşel...

— Cred că ai dreptate, mă Petea. Altceva nu ne rămîne de făcut... Și glasul se prefăcu în șoaptă : Da' ce-ar fi dacă am pleca noi la partizani ? Să ne căim de ce-am făcut și poate c-or să ne ierte...

— Vai de mine, ce tot vorbești ! exclamă îngrozit celălalt. Din lac în puț ! Caută și le dovedește că n-am fost trimiși ca iscoade. Ne-atîrnă de-un pom, și gata treaba...

Cel cu vocea de bas oftă din greu :

— Sîntem blestemați, Petka ! Asta e ! Noi n-avem loc pe pămînt. O să pierim și nimeni n-o să-și aducă aminte pe unde ne zac ciolanele...

— Ei, poftim, altă belea, acum pune-te și tu pe bocit ca o muiere !... Va să zică s-a hotărît, plecăm ?

— Bine, bine, dar cînd plecăm ?

— Numai să aranjăm lucrurile și plecăm. Peste vreo două săptămîni.

— Bine ! Dar trebuie să mai adunăm bani și provizii.

— Asta negreșit... Ei, m-am dus, Vasili Dmitrici, curînd vine schimbul și-o să ne caute.

În fundul cazematei se auziră zăngănind două paturi de armă. Vitea încremeni de-a binelea. Acuși vor ieși de acolo ! Dar pe unde ? Și îndată își dădu seama că, de vreme ce în partea asta este ambrazura, ieșirea trebuie să fie în partea cealaltă. Băiatul nu greșise : ieșirea din cazemată se găsea într-adevăr la vreo zece metri, chiar pe panta lină a dealului. Acolo se afla o trecătoare care dădea în tranșee, și pentru a o camufla, fusese acoperită cu un tufiș mare, plantat în mod intenționat.

Polițaii ieșiră unul după altul, se opriră puțin locului, priviră în jur, pe urmă porniră mai departe. Vitea era îngrozit. Se temea că prietenul său se va trezi și în felul acesta se va trăda.

Polițaii aveau o înfățișare jalnică. Unul era înalt, cu un cap mic ca de pasăre, cu umerii înguști, și umbla clătinîndu-se pe picioarele-i lungi. Celălalt, scund, adus de spate, mergea lîngă el cu pași mă-

runței, continuînd să gesticuleze. Probabil îi aducea noi argumente, ca să-l convingă.

Vitea așteptă pînă cînd siluetele se topiră în depărtare. Apoi se urcă în vîrful stogului și îl trezi pe Kolea, care la început nu crezu nici o boabă din cele ce-i spunea tulburat Vitea. Povestea era foarte încîlcită. Dar cînd coborîră și scormoniră împreună sub fîn, nu mai rămase pic de îndoială. Sub fîn se afla o cazemată în toată regula, dar care deocamdată nu fusese înzestrată cu armament.

Copiii căzură pe gînduri. Acum misiunea lor nu se limita numai la întîlnirea cu tatăl lui Kolea ; trebuia să-l avertizeze pe acesta și pe toți cei care construiau raionul fortificat ce soartă îi așteaptă.

— Ții minte cum îi cheamă pe cei doi polițai ? întrebă Kolea.

— Da : pe unul Vasili Dmitrici, iar pe celălalt, Petka... Da' de ce mă-ntrebi ?

— Poate că o să ne prindă bine să știm !

— Eu cred că e primejdios să mai rămînem aici ! zise Vitea.

— Ai dreptate... Trebuie să plecăm... cu siguranță că santinelele intră în cazemată să se încălzească, și lucrul acesta se poate întîmpla din clipă în clipă.

Băieții ieșiră la drum. Cît timp stătuseră ascunși în stog se lăsase un frig pătrunzător. Sufla un vînt tăios dinspre miazănoapte. Deodată Kolea simți pe obraji ceva rece. Ridică brațul și în palmă îi căzu un fulg alb de zăpadă. Și dintr-o dată începu să ningă cu fulgi mari și pufoși. Zăpada le cădea în ochi, aproape orbindu-i.

— Ce vreme cîinoasă ! bombăni Vitea.

— Pentru cercetași este timpul cel mai potrivit — rosti Kolea cu înțelepciune, deși tremura de frig. Acum polițaii se vor băga în bîrlog. La marginea drumului zăriră o șură veche, năruită. Acoperișul putrezit se prăbușise pe alocuri. Ușile deschise se legănau și scîrțîiau sub rafalele vîntului. Kolea se opri : Ia te uită ! Un punct de observație cum nu

se poate mai bun... Vom sta acolo pînă dimineață, și după aceea vedem noi ce-o mai fi...

— Dar dacă și-n șură se află ascunsă o cazemată ? întrebă Vitea.

Abia rosti cuvintele astea, și din spatele șurei ieși o mașină deschisă, în care, alături de șofer, ședea un ofițer hitlerist. Mașina traversă în goană distanța pînă la drum și frînă la cîțiva pași de băieți.

Ofițerul se ridică și strigă tăios :

— Ei, băieți, ia veniți aici !

Băieții se apropiară. Ofițerul îi privea uimit și deodată Kolea recunoscu fața asta mare, cu ochii așezați departe de rădăcina nasului. Era chiar Werner ! Acel Werner din cauza căruia murise mama lui !

Și Werner îl recunoscu imediat pe Kolea. Își aducea bine aminte de băiatul care se supărase pe el și care se ascunsese în hulubărie. O ținea bine minte și pe maică-sa. Întors de curînd în oraș, se informase despre ea. Aflase că fusese spînzurată ! Păcat ! Werner știa că nu-i spusese nici un cuvînt despre călătoria pe care intenționa s-o facă, și cu atît mai puțin despre scopul călătoriei și itinerarul ei. Kurt Meyer dăduse dovadă de prea mult zel ! Păcat ! Mare păcat ! Iată, băiatul ei hoinărește pe drumuri și probabil că nici nu știe încotro s-o apuce! La urma urmei, el, Werner, este vinovat de soarta copilului, și pentru acest lucru se simte obligat să-l ajute cît de cît. O să-l ia cu el, și băiatul o să-i ajute ordonanței la treburile gospodăriei... Să vadă lumea că el iubește copiii. Și de bună seamă că rușii vor aprecia acest gest...

— Încotro, băieți ? întrebă Werner, străduindu-se să le vorbească pe un ton prietenos.

— La Belgorod — răspunse Kolea, privindu-l încordat pe sub sprîncenele încruntate.

— Atît de mult ! (Werner voise să spună : „Atît de departe" !) Dar camarad de la tine ?

— Asta-i Vitea... Mergem la mătușa lui.

Werner căuta cu greu cuvintele.

— Vrei treci la mine ? Şi camarad de la tine. Eu dat la voi mîncare !

Kolea şi Vitea se priviră, apoi Vitea dădu afirmativ din cap.

— Bine — încuviinţă şi Kolea.

Werner deschise portiera din spate. Băieţii urcară şi maşina porni. Tot drumul pînă-n sat, Werner nu-şi întoarse capul spre ei. Tăcea şi se gîndea la ale lui.

Revenea în locurile acestea, deşi n-ar fi dorit. I se făgăduise că va fi trimis în Germania. Dar cînd s-a constatat că există nereguli în raionul de fortificaţii, i s-a spus că aceasta este ultima misiune pe care o mai are de îndeplinit aici. Inspectase cazematele construite şi văzuse că mai sînt o sumedenie de lucruri de făcut. Cazemata ascunsă sub şură fusese adaptată numai pentru mitraliere, deşi ar fi trebuit să fie înzestrată cu tunuri. Iar pentru alte modificări trebuia timp şi iarăşi timp. Asta înseamnă că va mai zăbovi încă o lună. Cine-i garantează lui că în decursul acestei luni n-o să-i treacă cuiva prin cap să repete atacul care era cît pe-aci să-l coste viaţa ?

Stînd în spatele lui Werner, Kolea şi Vitea tăceau abătuţi. Ce-i aşteaptă oare acolo unde-i duce ofiţerul neamţ ? Nu cumva le întinde o cursă ?

Intrară în sat şi Werner îi duse într-o casă nu prea mare, ocupată de el, şi spuse repede ceva ordonanţei care-i ieşise în întîmpinare. Acesta privi mirat băieţii, clipi din genele lui albicioase, apoi, cu mişcări repezi, le porunci să-l urmeze. Îi conduse într-o încăpere mică — care pesemne slujise odinioară stăpînilor drept cămară — unde mirosea a şoareci şi a lînă mucegăită. În schimb era destul de cald. Important că aveau un acoperiş deasupra capului.

Băieţii aduseră din staulul din curte cîteva braţe de paie vechi, le aşternură pe jos şi li se păru că niciodată nu se instalaseră atît de bine ca acum. Ordonanţa, care le spuse că îl cheamă Richard, le

dădu o cutie de conserve cu carne și două bucăți de pîine.

Pînă la ziuă, nimeni nu-și mai aminti de ei, iar dimineață, Werner îi anunță că Viktor va lucra la bucătăria lagărului, iar Kolea îi va ajuta lui Richard. De dormit, Viktor poate să doarmă aici. Vitea oftă resemnat. Se vede că asta e soarta lui, să nimerească mereu la bucătărie!...

Werner era abătut. Avea numai necazuri. În timpul nopții primise o telegramă prin care era numit șef al șantierului, iar fostul șef rămînea la ordinele lui. Nu se îndoia cîtuși de puțin că treaba asta fusese pusă la cale de Meyer, că era rezultatul intrigilor lui. Nu avea încotro, trebuia să se resemneze. Pentru a scăpa cît mai curînd de aici, nu-i rămînea decît să-i pună pe toți să lucreze în draci! Nu va cruța pe nimeni. Vor lucra zi și noapte fără întrerupere. Și chiar de-ar fi să crape toți, el nu va întîrzia nici un minut în locurile astea pline de primejdii.

Richard îl duse pe Vitea într-o casă de cărămidă din centrul satului; acolo se afla instalată bucătăria: tocmai se fierbea terciul pentru prizonieri.

Kolea, înarmat cu un cuțit, începu să-și îndeplinească sarcina care-i fusese încredințată: curățatul cartofilor.

Cînd Richard se întoarse, toți cartofii erau curățați cu grijă, puși în ceaun și acoperiți cu apă. Ordonanța dădu mulțumit din cap, spuse înveselit ceva și îi arătă ușa. Kolea înțelese că deocamdată nu mai are nevoie de el și ieși în uliță. Zăpada care căzuse toată noaptea se topise, și numai pe alocuri, de-a lungul gardurilor de nuiele, se mai vedeau fîșii albe, ce păreau niște iepuri întinși pe pămînt. În spatele caselor se deslușeau două rînduri de sîrmă ghimpată. Din pricina asta, peisajul, și așa destul de trist, părea dezolant. Pe uliță nu era aproape nimeni. Împroșcînd noroiul cu cizmele, trecu în goană un soldat neamț, apoi o mașină ticsită de oameni. Erau prizonierii și locuitorii din oraș mobilizați la lucru.

Toţi care nimereau în lagăr erau supuşi aceluiaşi regim.

Numai din cîteva hornuri ieşea fum: casele în care locuiau ofiţerii şi poliţaii. Kolea ştia unde se află bucătăria lagărului şi porni într-acolo, să vadă ce face Viktor.

Şi iată că se întîmplă ceea ce aşteptase el cu atîta înfrigurare, înfruntînd toate primejdiile...

...Văzu de departe şirul lung de prizonieri. Fiecare dintre ei ţinea în mînă un căzănel de tablă. Unul după altul băgau căzănelele pe fereastra bucătăriei şi apoi treceau la fereastra vecină ca să-şi ia căzănelul cu terci şi cîteva bucăţi de pîine puse pe capac. Pe urmă plecau, ţinînd cu amîndouă mîinile căzănelul, străduindu-se să nu alunece şi să cadă în noroiul lipicios ce se lăţea sub picioarele lor. Cu paşi nesiguri şi încordaţi o porneau pe uliţă.

Un om înalt, care de-abia îşi luase căzănelul, făcu un pas greşit şi fu cît pe-aci să verse căzănelul. Kolea îl recunoscu imediat. Era tatăl lui!...

Băiatul avea destulă experienţă şi nu alergă spre el. Ar fi însemnat să se trădeze. Ştia însă un singur lucru: că trebuie să-l ajungă cu orice preţ din urmă, înainte ca acesta să iasă din sat. Cît timp tata mergea prin sat, întîlnirea lor putea să pară întîmplătoare. Dincolo însă va atrage cu siguranţă atenţia santinelelor.

Kolea grăbi pasul şi trecu pe cealaltă parte a uliţei pentru a-i ieşi în faţă lui tată-său, dar fără să se apropie prea mult de el.

Alexei mergea încet, ducînd căzănelul ca pe un lucru de mare preţ. Dac-ar cădea acum, zece oameni, şi aşa istoviţi la culme, vor sta flămînzi douăzeci şi patru de ore. Mai bine să meargă încet. Şi mergea alegînd cu grijă locul unde să pună piciorul. Dar oricît se străduia, din pricina slăbiciunii se clătina mereu cînd într-o parte, cînd într-alta.

Văzîndu-şi părintele cum se chinuie, lui Kolea i se strînse inima de durere. Cît de mult îmbătrînise şi cît era de istovit!... Iată, ca să se poată odihni

puţin, tata a pus căzănelul lîngă gard şi îşi şterge cu mîneca năduşeala de pe faţă...

Era clipa hotărîtoare... Kolea îl ajunse din urmă.

— Tată ! îl strigă el încetişor, fără să se oprească, şi trecu mai departe.

Alexei întoarse capul şi se apucă cu mîinile tremurînde de gardul de nuiele. Fericit şi mirat, îl privea pe Kolea, dar totodată în ochii lui se citea o adîncă nelinişte. Cum a nimerit băiatul în locul acesta blestemat ? Ce face el aici ?

Kolea încetini pasul, dar între timp se iviră doi ofiţeri, care nu erau de loc grăbiţi. Mergeau şi ei agale, apoi se opriră în dreptul porţii. Discutau preocupaţi şi nu părea că se vor despărţi curînd.

În prezenţa lor, Kolea nu putea să se apropie de tatăl lui. Îi făcu numai cu ochiul, zîmbind, şi coti în prima ulicioară care-i ieşi în cale. Mai privi multă vreme din dosul gardului. Tatăl său se îndepărtă, apoi dispăru cu totul...

Oh ! cît de greu a fost să nimerească aici. Dar şi mai greu era să îndeplinească ordinul lui Kolesnik...

SECRETUL LĂZII FERECATE

De cîteva zile Nikita Borzov nu-şi mai găsea locul.

Un agent de legătură îi adusese ordinul lui Kolesnik, şi anume de a afla cu orice preţ date amănunţite privitor la raionul fortificat. Dar cum? Borzov văzuse cum primarul, întorcîndu-se din călătorie, scosese harta din porthartă şi o ascunsese în lada lui.

Cît timp Blinov umblase la ladă, Nikita Borzov îi urmărise cu atenţie miinile, locul unde apasă, incrustaţiile pe care le răsuceşte, dar pentru nimic în lume nu putu să memoreze ordinea şi direcţia în care trebuiau ele întoarse şi de cîte ori anume.

Dac-ar pune mîna pe harta asta măcar o singură dată, de cîte eforturi ar fi cruţată armata!

Agentul de legătură îi relatase şi faptul că Kolesnik trimisese copiii în raionul fortificaţiilor, cu misiunea de a-l găsi pe Alexei Ohotnikov şi de a lua legătura cu el.

Nikita Kuzmici îl cunoştea bine pe Alexei, care era un om de acţiune. Dacă Ohotnikov ar fi ajutat cît de puţin, ar fi în stare să facă multe...

Cu mare greutate, străduindu-se să nu trezească bănuiala lui Blinov, Borzov reuşise să i se permită să însoţească un grup de cetăţeni mobilizaţi la construirea fortificaţiilor.

Trei zile căutase — fără succes de altfel — o posibilitate de a discuta neobservat cu Alexei. Prizonierii erau duşi în front, iar după mîncare venea mereu Iurenev. Nikita Kuzmici îl văzuse în faţa

bucătăriei, stînd la rînd. Privirile li se întîlniră, dar Iurenev întoarse capul.

— A, ce plăcere să întîlnești un vechi prieten! rîse Borzov, apropiindu-se de el. Văd că nicăieri nu-ți pierzi cumpătul. Cîinele meu urlă și acum noaptea, amintindu-și de tine. Plînge că n-a reușit să-ți rupă pantalonii...

Probabil că nimeni, în afară de însuși Nikita Kuzmici, n-a înțeles tîlcul acestor vorbe. Iurenev era convins că „băieșul" îl consideră o victimă a gestapoului, iar ceilalți într-atît se obișnuiseră cu insultele, că nu le mai dădeau nici o atenție.

Dar această întîlnire l-a silit pe Borzov să riște, șoptindu-i cîteva cuvinte lui Alexei, în prezența tuturor. E adevărat că trecuse foarte repede pe lîngă el și reușise să-i strecoare doar o singură frază, însă, după expresia speriată și încordată a feței vărului său, Borzov își dădu seama că vorbele lui au fost auzite și înțelese.

Dar oare îl crezuse Alexei? Nu bănuia cumva că este o provocare?

Auzind că Vitea și Kolea plecaseră într-o misiune atît de grea, se necăjise grozav: primejdia era prea mare. Dar în scurtă vreme îi ajunse la urechi zvonul că Werner adăpostise în lagăr doi băieți. E adevărat că, nimerind dincolo de sîrma ghimpată, copiii erau izolați și era foarte greu să iei legătura cu ei, dar cînd se vor întoarce în tabără, bineînțeles vor aduce multe informații prețioase. Kolea nu va sta cu mîinile în sîn. Va găsi el o posibilitate să vorbească cu tatăl lui. Ceea ce pentru un om în toată firea este nespus de complicat, pentru un copil poate deveni un lucru foarte simplu.

Cu cît se gîndea însă mai mult la toate astea, Nikita înțelegea că, oricîte eforturi ar face, nu va putea obține decît informații parțiale despre raionul fortificat. El avea însă nevoie de date complete. Și aceste date există aici, aproape de tot, în această

ladă blestemată împodobită cu ținte. Nici măcar nu trebuie să furi cheia pentru a o deschide.

Într-o zi, plecînd după treburi, Blinov îl rugă pe Borzov să-l aștepte în cabinet. Plecase și secretarul primăriei, care lucra tot timpul la masa din vestibul. Întredeschizînd ușa ca să-i audă pașii cînd vine, Nikita Borzov se apropie repede de ladă și începu să răsucească incrustațiile, făcînd eforturi disperate, imitînd mișcările primarului. În interiorul lăzii se auzi un țăcănit, însă capacul nu se deschise.

Broboane de sudoare rece îi năpădiră fruntea, iar miinile îi tremurau, dar nu nimerea de loc. Auzind pași care se apropiau, Borzov se îndepărtă dintr-un salt de lîngă ladă și mai avu timp să se așeze pe un scaun aflat la celălalt capăt al mesei.

Blinov intră și, după cum i se păru lui Nikita Kuzmici, aruncă o privire atentă spre ladă, iar apoi se așeză la locul său și începu să vorbească despre necesitatea de a reface silozul distrus pentru a putea depozita acolo grîu.

Nikita Kuzmici privea cu atîta ură fața lui lată, liniștită, și cărarea bine aleasă, încît Blinov se întrerupse dintr-o dată și îl întrebă uimit :

— Ce-i cu dumneata, Nikita ? De ce ești supărat ?

Nikita se lăsă pe speteaza scaunului și se apucă cu mîna de falcă :

— Nu-i nimic, Ilia Ilici, mă doare o măsea.

Blinov dădu compătimitor din cap :

— Du-te la doctor. Pe mine niciodată nu m-au durut dinții, dar îmi dau seama cît de neplăcut trebuie să fie.

Nikita Kuzmici ieși, ținîndu-se cu mîna de falcă. Își dădea seama că singura soluție este de a-l ataca pe Blinov în drum, atunci cînd vor pleca din nou spre raionul fortificat.

Dar și acest plan se dovedi a fi greu de îndeplinit. Blinov încetase aproape cu totul să se mai intereseze de construcție, îndreptîndu-și toată atenția asupra muzeului. Stătea zile întregi în depozitul muzeului, și Nikita Kuzmici află că cele mai de preț

tablouri fuseseră scoase din rame, făcute sul şi pregătite pentru a fi evacuate.

„Asta ce-o mai fi ?" se gîndea Borzov. De ce a început Blinov să se grăbească ? Unde şi ce fel de evenimente sînt în pregătire ?"

Nu putea să-i pună întrebări primarului, ca să nu-i trezească bănuieli, iar primarul tăcea cu îndărătnicie. Observîndu-l, Nikita Kuzmici îşi dădu seama că şeful lui e nervos şi aşteaptă să se întîmple ceva...

MISIUNEA TREBUIE ÎNDEPLINITĂ

Trecură cîteva zile, dar Kolea nu reuşi să-l mai vadă pe tatăl său. Richard n-avea de loc intenţia s-o facă pe milostivul. Nu ştia nici un cuvînt ruseşte, dar gesturile lui erau atît de elocvente, încît Kolea se obişnui repede să-l înţeleagă dintr-o privire: să spele vasele, să curețe cizmele lui Werner sau, înarmîndu-se cu un fel de perie, să măture pe jos. Însuşi Werner uitase parcă de existenţa băiatului. Majoritatea timpului şi-o petrecea de altfel la cîmp. Se întorcea seara tîrziu şi se culca imediat.

Vitea pleca devreme şi se întorcea tîrziu, mort de oboseală şi flămînd. La bucătărie se mînca prost, iar Kolea, cînd putea, ascundea şi pentru el din ceea ce reuşea să ia de la Richard, care se dovedea foarte gospodăros, dar foarte zgîrcit.

Odată, într-o seară, Vitea se întoarse tare tulburat. Îi făcu lui Kolea semn să-l urmeze în cămară şi îi povesti în şoaptă că în cursul zilei la bucătărie se petrecuse ceva ciudat. Unul dintre prizonieri venise cu căzănelul după mîncare. Bucătarul — un gefreiter foarte sever şi care urmărea întotdeauna cu severitate ca porţiile să nu fie mai mari decît cele reglementare — îi aruncase în căzănel o bucată de carne şi în acelaşi timp îi făcuse cu ochiul. Ce-o fi însemnînd asta?

— Dar cine-i prizonierul? întrebă Kolea.

— Nu ştiu — răspunse Vitea.

— El te-a văzut pe tine?

— Nu m-a văzut, dar eu am simţit că e ceva necurat la mijloc şi m-am ascuns după maşina de gătit. M-am ascuns şi am aşteptat...

— Ei — zise Kolea — poate că gefreiterului i-a fost pur şi simplu milă de el.

— „I-a fost milă" ! îl îngînă Vitea. Ţi-ai găsit ! Ăstuia-i pare rău şi după nişte cartofi putrezi... Nu, aici e altceva la mijloc...

— Ce crezi că poate să fie ? întrebă repede Kolea. Începu să-şi dea seama cam ce bănuieli îl frămîntau pe Vitea.

— Prizonierul acela probabil că este un trădător şi din cauza asta i se dă mai multă mîncare — spuse Vitea.

Lucrurile luau o întorsătură gravă. Cum să procedeze ? Ei nu ştiau nici numele, nici prenumele prizonierului.

— Ştii ceva ? zise Kolea. Hai să ne-ascundem seara undeva, după vreun gard, şi cînd se vor întoarce de la lucru, tu să mi-l arăţi. Să vedem din care grup face parte.

Vitea consimţi.

Cu o jumătate de ceas înainte de ora cînd prizonierii erau aduşi de la lucru, băieţii se pitiră în nişte tufişuri dese din marginea drumului, în apropiere de casă. Chiar dacă i-ar fi găsit cineva acolo, nu i-ar fi trecut prin minte că acesta e un punct de observaţie. Nişte copii care se joacă...

Pe drum se ivi, în sfîrşit, coloana de prizionieri. Mergeau încet, abia tîrîndu-şi picioarele ; pe cei care erau istoviţi peste puteri, tovarăşii lor îi duceau de subsuori.

Vitea îi urmărea cu încordare. Uneori i se părea că îl vedea pe omul care venise la bucătărie, dar de fiecare dată îşi dădea seama că se înşelase. Feţele pămîntii, istovite ale prizonierilor se deosebeau prea puţin unele de altele.

Iar Kolea îl aştepta plin de emoţie pe tatăl lui. De două ori îl văzuse de departe şi de fiecare dată simţea cum dorul îi strînge inima. Să fii alături de el şi să nu te poţi apropia !

— Ia te uită ! Ăsta e ! făcu deodată Vitea. Îl vezi ? Cel scund, cu părul negru.

Kolea privi în direcţia indicată de Vitea şi simţi că i se taie picioarele cînd îl văzu pe Mihail, care mergea alături de tatăl lui. Iurenev spunea ceva şi Alexei zîmbea posomorît. Pe feţele lor se citea frămîntarea şi păreau preocupaţi.

Tata trecu la vreo trei paşi de Kolea. Ce-ar fi să-l strige şi să-l oprească ? Dar iată că vine un S.S.-ist cu automatul... Nu, nu, acum nu se poate !

Cînd prizonierii dispărură după gardul în dosul căruia se afla lagărul, copiii rămaseră descumpăniţi. Nu ştiau cum să acţioneze mai departe. Kolea îi povesti lui Vitea tot ce ştia despre Mihail, cum îl salvase, precum şi comportarea bănuitoare a bătrînilor din beci.

Da, la mijloc e ceva necurat ! Se vede că bătrînii aveau totuşi dreptate.

Ziua fu lungă şi grea pentru Kolea. Avea senzaţia că pe tatăl său îl ameninţă o primejdie foarte mare şi se frămînta cum s-o înlăture. Richard îl ocărî de cîteva ori pentru că se mişca încet şi neatent. În timpul nopţii, Kolea îi visă pe cei doi bătrîni. Se încruntau supăraţi la el şi îi spuneau ceva, dar atît de încet, încît nu putu să înţeleagă nimic. Se trezi în zori din pricina frigului şi nu mai adormi.

Luă brusc o hotărîre. Se va duce în fiecare zi la bucătărie pînă cînd se va întîlni cu tatăl lui. Trebuie ca într-o zi să fie trimis şi tatăl lui după mîncare. Văzîndu-l de departe intrînd pe poartă, el îi va ieşi înainte. Iar apoi, ca din întîmplare, se va întoarce. O să meargă aproape unul de celălalt, şi acest lucru nu va putea trezi nici o bănuială.

În dimineaţa aceea, Richard nu se putu plînge de ajutorul său. Kolea se strădui din răsputeri să-i fie pe plac. Cizmele lui Werner străluceau ca oglinda. De pe veston fusese curăţat şi cel mai invizibil fir de praf. Farfuriile de pe masă erau spălate şi şterse cu grijă. Iar lui Richard, personal, Kolea îi făcu un serviciu nepreţuit : îi aduse din maşina intendenţei, care se împotmolise în noroi, o sticlă cu rom. Richard îl plesni peste spate şi strigă :

— Sehr gut![1]

În gura lui, asta suna ca o laudă neobişnuită.

În felul acesta, Kolea îşi cuceri dreptul de a ieşi la ora douăsprezece din casă. Ieşi pe poartă, ţinînd în mînă un pacheţel care-i dădea aerul unui om plecat după treburi. În ultimele zile, soldaţii care păzeau lagărul se obişnuiseră cu el, ştiind că lucrează la Werner.

Kolea ieşi din casă chiar în clipa cînd răsuna tînguitor toaca. Peste vreo zece minute, pe poartă va intra primul prizonier cu căzănelul, iar după el vor urma şi ceilalţi.

Băiatul porni agale, cercetînd cu atenţie drumul. Porţile stăteau larg deschise. O santinelă cu casca înfundată pe ochi se plimba de colo-colo.

Pînă să ajungă la bucătărie, Kolea se opri lîngă un gard de nuiele. Mai departe era primejdios să meargă. Dacă şi astăzi va veni Mihail, el trebuie să se ascundă înainte ca actorul să-l observe.

Timpul se scurgea chinuitor de încet. Drumul pustiu era plin de băltoace. În sfîrşit apărură siluetele întunecate ale prizonierilor.

Iată-l pe primul care, ţinînd căzănelul strîns la piept ca pe o pavăză, intră în curte. E un ostaş înalt, slab, într-o uniformă militară, peticită. Zîmbeşte victorios : cel care ia primul supa o nimereşte totdeauna mai grasă.

După ostaşul cel înalt venea un om cu paltonul rupt, încins cu o curea subţire. Probabil unul dintre cetăţenii mobilizaţi la lucru. Ţinea căzănelul pe cap, cu o singură mînă ; avea o şapcă înfundată pe frunte, de sub care nu i se vedeau decît mustăţile negre. Kolea îl privi cu atenţie. Nu, ăsta nu-i Mihail. Mihail e mai tînăr, mai înalt şi nu are mustăţi... Pe urmă intrară şi ceilalţi.

Pe tatăl său îl văzu în chip cu totul neaşteptat ; el intrase pe poartă şi înainta încet pe cărarea care şerpuia de-a lungul gardului de nuiele. Ţinea că-

[1] Foarte bine! (în limba germană în text). (n.t.)

zănelul în mîna stîngă, iar dreapta o băgase după reverul mantalei.

Înainte de a ieşi în întîmpinarea lui, Kolea îi privi cercetător pe toţi care se aflau prin apropiere. Nu, Mihail nu era printre ei.

Lucrurile se petrecură aşa cum îşi închipuise, sau poate că totuşi puţin altfel. Cînd se apropie de tatăl său, acesta se împiedică de o piatră, căzu şi căzănelul se rostogoli în noroi. Soldaţii de la poartă începură să rîdă. Kolea se apropie, luă căzănelul şi-l dădu tatălui său, care îşi scutura mantaua de noroi. Santinelele se întoarseră la treburile lor, iar deţinuţii care veneau în urma lui se grăbiră să-şi ocupe rîndul. N-aveau ei timp pentru astfel de fleacuri...

— De ce ai venit aici? întrebă încetişor tata şi, ca să mai cîştige timp, începu să şteargă cu mîneca poala mantalei.

— M-au trimis — răspunse tot atît de încet Kolea. Tu ai o misiune importantă: trebuie să memorezi bine unde se află cazematele.

Tata îl privi cu atenţie:

— Unde locuieşti?

— La Werner. Nu sînt singur. Am un tovarăş. Şi trebuie să-ţi mai spun ceva. Îi cunoşti pe poliţaii Vasili Dmitrici şi pe Petka?

— Da.

— Bine. Să ştii că vor să fugă. Le e teamă că vor fi omorîţi.

— Ei ţi-au spus?

— Nu, eu şi cu Vitea am auzit discuţia lor din cazemata de sub stogul de fîn... Să ştii un lucru, tată — şi glasul lui Kolea tremură — trebuie să fugi! Te rog foarte mult, tăticule, să fugi!

Era primejdios să mai rămînă acolo. În apropiere răsunară paşii poliţaiului. Ridicîndu-şi căzănelul, tata porni din nou. Kolea rămase puţin în urmă, dar se auzeau totuşi unul pe celălalt.

— Şi unde să mă duc? întrebă tata.

— În pădure. Ţii minte locul unde am adunat acum doi ani, vara, ciuperci, la răscrucea de dru-

muri ? În fiece seară, două săptămîni la rînd, o să te aştepte acolo un om. El o să te conducă.

Tata îl întrebă repede :

— Îl cunoşti pe Mihail Iurenev ? Zice c-a stat închis cu tine într-o pivniţă...

— Fereşte-te de el, tată, se spune că e un trădător... Bucătarul îi dă o bucată de carne în plus.

— Aşa... — zise tata, mijindu-şi ochii. Şi cînd pleci tu înapoi ?

— Cît mai repede ! Cum reuşim să scăpăm.

Alexei îl privi şi, grăbind paşii, adăugă :

— Spune celor care te-au trimis că am să fac tot ce pot. Aşteaptă-mă pe-aici. Cînd o să mai vin din nou după mîncare, eu o să scap din mîini căzănelul şi pe urmă o să-l ridic. Pe jos va rămîne o hîrtie. Ascunde-o cum trebuie. Dacă o vor găsi, te-aşteaptă moartea... Voi căuta să fug, dar să ştii că e foarte greu...

Tata îşi trecu căzănelul dintr-o mînă în cealaltă şi porni grăbit spre rîndul care se înşiruise tăcut lîngă bucătărie.

Kolea privi spatele îngust al tatălui şi inima i se strînse din nou, încleştată de o durere cumplită.

C A P I T O L U L XXVIII

O LUPTĂ GREA

Toate acțiunile lui Iurenev, tot ce spunea, tot ce propunea și toate insistențele îi apăreau acum lui Alexei în adevărata lor lumină. Părea că aflase foarte puțin. Dar bucata de carne pe care gefreiterul i-o băga pe furiș sub capacul căzănelului întregea tabloul bănuielilor. Numai protecția unui personaj foarte sus-pus putea sili conducerea lagărului să-i facă astfel de concesii lui Iurenev.

Astăzi, cînd dădu căzănelul prin fereastra bucătăriei, își aruncă privirea înăuntru și observă într-un ungher întunecos un băiat voinic, cu capul rotund, tuns ca un arici, care ședea pe un scăunel și spăla niște ridichi. „Ăsta trebuie să fie prietenul lui Kolea. De-acolo vede el, probabil, toate mișcările bucătarului și e sigur că băiatul n-a greșit."

Lui Alexei nu-i ieșea din cap scena aceea mută, dar atît de semnificativă, cînd de Iurenev se apropiase ofițerul hitlerist. Își amintea de asemenea cu cîtă abilitate reușise Iurenev să schimbe discuția în timpul convorbirii lor de acum cîteva zile. Întorsese în așa fel vorba, de parcă Alexei ar fi fost un trădător. Cît era de viclean ! Cu un astfel de om e greu să lupți, dar trebuie, este absolut necesar, pentru că altfel îi va omorî el pe toți.

Alexei socoti că a sosit clipa cînd el nu mai are dreptul să tacă. Trebuie să împărtășească și tovarășilor săi bănuielile care-l frămîntă. Dar și de astă dată trebuie să fie cît mai prudent și mai prevăzător, căci e de ajuns un singur pas greșit, și Iurenev va înțelege că a fost demascat.

Seara, Alexei îi șopti lui Eremenko că vrea să stea de vorbă cu el. Profitînd de un moment cînd toți se pregăteau de culcare, ieșiră în curte și, aprinzîndu-și țigările, se rezemară de gardul de nuiele. Pînă la ora culcării mai aveau vreo zece minute și de-a lungul satului se vedeau patrulele de noapte.

Eremenko ascultă cu atenție ce-i spunea în grabă și încîlcit Alexei, iar pe fața lui istovită și nebărbierită apăru o expresie de neliniște.

— Și ce-ai de gînd să faci? întrebă el.

— Vreau să-l verific pe Iurenev pentru ultima oară. Ohotnikov îi expuse noul său plan.

— E cam riscant — zise Eremenko, încrețindu-și fruntea. Și dacă n-ai să reușești, ce-o să se întîmple?

— Oricum, nu avem altă soluție. Dacă rămînem pe loc, pierim. Dacă îl ascultăm pe Iurenev, tot în șanț nimerim... Așa că e mai bine să riscăm.

— Ei, și cu cine ai de gînd să mai vorbești? îl întrebă Eremenko. Pentru astfel de lucruri, două capete nu sînt de ajuns.

— Da' tu ce crezi, cu cine mai putem vorbi?

— Cu Kravțov.

Locotenentul Iuri Kravțov suferea îngrozitor din pricina detențiunii. Foarte tînăr — n-avea nici douăzeci de ani — era un om cinstit și plin de avînt. Nu se putea împăca de loc cu faptul că viața lui trebuie să se sfîrșească în dosul unui gard de sîrmă ghimpată. Uneori își pierdea curajul, umbla posomorît și abătut, dar sufletul lui tînăr biruia și locotenentul redevenea vesel și plin de viață. Avea încredere în Alexei și, fără să stea pe gînduri, l-ar fi urmat oriunde.

— Da, și cu Iura trebuie să stau neapărat de vorbă — rosti Alexei. Dar el e o fire prea înflăcărată și mi-e teamă să nu ne facă vreo încurcătură.

— Cu atît mai mult trebuie să-l pregătim.

Doi polițai se apropiară de gard.

— Ei — strigă unul — intră în casă! Pînă la culcare mai sînt două minute!

Eremenko se îndepărtă de gard, dar Alexei rămase locului.

— Vasili Dmitrici, dă-mi te rog un foc! zise el, adresîndu-se unuia dintre poliţai care stătea cu picioarele răşchirate.

— Ce, eu pentru tine sînt Vasili Dmitrici? urlă acesta. Nu cunoşti disciplina? Hai, cară-te, că acu' ţi-arăt eu ţie!

— Poate tu, mă Petea, faci rost de un foc? se adresă liniştit Alexei celui de-al doilea poliţai, care privea mirat la prizonierul ăsta atît de obraznic

— Du-te, hai, pleacă! zise Petea. Ce, ai chef de vorbă? Că doar nu eşti deopotrivă cu noi.

— Poate c-o să fim deopotrivă. De unde ştii că nu? insinuă Alexei. Mîine voi ne escortaţi?

— Nu se ştie. S-ar putea ca noi să vă escortăm — răspunse Vasili Dmitrici. Dar ţie nu ţi-e totuna?

— Pesemne că nu mi-e totuna, dacă întreb — spuse cu tîlc Alexei. Păsările zboară pe cîmp şi află multe lucruri despre oameni! Mîine am să stau de vorbă cu voi — şi intră în urma lui Eremenko în casă, lăsîndu-i pe cei doi poliţai nedumeriţi şi îngrijoraţi.

Ce să însemne aluzia asta ciudată a prizonierului? Ştie într-adevăr ceva? Despre ce vrea să vorbească cu ei? Umblînd prin satul adormit, se gîndiră mult timp şi se hotărîră să nu înceapă ei discuţia; dar dacă prizonierul va insista să intre în vorbă cu ei, să-l asculte. Iar dacă va trăncăni cine ştie ce bazaconii, atunci îl vor împuşca pe loc pentru „tentativă de evadare".

Dimineaţa, Alexei nu reuşi să se apropie de Kravţov, deoarece a fost trezit mai devreme ca de obicei şi dus la cîmp, iar în timpul lucrului n-a putut vorbi din cauza lui Mihail şi a celor doi poliţai, care se învîrteau mereu pe acolo. După privirile îngrijorate pe care i le aruncau lui Alexei, acesta îşi dădu seama că sînt neliniştiţi. „Frămîntaţi-vă, frămîntaţi-vă — îşi spunea Ohotnikov. O să fiţi mai cumsecade după aceea!"

Privind grupul de oameni care lucrau paşnic pe cîmpul nesfîrşit, ar fi fost greu să-ţi închipui că aici au început să clocotească nişte patimi care poate se vor dezlănţui. Îi vedeai cărînd pămînt, montînd scheletele de oţel ale cazematelor, amestecînd cimentul. Nimic nu trăda încordarea lor lăuntrică, acea tensiune care, dintr-o clipă într-alta, se poate transforma într-o explozie...

Timpul se scurgea cumplit de încet. Din sat se auzi în sfîrşit mult aşteptata toacă.

Petka strigă cu glas sonor :

— Lasă lucrul ! Pauză ! şi-i privi pe toţi cu ochii lui severi. Iar tu, Iurenev, du-te după mîncare ! Grăbeşte-te !

Iurenev apucă iute cu un gest obişnuit căzănelul care se afla deoparte şi, vesel, făcu din mînă tuturor, pornind în grabă spre sat. Alexei îl privi cu ură, gîndindu-se : „Du-te, nemernicule, şi ia-ţi bucata de carne pe care o-nfuleci pe drum !"

Acum putea să stea de vorbă. Se aşeză alături de Kravţov, care se rezemase obosit de fundaţia de beton a unei cazemate, întinzîndu-şi palmele înguste, cu degete lungi.

— Iura, trebuie să-ţi comunic un lucru foarte important — rosti el, zîmbind, pentru ca poliţaii care mîncau în apropierea lor, stînd pe nişte bîrne, să creadă că îi spune o glumă Ştim precis că Iurenev e un trădător.

La aceste cuvinte, Kravţov sări împins parcă de un arc, păli şi întoarse spre Alexei o faţă atît de schimonosită, încît acesta se sperie.

— Nu cred ! Nu pot să cred ! zise el, aproape ţipînd. E o scorneală. Ai vreo dovadă ?

Alexei nu se aşteptase ca vorbele lui să provoace o reacţie atît de furtunoasă.

— Mai încet, potoleşte-te ! Îl apucă pe Kravţov de mînă şi, cu forţa, îl sili să se aşeze la locul lui. Sînt fapte verificate. Eu n-o fac de dragul de a-l compromite... Dar să fii foarte prudent cu el. Alexei se abţinu să vorbească mai mult, deoarece nu ştia ce poate să facă băiatul acesta, care este foarte cin-

stit, dar fără un pic de stăpînire de sine. Bagă de seamă — continuă sever Alexei — nu cumva să te trădezi față de Mihail... Poți să ne pierzi pe toți, și pe tine, și pe noi.

— Bine — șopti Kravțov — dar eu am să verific. Eu trebuie să mă conving. Nu pot să trăiesc dacă omul în care am avut atîta încredere e un trădător.

Alexei se ridică și se apropie de bîrnele pe care ședeau polițaii.

— Poftă bună, domnilor polițai! zise el cu o ușoară ironie în glas.

— Da' tu, mă rog, ce poftești? întrebă supărat Vasili Dmitrici, privindu-l cu coada ochiului. Iar ai venit să trăncănești?

— Vai de mine, se poate? Am de discutat ceva serios.

— Ce discuții putem avea noi cu tine? rîse batjocoritor Petka. Treaba ta e să sapi, iar a noastră, să privim...

— Dacă nu vreți să stați de vorbă cu mine, treaba voastră — făcu Alexei, dînd din umeri. O să vină ea vremea și-o să vă pară rău.

— Da' cînd o să vină vremea aceea? întrebă Vasili Dmitrici, făcînd ochii mici.

— Cînd o să terminăm toate cazematele. Atunci o să vină!...

Polițaii se priviră între ei cu înțeles.

— Haide, haide, dă-i drumul! zise Vasili Dmitrici. Cu ce vrei să ne înspăimînți?

Alexei pricepu că în adîncul inimii amîndoi sînt foarte speriați. Sînt ei grosolani, îngîmfați, dar de fapt le e teamă. Le e teamă fiindcă se așteaptă să-și primească plata pentru toate cîte au făcut. Da, Kolea îi dăduse cheia potrivită pentru sufletul acestor oameni.

— După muncă, să mă opriți să stăm de vorbă fără martori — grăi Alexei.

Vasili Dmitrici clătină din cap:

— Nu se poate. O să trezim bănuieli. Zi acuma, că nu te-aude nimeni.

— Nu — se încăpăţînă Alexei — acum nu e timp. Trebuie să lucrăm ! şi se îndepărtă de poliţai, lăsîndu-i şi mai nedumeriţi.

Între timp, Iurenev se întorsese cu căzănelul cu mîncare. Observase că Alexei stătea de vorbă cu poliţaii.

De data asta era foarte puţină supă, iar steluţele de grăsime şi boabele de mei se vedeau doar ici-colo. Mîncau toţi, aşezaţi în cerc, luînd cu lingura pe rînd din supă.

Kravţov, care de obicei se aşeza alături de Iurenev, îşi schimbă locul şi, ducîndu-şi lingura spre căzănel, îl privea cu duşmănie pe fostul său prieten. „Nu cumva să ne facă pocinogul ! se gîndea îngrijorat Alexei. Rău am făcut că i-am vorbit deschis !"

Sfîrşind de mîncat, Iurenev îşi băgă lingura în carîmbul cizmei şi aşa, în treacăt, îl întrebă pe Alexei :

— Ai tutun ?

— Am.

— Hai să fumăm !

Se îndepărtară amîndoi şi Mihail începu să-l interogheze.

— Despre ce-ai vorbit cu ei ? întrebă el, arătînd cu capul spre poliţai.

— Despre vreme — rîse Alexei.

— Eu nu glumesc ! şi în glasul lui Iurenev răsună ameninţarea.

— Da', de fapt, de ce mă descoşi ? Cu ce drept ?

Mihail aprinse chibritul :

— Uite care-i adevărul : după cele ce mi-ai spus, nu mai pot avea încredere în tine ! Discuţia ta cu poliţaii mă face să devin bănuitor...

— Nu cumva crezi că, hotărîndu-mă să trădez, aş fi săvîrşit lucrul acesta în văzul tuturor ?

— Îţi cer în mod categoric să-mi spui despre ce aţi vorbit — repetă aspru Iurenev. Sau ceea ce voi face de-acum înainte mă priveşte numai pe mine...

— Adică ce vrei să spui ?

— Nu sînt obligat să mă destăinuiesc duşmanului meu...

— Așadar, iată cum ai început să vorbești! și Alexei trase adînc din țigară. Bine, fă cum vrei!

Întorcîndu-se brusc, luă lopata și coborî în cazemată...

Aproape tot restul zilei lucrară alături, instalînd cupola de beton. Uneori mîinile li se atingeau, dar amîndoi și le retrăgeau în grabă. O ură reciprocă, care pînă acum sălășluise undeva, în adîncul fiecăruia dintre ei și nu-și găsise multă vreme o portiță de ieșire, se aprinsese brusc și într-o clipă atinsese paroxismul.

„Dar dacă ăsta știe locul unde-mi păstrez schițele? Sau poate l-a văzut pe Kolea?" își zise Alexei și gîndurile cele mai negre încolțiră în mintea lui, învolburîndu-se ca un vîrtej.

Din pricina muncii îndelungate îl durea spatele. Alexei se îndreptă din șale, scrîșnind de durere. Cît de bine e să stai măcar cîteva clipe neîncovoiat, cu umerii drepți, și să respiri adînc aerul purificat de prima zăpadă!

Deodată, privirea lui se opri asupra unei gropi întunecate din cazemata vecină. Armătura pentru această cazemată întîrzia undeva, pe drum, și Werner ordonase ca pentru o bucată de timp să se întrerupă lucrul.

Alexei vedea parcă șanțul îngust și scurt, o cotitură bruscă, apoi o mică distanță și altă cotitură. După aceea, fundația adîncă, cu pereții abrupți. Nu demult, în această fundație, grupul lui trecuse prin clipe foarte grele! Într-o zi, profitînd de faptul că polițaii plecaseră la treburile lor, Alexei își chemase tovarășii la o scurtă consfătuire. Polițaii plecau din cînd în cînd, considerînd că nimeni nu poate fugi. Cîmpul neted se întindea pînă în zare și n-aveai unde să te-ascunzi. Glonțul te-ajungea repede din urmă... Stînd cu spatele spre șanț pe marginea fundației, Ohotnikov privea în urma polițailor și nu observase — cum de altfel nu observaseră nici ceilalți — că Kravțov ieșise tiptil din fundație pe cealaltă parte, ascultase discuția lor, iar apoi se ivise în chip neașteptat și îi speriase pe toți. Nimeni nu

se gîndea că acest şanţ este asemănător unui tub acustic ! Iurenev nu voise să creadă şi se dusese în mod special după cotitură, să asculte...

Alexei zîmbi posomorît. Ce-ar fi să repete acum acelaşi lucru, dar nu în glumă, ci în serios ? „O să se prindă el, sau nu ?" şi Alexei îl privi cu coada ochiului pe Iurenev, care aranja plăcile de beton. „Ce-ar fi să-ncercăm ? Dacă iese, bine. Dar dacă nu ?"... şi Alexei căzu pe gînduri. Da, miza era într-adevăr foarte mare... Propria lor viaţă !...

...Şi deodată se simţi cuprins de o pornire răutăcioasă care-l ardea ca o flacără. Oricum, tot trebuie să moară ! Ultima discuţie cu Iurenev era de fapt şi ultimul avertisment. Acum actorul o să facă tot ce-i va sta în putinţă pentru a-l pierde pe Alexei, mai ales că are în mînă atuuri atît de puternice ca refuzul lui de a evada, precum şi discuţia cu poliţaiul. Nu, dacă tot trebuie să acţioneze, atunci să acţioneze imediat, fără nici o amînare. Cîte nu se pot întîmpla peste noapte ! Iurenev ar fi în stare să instige pe careva să-l omoare ca pe-un trădător sau îi va trăda el pe toţi. Lucru foarte posibil, de altfel, fiindcă ştie că viaţa lui atîrnă de un fir de păr. Se poate întîmpla de asemenea ca cei doi poliţai să fie trimişi a doua zi în altă parte, şi atunci el, Alexei, n-o să-şi poată pune planul în aplicare. Şi chiar dacă va rămîne în viaţă, în ochii celor din jurul lui el nu va mai preţui nici cît o ceapă degerată, toţi se vor feri ca de un lepros. Încearcă şi demonstrează că tu ai avut gînduri curate şi planuri chibzuite spre binele lor ! Pe marginea gropii, tovarăşii te vor blestema în răpăitul automatelor. Nu, el, Alexei, nu va lăsa ca lucrurile să ajungă pînă acolo !

Alegînd un moment prielnic, cînd poliţaii, cărora li se urîse să tot umble printre oamenii care munceau, se aşezară pe bîrne să fumeze, Alexei lăsă lopata şi se apropie de ei.

— Uite ce e, Vasili Dmitrici — zise el — ai dreptate, îmi dau seama că nu se poate să mă opreşti după muncă...

— Ei, spune, ce vrei? și polițaiul scuipă într-o parte.

— Vreau să mă duceți la cazemata de colo! Am lăsat înăuntru uneltele, niște căldări și niște răngi... acolo o să putem sta liniștiți de vorbă.

Polițaii se priviră între ei.

— Ei, vezi — rosti alene Petka — asta se poate! Și cînd să te ducem?

— Uite ce e, eu mai lucrez puțin; pe urmă te apropii de mine și mă strigi...

— Bine, acum cară-te — grăi cu un aer ocrotitor Vasili Dmitrici. Văd eu că ai mîncărime la limbă. Deh, să stăm de vorbă, dacă așa ți-e cheful... Numai bagă de seamă, să spui lucruri serioase, că de nu... — și cu un gest elocvent puse mîna pe automatul de lîngă el.

Alexei se întoarse și, liniștit de parcă discuția aceasta n-ar fi însemnat nimic pentru el, plecă... Nimeni nu putea ști cît de greu îi venea să joace rolul acesta cumplit, rol care-i cerea să joace mai bine decît un actor de profesie și decît un trădător de profesie!...

Din mijlocul celor ce lucrau se ațintеau spre el privirile pătrunzătoare și încruntate ale lui Iurenev, dar Alexei se prefăcu a nu-l vedea. Două discuții tainice cu polițaii în aceeași zi, în prezența tuturor! De bună seamă, Iurenev folosise din plin acest sistem de vreme ce se uita la el cu atîta neîncredere. Cînd Alexei se apropie, toți amuțiră, prefăcîndu-se că muncesc. Numai după privirea tulburată și plină de desperare a lui Kravțov, Ohotnikov își dădu seama că băiatul era complet dezorientat.

Peste vreo cinci minute, polițaii se sculară de pe bîrne, își puseră pe umăr automatele prinse de curea și se apropiară de ei.

— Ei, Ohotnikov — strigă Vasili Dmitrici — ia vino-ncoa'!...

— Iarăși! auzi Alexei în spatele său exclamația surdă a lui Iurenev.

Alexei mai înfipse de cîteva ori lopata în pămînt. Vasili Dmitrici intrase însă bine în rol:

— Ce, vrei să-ţi mai spun o dată ? răcni el, înfuriat.

Atunci Alexei înfipse lopata în pămînt şi începu să coboare de pe moviliţa unde lucrau. Toţi îl urmăriră într-o tăcere de mormînt.

Poliţaii n-au spus pentru ce-l cheamă pe Alexei, şi lucrul acesta părea misterios. Ce caută el în cazemata neterminată ? De ce l-au dus acolo ? Şi deodată, toţi îşi aduseră aminte de consfătuirea pe care o ţinuseră nu demult. Un loc mai bun nici că se putea alege. Ohotnikov se va înţelege cu poliţaii. Dar ce anume ? Acum e limpede de ce a refuzat să fugă împreună cu ceilalţi. Are cu totul alte intenţii. Probabil vrea să devină poliţai. De aceea s-a împrietenit cu ei... Ia te uită cum merg împreună de parcă nu l-ar duce ei pe el, ci el pe ei !

Iurenev căuta să stîrnească şi mai mult, prin aluzii răutăcioase, neîncrederea faţă de Ohotnikov. Stătea în mijlocul prizonierilor şi îşi bătea joc de fiecare gest al lui Alexei. Eremenko încercă să-i ia apărarea, dar primi pe loc un pumn zdravăn în spate.

— Ţine-ţi gura, mă ! Îţi aperi prietenul, ai ? strigă Sviridov.

Scund şi vînjos, se supunea fără crîcnire la orice muncă oricît de grea ; adeseori îl ajuta şi pe Eremenko. Dar acum nu mai avea încredere nici în el, nici în Ohotnikov.

Cînd poliţaii şi Alexei dispărură din văzul lor, prizonierii tăcură un timp abătuţi. Lucrurile se petreceau exact cum afirmase Iurenev. Omul în care avuseseră încredere desăvîrşită trece chiar sub ochii lor de partea duşmanului şi se obrăzniceşte într-atît, încît nici nu caută să ascundă lucrul acesta.

Iurenev chibzuia cu ochii închişi. Deodată îi deschise, se uită la fundaţie şi se întoarse spre Kravţov, căruia, de enervare, îi tremura buza de sus :

— Iura ! Ia du-te şi trage cu urechea. Tu ai experienţă !

Kravţov făcu un pas înainte, dar se opri nehotărît.

— Măi, da' laş mai eşti, frăţioare ! spuse dispreţuitor Iurenev, strîmbîndu-se. Cînd lucrurile au luat o întorsătură serioasă, dai bir cu fugiţii !

În timpul acesta, Alexei şi poliţaii şedeau în adîncul fundaţiei, pe o movilă de pietriş, şi discutau. Poliţaii voiau să-şi recapete autoritatea pierdută, dar nu reuşeau, din care cauză se înfuriau şi mai tare. Un nepricopsit de prizonier i-a tîrît pînă aici, în groapa asta afurisită, şi acuma stai şi aşteaptă pînă cînd va binevoi el să spună pentru ce a făcut-o...

Iar Alexei tărăgăna, îndrugînd verzi şi uscate, dar nu sufla o vorbă despre motivul care-l adusese aici. Uneori tăcea, privind în direcţia şanţului, de parcă ar fi tras cu urechea, şi calmul lui îi înfuria şi mai abitir.

— Ei, hai, n-o mai întinde atîta ! izbucni în cele din urmă Vasili Dmitrici. Zău, uite, îţi spun cu frumosu' : dacă nu începi, acu' îţi trag una cu patul armei ! De ce ne-ai adus aici ? Ce vrei de la noi ? Vorbeşte !

— Bine — făcu fără grabă Alexei. Nervii îi erau încordaţi la maximum : nu greşise cumva socotelile ? Dacă-i aşa, atunci el nu va mai pleca de aici, îi va ataca pe poliţai, şi chiar dacă îl vor omorî, altă soluţie tot nu exista. Luînd această hotărîre, simţi că-l cuprinde o linişte desăvîrşită. Bine — repetă el încet. Începem ! Şi ascultă din nou, deoarece i se păruse că undeva, pe fundul şanţului, scîrţîise pietrişul.

— Ce tot tragi cu urechea ? se înfurie Petka. Haide, zi odată !

— Aşadar, domnilor poliţai — începu cu glas tare Alexei — vă aduceţi aminte de cazemata de sub stoq ?... După cum păli Vasili Dmitrici şi după cum se rezemă moale Petka, cu spatele într-un colţ, el înţelese că lovitura nimerise în plin şi încă o dată îi mulţumi în gînd lui Kolea. V-aduceţi aminte sau nu ? repetă el.

— Da, cunoaştem noi o astfel de cazemată — zise prudent Vasili Dmitrici. Şi ce-i cu asta ?

Alexei se aplecă înainte, sprijinindu-şi coatele pe genunchi :

— Uite ce-i cu asta ! Acum cîteva zile, voi amîndoi, aflîndu-vă în această cazemată, v-aţi înţeles să fugiţi.

Vasili Dmitrici sări în picioare, cu mîna pe automat :

— Minţi, ticălosule !... Aşa ceva nu s-a întîmplat... Acu' te omor !

Alexei rămase imperturbabil.

— Haide, omoară-mă — zise el, calm. Ce mai stai ? Omoară-mă... Dar chiar astăzi comandantul lagărului va afla tot. Înţelegi ? Crezi cumva că sînt mai prost decît tine ? Am lăsat într-un loc sigur o scrisoare. După moartea mea, scrisoarea va fi găsită imediat. Ei, poate acum ai înţeles, flăcăule, şi o să laşi jos jucăria asta. Petka, spune-i tu ! Văd că eşti mai înţelept. Hai mai bine să vorbim liniştiţi !

Petka se sculă şi-l trase pe Vasili de mînecă.

— Bine ! rosti el, împăciuitor. Să-l ascultăm. De împuşcat putem să-l împuşcăm oricînd...

Vasili îşi roti furios ochii şi se aşeză din nou la locul său.

— Da' ce treabă ai cu noi, mă ? întrebă el cu glas surd. După cît văd eu, ţi s-a urît cu viaţa...

— Nu, dimpotrivă — zîmbi Alexei. Şi eu vreau să trăiesc, cum vreţi şi voi... De aceea interesele noastre sînt comune.

— Şi ce vrei de la noi ? întrebă Petka.

Alexei privi din nou spre şanţ ; acum era aproape sigur că după cotul cel mai apropiat se află cineva.

— Eu vreau să v-ajut — zise el.

— Să ne-ajuţi ! exclamă Vasili. Ah, a dracului pramatie mai eşti !

Mai mult nu se mai puteau preface. Petka se apropie de Alexei şi-l întrebă cu un aer grav :

— Ştii un loc unde am putea merge ?...

Alexei dădu din umeri :

— Dacă plecăm împreună, atunci găsesc eu drumul !

— Dar cîţi o să fim ? Numai tu şi noi ? şi Petka ridică trei degete.

— Nu, de ce ? Se vor mai găsi şi alţii...

— Ai auzit ? se adresă Petka lui Vasili.

Acesta încuviinţă tăcut din cap, şi pe faţa lui se ivi pentru prima oară o licărire omenească.

— Eu, băieţi, vă propun să fugiţi împreună cu noi — zise Alexei. De aceea v-am chemat aici. Ştiţi foarte bine : dacă rămînem aici, şi pe noi, şi pe voi ne-aşteaptă aceeaşi soartă. Dar dacă o să mergeţi cu noi, o să spunem acolo că voi ne-aţi scăpat şi atunci o să fiţi iertaţi...

— Unde „acolo" ? întrebă Vasili.

— Ei, prea multe vreţi să ştiţi — zise Alexei, ridicînd din sprînceană. Cînd o s-ajungi „acolo", o să vezi...

— Ehei, în primejdioasă treabă ne tragi tu, Ohotnikov ! oftă Petka. Da. Chiar foarte primejdioasă.

Alexei îşi desfăcu mîinile în lături :

— Gîndiţi-vă şi... mă rog... cum vreţi, că voi vă sînteţi stăpîni !...

Vasili se ridică :

— Ei, bine, am stat cam mult. Acum trebuie să plecăm ! Îşi potrivi automatul pe umăr. O să ne mai gîndim. Pentru treaba asta trebuie să-ţi pui mintea la contribuţie...

— Şi cînd o să-mi daţi răspunsul ? întrebă Alexei.

— Mîine dimineaţă cînd o să vă ducem la lucru — răspunse Petka.

Alexei ridică mîna :

— Dar hai să ne-nţelegem : dacă veţi refuza, socotiţi că discuţia asta nici n-a avut loc... Că altfel, înţelegeţi şi voi... Şi tăcu semnificativ.

Petka zîmbi posomorît :

— Atîta lucru înţelegem ! Degeaba ne înspăimînţi ! Tu să-ţi ţii limba-n gură, că noi sîntem învăţaţi... Se apropie de Alexei şi întrebă încetişor : Da' cum de-ai aflat despre discuţia asta ? Că atunci, în cazemată, am fost numai noi doi...

Alexei făcu ochii mici :

— Ia spune, ce crezi, cîţi sîntem noi aici ?

— Unde ?

— Aici !

— Trei...

— Aş ! Nu ştii să numeri ! Ia uită-te cine-i acolo, după cotitură. Şi mai repede, pînă n-apucă să fugă !...

Pe faţa lui Petka se aşternu o spaimă cumplită. Ochii se holbară şi poliţaiul începu să tremure din tot corpul, cuprins subit de patima vînătoarei. Strîngîndu-şi automatul la piept, se năpusti în şanţ, îmbrîncindu-l pe Alexei. În aceeaşi clipă se auzi tropăit de paşi. Pesemne că omul fugea spre ieşire cît îl ţineau picioarele.

— Stai ! strigă Petka cu glas subţire. Stai, că de nu, trag ! şi dispăru în fundul şanţului. Vasili nu se putu stăpîni şi porni în goană după el. Alexei auzi undeva, în fund, glasurile tulburate ale cîtorva oameni, dar nu putu să distingă nici un cuvînt. Dar cînd glasurile se apropiară, Alexei desluşi limpede vocea din pricina căruia înfruntase o primejdie atît de mare. Era Iurenev.

Peste o clipă, Petka îl îmbrînci pe Iurenev din şanţ în fundaţie şi rămase în urmă, fără a lăsa automatul din mînă. Iurenev stătea liniştit, chiar provocator de liniştit, de parcă el ar fi fost aici cel mai mare.

— Ai auzit tot ? îl întrebă calm Alexei.

— Da, tot — răspunse Iurenev, cu glas tare.

— Şi ai înţeles ?

— Tot.

— Şi-acum mai susţii că sînt un trădător ?

— Da ! răspunse batjocoritor Iurenev, privindu-l drept în ochi.

— De ce ?

— Pentru că asta mă va salva pe mine !

— Ciine !...

Vasili se apropie de Alexei şi-i puse apăsat mîna pe umăr :

— Ia ascultă, Ohotnikov ! El zice că pînă acum ai îndrugat numai minciuni ! Vrei să ne duci cu vorba !

Alexei zvîrli cît colo mîna lui Vasili de pe umăr :

— La cine pleci urechea ? Ăsta-i un provocator ! E în slujba gestapoului !

Petka tresări şi lăsă automatul în jos. Ia te uită în ce încurcătură au nimerit !

Iurenev se aşeză pe un morman de pietriş.

— Şi-acum, Ohotnikov, să dăm cărţile pe faţă — zise el, gustîndu-şi satisfăcut puterea. Da, tu ţi-ai dat seama cine sînt. Sînt într-adevăr în slujba gestapoului. Şi putrezesc aici, alături de tine, ca apoi să te predau ! Da, sînt un trădător ! Dar tu ai să mori, iar eu am să trăiesc... Şi uite, ăştia — continuă el, arătînd spre poliţaii, care, cuprinşi de spaimă, se strîngeau lîngă perete — te vor împuşca chiar acum, din ordinul meu. Te vor împuşca pentru că ei vor să trăiască şi numai eu singur pot să le acord iertarea.

— Dar ei pot să te ucidă şi pe tine ! strigă Alexei.

— Nu, nu pot ! rosti liniştit Iurenev, dînd din cap. Dacă mă vor ucide, vor fi şi ei împuşcaţi. Nimeni n-o să-i creadă că am fost omorît încercînd să fug sau pentru că nu m-am supus unui ordin... Nu ! Nu pot ! Tu însă ai să mori ca un trădător mîrşav, şi mormîntul tău se va acoperi de scaieţi. Ridică mîna, poruncind poliţailor : Ia trageţi o rafală în el ! Şi deodată, întorcîndu-se, începu să răcnească sălbatic : Trageţi, vă ordon !... Sau vă împuşc pe voi !

Poliţaii ridicară automatele. O clipă încă, şi Alexei ar fi fost omorît. Dar în aceeaşi clipă, sus, pe marginea fundaţiei, apăru un om care strigă :

— Staţi !... Nu trageţi !

Toţi întoarseră privirile şi-l văzură pe Kravţov, care ţinea în mîini, deasupra capului, un drug de fier. Tînărul era înspăimîntător în furia lui nestăpînită.

— Am auzit tot ! zise el. Şi de data asta am fost aici ! Tu, ciine — şi se plecă spre Iurenev — nu poţi muri din pricina unui glonţ, dar poţi foarte bine crăpa printr-o întîmplare nenorocită !

Iurenev, cuprins de spaimă, se lipi de zidul fundaţiei.

— Ce faci ?!... urlă el.

Dar chiar în aceeaşi clipă, drugul de fier zvîrlit cu putere îi zdrobi capul. Iurenev se prăbuşi.

Kravţov sări jos şi se năpusti spre Alexei.

— Am să spun tuturor adevărul şi oamenii vor avea din nou încredere în tine — zise el, plin de însufleţire.

Poliţaii, cu automatele lăsate în jos, rămaseră lîngă trupul neînsufleţit al lui Iurenev, apoi Petka zise :

— Ce om imprudent ! I-am spus doar să nu se bage sub drug, că poate să-i cadă în cap !...

Vasili, oftînd adînc, adăugă şi el :

— Uite aşa se întîmplă ! S-apucă omul de un lucru care nu-l priveşte, bagă nasul unde nu-i fierbe oala, şi pe urmă pierde-ţi timpul cu înmormîntarea lui !

...Kurt Meyer, care în aceeaşi seară se pregătea să se întîlnească cu Iurenev, aflînd despre moartea lui neaşteptată, fu cuprins de o furie sălbatică. Dar şi cele mai minuţioase cercetări confirmară că Iurenev căzuse victima propriei sale imprudenţe.

Kurt Meyer nu făcea însă parte dintre oamenii care pot fi uşor convinşi... Şi luă anumite măsuri...

C A P I T O L U L XXIX

ŞI ACUM — LA TREABĂ !

Kolea aştepta îngrijorat dimineaţa. Ştia că Mihail murise şi auzise cînd Werner interogase poliţaii, raportîndu-i apoi la telefon lui Kurt Meyer cele întîmplate. Kolea nu ştia nemţeşte, dar Werner pomenise de mai multe ori numele lui Iurenev, aşa că nu trebuia să fii prea deştept, ca să-ţi dai seama despre ce vorbesc.

Cei doi poliţai susţineau într-una că Iurenev este victima unei întîmplări nenorocite, că ei nu pot avea grijă de fiecare om în parte şi, dacă unul imprudent îşi bagă capul sub un drug de fier... ei nu sînt răspunzători... Kolea înţelese că tatăl său reuşise să scape de trădător, fără a fi bănuit.

Numai de nu s-ar întîmpla ceva înainte de întîlnırea lor ! Vor hotărî ce trebuie să facă, apoi Kolea şi Vitea vor lua drumul taberei de partizani.

Copiii născociseră un mijloc ca să scape din lagăr. Se vor ascunde în maşina care pleacă zilnic în satul vecin, după pîine. Vitea mai fusese de cîteva ori : bucătarul îi dăduse bucuros învoirea, căci lui nu-i plăcea să se hurducăne pe drumurile desfundate. Te pomeneşti că maşina se împotmoleşte în noroi, şi aleargă pe urmă de caută ajutoare !

În afară de şofer, în maşină mai mergeau doi soldaţi sau poliţai, care luau pîinea de la brutărie, o puneau în camion, apoi se urcau pe ea cu cizmele. Pîinea fierbinte le ţinea cald, şi dacă se turtea, se rupea şi se murdărea, asta n-avea nici o importanţă — deţinuţii înfulecau şi firimiturile...

Acum cîteva zile, gefreiterul îl căutase pe cel de-al doilea poliţai de serviciu, dar nu-l găsise, aşa

că îi ordonase lui Vitea să plece, deoarece șoferul începuse să facă gălăgie. Vitea se achită onorabil, și de atunci, plecarea după pîine devenise una din obligațiile lui. Copiii se hotărîră : dacă Vitea merge cu mașina, de ce n-ar merge și Kolea ? Vor pleca împreună în sat, vor lua pîinea, iar la întoarcere vor sări din mașină. Cînd mașina va ajunge în lagăr și cei de acolo își vor da seama că băieții au fugit, abia atunci vor trimite pe cineva pe urmele lor. Sau poate nu vor trimite. Oricum, ei vor fi departe.

Noaptea trecu într-o așteptare înfrigurată, iar dimineața, așteptarea deveni și mai chinuitoare. Se apropia clipa întîlnirii cu tatăl lui !... „Va veni oare ? se gîndea abătut Kolea. Dar dacă se întîmplă ceva, dacă-l arestează ? !"

Werner plecase în zori ; Richard dormi pe săturate și, cînd se trezi, îl puse pe Kolea să curețe cu praf de dinți linguritele, cuțitele și furculițele. Lui Werner îi plăcea ca tacîmurile să strălucească.

Nu era mare lucru să cureți două rînduri de tacîmuri, dar Richard îi mai găsi ceva de lucru. I se năzărise să repare aparatul de radio, care se stricase, și deși Kolea nu se pricepea de loc, Richard îi porunci să stea lîngă el și să se uite cum umblă cu șurubelnița. Lui Richard nu-i plăcea singurătatea, iar prezența băiatului îi amintea de căminul lui îndepărtat...

Timpul trecea. Pendula din perete arăta douăsprezece fără un sfert. În curînd va suna toaca pentru masă. Ce să facă ? Cum să scape de Richard ? Turba de furie că pierde un timp prețios, uitîndu-se cum Richard se moșmondește cu niște piese și sîrmulițe afurisite, și nu poate pleca.

Pe pervazul ferestrei se afla o muzicuță. Lui Werner îi plăcea să cînte uneori. Kolea se sculă, o luă și o duse la gură. Muzicuța de nichel împodobită cu desene complicate scoase un sunet subțire și puternic. Kolea o trecu repede peste buze, suflînd cu nădejde, dar sunetele erau cu totul lipsite de armonie. Deodată își aminti de neamțul acela fălcos

din mașină, care, de bună seamă, știa să cînte bine la drăcovenia asta.

Richard se strîmbă și clătină din cap. Nu trebuie! Dar Kolea suflă din nou cu putere în muzicuță. Richard bătu cu pumnul în masă:

— Stop!

Kolea sufla cu furie și desperare. Întîmplă-se ce s-o întîmpla! Oricine în locul lui Richard și-ar fi ieșit din fire la auzul unui asemenea concert. Dar Richard era răbdător. Grumazul i se înroșea însă tot mai tare. În sfîrșit, cînd zgomotul deveni cu totul de nesuportat, sări în picioare, smulse muzicuța din mîinile lui Kolea, se repezi spre ușă, o deschise cu piciorul și-l lovi pe băiat cu putere ceva mai jos de șale...

Kolea atîta aștepta. Începu să alerge cît îl țineau picioarele. Era timpul: toaca sunase și poarta care dădea spre cîmp sta larg deschisă. Temîndu-se ca Richard să nu-l caute, se ascunse după magazie și, urcîndu-se pe o piatră mare, începu să privească peste gard.

Zăpada care căzuse în timpul nopții nu se topise încă. Învăluise cîmpul pînă în zare, și doar drumul pe unde treceau mașinile șerpuia ca un rîu negru printre dîmburile cu panta lină. Acum, pe drumul acesta veneau ca întotdeauna prizonierii: unul după altul, duceau în mîini căzănelele care străluceau. Ce minte bolnavă, rafinată în torturi, născocise oare acest pelerinaj umilitor și plin de chinuri? Ar fi fost mult mai simplu să se pună cîteva cazane mari într-o mașină, și masa să fie dusă la cîmp! Dar oamenii nu trebuia să aibă nici o clipă de liniște. Să-i istovească nu numai munca, dar și așteptarea chinuitoare!

Tata! Iată-l că se apropie de poartă. Ține căzănelul în mîna stîngă, iar dreapta o mișcă repede. Se grăbește! Ce îngrozitor e că nu se poate apropia de el, să-l cuprindă cu amîndouă brațele, să-i sărute obrazul neras de multă vreme.

De data asta Kolea o luă pe cealaltă parte a uliței. Cînd ajunse în dreptul lui, tata îi zîmbi și-i făcu

semn cu ochiul. Băiatul merse în aceeaşi direcţie vreo douăzeci de paşi, apoi se întoarse brusc îndărăt.

Ce tare îi bate inima ! Acum trebuie să se întîmple lucrul cel mai important: va reuşi să-l ajungă neobservat pe taică-său ? Dar oare de ce merge atît de repede ? Pînă la bucătărie mai sînt doar cîţiva paşi.

Deodată tata se opreşte, pune cu grijă căzănelul în noroi şi, îndepărtîndu-se puţin, într-un loc ce pare mai uscat, se apucă să-şi lege fără grabă şireturile la ghete.

Kolea era la vreo cincisprezece paşi de el cînd, în sfîrşit, tata termină de legat şireturile, ridică binişor căzănelul şi, fără să se uite înapoi, îşi continuă drumul.

A rămas oare ceva pe jos ?... Da ! Sub un bulgăre de noroi se află o hîrtiuţă. Dar cum s-o ridice ? Cine poate să-l asigure că drumul nu este ţinut sub observaţie de la fereastra uneia din casele învecinate ? Deodată Kolea simte că-i trosneşte sub picioare un ciob de sticlă. Îl ridică. Priveşte prin ciobul colorat spre cer, apoi îl aruncă. Ia de jos o pietricică, se joacă cu ea şi o azvîrle. Mai face un pas — ultimul pas — şi, în sfîrşit, hîrtiuţa e în faţa lui !...

Cît de greu este cîteodată să faci un gest firesc, să te apleci şi să ridici o hîrtie ! Lui Kolea i se părea că cineva pîndeşte şi de-abia aşteaptă clipa cînd el va pune mîna pe hîrtiuţa plină de noroi.

Stătu cît stătu, îşi trase sufletul, apoi, cu o mişcare grăbită, se aplecă, luă hîrtiuţa şi o strînse în pumn.

Mai tîrziu a trecut prin încercări şi mai grele în drumul pe care l-a străbătut. Dar întotdeauna aceea i s-a părut cea mai grea.

Se opri doar cînd băgă de seamă că se află în faţa casei unde locuia Werner. Nu trebuie să mai alerge. Richard va ieşi în cerdac şi-l va striga, poruncindu-i să intre în casă... Da, chiar aşa s-au şi petrecut lucrurile. Ordonanţa spărgea lemne lîngă

gard şi, văzîndu-l pe băiat, îi făcu semn cu mîna. Peste cîteva minute, Kolea aţîţa focul în sobă. Nu avusese timp să ascundă hîrtiuţa în crăpătura pe care o ochise dinainte în staul.

Prinzînd un moment cînd Richard trecu în sfîrşit în odaia vecină, se năpusti în cămăruţa lui şi, privind repede în jur, puse hîrtia sub o lampă de gaz ce stătea pe o etajeră.

Graba asta era cît pe-aci să-l piardă. Richard se înapoie în cameră, apoi trecu în bucătărie, ţinînd în mînă bidonul cu gaz. Îndată va căra aici toate lămpile, le va deşuruba capacele şi le va umple rînd pe rînd cu gaz. Kolea se repezi înapoi, dar ordonanţa apucase să intre în cămăruţă înaintea lui, luă lampa de pe etajeră, o privi cu atenţie, apoi întinse mîna şi luă hîrtiuţa.

Kolea încremeni în prag. Totul s-a sfîrşit. Tatăl lui e pierdut, şi el... ce să mai vorbim !...

Richard privi atent hîrtia, apoi o mototoli, şterse cu ea funinginea de pe lampă şi o aruncă într-un colţ. Cînd trecu pe lîngă Kolea, cu lampa în mînă, băiatul simţi că-i tremură tot corpul şi că picioarele îl lasă. După ce uşa se închise în urma ordonanţei, Kolea se prăbuşi istovit pe paie, ca un călător care cade în colbul din marginea drumului, simţind că nu mai poate face nici un pas.

De-abia după ce auzi că Richard umblă cu lămpile în camera vecină, Kolea ridică de jos hîrtiuta şi o desfăcu. Din fericire se murdărise numai pe dos. Desenul făcut cu un creion chimic se lăţise puţin, dar se vedea bine.

Cînd Kolea reuşi să iasă din casă, intră în staul şi ascunse hîrtia adînc în crăpătură.

Werner se întoarse noaptea tîrziu. Era prost dispus şi multă vreme îl ocărî pe Richard. Kolea şi Vitea se culcaseră în cămăruţa lor ; copiii ascultau glasurile ce răzbăteau surd pînă la ei şi se sfătuiau încetişor ce trebuie să facă.

Azi, Vitea, văzînd că Kolea întîrzie, plecase singur după pîine. Şi cît de bine se aranjaseră lucrurile ! Spre dimineaţă ar fi ajuns în tabără. Acum

trebuie să se frămînte din nou, să aştepte, să rabde...

Să rabde ! Să aştepte !... Asta nu e prea uşor. Mai ales cînd ştii că de tine depind multe : schiţa care trebuia să ajungă la timp, viaţa tatălui său şi viaţa altora...

Alexei nu-i spusese ce zi fixase pentru evadare. Probabil că nici el nu ştia încă. Vitea şi Kolea hotărîră să stea de strajă la marginea pădurii şi să aştepte trei, patru, cinci, zece zile, pînă cînd va veni tata cu tovarăşii lui.

Băieţii adormiră tîrziu după miezul nopţii. Vitea era cît pe-aci să întîrzie. Trebuia să se prezinte la bucătărie la oră fixă. Gefreiterul nu-i făcea nici un fel de concesii, aplicîndu-i chiar corecţii corporale... În ziua aceea însă trebuia să fie extrem de punctual, nu de teamă că ar încasa bătaie, ci pentru ca nimic să nu-i împiedice să-şi ducă la bun sfîrşit misiunea lor. Să scape din locul acesta blestemat.

Fix la ora două maşina va pleca în cursa ei obişnuită şi băieţii nu trebuie să piardă prilejul.

Se înţeleseră : Kolea se va urca în maşină în ultima clipă. Santinelele ştiau că maşina iese pe poartă în fiecare zi, la o oră anumită, şi o lăsau să treacă fără a o controla în mod deosebit ; mai ştiau că toţi cei ce se aflau în maşină au dreptul să părăsească lagărul. Un vechi cîntec ostăşesc spune : „Planul a fost el alcătuit pe hîrtie, dar au fost uitate rîpele, şi tocmai peste ele trebuie să treci". Aşa s-a întîmplat şi cu planul care părea atît de bine gîndit, planul întocmit de copii.

Cînd sosi în sfîrşit ora mult aşteptată, Kolea se afla în apropierea maşinii ce staţiona în spatele bucătăriei, lîngă hambar, ale cărei uşi erau date în lături. Şoferul şi poliţaii de serviciu cărau în maşină sacii şi lăzile goale, iar Vitea, nu se ştie de ce, nu apărea de loc.

Kolea învelise într-o cîrpă schiţa şi o vîrîse într-un bocanc, care-i strîngea grozav piciorul. Bietul băiat nu mai putea de durere. Trebuia să plece

cît mai iute din lagăr, căci nu se putea învîrti fără rost în jurul hambarului. Pînă la urmă o să-l vadă cineva şi va fi vai de pielea lui !...

În sfîrşit, şoferul şi poliţaiul terminară de încărcat. Şoferul, un tînăr uscăţiv, luă găleata şi plecă după apă, iar poliţaiul intră în cabină şi, scoţînd din buzunar punga cu tutun, începu să-şi răsucească o ţigară. Maşina rămăsese fără nici un fel de supraveghere.

„Ce-ar fi să mă urc chiar acum ?" se gîndi Kolea şi, apropiindu-se de maşină, se apucă cu mîinile de oblon, îşi sprijini piciorul pe roată şi peste o clipă se prăvăli pe sacii murdari de făină, lovindu-se cu capul de colţul unei lăzi.

Uitîndu-se în jur, Kolea îşi dădu seama că cei de jos nu-l pot vedea, dar prin ferestruica îngustă a cabinei se zărea capul poliţaiului. Dacă se va întoarce, îl va descoperi imediat pe musafirul nepoftit din maşină. Kolea se tîrî spre partea din faţă a maşinii şi se culcă chiar sub ferestruie. Acum se găsea într-o „zonă moartă", care nu putea fi văzută din cabină.

Se ivi însă o nouă complicaţie : cum să-l înştiinţeze pe Vitea că el s-a urcat în maşină ? Vitea, văzînd că prietenul său nu este prin apropiere, s-ar putea să rămînă în lagăr. Şi atunci înseamnă că el, Kolea, a fugit, lăsîndu-şi tovarăşul în voia soartei. Aflînd de fuga lui Kolea, Werner îl va înşfăca pe Vitea, şi ce va urma nu-i greu de ghicit.

Ar fi vrut să coboare, dar era prea tîrziu !... Şoferul s-a şi întors şi îşi face de lucru la motor. Dacă o să-l vadă pe Kolea coborînd, se va mulţumi să-l înjure, dar mîine n-o să-l mai lase să se apropie de maşină.

Da, nimic de zis, în frumoasă încurcătură a nimerit ! Iată ce se întîmplă cînd te grăbeşti.

Se auzi trîntindu-se portiera — coborîse poliţaiul, care vorbi în şoaptă cu şoferul, apoi plecă.

Urmă o scurtă pauză. Şoferul ciocănea de zor, reparînd ceva la motor. Pesemne că avea nevoie de o cîrpă, căci se urcă pe scara maşinii şi îşi trecu

mîna peste oblon. Dacă s-ar fi săltat mai mult, l-ar fi văzut pe Kolea. Din fericire, şoferul ştia bine unde aruncase sacii şi, pe pipăite, trase unul. Apoi sări de pe scară şi trebălui mai departe la motor, iar Kolea rămase culcat, cu ochii închişi. Nu-i venea să creadă că n-a fost văzut. Aştepta plin de nelinişte ca poliţaiul să apară din clipă în clipă şi să-l înşface... De cîteva ori, cineva trecu pe lîngă maşină. Kolea trase cu urechea. Pesemne că e Vitea, care-l caută îngrijorat.

— Ce-i cu tine, mă băiete ? Ce tot te învîrteşti de colo-colo ? E timpul să plecăm !

Din fundul curţii se auzi glasul desperat al lui Vitea :

— Păi nici eu nu ştiu...

— Ce nu ştii ? Urcă-te odată !

— Mă doare piciorul !

— Las' că nu ţi se întîmplă nimic, afurisitule... Urcă-te cînd îţi spun !

Oftînd din greu şi gemînd, Viktor se apropie de maşină.

— Zău nu pot ! Mă doare piciorul !

Iată-l, se află chiar lîngă maşină. Doar scîndura subţire a oblonului îi desparte pe unul de celălalt... Dacă Kolea l-ar striga încetişor, prietenul său ar auzi. Vitea tropăi puţin pe lîngă maşină şi se îndepărtă din nou. Şoferul însă se urcase în cabină ; alături de el şedea poliţaiul.

Să sară afară ! Acum ! Pînă nu-i prea tîrziu !

Kolea se săltă, dar chiar în clipa cînd capul lui se iţi deasupra oblonului, Vitea îl zări, holbă ochii şi, dînd din mîini, se năpusti spre maşină.

— Stai ! Merg şi eu ! răcni el.

Kolea se trînti din nou jos în maşină.

Dintr-un salt, Vitea se urcă. În aceeaşi clipă maşina porni şi se îndreptă spre poartă. Stînd pe ladă alături de Kolea, Vitea privea posomorît pe deasupra cabinei, spre drum. Acum maşina va trece pe lîngă santinele !

La poartă, şoferul frînă, aruncînd cîteva vorbe în glumă soldatului care-i făcu semn cu mîna : „Treci !"

Şi iată că vîntul răcoros al cîmpiei îl lovi pe Vitea în faţă... Vîntul libertăţii...

El se plecă spre Kolea.

— Mă, mare nerod mai eşti ! spuse înfuriat. De ce te-ai ascuns ? Am fi putut merge amîndoi, în văzul tuturor. Acum ce-i de făcut ?

— Sar din maşină şi am să te-aştept.

— Dar eu ?

— Tu sări la întoarcere.

Vitea se gîndi :

— Bine, bine. Dar vezi tu, poţi să te schilodeşti sărind aşa...

Şi, într-adevăr, şoferul, pentru că întîrziase, gonea cu o viteză de cel puţin 60 de kilometri pe oră. Maşina se hurduca, lăzile săltau în sus şi una dintre ele era gata-gata să-i cadă pe piept lui Kolea.

În timp ce băieţii chibzuiau ce să facă şi cum să dreagă, drumul începu să coboare lin şi în depărtare se iviră căsuţele satului. Peste cîteva minute va fi prea tîrziu.

Deodată Vitea spuse repede :

— Am găsit ! Am s-arunc jos un sac şi am să opresc maşina. Am să le spun că l-a luat vîntul.

— Şi cine-o să te creadă ?

— Uite cum am să fac ! Vitea se aplecă, alese un sac dintre cei mai mari şi şi-l puse pe umeri, învelindu-se spre a se apăra de frig ; vîntul umflă deodată sacul ca pe-o pelerină. Vezi ? Eu voi sta în dreptul ferestruiei şi o voi acoperi-o cu corpul meu, iar tu, cînd maşina va începe să frîneze, sări jos... Hai, du-te în spate, lîngă oblon !

Kolea făcu întocmai cum îi spusese Vitea, care se lipi de ferestruia cabinei şi îşi zvîrli sacul din spinare. Asemenea unei păsări întunecate, sacul se înălţă, apoi se prăbuşi greu pe şosea. Vitea prinse să bată cu pumnii în acoperişul cabinei. Maşina frînă.

Kolea sări lovindu-se cu genunchiul de un stîlp de telegraf prăvălit în drum, dar în aceeaşi clipă se ridică şi se ascunse în şanţul adînc din marginea şoselei !

— Ce s-a întîmplat? auzi el, aproape deasupra capului, glasul nemulțumit al polițaiului.

— Sacul! A zburat sacul! strigă Vitea.

Se auzi trîntindu-se ușa cabinei și glasul poruncitor al polițaiului:

— Hai mai repede! Dă-te jos și adu-l!

Vitea coborî, căută pe drum, apoi se întoarse. Motorul începu să huruie mai puternic, frînele scîrțîiră și mașina porni mai departe.

Cînd zgomotul se stinse în depărtare, Kolea ieși din șanț și privi în jur. Nesfîrșite se întindeau cîmpiile acoperite de zăpadă, care pe alocuri se topise. Vîrfurile dealurilor păreau de cărbune. Pe cer pluteau grăbiți nori zdrențăroși, prevestind vreme urîtă.

Genunchiul se umflase și îl durea, dar foamea îl chinuia mai tare decît durerea. Ca să nu trezească bănuiala lui Richard, Kolea nu luase nici o bucățică de pîine. Dimineața, în frigurile așteptării, nu mîncase nimic...

Mașina urma să se întoarcă peste un ceas. Trebuia să aștepte. Dar ce-o să facă Vitea, cum o să iasă din încurcătură? Doar n-o să poată arunca a doua oară sacul, și chiar în același loc! Mare dandana! Dacă Viktor nu va reuși să sară, și mașina, în mare viteză, va trece pe lîngă el, situația va fi deznădăjduită.

Trebuia să aștepte totuși.

La marginea drumului, Kolea găsi o moviliță cu o adîncitură în ea și se ascunse înăuntru. Aici vîntul nu mai sufla atît de tare și băiatul putea să aștepte în liniște sosirea mașinii.

Trecu foarte multă vreme. Simțind că îngheață, Kolea începu să sară într-un picior spre a se mai încălzi. Dar frigul se strecura tot mai nemilos pe sub paltonașul lui. Oare cînd va sosi mașina? Nu i s-o fi întîmplat ceva lui Vitea? Dar dacă Richard l-o fi căutat pe el, și în lagăr toți sînt în stare de alarmă? Dacă au telefonat în sat, iar mașina a fost reținută? Acum i se ia lui Vitea interogatoriul și se așteaptă desigur venirea S.S.-iștilor...

Kolea privi spre drum. Dinspre lagăr, în mare viteză, gonea o maşină mică. Cine era înăuntru, el nu putu să desluşească: în geamuri se reflecta lumina şi automobilul trecu prea repede. Băiatul simţi dintr-o dată o greutate pe inimă.

Timpul se scurgea chinuitor de încet. Deasupra cîmpiilor cobora amurgul. Trecuseră cel puţin patru ceasuri. Kolea se hotărîse să plece de îndată ce se va întuneca. Va pleca singur! La început spre miazăzi, apoi spre apus. Va merge toată noaptea. Cît îl vor ţine puterile...

Întunericul învăluia cîmpiile măturate de vînt. Undeva, departe, se aprindeau şi se stingeau nişte luminiţe. Lui Kolea i se păru că în apropiere, pe marginea drumului, se mişcă oameni, dar, privind mai atent, văzu doar nişte tufe şi se linişti.

Cînd răbdarea lui ajunse la capăt, în depărtare, dinspre sat, se zăriră două lumini albăstrii cam chioare. Tremurînd, luminile se apropiau. Era o maşină, da, era sigur o maşină. Poate că se întoarce turismul, dar s-ar putea să fie şi maşina cu pîine, iar cu ea vine şi Vitea.

Cum să-l ajute să sară, ca să nu se schilodească?! Deodată Kolea îşi aminti de stîlp... Stîlpul acela de telegraf de care se lovise el cînd sărise din maşină. Mai are încă timp!... Kolea se năpusti spre drum. Se împiedică, dar se ridică repede, găsi stîlpul şi, apucîndu-l de ceşcuţele izolatoarelor sparte, îl tîrî de-a curmezişul şoselei... Şoferul va fi nevoit să oprească maşina.

Abia apucă băiatul să se întoarcă în adăpostul lui, că maşina se apropie şi opri brusc, scîrţîind din frîne. Pe drum era linişte; nu se auzea decît huruitul motorului. Apoi, una după alta, răsunară cîteva salve de automat. Gloanţele trecură pe lîngă el şi Kolea le auzi şuierînd.

Nu, n-au putut să-l observe! Poliţaiul şi şoferul trag în neştire, ca să-i sperie pe cei care eventual s-ar fi ascuns în apropiere. Le e frică să nu-i atace partizanii.

Farurile albastre se stinseră, motorul tăcu și mașina încremeni. Da! Se pare că e chiar mașina pe care o așteaptă el. Deodată, dinspre drum, răzbătură glasuri și înjurături. Cineva se certa în nemțește. Dar lui Kolea i se părea că aude glasul lui Vitea. Apoi se auzi un zgomot surd. Era pesemne stîlpul pe care-l aruncau în șanț. După aceea luminile albastre se aprinseră iar și, smuncindu-se din loc, mașina începu să se îndepărteze cu viteză nebună.

Din nou se lăsă liniștea. Kolea ascultă. Nimeni... Nu-i rămînea decît un singur lucru: să plece... să plece singur.

— Koleaaa! răsună deodată dinspre drum. Koleaaa! Unde ești, mă?

— Aici! și Kolea se repezi în întîmpinarea prietenului.

N-o să mai povestim cum s-au întîlnit cei doi prieteni pe drumul acela pustiu, în noapte. Să spunem doar un singur lucru: a fost una dintre cele mai fericite revederi. Poate cea mai plină de bucurii!...

Se întîmplă de multe ori ca lucrurile cele mai complicate să fie de fapt foarte simple. Și de data asta era la fel. Șoferul întîlnise în sat un prieten și întîrziase cu el la un pahar de vin...

PUTEREA PRIETENIEI

Au mers toată noaptea. Ziua şi-au petrecut-o într-o claie de fîn, în mijlocul cîmpului. Vitea nu uitase să arunce din maşină două pîini mari. Ceea ce era, din partea lui, o dovadă de mare prevedere...

După întîmplările prin care trecuseră, claia asta rece, aproape îngheţată, li se păru băieţilor un adăpost foarte plăcut. Important era că sînt din nou împreună, că sînt în viaţă şi că în curînd vor fi în mijlocul prietenilor, care, bineînţeles, îi vor certa, însă nu încape îndoială că se vor bucura totuşi de venirea lor ! Mai ales că aduc veşti foarte preţioase.

De-ar ajunge mai repede la Strijevţi, că de acolo pînă la pădure mai e doar o azvîrlitură de băţ.

Cînd se întunecă, Vitea şi Kolea porniră la drum. Se hotărîseră să meargă mai mult pe cîmp, iar pîrîiaşele să le treacă prin vad. În faţa lor, nu prea departe, se desluşea şerpuind prin întuneric un afluent al Donului. Era un rîu bogat în ape şi nu puteai să-l treci prin vad, aşa că se văzură nevoiţi să caute o barcă sau un pod. Se înţelege că ar fi fost mai bine să găsească o barcă. Era primejdios să treacă noaptea peste pod, căci aproape toate erau păzite de santinele.

Ajungînd la rîu, băieţii umblară mult timp de-a lungul malului. La o cotitură văzură în sfîrşit umbra unui pod de lemn.

— Să ne strecurăm mai aproape — şopti Kolea.

Peste cîteva minute zăriră balustradele înalte şi groase ale podului. Se părea că pe pod nu-i nimeni. Deodată, în beznă se aprinse un chibrit, luminînd

pentru o clipă o faţă bine bărbierită. Punctul roşu al ţigării aprinse descrise un cerc.

Santinela stătea în mijlocul podului, apoi, fără grabă, trecu spre celălalt capăt. Da, pe sub nasul santinelei e cam greu să te strecori!

Băieţii se îndepărtară puţin, se opriră în spatele unei gherete şi începură să se sfătuiască.

Poate că cel mai bun lucru ar fi să meargă cu curaj drept spre santinelă? Şi dacă santinela nu se află în post pentru prima oară şi cunoaşte toţi copiii din împrejurimi? Iar ei nici măcar nu ştiu cum se numeşte cătunul acesta şi care-i satul cel mai apropiat!

— Ştii ceva? zise deodată Vitea. Uite cum cred că e bine să facem. Cînd soldatul se apropie, eu intru în vorbă cu el, iar tu, pe la spate, îl pocnești cu o piatră-n cap!

Planul era riscant, dar probabil că n-aveau altă soluţie.

— Haide! spuse Kolea şi, aplecîndu-se, ridică de jos o piatră grea. Tu ţine-l de vorbă şi, în ceea ce mă priveşte... nu greşesc ţinta.

Punctul de foc al ţigării se apropia încet, venind din partea opusă; se opri acolo unde se sfîrşea podul şi începea drumul.

— Du-te! şopti Kolea.

Vitea ieşi din spatele gheretei şi se îndreptă spre pod. Trecuse prin atîtea încercări grele în ultimul timp, încît sentimentul primejdiei nu-l mai neliniştea. Mergea şi nici nu se gîndea măcar ce se va întîmpla în clipa următoare.

Deodată răsună vocea tăioasă a santinelei:

— Stai!

— Vin la dumneata — răspunse Vitea.

Auzind un glas de copil, soldatul se linişti întrucîtva. În mîna lui se aprinse o lanternă şi lumina ei vie jucă pe faţa băiatului.

— Wohin gehst du?... Unde tu mergi? întrebă santinela, stîlcind cuvintele ruseşti şi amestecîndu-le cu cele nemţeşti.

— Din sat ! răspunse Vitea.

— Warum ?

Vitea ştia că în limba germană „warum" înseamnă de ce.

— M-am dus după der Brot[1] răspunse el.

Soldatul îşi îndreptă automatul pe piept :

— Der Brot ? Warum ?

Discuţia asta ar mai fi continuat poate multă vreme, dar în aceeaşi clipă soldatul îşi prinse capul în mîini, scoase un urlet şi, făcînd cîţiva paşi, se prăbuşi greoi peste balustradă.

Vitea se năpusti pe pod. În faţa lui alerga Kolea.

Mai repede !... Mai repede !... Of !

De-ar ajunge odată pe celălalt mal !

Se vede însă că strigătul soldatului atrăsese atenţia patrulei. Cineva alerga în urma băieţilor, bocănind pe scîndurile podului, cu cizmele-i grele. Se auzi o rafală de mitralieră.

Înaintea lor se afla un tufăriş des. Kolea se năpusti într-acolo şi în spate auzi gemetele lui Vitea. Se întoarse : Vitea zăcea în drum şi plîngea.

— Ce-i cu tine ?

— M-au rănit...

— Unde ?

— La mînă.

Kolea îl înşfăcă pe Vitea de umăr :

— Haide, Vitenka, scoală-te ! Trebuie să fugim ! Am să-ţi pansez mîna...

Vitea se ridică anevoie şi Kolea îl duse drept spre tufărişul desfrunzit. Soldaţii trăgeau în neştire, dar nu se hotărau să se depărteze de drum. Pînă la urmă renunţară să-i mai urmărească.

Ajungînd pe cîmp, băieţii se opriră istoviţi. Vitea, sleit de puteri, se prăbuşi la pămînt.

— Unde eşti rănit ? întrebă Kolea.

— Uite-aici !

[1] Brot — pîine. (n.t.)

Glonțul îi străbatuse brațul stîng, mai sus de cot, și mîneca era năclăită de sînge.

— Rabdă nițel, te pansez numaidecît.

Kolea își scoase cămașa, o rupse fîșii și, suflecîndu-i mîneca lui Vitea, îi legă strîns mîna.

— Acum poți să mergi ?

— Pot — răspunse Vitea abia auzit.

— Mergi, Vitenka, încearcă, te rog mult de tot...

Vitea pierduse bucata de pîine, dar, din fericire, Kolea mai avea o jumătate din pîinea lui ; rupse o bucată mare și îl sili s-o mănînce.

Și din nou au mers toată noaptea... Se opreau din cînd în cînd, pentru ca Vitea să mai prindă puteri. Zorile îi găsiră în apropiere de Strijevți.

Băieții recunoscuseră satul după turnul înalt al silozului. Ziua o petrecură într-o carieră veche de piatră. Vitea suferea mult din pricina rănii, și Kolea se temea să nu facă vreo infecție. Cînd ajunseră în sfîrșit la pădure, se înnoptase. Puterile îl părăsiră cu desăvîrșire pe Viktor. El se sprijini de un copac și stătu multă vreme, respirînd greu.

Kolea se văzu nevoit să-l ducă în spinare. Cînd obosea, se oprea în loc și se așeza alături de el, apoi din nou se întorcea cu spatele spre prietenul său, și Vitea, apucîndu-l de gît cu mîna teafără, se sălta în spinarea lui, iar Kolea îl ținea de picioare. Și-l ducea... și-l ducea...

...În tabără ajunseră a doua zi pe la amiază.

Zărindu-i de departe, patrulele nu deslușiră la început ce fel de ființă ciudată, cu două capete, se îndreaptă încet, legănîndu-se, pe cărare. Dar cînd îi recunoscură, scoaseră exclamații de uimire și alergară în întîmpinarea lor.

Vitea fu dus imediat în bordeiul sanitar, și Miheev, ajutat de Maia, îi dădu îngrijirile necesare. Iar Kolea, învingîndu-și cumplita oboseală, porni spre Kolesnik. Intră în bordei chiar în clipa cînd Kolesnik discuta înflăcărat cu șeful de stat major, trecîndu-și creionul peste o hartă. Văzîn-

du-l pe Kolea, tăcură amîndoi. Erau obişnuiţi şi cu suferinţa, şi cu durerea şi cunoşteau preţul adevăratei bărbăţii. După felul cum intrase băiatul, cu umerii aduşi, abia tîrîndu-şi picioarele, după gestul indiferent şi obosit cu care aruncase pe scăunel o bucăţică de pîine uscată, după faţa lui chinuită, care nu mai avea nimic de copil, înţeleseră tot.

Aşezîndu-se într-un colţ, Kolea îşi desfăcu greu şireturile de la ghete... Mîinile nu-l mai ascultau... Kolesnik urmărea tăcut mişcările lui obosite. În sfîrşit, Kolea îşi scoase gheata, şi din gheată, branţul. O dată cu branţul căzu şi hîrtia ; băiatul o ridică şi o netezi cu grijă.

— A trimis-o tata — spuse el.

Kolesnik cercetă îndelung planul. Ca militar, înţelese semnele ce păreau aşezate în dezordine. Cazematele, cîmpurile de mine, barajele antitanc. Denumirile satelor arătau cu precizie locul unde sînt amplasate. Era doar o parte a raionului fortificat, şi poate nu cea mai importantă. Dar şi ceea ce reuşiseră să facă băieţii constituia un act de mare eroism.

Războiul este totuşi război şi nimeni n-are dreptul să încalce legile lui aspre. Kolesnik ar fi vrut să-l îmbrăţişeze pe Kolea, dar se stăpîni. În primul rînd trebuia să-l muştruluiască zdravăn, şi flăcăul merita asta.

— Ia spune, pe unde-aţi umblat ? întrebă Kolesnik, împingînd hîrtia deoparte, cu indiferenţa omului pentru care lucrul acela nu prezenta nici un interes. Aţi fost în lagăr ?

— Am fost — răspunse posomorît Kolea.

— Da' cine v-a dat voie ? Ce vi s-a ordonat şi ce-aţi făcut ? Întîmplarea cu primarul nu v-a învăţat minte ?... Unde-i Viktor ?

— E rănit !

— Rănit ?! Şi Kolesnik sări în picioare. Unde e ?

— Aici. Eu l-am adus.

— Pleacă ! îi porunci aspru Kolesnik.

Şi strecurîndu-şi corpul uriaş prin uşa îngustă a bordeiului, se grăbi spre bordeiul sanitar.

...Peste cîteva zile, în poiană, în prezenţa tuturor partizanilor, Kolesnik înmînă lui Vitea şi lui Kolea Ordinul Drapelul Roşu...

Dar în clipa asta măreaţă, cu ei nu se afla nici Ghenadi Andreevici, nici Fedea Kulikov. Oamenii care le erau atît de apropiaţi plecaseră, cu o săptămînă în urmă, împreună cu un grup de partizani, într-un marş îndelungat...

ASTEAPTĂ CU ÎNCREDERE!

Kolea și Vitea stau culcați alături, într-o tranșee nu prea adîncă, bine camuflată cu ramuri. Rana lui Vitea e vindecată și el poate împărți împreună cu prietenul său orele lungi de așteptare. E cald. Miroase a fîn. Sub cap, Kolea și-a pus un rucsac. La șoldul sting simte apăsarea unui automat nemțesc. Nu e prea comod, dar senzația că are o armă îi dă mai multă siguranță.

De zece zile băieții stau de strajă la marginea pădurii. Dar tata tot nu vine... Fiecare văioagă a fost cercetată de ei. Fiecare tufiș. Nici nu mai au ce să-și spună. Și-au povestit tot în zilele astea de așteptare chinuitoare. Se pare că și-au pierdut răbdarea. Și totuși trebuie. Dacă Kolea ar fi fost singur, de bună seamă că s-ar fi descurajat. Dar alături de el e Viktor, tovarășul lui credincios și încercat.

Înainte, Kolea se purta cu Vitea cum te porți cu un frate mai mic și slab. Se străduia să-l ocrotească. Încercările prin care trecuseră amîndoi nu numai că îi apropiaseră, dar schimbaseră și relațiile dintre ei. Fără să-și dea seama, Viktor se maturizase, devenind mai călit sufletește. Și cînd pe Kolea îl cuprinseseră îndoielile, Vitea rostise atît de liniștit și de hotărît: „Eu aștept", încît Kolea își recăpătase încrederea...

Copiii nu știau cît e ceasul. Se întunecase de mult și noaptea părea nesfîrșită. Undeva, în adîncul pădurii, urla un lup. Din cînd în cînd, vîntul se năpustea în desișul copacilor și legăna coroanele. Apoi se lăsa iar liniștea...

...Kolea oftează şi se răsuceşte în culcuşul incomod. Acum e rîndul lui să doarmă, dar îl năpădesc gîndurile... De cîte ori nu se plimbase în pădurea asta cu tatăl lui! Se temea să rămînă in urmă, ca să nu se rătăcească. Ciudat! Se pare că tocmai în această poiană găsise o familie întreagă de mînătărci, cu pălăriile de un roşu-aprins. Erau atît de frumoase, încît îţi era milă să le rupi. Cînd tata şi băiatul aduseseră acasă un coş plin, mama nu-şi mai luase ochii de la ele. Îi plăcea atît de mult culoarea roşie...

— De ce nu dormi? îl întrebă Vitea.

Kolea se ridică şi bîjbîi după bidonul cu apă.

— Tu vrei să bei? întrebă el.

Vitea nu-i răspunse. Kolea bău o înghiţitură şi se culcă din nou.

...În curînd o să vină patrula... Vizitează băieţii de două ori pe noapte. Numai după îndelungate rugăminţi, Kolesnik îngăduise băieţilor să stea de strajă la marginea pădurii. Îşi dădea seama ce înseamnă pentru Kolea aşteptarea. Dar tot el ordonase ca patrulele să-i supravegheze...

În depărtare se auzi o bufniţă.

— Nu ţi-e frică de bufniţe? întrebă Kolea.

— Înainte mi-era — răspunse Vitea. Se plictisise să tot tacă, aşa că începu să vorbească repezit: Cînd eram mic, bunica mă speria întotdeauna: „Dacă n-ai să dormi mult, o să te ducă bufniţa în pădure!" Eu eram prost şi credeam.

— Pe mine bunica mă speria cu coşarul. „Acu' te înşfacă coşarul şi te bagă în horn." Şi eu eram prost şi-o credeam... Ehei...

Vorbeau, dar trăgeau tot timpul cu urechea. Zgomotele misterioase ale pădurii cufundate în beznă îi speriau.

Se auzi trosnind o ramură. Parcă tuşea cineva... Fără voia lor, băieţii îşi strînseră automatele. Aşteptau venirea patrulei. dar cine ştie ce se poate întîmpla!...

În depărtare cineva fluieră ascuţit de trei ori. După o scurtă pauză, mai fluieră de patru ori.

— Să mergem! şopti Kolea. Sînt ai noştri.

— Unde sînteţi, copii? întrebă liniştit un glas necunoscut.

Feodor! În sfîrşit, s-a întors din marş! Băieţii săriră din şanţ şi porniră în direcţia glasului, dar atît de repede, încît Feodor, fără să vrea, sări la o parte.

— Ei, diavolilor, mai încet, m-aţi speriat! Şi eu care credeam c-am dat peste o ambuscadă!

— Ăştia au prins rădăcini aici — zise Haritonov, care venise împreună cu Feodor şi trăgea dintr-o ţigară groasă, acoperind din obişnuinţă luminiţa ei cu palma făcută căuş. Acum au tabăra lor de partizani.

— Ei, băieţi, cum e? Tot mai aşteptaţi? întrebă Feodor.

— Aşteptăm — răspunse Viktor.

— Şi-o să mai aşteptaţi mult?

— Pînă cînd vor veni.

Feodor tăcu.

— Poate că nu mai este nici o speranţă! Au trecut aproape două săptămîni.

— Tata a spus că vine — rosti hotărît Kolea.

— Bine. Către ziuă mai trecem pe la voi. Acum n-avem timp.

— Dar unde-i Ghenadi Andreevici? întrebă Kolea.

Feodor se codi puţin:

— A plecat.

— Unde?

Fedea întîrzie din nou cu răspunsul.

— Într-o misiune care va dura multă vreme... — zise el abia auzit. Şi deodată începu să vorbească repede: Ei, noi am plecat, băieţi...

După felul în care întrerupsese discuţia, Kolea simţi că Feodor îi ascunde adevărul.

— Şi cînd se întoarce? insistă el, străduindu-se să privească prin întuneric în ochii lui.

— Cînd se întoarce? repetă Feodor, şi glasul lui deveni dintr-o dată răguşit. Mi-a fost milă de voi. Am vrut să vă mint, dar... nu se mai întoarce,

copii. Ghenadi Andreevici nu se mai întoarce niciodată. Înainte de moarte şi-a amintit de voi. Îi părea rău că n-a apucat să vă mai vadă...

Kolea ar fi vrut să-l întrebe cum a murit Ghenadi Andreevici, dar nu fu în stare... I se pusese un nod în gît. Auzi alături un suspin şi înţelese că Vitea plîngea.

Mîna mare şi caldă a lui Feodor se lăsă pe umărul lui Kolea.

— Fiţi tari, băieţi! atita putu să le mai spună, înţelegînd ce grea lovitură le dăduse...

...Băieţii n-au dormit toată noaptea. În depărtare prinseră să se contureze tufişurile: soseau zorile. Cerul era acoperit de ceaţă şi soarele nu putea auri vîrfurile copacilor, dar ziua biruia încet, însă cu insistenţă.

O împuşcătură neaşteptată străbătu liniştea pădurii, făcîndu-i pe cei doi băieţi să sară în picioare. O rafală de automat! Încă una!

— Tu rămii aici! Eu dau fuga după Feodor, la izvor! strigă Kolea şi se năpusti afară din adăpost.

Dar se opri locului, deoarece îi auzi pe Feodor şi pe Haritonov foarte aproape:

— Cine trage? şi Feodor, îngrijorat, se apropie în fugă de copii. Pe obrazul drept i se prelingea o dîră de sînge: în grabă, nimerise peste un ciot ascuţit.

— Iar trag! Acum îs foarte aproape... — zise Haritonov, ascultînd cu atenţie. Trebuie să ne-ascundem.

Se pitiră în dosul copacilor, privind alarmaţi peste cîmp, în depărtare. Dincolo de tufişuri cineva traversa şoseaua şi împuşcăturile veneau din partea aceea.

— Acolo! Acolo! strigă deodată Vitea.

Din tufişuri ieşiră cîţiva oameni. Erau vreo zece. Alergau peste cîmp, spre pădure. De la prima aruncătură de ochi se vedea că nu erau soldaţi. Numai ultimul dintre ei purta o manta nemţească. Alerga şchiopătînd şi se oprea mereu.

Kolea îl căută din ochi pe tatăl său, dar nici unul dintre cei care alergau nu semăna cu el. Vitka privea țintă spre omul în uniformă nemțească ; ceva din înfățișarea acestuia i se părea cunoscut : forma capului, trupul stîngaci, mîinile lungi.

„Păi ăsta-i Petka polițaiul !"

Și Kolea îl recunoscu în aceeași clipă. Se repezi spre Feodor, care se ascunsese după un copac.

— Sînt din lagărul de prizonieri ! Sigur din lagărul de prizonieri — rosti el, sufocat de emoție. Îi cunosc. I-a trimis tata ! Pot să strig ca să vină spre noi ?

— Să nu care cumva să îndrăznești ! Mai întîi să vedem cine sînt... — se răsti Feodor.

Dar Kolea nu mai avea nici o îndoială. Erau oamenii lor ! Tovarășii tatălui său din lagăr ! Nu aveau arme. Hainele, numai zdrențe... Iată, se disting fețele lor palide, chinuite.

Dar de ce nu se grăbește Feodor ? Trebuie să iasă mai repede în întîmpinarea lor, să-i întrebe despre tata...

Kolea dădu să alerge spre ei, dar Kulikov îl opri :

— Fără ordin, nici un pas !

Cei care alergau ajunseră în sfîrșit în pădure și se ascunseră după copaci. Acum Kolea era sigur : tatăl lui nu se afla printre ei.

— Fedea, pot să mă duc acolo ? întrebă Kolea, înfiorat de nerăbdare. Pe noi ne caută... Ei știu cu siguranță unde-i tata !

Dar Feodor nu-i răspunse. Deodată se plecă cu tot corpul înainte și pe fața lui apăru o expresie aspră, îndărătnică... Kolea privi de după copaci și în depărtare văzu doi oameni care trăgeau, alergînd de la un tufiș la altul. Trăgeau în direcția șoselei. Ca răspuns la împușcăturile lor, dintr-acolo se auzeau rafale de automat.

Unul dintre ei era scund, vînjos, cu bluza descheiată la piept. Celălalt... Kolea își încleștă fălcile pînă la durere ; nu e cu putință să aibă alt-

cineva mişcări atît de cunoscute... Ştia parcă dinainte cum o să ridice mîna slabă, cu cotul ascuţit... Cum o să fugă... L-ar fi recunoscut dintr-o mie...

— Tată ! Tăticule ! strigă Kolea, ducîndu-şi mîinile pîlnie la gură.

Dar o lovitură puternică îl sili să-şi lase brusc mîinile în jos.

— Prostule ! Mucosule ! auzi Kolea la ureche. Vrei să-l nenoroceşti chiar tu ?

Feodor se pregătea să mai adauge ceva, dar se opri. Îşi ridică automatul şi se lipi de copac.

Kolea văzu că din tufişurile de la marginea şoselei, chiar în spatele tatălui său, apăruseră patru hitlerişti. Unul dintre ei, acela care mergea în frunte, ţinea în mînă un obiect. Uite, ridică braţul şi îndată va azvîrli obiectul...

Era atît de cumplit, încît Kolea, fără să vrea, închise ochii. Pe obraz i se prelingeau şiroaie de lacrimi.

— Tăticule, dragă tăticule, fereşte-te ! Fereşte-te, te rog ! murmura el.

E puţin probabil însă că băiatul înţelegea adevăratul sens al celor ce se petreceau. Doi bărbaţi curajoşi, dar care îşi pierdeau forţele — şi unul dintre ei era tatăl său — se condamnaseră la moarte, devenind ţinta hitleriştilor pentru a-i apăra pe ceilalţi...

Alături de Kolea răpăiau automatele. Trăgeau Feodor şi Haritonov, care voiau să-l salveze pe Alexei Ohotnikov şi pe tovarăşii lui.

Primul căzu hitleristul care ţinea în mînă grenada. După el, fluturîndu-şi caraghios braţele în aer, se prăbuşi pe spate încă unul. Ceilalţi doi, culcîndu-se la pămînt şi neînţelegînd pesemne dincotro vine primejdia, începură să tragă şi ei în neştire. Automatele lor se înăbuşeau parcă de furie şi gloanţele păreau fără sfîrşit. Cîteva zburară pe deasupra capului lui Feodor, retezînd o ramură groasă. Foşnindu-şi frunzele, creanga se prăvăli.

Kolea nu mai vedea nimic în afară de spatele îngust al lui Feodor, bluza lui cenușie, leoarcă de năduşeală, şi umerii care-i tresăreau de încordare. În el, în Feodor, era concentrat visul lui Kolea: speranța că tatăl lui va fi salvat şi că va rămîne de-acum înainte alături de el...

Cîteva împuşcături încă, şi automatele hitleriştilor amuţiră.

Feodor se lipi de copac şi Kolea băgă de seamă că mîinile îi sînt cuprinse de un tremur mărunt. Kolea îl văzu din nou pe Alexei traversînd cîmpul şi tîrînd pe jos automatul. Mergea împleticindu-se. Cu mîna stîngă ţinea cureaua armei, iar dreapta şi-o dusese la piept. În jur stăruia o linişte neobişnuită. Liniştea care se lasă îndată după ce încetează tragerea...

Tata mergea clătinîndu-se ca bătut de vînt, şi atît de încet, încît distanţa dintre el şi Kolea părea că nu se micşorează de loc. Băiatul nu mai putea să aştepte. Nu mai avea putere să aştepte. Şi Feodor zări dintr-o dată silueta lui strecurîndu-se printre tufişuri.

— Stai! strigă Feodor.

Dar Kolea nu mai auzea nimic. Alerga... Alerga în întîmpinarea tatălui său...

Feodor văzu cum omul acela înalt se opreşte şi, încet-încet, se lasă jos de parcă pămîntul îl trage spre el. Băiatul se repezi şi-l îmbrăţişă, străduindu-se să-l ţină pe picioare.

Feodor se întoarse brusc spre Haritonov:

— Dacă se-ntîmplă ceva, acoperă-mă cu foc! strigă el şi porni în goană în întîmpinarea lui Kolea şi a tatălui său.

Peste o oră, toată tabăra de partizani ştia că un grup de prizonieri, în frunte cu Alexei Ohotnikov, reuşise să evadeze din lagărul fascist, că zece oameni ajunseseră cu bine, dar că Alexei Ohotnikov era grav rănit. Şi că, împreună cu prizonierii, fugiseră şi doi poliţai: unul murise pe drum, iar celălalt, hotărît să rupă cu trecutul, venise la partizani.

...Trecură multe zile pline de griji pînă cînd Alexei Ohotnikov fu în afară de pericol. O rană adîncă în piept este foarte primejdioasă pentru un om istovit de o muncă peste puterile lui și de o foame îndelungată.

De fiece dată cînd își recăpăta cunoștința și începea să deslușească cele ce se petreceau în jurul lui, Alexei Ohotnikov vedea o fetiță cu codițe. Era Maia, prietena fiului său. Multe nopți nedormite a petrecut Maia lîngă patul bolnavului și, credincioasă ordinului lui Miheev, nu-l lăsa pe Kolea să se apropie : emoția putea să-i fie fatală lui Alexei.

Într-o dimineață, după ce-l examină, Miheev oftă ușurat : momentul critic trecuse, viața rănitului era salvată.

În aceeași zi, Ohotnikov ceru să vină la el comandantul taberei de partizani. Kolesnikov nu stătu multă vreme lîngă Alexei. Rămase numai atît cît îi îngăduia felcerul, dar amîndoi reușiră să discute lucruri foarte importante. Cu mîna lui slăbită și nesigură încă, Ohotnikov mai schiță o dată pe hartă planul raionului fortificat, amplasarea cazematelor și cîmpurile de mine. Nu știa prea mult, dar ceea ce știa el și cele ce mai completau oamenii care fugiseră împreună cu el aveau importanță nu numai pentru partizani, dar și pentru armată.

Kolesnik putea să trimită harta cu însemnările făcute de Alexei Ohotnikov peste linia frontului. Comunică prin radio cu Marele Pămînt, cerînd să i se trimită un avion.

...Cu inima strînsă, Kolea trecu prima oară pragul bordeiului unde zăcea tatăl său. Înecat de emoție, văzu trăsăturile ascuțite, durerea mută din ochi și părul aproape cărunt...

De cîte ori nu-și închipuise Kolea întîlnirea cu tatăl său ! I se va agăța de gît, îl va îmbrățișa, se va ghemui la pieptul lui. Acum însă băiatul era sfios. Trecu încet pe lîngă pat și se așeză alături, pe o banchetă.

Tata îi luă mîna :

— De ce ești abătut, fiule? Fii mai vesel! și zîmbi.

Fața lui Kolea se lumină.

— Ei, și-acum așază-te și lasă-mă să te privesc mai bine... la te uită ce-ai crescut!

Tata se săltă într-un cot, îl trase pe Kolea spre el și îl sărută apăsat. Și de-abia atunci, Kolea se lipi de omul care-i era nespus de drag și rămase așa, fără a scoate o vorbă. În sfîrșit, i se împlinise visul...

Tata îl mîngîia pe păr și tăcea. Abia acum își dădea seama că se întorsese într-adevăr la viață. Îi povesti lui Kolea toate peripețiile prin care trecuse; unele, Kolea le știa de la tovarășii tatălui său.

La cîteva zile după moartea lui Iurenev se află că Meyer nu crede că a fost o întîmplare nenorocită. Institui o anchetă și interogă foarte aspru pe polițai. Petka și Vasili Dmitrici îi spuseră lui Qhotnikov că din zi în zi trebuie să se aștepte la o răfuială strașnică. Nu le rămînea decît un singur lucru: să încerce să fugă, deși momentul nu se arăta tocmai prielnic. Cel mai greu lucru era să iasă din lagăr.

Odată, într-o seară mohorîtă de toamnă, un grup de deținuți se întorceau de la lucru. Întîrziaseră intenționat, lăsînd să se întunece. Toți știau că nu se vor mai înapoia în lagăr. Numai Eremenko nu plecase cu ei. Își dădea seama că nu-l țin puterile și nu ieșise la muncă.

Oamenii aveau la dispoziția lor doar trei ceasuri. Nădăjduiau că în timpul acesta cei din lagăr nu vor sesiza lipsa lor. Se hotărîră că atît cît îi vor ține puterile să meargă toți la un loc. Fugiseră în total douăzeci și șapte de oameni. Aveau numai două automate — cele ale polițailor. Cîteva bucăți de pîine economisite cu mare trudă se aflau într-un sac pe care Kravțov îl ducea în spinare.

Greu le-a fost, ce să mai vorbim! Din douăzeci și șapte au ajuns numai zece. Ceilalți au murit pe drum sau au fost prinși în timpul urmăririi organi-

zate de Meyer. Pe toate drumurile circulau patrule de motocicliști. În sate, polițaii se legau de fiecare nou venit. Și în aceste condiții, evadații trebuiau să-și procure alimente.

Ohotnikov se temea ca Petka și Vasili Dmitrici, cuprinși de spaimă, să nu-i trădeze. Dar Vasili Dmitrici fu omorît chiar a doua zi, în timpul unui schimb de focuri, cînd fuseseră descoperiți de o patrulă în apropiere de șosea. După această întîmplare, Petka se schimbă foarte mult, străduindu-se din răsputeri să-și răscumpere greșeala. De cîteva ori fugarii au fost salvați de uniforma lui nemțească. Într-o zi, el opri pe drum o mașină cu alimente și ceru șoferului cîteva cutii de conserve. Nu putură să atace mașina, deoarece înăuntru se aflau cinci soldați înarmați.

De cîte ori nu s-a tras din ambuscade asupra fugarilor! Morții erau lăsați pe loc. Cei care rămîneau în viață mergeau noaptea, ocolind drumurile, ducînd în spate răniții. Ultima oară, S.S.-iștii îi ajunseseră din urmă pe cînd se apropiau de locul unde îi așteptau partizanii. Atunci, Alexei Ohotnikov și un tovarăș de-al lui se hotărîseră să acopere cu trupurile lor retragerea grupului.

— Mă gîndeam că de data asta nu mai scap — spuse el, oftînd.

Tatăl și fiul stătură mult timp de vorbă în bordeiul mic, din fundul pădurii. Dar încercările prin care trecuse el însuși, Kolea i le povesti numai atunci cînd Alexei se însănătoși de-a binelea și deveni unul din ajutoarele lui Kolesnikov.

ÎNTÎMPLĂRI DE DEMULT

În dimineața zilei de 28 iunie 1942, pe unul din drumurile militare, la apus de Voronej, din dreptul unei căsuțe prizărite și cenușii, umbrită de sălcii prăfuite, plecă un camion. Erau puțini acei care știau că aici, în căsuța asta scundă, cu trei ferestre, se afla casa de campanie a Băncii de Stat. De obicei casa se afla împreună cu statul major al diviziei. Dar cu cîteva zile în urmă, din ordinul comandamentului, casa, împreună cu alte instituții de spate, fu mutată mai departe de linia frontului. În camion, sub o foaie cenușie de cort, se afla o ladă mare de fier, încuiată și sigilată. De bună seamă că mult se trudise meșterul care făcuse această ladă. Ca să fie mai trainică, o ferecase în cercuri de fier, iar ca să fie mai frumoasă, o împodobise de sus pînă jos cu ținte și încrustații de aramă foarte ciudate. Nici un incendiu n-ar fi putut topi pereții groși ai lăzii, nici un spărgător experimentat n-ar fi putut să-i deschidă încuietoarea.

La drept vorbind, lada asta ar fi fost mult mai potrivită într-un colțișor tăinuit al unui conac, într-o casă de negustor sau, pur și simplu, într-un magazin de consignație, unde ar fi fost poate observată de un amator de antichități.

În cancelaria de campanie a conducerii diviziei nu prea era la locul ei. Dar se întîmplase că fosta casă de bani a diviziei, care stătuse ani îndelungați la statul major al diviziei și slujise cu cinste și dreptate, cu vreo trei luni în urmă refuzase într-o

bună zi să se mai descuie și oamenii fură nevoiți s-o spargă.

Șeful serviciului financiar al statului major al diviziei, căpitanul de intendență Sokolov, nu era dintre acei care se dau ușor bătuți. Se dusese la șeful spatelui diviziei din care făcea parte, se interesase prin vecini și peste vreo două zile, în locul lăzii vechi și atît de obișnuite ca înfățișare, apăru o ladă ferecată și împodobită, cu o încuietoare ingenioasă care ar fi putut concura cu cel mai solid dintre dulapurile de fier moderne.

Deoarece lada cea nouă era foarte grea, o coborau arareori din mașină. În ultimele săptămîni, statul major al diviziei se mutase mereu, și căpitanul Sokolov, ca să evite pierderi inutile de timp, prefera să-și țină contabilitatea de campanie pe roate.

Sub acoperișul de foaie de cort al camionetei se hurduca, pe asfaltul sfărîmat de șenilele tancurilor și pe făgașurile cocoșate ale drumurilor de țară, întreaga arhivă, dosarele legate cu sfoară groasă, actele financiare, o masă de campanie pliantă și niște scaune pliante, cu spetezele foarte subțiri, de placaj, scaune care constituiau obiectul unei deosebite mîndrii a lui Sokolov.

„Poftim, admirați-le ! spunea el. Cînd le pliez, poți să le pui și într-o geantă !"

Lucrurile personale, șeful secției financiare și le păstra într-o valiză neagră, ponosită, dar destul de încăpătoare.

Întreaga gospodărie era păzită de doi pistolari și, meritul lui Sokolov, paza era excepțională. Cei doi pistolari păzeau cu același zel lada cu bani, dosarele cu acte și scaunul pliant, pe care ședea de obicei șeful lor cînd plătea solda militarilor.

La drept vorbind, poate că Sokolov exagera lăudînd ordinea exemplară a „subunității sale de luptă". Era totuși surprinzător să întîlnești în iureșul războiului o mașină atît de bine întreținută. Stăpînul ei, într-o manta care părea cam strîmtă pe trupul lui vînjos, cu umerii drepți, ședea în-

totdeauna alături de şofer. Uşor lăsat pe speteaza banchetei, îşi netezea barba deasă, castanie, cu care se mîndrea (tovarăşii o numeau „barbă de partizan", şi se pare că asta îi făcea lui Sokolov o deosebită plăcere). Sus în camion fumau cei doi pistolari. Sokolov era ceea ce se numeşte un om pedant. Nu uita nimic şi nu greşea niciodată.

Cînd un ofiţer aducea o cerere pentru a se trimite familiei solda, ridica uşor din sprîncene şi-l privea atent. După ce împăturea hîrtia, o punea cu multă grijă în portharta lui galbenă. Din clipa aceea puteai fi sigur că treaba s-a şi făcut. Cererea nu rămînea niciodată uitată pe undeva, şi solda locotenentului Firsov, sau poate a vreunui maior Sidorenko, era imediat expediată şi se plătea în Bugulum sau în regiunea Gorki.

Dacă respectivul mulţumea, el dădea din mîini: „Se poate, dragul meu? Ăştia sînt bani, nu surcele!" În ziarul diviziei apăruse o notiţă intitulată „Grija faţă de om". Printre altele, în notiţă se aduceau laude şefului secţiei financiare a statului major al diviziei. Căpitanul Sokolov o decupase cu grijă şi o ascunsese în buzunarul de la piept. Se vedea cît de colo că era bucuros şi măgulit.

Sokolov era un om agreabil. Ştia să povestească cu mult haz întîmplări vînătoreşti. Îi plăcea la nebunie să vîneze şi să pescuiască şi, oftînd, spunea că în timp de pace îşi petrecea întotdeauna concediul în pădure sau pe malul apelor.

Făcea parte dintre oamenii care, cum se spune, se descurcă în orice împrejurare. Pretutindeni avea cunoscuţi. Îşi făcuse relaţii printre intendenţi, la cooperativa militarilor, la atelierul de cizmărie al statului major al armatei, ba chiar şi la frizerie.

Aceste numeroase relaţii le folosea arareori pentru el, personal, dar îşi ajuta cu multă plăcere tovarăşii. Îţi făcea impresia că lucrul acesta îi dădea o deosebită satisfacţie. Într-un cuvînt, era un băiat de viaţă, agreabil, care nu supăra pe nimeni.

Cu tot acest număr uriaş de cunoscuţi însă, Sokolov nu avea prieteni adevăraţi, oameni care să-i fie apropiaţi.

— Dracu' să te ia! îi spunea odată maiorul Medînski, comandantul batalionului sanitar al diviziei, un om inteligent, vioi, dar puţin cam grosolan şi dispus să trîntească, şi cînd trebuia şi cînd nu trebuia, adevărul în faţă. Pe toţi îi cunoşti, cu toţi eşti pertu, fără tine nu se poate face nimic, şi totuşi, nu ştiu cum să zic...

Sokolov nu se supăra. Îi făcea chiar plăcere că oamenii văd în el ceva deosebit.

— Ce să-i faci! răspundea el, netezindu-şi mulţumit barba de partizan. Poate că aşa trebuie să fie. Nu prea poţi să fii cu sufletul deschis pentru toţi, cînd răspunzi pentru sute de mii de ruble. Ia-ncearcă să stai puţin în locul meu...

Era greu să-i răspunzi şi discuţia înceta de la sine.

...Şi tocmai omul acesta, care ştia atît de bine să se adapteze împrejurărilor, tovarăşul acesta bun şi ordonat, ofiţerul conştiincios, dispăruse într-o zi fără urmă.

În dimineaţa zilei de 28 iunie, camioneta lui Sokolov plecase ca întotdeauna într-o deplină „ordine de luptă" într-o cursă obişnuită: Sokolov trebuia să ridice bani de la casa de campanie a Băncii de Stat — 300 000 de ruble — pe care urma să-i plătească ofiţerilor statului major şi tuturor celor care făceau parte din comandamentul diviziei.

Peste o oră, banii au fost luaţi în primire. Sokolov se iscălise cu peniţa-i de aur a stiloului, cu scrisul său elegant şi citeţ, cu o înfloritură la capăt, şi se aşezase din nou în cabină, lîngă şofer. Maşina a plecat din sat, dar la locul de destinaţie — statul major al diviziei — n-a mai ajuns...

Pe atunci, divizia se găsea în direcţia loviturii principale a inamicului. Împotriva ei porniseră în ofensivă două divizii de tancuri. Două sute de „Junkers"-uri şi „Messerschmidt"-uri bombardau

fără încetare dispozitivele de luptă și formațiunile de spate. Luptînd, divizia începu să se retragă spre Voronej.

În război, zile ca asta nu sînt o raritate: dimineața începe ca de obicei. E liniște. Marea gospodărie ostășească își duce viața obișnuită, simplă în aparență, dar plină de frămîntări și complicații. Și deodată liniștea dispare. Rămas bun, căldură atît de scurtă a unei locuințe străine, bucurie scurtă a odihnei, a somnului, a mîncării mîncate pe îndelete! Din nou pămîntul se cutremură sub picioare și văzduhul vuiește!

Așa s-a întîmplat și în ziua aceea memorabilă de iunie.

...Soldații au pornit la luptă împotriva unor autoblindate germane care pătrunseseră în spate. Unul dintre ele fusese avariat, iar celălalt reușise să fugă. La un kilometru de locul unde avusese loc lupta ardeau pe drum resturile sfărîmate de proiectile ale camionetei diviziei, camioneta atît de cunoscută și care trecuse prin atîtea încercări! Contabilitatea de campanie a căpitanului Sokolov... Oricare soldat din divizie ar fi recunoscut-o. Lîngă mașină se aflau cadavrele unuia dintre pistolari și al șoferului. Șeful secției financiare, Sokolov, precum și celălalt pistolar dispăruseră. Dispăruse și lada ferecată, cu banii și actele. Dar soldații găsiră într-un șanț un scaun pliant care, prin cine știe ce minune, scăpase neatins. Un scaun dintre acelea cu care se mîndrea atît de mult căpitanul Sokolov... Și portțigaretul lui, făcut de comandă, din plexiglas, cu o monogramă foarte întortocheată pe capac...

Soldatul și șoferul fură îngropați într-un crîng de la marginea drumului, alături de cei care fuseseră uciși în această luptă. Pe căpitanul Sokolov, pe cel de-al doilea pistolar și lada cea trainică nu i-a mai căutat nimeni... Divizia putea să nimerească într-o încercuire și trebuia ca, la ordinul comandamentului, să se facă un marș forțat pentru a ocupa apărarea în raionul Voronej.

Curînd, la statul major al diviziei a fost trimis un alt şef pentru serviciul financiar, care nu semăna de loc cu primul. Înalt, slab, adus de spate, cu două perechi de ochelari, avea un nume ciudat: Barabaş. Pe căpitanul Sokolov, care fusese trecut pe listele celor dispăruţi fără urmă, tovarăşii începură să-l dea treptat uitării.

La drept vorbind, de Sokolov îşi aminteau adeseori tovarăşii lui de muncă. Nu, nu s-ar fi putut spune că era prea iubit, dar de lăudat îl lăudau toţi: şi comandanţii, şi tovarăşii...

LOVITURA DE PE SEIMA

De la luptele din iulie trecuseră opt luni. După un scurt răgaz, divizia în care servise căpitanul Sokolov fusese transferată unei armate vecine şi trimisă într-un nou sector al frontului, pe cursul mijlociu al Seimei. Divizia ocupă poziţii de-a lungul malului rîului, în faţa unui orăşel complet distrus de hitlerişti.

Colonelul Iastrebov, comandant cu experienţă care îndeplinise multe misiuni grele, îşi pregătea unităţile pentru ofensivă. Comandantul armatei îl chemase la el şi dădu diviziei următoarea sarcină de luptă : să scoată hitleriştii din fortificaţiile de pe malul rîului, iar apoi, cotind spre sud, să elibereze străvechiul oraş rus O. Era o acţiune importantă pentru asigurarea succesului pe tot frontul.

Urma să aibă loc o bătălie în cursul căreia divizia trebuia să forţeze Seima şi să ocupe malul opus al rîului. Misiunea nu era dintre cele mai uşoare. Spre apă cobora o pantă abruptă, pe care duşmanii o transformaseră într-o adevărată fortăreaţă. Săpînd nenumărate lăcaşe de tragere unite prin şanţuri de comunicaţie, ei instalaseră acolo mitraliere, tunuri, aruncătoare de mine.

În seara din ajunul ofensivei, lîngă cazemata în care se afla punctul de comandă al diviziei se opri o maşină din care coborîră doi oameni îmbrăcaţi în paltoane civile, cu gulere cenuşii de miel.

Cel mai în vîrstă, un bărbat uscăţiv, deşi avea vreo 50 de ani, era avîntat şi ager în mişcări. Doi ochi negri, neobişnuit de vii şi înfundaţi în orbite

luminau fața lui smeadă. Avea o privire deschisă și pătrunzătoare, plină de tinerețe. Gulerul paltonului era descheiat. De sub șapca dată puțin pe ceafă ieșea rebelă o șuviță de păr negru.

Sări sprinten din mașină și, în așteptarea ofițerului de stat major, care se dusese să raporteze comandantului diviziei despre sosirea lor, începu să se plimbe pe cărarea îngustă, acoperită de zăpadă bătătorită. Ca să se mai încălzească, își pocnea călcîiele unul de altul.

Însoțitorul lui coborî din mașină fără grabă. Scoase un picior, se sprijini cu nădejde în el și după aceea, chibzuind puțin, îl scoase și pe al doilea. Își frecă mîinile înmănușate cu mănuși groase și își înfundă căciula pe urechi.

Fața înroșită din pricina gerului avea o expresie neobișnuit de serioasă, pe care ochii albaștri, copilăroși nu reușeau s-o îndulcească. Se uită întîi în dreapta, apoi în stînga și, tușind, spuse cu un aer grav :

— În sfîrșit, am ajuns !

Chiar în clipa aceea, ușa cazematei se deschise larg și în pragul ei apăru însuși comandantul diviziei, colonelul Iastrebov, un om mărunt și uscățiv, căruia numele i se potrivea de minune [1]. Avea un profil ascuțit, cu nasul ca un cioc de pasăre. Sprîncenele coborau aproape vertical deasupra ochilor rotunzi și căprui, totodată și veseli, și severi.

Soldații din divizie îl numeau „Micul nostru uliu". Ei nu știau că asta îi fusese porecla cu care terminase școala militară și academia și că la fel îl poreclise și comandantul armatei din care făcea parte divizia comandată de el.

Ieșind în întîmpinarea oaspeților, Iastrebov salută și strigă cu glas sonor, care răsună puternic :

— Poftiți, tovarăși ! Intrați !

Cel uscățiv se întoarse brusc și porni repede spre

[1] Iastrebov, de la „iastreb" care în limba rusă înseamnă uliu. (n. r.)

comandant, cu paşi sprinteni. În urma lui, cu mers legănat şi lăsînd pe zăpadă urme bine conturate, păşea tovarăşul său.

— Bună ziua, tovarăşi — spuse cu amabilitate comandantul diviziei, strîngînd cu putere mîinile oaspeţilor. V-am aşteptat! O să luptăm mai bine ştiind că, împreună cu noi, intră în oraş şi Puterea sovietică. Dumneata, dacă nu mă-nşel, eşti Artiom Danilovici Gromov, secretarul comitetului orăşenesc de partid.

— Chiar el — răspunse uscăţivul. Iar dînsul este Serghei Filipovici Morozov, preşedintele sovietului orăşenesc.

Morozov înclină uşor din cap, păstrîndu-şi expresia severă, apoi întrebă cu un aer preocupat şi grav, de parcă s-ar fi aflat în tren şi trenul s-a oprit în cîmp :

— Cînd ajungem la destinaţie ?

— Exact după orar — răspunse zîmbind Iastrebov — deşi ar fi posibil să survină întîrzieri neprevăzute.

Gromov rîse, Morozov îl privi întrebător şi după aceea, uitîndu-se la Iastrebov, ridică uşor din umeri.

— Uite, vezi ? Aşa sînt militarii — zise el, oftînd, apoi se aşeză în faţa măsuţei pe care se afla harta. Nu pot trăi fără să glumească. Pentru noi însă, tovarăşe colonel, este foarte important ca divizia să cucerească oraşul cît mai repede şi, mai ales, prin surprindere. Prin absolută surprindere...

— De ce ? întrebă Iastrebov şi, trăgîndu-şi banca, se aşeză în faţa preşedintelui sovietului orăşenesc. Dar deodată îşi aminti ceva şi zise : Vă rog să vă scoateţi paltoanele ! Vreţi să mîncaţi ? De altfel, nici nu vă întreb... Serguşkin ! Zboară la bucătar şi spune-i să aducă aici mîncarea — ordonă el ostaşului de legătură. Şi asta, cît mai repede... Pentru trei, ba nu, pentru patru persoane, fiindcă vine şi şeful de stat major.

Serguşkin porni în goană să îndeplinească ordinul. În dreptul uşii se opri şi se dădu la o parte,

lăsînd să intre un ofițer înalt. În scurta albă de miel, încins cu o curea lată și cu diagonală, cu o porthartă mare pe șold, omul acesta părea uriaș, ocupînd toată ușa.

— Iată și pe șeful nostru de stat major, locotenent-colonelul Stremeannoi. Vorbești de lup, și lupul... — spuse Iastrebov. Și-acum, Egor Ghenadevici, orice s-ar întîmpla, trebuie să cucerim orașul. Înțelege și dumneata : vine cu noi și conducerea organizației orășenești de partid, și conducerea sovietului.

— Aha, va să zică așa stau lucrurile ! Ei bine, în cazul ăsta o să ne străduim — spuse Stremeannoi, cu un zîmbet plin de subînțeles.

Cînd își scoase căciula albă de miel și scurta groasă, se micșoră dintr-o dată aproape la jumătate. Acum se vedea că omul acesta, care nu avea mai mult de 27—28 de ani, era foarte slab, dar foarte vînjos și rezistent. Avea talia subțire și umerii lați. În mișcările lui se vădeau încrederea și siguranța. Privindu-l, te gîndeai fără să vrei că schiază bine sau poate e fotbalist ori atlet. În orice caz, un bun sportiv...

Părul bălai ca spicul de grîu încadra o față palidă și prelungă, pe care era greu să ți-o închipui înroșită de căldură sau de ger. Deasupra gurii mijea o mustăcioară aurie.

Cînd Stremeannoi intră în cazemată, Gromov observă că șeful de stat major și comandantul diviziei schimbară o privire plină de înțeles ; se vedea că oamenii ăștia lucrează bine împreună.

Și într-adevăr, în lunile acelea grele, pe care Iastrebov și Stremeannoi le petrecuseră în lupte (Stremeannoi fusese numit șeful statului major al diviziei, cu o săptămînă înainte de memorabila bătălie din iunie), se obișnuiseră să se înțeleagă dintr-o privire.

Fiecare aprecia la celălalt calitățile care-i caracterizau pe amîndoi : bărbăția și priceperea de a lua o hotărîre justă în situații grele.

Salutînd oaspeţii, Stremeannoi reţinu o clipă mîna preşedintelui sovietului orăşenesc şi, închizînd un ochi cu şiretenie, spuse :

— Dumneavoastră, tovarăşe Morozov, după cum se vede, nu vă mai amintiţi de mine... Eu însă v-am recunoscut imediat.

— Cum ? Vă cunoaşteţi ?! se miră Gromov.

— Nu — răspunse scurt Morozov.

— Depinde cum o iei ! şi Stremeannoi rîse. Dumneavoastră a-ţi avut mai multe cunoştinţe ca mine, dar noi, ce să zic ? Noi nu v-am avut decît pe dumneavoastră...

În ochii lui Morozov se citi neliniştea.

— Nu-mi aduc aminte... — spuse el. În ce împrejurări ne-am întîlnit ?

— Numai în biroul dumneavoastră de audienţe. Am făcut atunci destulă gălăgie, ca să nu mă uitaţi chiar atît de repede...

— Şi de ce ai făcut gălăgie ? întrebă Morozov, cu un ton dojenitor. S-ar fi aranjat totul şi fără gălăgie.

— Nu s-a aranjat nici cu gălăgie, nici fără gălăgie. Stremeannoi oftă. Am tot umblat, v-am rugat, am ocărît, dar toate au fost de prisos ; pînă la urmă, tot nu mi-aţi reparat acoperişul căsuţei unde locuiam ! Poate că acum o să-mi primiţi cererea ? Stradela Sevasteanovski nr. 2...

— Ia te uită ! E doar de-aici, din oraş — se adresă Iastrebov lui Gromov, arătînd spre Stremeannoi, cu o mişcare a sprîncenelor. Merge acasă la el, nu într-un loc oarecare !

— Da, într-adevăr, acasă — repetă Stremeannoi şi faţa lui se posomorî dintr-o dată. Aici m-am născut, aici am terminat şcoala şi tot aici am început să lucrez la centrala electrică. Ca muncitor... După ce am terminat institutul, tot aici m-am întors ca inginer de schimb. N-am lucrat însă multă vreme ; numai vreo doi ani ; nu m-au mai lăsat hitleriştii pe urmă ..

— Dar în oraş a rămas cineva din familia dumitale ? întrebă cu grijă Gromov.

— A rămas tata... Acum nu mai știu...

Morozov scoase din buzunar un carnețel:

— Și care-i adresa dumitale? Sevasteanovski 2? O să-ți reparăm acoperișul, fii liniștit, negreșit o să-l reparăm. Numai să intrăm în oraș. Atunci a fost, desigur, o scăpare din vedere... Iartă-ne, frate. O scăpare din vedere. Se întîmplă...

Gromov se lovi cu palmele peste genunchi:

— Dragă Serghei Filipovici, ești grozav! Ce avînt ți-ai luat! Vezi întîi dacă a rămas casa întreagă. Poate că nici nu ai pe ce pune acoperișul...

Morozov îi aruncă o privire blajină:

— Asta cam așa e, ai dreptate — zise el, dus pe gînduri. Să vedem întîi dacă mai este casa. Dacă e întreagă, îi punem și acoperișul.

Luă carnețelul și notă ceva în el, cu un scris citeț, dar mărunt ca niște mărgeluțe. Gromov privi peste umărul lui și citi cu jumătate de glas:

— „Sevasteanovski 2, locotenent-colonelul Stremeannoi. Dacă este întreagă, să fie acoperită cu tablă." Doamne ferește, Serghei Filipovici! Se poate să scrii așa ceva? și izbucni în hohote de rîs.

Fără voia lor, Iastrebov și Stremeannoi rîseră și ei.

Morozov dădu din umeri imperturbabil:

— De ce te miri? Scurt și limpede. Nu înțeleg ce-i de rîs aici?!

— Nu ai simțul umorului, Serghei Filipovici!

— Nu-l am, e adevărat — încuviință Morozov. Uite, și nevastă-mea îmi spune mereu: „Ești un om plicticos, Serioja, n-ai umor nici de doi bani!" Și cu toate astea, orice i-aș spune, ea rîde.

Cei din jur izbucniră în hohote de rîs.

Morozov dădu din mînă:

— Rîdeți, rîdeți, că sînt obișnuit!

Ușa se deschise și în cazemată intră bucătarul, un flăcău înalt, îmbrăcat cu halat alb peste manta. În mîinile lui mari și înroșite de ger ducea cu grijă un ceaunaș, cîteva farfurii de aluminiu, cuțite și furculițe. În cazemată se răspîndi un miros

ademenitor de carne prăjită cu piper şi foi de dafin.

Iastrebov împărţi carnea în farfurii şi turnă oaspeţilor cîte un pahar de voică.

— Ei, tovarăşi — spuse Gromov — să bem paharul acesta în cinstea celui de-al doilea, pe care-l vom bea în oraş !

— Minunat toast ! îl susţinu Iastrebov şi ridică paharul. Dar explicaţi-mi, vă rog, ce treabă urgentă aveţi în oraş... De altfel, nici noi n-avem de gînd să tărăgănăm lucrurile...

— Asta e clar — şi Gromov se plecă peste marginea mesei, apropiindu-se de Iastrebov. Ştim cu precizie că hitleriştii intenţionează să scoată din oraş tot ce poate fi încărcat în mijloace de transport şi să ia cu sila pe toţi cei apţi de muncă. Ar fi bine să-i putem împiedica. Dumneavoastră ce credeţi ?

— Tot aşa — răspunse Iastrebov, zîmbind. Trebuie să recunosc că şi noi, eu şi tovarăşul Stremeannoi, avem unele informaţii cu privire la acest lucru... Şi, cum să vă spun, considerentele noastre...

— Bineînţeles ! reluă Gromov. Iartă-mă, tovarăşe Iastrebov, dar eu şi Serghei Filipovici nu sîntem militari. Gîndim ca civili. În timp ce veneam aici, am tot chibzuit la diferite probleme operative... Uite ce ne-am gîndit : dac-am reuşi să ocolim repede oraşul şi să tăiem drumul spre apus, i-am prinde pe hitlerişti ca într-o pungă şi n-ar mai avea decît o singură grijă : cum să-şi ia mai iute tălpăşiţa.

— Bine gîndit — spuse Iastrebov — dacă misiunea care ne stă în faţă s-ar fi limitat numai la cucerirea oraşului. Din păcate însă, aceasta nu este decît prima parte. Greutăţile cele mari ne aşteaptă de-abia după aceea şi după ce vom trece de oraş. Mai spre vest, cam la vreo 50 de kilometri de oraş, hitleriştii au construit fortificaţii într-un întreg raion. Întîlni privirea întrebătoare a lui Gromov şi dădu din cap : Vă explic îndată. Mîna lui

mică, uscățivă, dar puternică, luă cu un gest obișnuit creionul. Socoteala dușmanului este următoarea : dacă noi reușim să străbatem spre Belgorod, ei vor să oprească ofensiva noastră uite aici, la vreo 70 de kilometri spre est. După datele pe care le avem, fortificațiile sînt construite destul de solid : cazemate, baraje antitanc, șanțuri antitanc, cîmpuri de mine, baraje de sîrmă ghimpată... Într-un cuvînt, tot ce trebuie. Drumurile de țară și șoselele sînt ținute sub foc suprapus. O să avem de luptat din greu. Iastrebov bătu îngîndurat cu creionul în masă. Observați că dispozitivul raionului n-a fost ales la întîmplare... Comandamentul hitlerist caută să ocupe drumurile și să ne forțeze să mergem drept peste cîmpiile troienite de zăpadă. Or, în acest raion, cîmpiile, după cum știți, sînt tăiate în lung și-n lat de văi, iar pe dealuri se întind crîngurile. Locul este foarte potrivit pentru apărare... Iastrebov tăcu o clipă, apoi urmă : Așa că, slavă Domnului, avem la ce ne gîndi...

— Da, într-adevăr, situația e destul de serioasă — vorbi Gromov. Dar dacă știți că există un raion fortificat, aveți, probabil, și date despre el.

— Bineînțeles că știm destul de multe — conveni Iastrebov — dar ar fi trebuit să știm și mai mult. Vă închipuiți cîte eforturi am economisi și, mai ales, cîte vieți am cruța dacă, pornind să cucerim raionul fortificat, am cunoaște toate datele despre el. Tovarăși, pot să vă spun un singur lucru : vom face tot ce ne stă în putință, și chiar mai mult decît atît. Divizia va acționa după planul comandamentului. Interesul nostru este să eliberăm orașul în cel mai scurt timp posibil. Să sperăm că vom termina operația cît mai repede ! În oraș sîntem așteptați !

Morozov asculta cu atenție și pe fața lui rotundă apăru o expresie de concentrare.

— Da — zise el — organizația noastră ilegală a lucrat foarte bine ! Păcat că pe mulți n-o să-i mai văd niciodată ! Au murit... Uite, nu demult, partizanii ne-au transmis prin radio că a fost omorît în

luptă un tovarăş foarte bun. Conducătorul organizaţiei ilegale... De altfel, tovarăşe Stremeannoi, e tizul dumitale... Poate că l-ai cunoscut ?

Stremeannoi păli şi se sprijini cu mîinile de masă :

— În oraş n-au fost decît doi Stremeannoi : tatăl meu şi cu mine...

Morozov privi descumpănit la Gromov.

— Artiom Danilici — întrebă el — poate că ai încurcat numele de familie ?

— Pe acesta îi chema Ghenadi Andreevici — spuse Gromov.

Locotenent-colonelul se ridică încet, îşi trecu mîna peste frunte de parcă şi-ar fi netezit părul şi se îndepărtă. Stătu multă vreme într-un colţ, fără să se întoarcă...

Peste cincisprezece minute, Serguşkin conduse oaspeţii în cazemata alăturată. Abia intrară, că uşa se deschise din nou şi pe scări coborî în goană şeful secţiei speciale, maiorul Voronţov. Faţa lui rotundă, rumenită de ger, părea tulburată. Se opri în mijlocul blindajului şi timp de cîteva clipe privi undeva, în colţ, închizînd ochii din pricina luminii puternice. Mîinile şi le ţinea adînc înfundate în buzunarele scurtei îmblănite. La şold îi atîrna un pistolet într-un toc nou, de piele galbenă.

Stremeannoi îşi trase scăunelul mai aproape :

— Stai jos, tovarăşe Voronţov !

Voronţov dădu înciudat din mînă, îşi scoase şapca şi se aşeză.

— Uite ce-i, tovarăşi — spuse el, privindu-l cînd pe Iastrebov, cînd pe Stremeannoi. Acum o oră, unul dintre ilegaliştii noştri, Nikita Borzov, a trecut linia frontului. În timp ce se apropia de poziţiile noastre, fasciştii au tras asupra lui şi l-au rănit mortal... Eu am mai apucat să stau de vorbă cu el. Mi-a comunicat că ieri noapte gestapoul a împuşcat în oraş cinci tovarăşi. Se vede că i-a trădat un ticălos.

Iastrebov îl privi posomorît pe sub sprîncenele-i stufoase.

— Şi nici un fel de amănunte? Nici o bănuială? întrebă el repede.

— Nimic... Nu s-a putut stabili cine e trădătorul.

Stremeannoi se ridică agitat:

— Dar Borzov nu avea nici un indiciu?

Voronţov îşi desfăcu mîinile a neputinţă:

— Nu. N-a putut să-mi spună nimic precis.

Tăcură toţi trei.

Apoi Voronţov se sculă în picioare, îşi înfundă şapca pe cap şi ieşi grăbit.

Cînd comandantul diviziei şi şeful de stat major rămaseră singuri, acesta din urmă întinse din nou harta pe masă şi începu să dea ultimele dispoziţii.

Le mai rămînea foarte puţin timp. De la statul major al armatei se primise ordinul de luptă ca fix la ora 6 să se înceapă pregătirea de artilerie, iar la 6,45 să se treacă la ofensivă.

În blindaj se auzeau sunînd tot timpul telefoanele. Iastrebov vorbea cu comandanţii regimentelor, indicîndu-le caroiajele asupra cărora trebuia să atragă atenţia artileriştilor, mai ocăra pe cîte unul, lăuda pe altul, făcea observaţii.

Aşa trecu noaptea. Fix la ora 6, din zeci de tunuri izbucni prima salvă.

Evenimentele se desfăşurau cu o iuţeală uimitoare. Nici Iastrebov nu se aşteptase la atîta operativitate. Artileria, bine reglată, neutraliză chiar din primele clipe punctele de foc ale inamicului, nimicind cazematele şi tranşeele în care se ascundeau servanţii aruncătoarelor de mine şi distrugînd tot sistemul de transmisiuni dintre subunităţile inamicului. Hitleriştii, luaţi prin surprindere, se străduiră să tragă, dar focul intens al artileriei nu-i lăsa nici să-şi ridice capul. În acelaşi timp îşi făcură apariţia „Il"-urile şi „Petleakov"-urile şi asupra inamicului se prăbuşi un covor de bombe. Iar în clipa în care „katiuşele" mascate în tufele de salcie îşi ridicară glasul, linia întîi a apărării inamicului amuţi pentru totdeauna.

Pionierii trecură repede la acţiune, şi primele tancuri, spărgînd din mers gheaţa cu şenilele, se

năpustiră pe malul drept și o luară în sus, stîrnind vîrtejuri de zăpadă. Pe făgașurile adînci făcute de tancuri porni de îndată infanteria.

Peste o jumătate de oră, soldații luptau în adîncimea apărării inamicului, alungîndu-l tot mai departe de mal. Hitleriștii începură să se retragă în dezordine pe șoseaua care ducea spre orașul O., unde se găsea statul lor major și unde nădăjduiau să poată organiza apărarea. Dar în acest timp, unul din batalioanele de tancuri, făcînd o manevră de învăluire, pătrunse în spatele unităților germane care se retrăgeau.

Văzînd că se află în primejdia de a fi complet încercuiți, germanii schimbară direcția și, la 20 de kilometri de orașul O., cotiră brusc spre vest, străduindu-se să scape de urmăritori.

Hitleriștii se retrăgeau înnebuniți peste cîmpul înzăpezit, aruncînd tot ceea ce nu puteau duce cu ei. Pe șosea zăceau autobuze avariate, tunuri, aruncătoare de mine, mormane întregi de proiectile, învelitori împletite din pai de orez.

La statele majore ale inamicului, aflate în orașul O., izbucni panica. Valizele zburau grămadă în mașini, iar stăpînii lor se aruncau aproape din mers în urma bagajelor și porneau în goană pe șosea. Nu se știa cît timp se va mai putea circula. Unitățile lăsate pentru acoperirea trupelor în retragere ocupau în grabă poziții de-a lungul suburbiei nord-estice a orașului. Soldații erau foarte demoralizați. Auziseră că s-a rupt frontul și nu se mai gîndeau decît să-și salveze propria lor viață.

La 10 dimineața, în apropierea orașului apărură primele tancuri sovietice. Se dezlănțui o luptă aprigă pe distanțe scurte.

Colonelul Iastrebov își instalase punctul de comandă într-un tufăriș des, pe panta unui deal, de unde se vedea bine cîmpul de luptă și străduțele de la periferia orașului.

Morozov și Gromov erau alături de el, la punctul de comandă, și urmăreau prin luneta stereoscopică tancurile care străpungeau cu șenilele barajele de

sîrmă şi striveau tranşeele inamicului. Infanteria sovietică, acoperită de tancuri, se strecura tot mai aproape de oraş.

În ultimele cîteva ore, Iastrebov descoperi la preşedintele sovietului orăşenesc trăsături sufleteşti cu totul noi. Îi plăcuse că Morozov, chiar sub focul artileriei, rămăsese la fel de imperturbabil cum fusese în cazemata bine încălzită, la adăpostul unui acoperiş alcătuit din trei rînduri de bîrne groase.

În timpul acesta, Morozov, care nu-şi lua binoclul de la ochi, cerceta cu atenţie casele îndepărtate, turnurile, resturile podului feroviar aruncat în aer. Se apropia clipa cînd el şi Gromov vor intra în oraş, unde vor trebui să lucreze mult. Va fi desigur foarte greu.

Se gîndea că va trebui să hrănească, să îmbrace, să aprovizioneze cu lemne pe toţi aceşti oameni care-i aşteptau cu înfrigurare, care înduraseră chinuri cumplite sub ocupaţia hitleristă. Da, da, desigur, divizia lui Iastrebov îşi va îndeplini misiunea şi va porni mai departe, iar ei doi vor rămîne în oraş, unde vor avea atîtea de făcut.

CAPITOLUL XXXIV

ÎNTOARCEREA

Fix la ora 2, sau vorbind în limbajul comunicatelor militare, la ora 14.00, oraşul era complet eliberat de hitlerişti. La periferii se stinseseră ultimele împuşcături. Colonelul Iastrebov, încartiruit într-o casă nu prea mare de pe strada principală şi care se păstrase destul de bine, raporta la telefon comandantului armatei că ordinul a fost îndeplinit: divizia a eliberat oraşul.

Era de ajuns o privire fugară ca să-ţi dai seama de uriaşele distrugeri lăsate în urmă de hitlerişti. Cele mai bune case din oraş fuseseră nimicite — aruncate în aer sau arse. Clădirea albă a teatrului orăşenesc, care odinioară, seară de seară era inundată de lumină, îşi căsca acum găurile negre ale ferestrelor sparte, în dosul cărora se vedeau mormane de cărămizi arse şi traverse ruginite, îndoite în chip ciudat; un pod feroviar mare, cu două deschideri, aruncat în aer de explozivi chiar în mijloc, se răsturnase în rîu, şi de departe aveai impresia că două jivine uriaşe, cu spinările rotunde ca de elefant, sprijinindu-se în pilonii de piatră cu picioarele din spate şi cufundîndu-se cu cele din faţă în apă, beau, beau într-una fără să-şi potolească setea. Pe dealul din marginea oraşului se vedea silueta întunecată a unui siloz uriaş, distrus şi el. Semăna cu o cetate veche, după un asalt cumplit. Erau aruncate în aer şi vechea clădire a gării, şi foişorul de apă din cărămidă roşie, care semăna cu un turn de şah, şi centrala electrică. O grea pierdere pentru oraş era şi dispariţia celor mai valoroase tablouri din muzeu.

Cînd Morozov află că pînă în ajun, seara, tablourile se mai aflau încă la locul lor, simţi că se sufocă de furie. Faţa-i deveni pămîntie.

— Nu, e de necrezut! Să le care chiar de sub nasul nostru? Asta-i culmea ticăloşiei! bombăni el.

Gromov îşi păstra calmul şi în momentele acestea grele, continuînd să fie la fel de comunicativ, aproape vesel.

Din clipa în care el şi Morozov apărură pe străzile oraşului, fură imediat asaltaţi de cetăţeni, care voiau să afle ce se petrece la Moscova, în ţară, pe fronturi... Gromov nici nu apuca să răspundă la toate întrebările, să strîngă toate mîinile, să consoleze, să liniştească şi, la rîndul său, să pună şi el un potop de întrebări. Se informa vrînd să afle tot ceea ce se referea la oraş. Cum au trăit oamenii, ce au distrus hitleriştii şi ce n-au apucat să distrugă; dacă au mai rămas întregi întreprinderile mai importante — uzina de maşini agricole, fabrica textilă şi atelierul de reparat vagoane. Şi deşi ştia dinainte şi îşi simţea sufletul greu şi întristat, dorea să se urce cît mai repede în maşină, ca să vadă cu propriii săi ochi proporţiile distrugerilor, să-şi dea seama de unde şi cu ce trebuie să înceapă refacerea.

Hotărîră să cerceteze oraşul împreună cu Stremeannoi. Acesta însă întîrzia. Trebuia să instaleze statul major, să stabilească legătura cu comandamentul armatei, cu regimentele din vecinătate şi cu propriile regimente, să dea indicaţii referitoare la paza oraşului, să numească un comandant al oraşului.

Cînd Morozov propuse să intre în casă să se mai încălzească, apăru şi Stremeannoi, încheindu-şi scurta din mers.

— Să mergem, tovarăşi! spuse el cu glas tare, făcînd semn cu mîna şoferului. Să vedem şi noi cum stau lucrurile...

Stremeannoi şedea lîngă şofer, cu corpul aplecat înainte, sprijinindu-şi coatele pe genunchi. Privea cu atenţie casele cunoscute din copilărie, gardurile de lemn, copacii din scuarul oraşului, care se înăl-

ţau deasupra unui grilaj scund, de fontă, cu nişte dinţi asemănători harpoanelor şi cu ornamentaţii greoaie de frunze de măslin. După cum spunea o veche legendă, grilajul acesta fusese turnat pe timpul Ecaterinei a II-a, la uzinele „Demidov" din Ural.

Morozov şi Gromov stăteau în spate, vorbind preocupaţi. Stremeannoi nu-i auzea. Ciudat!... Oare acesta era oraşul în care îşi petrecuse copilăria? Cerceta urmele luptelor care se dăduseră recent, urmele unei robii grele ce durase aproape un an... La întretăierea a două străzi — Spartacus şi Karl Marx — zăcea un autobuz german, cu geamurile sparte, cu portierele smulse de o explozie puternică. Autobuzul era cenuşiu, iar pe caroseria lui, un dragon negru îşi întindea în direcţii diferite trei capete mici, hidoase, încununate cu coarne. Acest semn războinic aparţinea unităţii care ocupase oraşul. Acum „dragonii negri" se găseau la vreo 50 de kilometri de oraş...

Morozov se aplecă în afară, străduindu-se să desluşească dacă e cineva în interiorul autobuzului, dar maşina lor coti după colţ, ajungînd în dreptul unei case de piatră, cu un etaj, cu tencuiala scorojită, căzută. Pe alocuri se vedeau cărămizile înnegrite, măcinate de vreme, de ploi şi de vînt...

...Cîte amintiri îl legau pe Stremeannoi de această casă!... Uite aici, unde se cască gaura asta neagră a uşii smulse din ţîţîni, el, copil încă, îşi cercetase îndelung carnetul de comsomolist, care abia îi fusese înmînat de secretarul comitetului orăşenesc.

Maşina intră într-o piaţă.

În colţ, o clădire înaltă, roşie. Şcoala! Cîţi ani din viaţă îşi petrecuse aici tatăl său! Şi cît de fericit ar fi fost dac-ar fi putut să intre în oraşul eliberat! În fiecare seară, cu pas domol, ieşea pe uşa cancelariei, cu un vraf de caiete sub braţ. Acasă, după ce cina şi se odihnea puţin, lua în mînă un creion bicolor — roşu şi albastru — şi începea să controleze tezele. Cu albastru punea nemilos notele 2 şi 3, şi cu atîta supărare, încît deseori rupea

vîrful. Din cauza asta, doiurile se terminau întotdeauna cu o coadă lungă ca de cometă.

Notele 4 şi 5 le punea întotdeauna simplu, dar cu dragoste, rotunjindu-le cu creionul roşu.

Şoferul frînă. Zidurile clădirii emanau un miros înţepător de han. Ferestrele de la parter mai păstrau încă gratiile de fier grele, iar deasupra intrării se mai vedeau o firmă neagră, mică, pe care sta scris în nemţeşte, cu vopsea albă şi litere gotice: „Kommandatur".

— Ia te uită, ticăloşii, au stricat bunătate de clădire! se oţărî Gromov. Acum zici că-i o închisoare, nu alta.

Morozov oftă şi nu spuse nimic. Ocolind piaţa, maşina pătrunse într-o stradă laterală. Mai încolo era strada Orlovskaia... De-a lungul ei se aflau căsuţe înconjurate de livezi. De multe ori Stremeannoi, împreună cu alţi copii, făcuse adevărate incursiuni asupra merilor şi vişinilor. Stăpînii livezilor îi socoteau spaima grădinilor, lucru care-i măgulea mult pe copii.

Deodată inima i se strînse. Fără să vrea, îşi muşcă buzele pînă la sînge. E cu putinţă? Unde-i strada? Acum nu mai sînt nici grădini, nici garduri, nici case. De jur împrejur se întindea un uriaş loc viran. Copacii fuseseră tăiaţi, casele distruse. Rămăseseră doar mormanele de cărămizi vechi, prăvălite pe temeliile de piatră.

— Le-au desfăcut oamenii, ca să aibă lemne de foc — spuse Morozov. Au ars ce-au putut...

De-aici pînă în strada Sevasteanovski era foarte aproape. Trebuia să traverseze doar locul viran, unde se afla parcă îngropată toată copilăria lui, să ocolească ghereta staţiei de transformatoare clădită din piatră, care se păstrase, şi colo, în dreapta, a doua casă după colţ...

Pe ghereta staţiei de transformatoare era desenat un craniu şi două fulgere negre încrucişate. Cînd Stremeannoi avea nouă ani, se temea să se apropie de ghereta, crezînd că va fi omorît pe loc.

— Opreşte puţin! spuse el şoferului.

Erau primele cuvinte pe care le rostea din clipa în care se urcase în mașină.

Mașina se opri și Stremeannoi se întoarse cu tot corpul spre dreapta, privind încordat o căsuță de lemn, cu un singur etaj. Fațada dădea la stradă și căsuța nu se deosebea cu nimic de celelalte. De ambele părți ale pridvorului nu prea înalt, cu trei trepte lăsate într-o rînă, străjuiau posomorîți doi copaci bătrîni și scorburoși. Nu se simțea nici o adiere. Dar supunîndu-se parcă unei voințe nevăzute, ramurile copacilor se clătinau din cînd în cînd, scuturînd pe trepte pămătufuri de zăpadă imaculată. Stremeannoi privea copacii și tăcea. După felul cum își strînsese buzele, după privirea încordată, cei doi însoțitori înțeleseră că asta este casa despre care le vorbise în glumă în cazemata de pe malul Donului...

Tăcură cîteva clipe.

— Poate vrei să cobori din mașină, tovarășe Stremeannoi? întrebă Gromov, stingherit, atingîndu-l ușor pe umăr.

Fără să se întoarcă, Stremeannoi clătină din cap:

— Nu, nu cobor... E inutil... Totul e pustiu acum...

— Poate că nu... Ia te uită! La fereastră se vede o oală. Geamurile sînt proaspăt lipite cu hîrtie de parcă ar locui cineva...

Stremeannoi coborî din mașină. Urcă cu pași repezi treptele pridvorului și dispăru în dosul ușii. Cînd se întoarse, fața lui era răvășită.

— La gară, Varlamov! spuse el șoferului.

Mașina ocoli gropile făcute de obuze și ieși la bariera de cale ferată pe care o traversă. Strecurîndu-se cu greu pe lîngă dărîmăturile clădirii și ale pompei de apă, ieși în piața mică din fața gării, unde, înainte de război, în mijlocul unui scuar, se înălța monumentul lui Lenin. Acum nu mai rămăsese decît postamentul de granit. Șoferul frînă brusc.

Stremeannoi coborî din mașină, iar în urma lui scoțîndu-și căciulile, coborîră și ceilalți.

În fața lor, pe un răzor de flori acoperit cu zăpadă și aplecat în pantă, zăceau cadavrele prizo-

nierilor împuşcaţi de hitlerişti. Erau vreo douăzeci. Unii în mantale soldăţeşti rupte ferfeniţă, alţii în scurte vătuite, fiecare aşa cum îl ajunsese moartea. În uniformitatea acestor trupuri întinse pe pămînt era ceva înfiorător.

De după colţul unei case se ivi tiptil un băiat — să tot fi avut vreo nouă ani. Purta o hăinuţă scurtă, din stofă militară, care nu-l apăra de frig, deoarece copilul se zgribulea cu un aer jalnic. În picioare avea nişte pîslari peticiţi şi răspeticiţi, iar în cap, o căciulă soldăţească ruptă. Băiatul se apropie încet de grilajul scuarului. Faţa lui mică cît un pumn era serioasă, aproape severă. Ochii mari, cenuşii îi cercetau cu priviri pătrunzătoare pe necunoscuţi.

Timp de o clipă stătu, aşteptînd parcă să fie întrebat de ce a venit. Dar ei nu-l observară şi băiatul, văzînd că nu-l întrebă nimeni, le spuse :

— Azi-dimineaţă i-au împuşcat... pe la 9. Nu vroiau să plece...

Gromov se întoarse :

— Nu vroiau să plece, zici ?

— Îhî...

— Unde i-au trimis ? Nu ştii ? întrebă Stremeannoi.

— În lagăr.

— Da' lagărul unde-i ?

— Uite-acolo. Mergi drept înainte, pînă în capătul străzii, apoi o iei la stînga — şi băiatul arătă cu mîna în ce direcţie trebuiau să se îndrepte.

— Ei, şi acum, tovarăşi, să mergem ! spuse Gromov.

— Staţi puţin ! Varlamov, ai la tine ceva demîncare ?

— Am, tovarăşe locotenent-colonel. O cutie de conserve.

— Dă-o-ncoa' ! Băieţaş, ia vino mai aproape !

Nehotărît, băiatul se apropie.

— Uite, ţine asta — şi Stremeannoi îi întinse o cutie albă de conserve. Ia-o cu tine, o mănînci acasă !...

Băiatul luă cutia, dar privirea lui rămase tot gravă şi speriată. Fără să mulţumească, strîngînd cu putere cutia la piept, dispăru undeva, în dosul unei case...

— Tovarăşe locotenent-colonel! Tovarăşe locotenent-colonel!

Stremeannoi se întoarse. Alergînd, venea căpitanul echipei pentru strîngerea capturilor, şi omul abia mai putea să respire.

După ce fusese grav rănit la piept, l-au numit într-un serviciu de spate. Pînă azi, în echipa pentru strîngerea capturilor nu prea avusese mult de lucru, dar evenimentele se precipitaseră, iar acum echipa muncea pe brînci. Soloviov alerga dintr-un capăt în altul al oraşului, cu sufletul la gură.

— Ce este? întrebă sever Stremeannoi. Ce s-a întîmplat?

— Tovarăşe locotenent-colonel — raportă căpitanul — am găsit cinci depozite mari cu alimente şi echipament! Vedeţi biserica aceea? şi căpitanul arătă spre o biserică mare, veche, cu o clopotniţă înaltă. E ticsită pînă în vîrf cu lăzi cu conserve, unt, vin... Alimentele acestea hrănesc o lună de zile întreaga noastră armată!

— Pune pază severă în jurul bisericii! zise Stremeannoi. Inamicul nu este prea departe şi ne putem aştepta la orice. Fără permisiunea mea, nu dai nimănui nici un strop!

— Am înţeles, nici un strop! şi, salutînd, Soloviov se întoarse în pas alergător.

Gromov, Morozov şi Stremeannoi porniră spre maşină.

— Încotro? întrebă Morozov. Spre lagăr?

— Bună idee! Acolo să mergem.

Abia apucară să-şi ocupe locurile în maşină, că dintr-o stradă lăturalnică ieşiră în piaţă cîţiva soldaţi înarmaţi cu automate care escortau doi prizonieri. Hitleriştii, îmbrăcaţi în vestoane scurte, cu gulerele ridicate, păşeau zgribuliţi.

Fără să vrea, Stremeannoi îşi opri privirile asupra unuia dintre prizonieri, un om între două vîrste,

îndesat, cu ochelari fumurii. Simțind privirea cuiva ațintită asupra lui, prizonierul își îndreptă umerii și se întoarse. Chiar în aceeași clipă, șoferul dădu drumul la motor și mașina porni, lăsînd în urma sa și prizonierii, și soldații care îi escortau.

Deodată, mîna înmănușată a lui Morozov atinse ușor umărul lui Stremeannoi, care se întoarse.

— Muzeul este aici, în colț — vorbi Morozov. Hai să ne oprim o clipă !

Se apropiară și se opriră în fața unei clădiri de piatră, cu etaj, îmbrăcată toată în plăci albe de ceramică. O inscripție întunecată, în mozaic, arăta că aici este „Muzeul orașului".

O ușă înaltă de stejar, dată în lături, atîrna prinsă numai într-o singură balama. Scara cu balustradele sculptate era plină de moloz și de urme murdare de picioare.

Stremeannoi, Morozov și Gromov urcară și intrară în prima sală.

Peste tot, pustiu. Pe pereții murdari se vedeau cîrligele tablourilor, pe care atîrnau bucăți înnodate de șnur. Ici-colo se zărea strălucirea aurie a ramelor care nu mai înrămau tablouri, ci pătrate și ovaluri de perete zgîriat și murdar. Pe podea zăceau aruncate bucăți de scîndură, saci rupți, cuie...

— Mda ! mormăi încet Gromov, străduindu-se să înăbușe zgomotul pașilor, care răsunau puternic în clădirea pustie, și merse cu grijă înainte.

Traversară sala și intrară în încăperea următoare. Se opriră în prag, uluiți. Într-un colț, aplecat deasupra unei lăzi mari din scînduri, stătea un bătrîn mărunțel, cu umerii aduși, într-o scurtă roasă de blană. Cu degetele lui lungi și slabe alegea ceva cu multă grijă. Bătrînul era pleșuv, dar barba-i căruntă, nerasă de multă vreme și care se răsucea în sus, într-un fel foarte caraghios, îi acoperea toată fața.

Auzind pași în spatele său, aruncă asupra celor intrați o privire piezișă, de pasăre de pradă. Recu-

noscîndu-i, se întoarse brusc şi, cuprins de o uimire plină de bucurie, îşi desfăcu braţele în lături, fără să scape din mîini două tablouri mici, cu rame negre.

— Serghei Filipovici ! Tovarăşe Gromov ! spuse el, cu glasul înecat de emoţie. V-aţi întors ! Ei, asta e într-adevăr grozav ! Foarte bine ! Mă bucur !

— Cum ? Chiar dumneata ?! se miră Morozov. Stremeannoi abia recunoscu glasul acela atît de cald ! Cît de simplu şi de omenesc răsuna ! Ce bine îmi pare că eşti viu şi nevătămat, Grigori Fomici. Un singur lucru nu înţeleg : ce faci aici între ruinele astea ?

— Cum adică, ce fac ? şi bătrînul îl privi uimit prin sticlele ochelarilor aşezaţi strîmb pe nasul subţire şi coroiat. Cum vine asta, ce fac ? Am venit la serviciu. De astăzi s-a instalat în oraş Puterea sovietică, dacă nu cumva greşesc...

— Eşti un om minunat, Grigori Fomici — spuse Gromov, apropiindu-se de ladă. Şi tot atît de minunat este că ai rămas în viaţă.

— În viaţă ! şi bătrînul clătină amărît din cap. Ce folos că eu sînt în viaţă, dacă muzeul a murit ! Aţi întîrziat, tovarăşi ! Aţi întîrziat cu o singură zi... Şi doar i-am povestit amănunţit despre toate astea lui Nikita Borzov. A reuşit să ajungă pînă la voi ?

— Da — zise posomorît Morozov — dar pe cînd trecea linia frontului, a fost grav rănit şi a murit... Tot ce-a fost mai de valoare au cărat hitleriştii cu ei, nu-i aşa ?

— N-aş putea spune că tot ! se aprinse bătrînul. Am reuşit să mai salvez cîte ceva. Se întoarse şi arătă cîteva acuarele pe care apucase să le pună sub sticla unei vitrine ce se afla lîngă fereastră.

Toţi trei se aplecară asupra vitrinei. Era atît de ciudat să vezi în sălile acestea pustii, murdare, dărăpănate, albastrul gingaş al mării de pe acuarelă, profilul fin al femeii într-un şal viu colorat, petele de soare jucînd pe frunzişul crud al unui crîng...

— Acuarelele astea le-am sustras una cîte una — continuă bătrînul, scuzîndu-se parcă, şi puse cu duioşie pe marginea vitrinei mîna lui uscăţivă. Sub pielea subţire ca pergamentul se vedeau vinele albastre, îngroşate. Le scoteam şi le băgam la piept, sub cămaşă... Şi arăta cum făcuse : privind în jur, îşi desfăcea repede scurta, apoi o încheia repede. În mişcarea asta era atîta gingăşie şi atîta tristeţe totodată, încît Stremeannoi oftă fără să vrea, mutîndu-şi privirile în altă parte. Se simţea parcă vinovat că nu apucase să vină la timp şi dăduse posibilitate hitleriştilor să jefuiască fără milă muzeul.

Trecu printre lăzile puse în neorînduială una peste alta şi se opri lîngă lada aceea mare, deasupra căreia stătea aplecat Grigori Fomici în clipa cînd intrase el.

— Dar aici ce-i ? întrebă el. S-ar părea că sînt tablouri.

— Da, tablouri — zise bătrînul, oftînd. Nişte reproduceri conştiincios făcute şi cu grijă... dar reproduceri... Noroc că au mai rămas şi astea... La drept vorbind, le-aş da pe toate pentru acele zece pînze de valoare pe care le-au luat hitleriştii...

— Dar din cele contemporane s-a mai păstrat ceva ? întrebă Gromov.

— Nimic — răspunse Grigori Fomici. Pe acelea le-au distrus imediat. Mai bine să nu ne reamintim.

— Dar în lăzile celelalte ce ai ? se interesă Morozov.

— Obiectele care au fost la etajul de sus — răspunse bătrînul. Vase vechi, arme de pe vremea lui Pugaciov, manuscrise... şi cîte altele.. După cum vedeţi, aveau de gînd să ia tot, pînă la ultimul capăt de aţă.... Dar cînd s-au simţit strînşi cu uşa, au înşfăcat bucăţica cea mai grasă şi şi-au luat picioarele la spinare... Aşa se face că au rămas celelalte. Se vede treaba că n-au mai avut timp...

— Şi totuşi, tare aş vrea să ştiu cine a manevrat aici — rosti Stremeannoi printre dinţi. Poate c-o să avem ocazia să ne mai întîlnim...

Gromov îl privi cu un zîmbet uşor :

— În cazul ăsta nu-l invidiez... Dar dumneata ce crezi, Grigori Fomici, cine a făcut toate astea ?

Bătrînul strînse din umeri :

— Numai primarul. Asta e opera lui Blinov. El a fost aici cel mai mare cunoscător de obiecte de artă. Ţineţi minte cînd pregătisem totul pentru evacuare, împachetasem, făcusem tablourile sul, iar el, tîlharul, m-a forţat să le pun din nou la loc pe toate... Cunoscător în artă !... Ăsta, da, cunoscător ! Venea aici cu preţuitorii ca să evalueze tablourile. Pentru fiecare tablou fixa preţul în mărci... Tîlharul ! De altfel nu pot garanta că tocmai el le-a luat. Amatori pentru bunurile noastre au fost destui pe-aici !

— Dar oamenii din oraş n-au observat cine le-a luat şi în ce direcţie au fost duse tablourile ? întrebă din nou Gromov. Oamenii observă tot. Dumneata nu i-ai întrebat ?

— I-am întrebat — răspunse trist bătrînul — dar asta s-a întîmplat noaptea, şi noi n-aveam voie să ieşim noaptea pe stradă. Te aştepta pedeapsa cu moartea. Totuşi cineva a văzut cum ticălosul de Blinov a încărcat maşina, înfundînd-o cu baloturi. Dar ce era acolo, tablouri sau şube de astrahan, asta numai el singur ştie... Eu ştiu doar atît : că noi nu mai avem cele mai de preţ tablouri. Asta-i tot... — şi bătrînul se întoarse, suflîndu-şi cu zgomot nasul.

Se aşternu o linişte grea.

Preocupat, Morozov se scărpină în cap :

— Da ! Da !... Ei, Grigori Fomici, vino mîine la mine, cam pe la douăsprezece, să mai stăm de vorbă, să ne mai gîndim.

— Dar unde te găsesc mîine ? întrebă bătrînul.

— Cum unde ? Lucru ştiut, la Sovietul orăşenesc. Că ăsta a rămas întreg !

— În clădirea veche ? Asta-mi face mare plăcere. Am să vin, am să vin neapărat. Să ştii...

Strîngînd pe rînd mîna slabă şi rece a bătrînului, se îndreptară spre ieşire. Iar el, aplecîndu-şi

capul într-o parte, privi lung în urma lor. Pe fața lui era întipărită o expresie ciudată: și de bucurie, și de tristețe.

— La lagăr! ordonă scurt Stremeannoi cînd se urcară în mașină.

Dar chiar în aceeași clipă, de după colț apăru din nou căpitanul Soloviov. Ca să nu-l supere pe șeful de stat major, se strădui să nu alerge, făcînd pași extraordinar de mari, de aproape o jumătate de metru.

— Tovarășe locotenent-colonel — începu el, tulburat, apropiindu-se de mașină și punînd mîna pe bordul ei. Am găsit administrația financiară din localitate.

— Administrație financiară? întrebă cu interes Morozov și, cu o vioiciune care nu-i era de loc caracteristică, dădu să iasă din mașină. Da' unde-i? Ia du-ne acolo!

— Ce poate să fie? și Stremeannoi ridică înciudat din umeri. Niște bancnote hitleriste, probabil...

Nu voia să renunțe la hotărîrea de a merge la lagăr.

— Nu, sînt și bani de-ai noștri, sovietici. O sumă colosală. Chiar acum se numără. Dar, mai ales, știți ce-am găsit? Soloviov își trase capul între umeri și le vorbi în șoaptă, cu un aer tainic: Lada noastră de fier! Țineți minte lada aceea care s-a pierdut atunci cînd ne-am retras de la Voronej?

— Crezi că-i aceași ladă?

— Vai de mine! Cum de nu! N-am recunoscut-o numai eu! Toți ai noștri spun că este lada șefului secției financiare, Sokolov.

Stremeannoi clătină neîncrezător din cap:

— Mă îndoiesc. Și unde-i lada asta celebră a lui Sokolov? La administrația financiară?

— Nu. E chiar aici, alături.

— Alături? Da' cum a nimerit aici?

— Foarte simplu, tovarășe locotenent-colonel, hitleriștii au vrut s-o care cu ei. O și încărcaseră... Poate că ați băgat de seamă că acolo, în colț se află un autobuz cu niște dragoni pe el. Ei bine,

chiar în autobuzul acesta... Măiculiță, ce matahală! De-abia am tîrît-o...

— Interesant — spuse Stremeannoi — o fi chiar lada aceea? Nu-mi vine să cred...

— Chiar aceea, tovarășe locotenent-colonel. Și Soloviov, ca să fie crezut, își duse mîna la inimă. Toți au recunoscut-o. Veniți s-o vedeți și dumneavoastră. Sau vreți întîi să vă duceți la administrația financiară?

Stremeannoi se întoarse spre Gromov, cerîndu-i parcă sfatul, apoi coborî din mașină.

— Bine... Să vedem întîi ce-i la administrația financiară, pe urmă om vedea și lada. Dar repede. Înainte de a se întuneca trebuie să ajungem la lagărul de prizonieri.

DIN NOU LADA FERECATĂ

Administrația financiară a hitleriștilor fusese amenajată într-o casă de piatră, cu două caturi. Înainte de război, în clădirea asta funcționa Secția orășenească a Băncii de Stat.

Cînd Stremeannoi și Gromov intrară în sală, primul lucru pe care-l văzură fu o masă mare de lucru pe care se înălța un morman de bani, păzit de o santinelă. La mesele vecine, furierii statului major numărau banii și treceau totalul sumelor într-un registru.

Deasupra casei mai atîrna încă anunțul de pe timpul primarului :

„Domnilor contribuabili ! Nu uitați că datoria voastră este să plătiți impozitele la termenele fixate de conducerea orașului. Cei care nu plătesc sînt socotiți de către comandamentul german drept sabotori, fiind pasibili de a fi dați în judecată".

Soloviov mergea în fața lui Stremeannoi, cu pași sprinteni, cu pieptul scos ușor înainte. Era foarte mîndru că acesta acceptase propunerea lui de a vizita administrația financiară. Orice s-ar spune, e plăcut să arăți șefului cît de bine ai organizat serviciul. Inventarierea trofeelor se făcea într-o ordine exemplară.

— Ce de-a bănet, Doamne ! Ce de-a bănet ! exclamă Morozov, ridicîndu-și sprîncenele blonde. Cît poate să fie, aproximativ ? întrebă el pe un furier mustăcios, care făcea parte dintre lucrătorii contabili.

Bătrînul număra cu multă dibăcie banii, și vraful de pachete bine legate creștea văzînd cu ochii.

— Pînă acum sînt vreun milion şapte sute de mii — rîse furierul. Un pachet de bani, strîns legat cu sfoară, apăru din nou în faţa lui. În general nu sînt prea mulţi. Vreo cinci-şase milioane.

— Asta-i bună ! Ţi se pare puţin !? se miră Morozov. Păi e un buget întreg !

Gromov ocoli masa, luă o hîrtie de o sută şi începu s-o cerceteze cu atenţie.

— Dar nu vi se pare suspect — se adresă el lui Stremeannoi — că aici sînt atîţia bani absolut noinouţi ?

— Ce vrei să spui, Artiom Danîlici ? întrebă Morozov, luînd o bancnotă. Crezi cumva că sînt falsi ?

— Tot ce-i posibil.

— Crezi c-au fost aruncaţi intenţionat aici ?

— Lucrul ăsta trebuie controlat — răspunse Gromov.

— Hm !... Morozov luă cîteva hîrtii şi, aplecîndu-se de parcă le-ar fi admirat, începu să le cerceteze.

— Să facem o expertiză — propuse Stremeannoi. Bineînţeles că aşa nu le putem pune în circulaţie.

— Nu-i nevoie de nici o expertiză — zise Morozov. E limpede că banii sînt falsi.

— Eşti aşa de convins, Serghei Filipîci ? întrebă Gromov, întorcîndu-se spre el.

— Foarte convins... Mai uită-te o dată, dar mai atent, ca să te convingi şi dumneata.

Gromov scoase dintr-un pachet o hîrtie şi începu s-o cerceteze cu atenţie. O răsuci în toate felurile, o privi la lumină, o pipăi, încercînd grosimea hîrtiei cu degetul. Stremeannoi luă şi el o hîrtie de o sută, scoase din buzunar o bancnotă şi începu să le compare cu multă migală. Trecură cîteva clipe.

— Nu — rosti în sfîrşit Gromov — nu văd nimic. Bani ca toţi banii !

— Ei, da' dumneata, Stremeannoi, ce zici ?

— Eu ? Ce să zic ? Dacă-mi dai solda în banii ăştia, o iau fără nici un pic de şovăială.

— Eh, voi, experţilor ! Ia daţi-le încoace ! Morozov luă bancnotele şi le puse alături. Priviţi !

Vedeţi ? Numerele şi seriile lor sînt aceleaşi. Pe hîrtia asta este seria BC 718223, şi pe cealaltă, la fel. Am controlat un pachet întreg de bani dintr-ăştia noi,. şi toţi au aceleaşi numere.

— Extraordinar, Serghei Filipîci ! exclamă Gromov. Cît e de simplu. De ce să mint, nici nu mi-a trecut prin cap !

— Ce să fac cu banii ăştia ? întrebă preocupat Stremeannoi.

— Să-i arzi, bineînţeles ! zise Gromov. Cîteva bancnote le vom trimite la Moscova pentru a fi studiate.

— Ai dreptate ! Căpitane ! şi Stremeannoi îl chemă pe căpitanul Soloviov, care chiar în clipa aceea aşeza teancurile de bancnote, bine legate, într-un sac de foaie de cort. Verifică banii cu cea mai mare atenţie. Dacă găseşti printre ei bani buni, dă-i la o parte.

— Păi asta am şi făcut, tovarăşe locotenent-colonel — raportă Soloviov. Şeful secţiei financiare, Barabaş, a ordonat de la bun început ca banii noi să-i numărăm separat. Dar cum ordonaţi : ce să facem cu banii buni ?

— Cîţi sînt ?

— O sută cincizeci şi şase de mii.

— Predă-i la unitatea noastră financiară maiorului Barabaş.

— Am înţeles, tovarăşe locotenent-colonel ! Voi executa !

— Şi-acum, hai să vedem lada ! spuse Stremeannoi şi se îndreptă spre uşă, făcîndu-i semn lui Soloviov să-l urmeze.

De data asta însă nu mai plecară cu maşina.

Soloviov îi duse pe nişte ulicioare dosnice, prin curţi şi grădini de zarzavat, şi-i scoase în strada vecină. Peste cîteva minute treceau cu toţii pe lîngă un loc mistuit de foc, printre plopi şi mesteceni înnegriţi de flăcări. În faţa lor se înălţau în dezordine grinzi arse, mormane de cărămizi sfărîmate, de moloz.

— Stați, tovarăşi ! spuse Stremeannoi, privind în jur. Unde ne duceți ? Aici, dacă nu mă-nşel, a fost clădirea Şcolii tehnice de agricultură. Acum nu-ți mai poți da seama ce e. Şi ce frumuseţe de grădină a fost pînă la război.

— Dar hitleriştii ce-au făcut aici ? întrebă Gromov.

— Gestapoul orăşenesc — răspunse Soloviov. După cum vedeți şi dumneavoastră, e un loc mai ferit şi are în jur mult teren...

Gromov dădu tăcut din cap.

— Ei, dar lada unde-i ? întrebă Stremeannoi.

— Am adus-o aici, în ghereta asta, unde era paza gestapoului. Am pus o santinelă s-o păzească.

— Bine, bine, o să vedem.

Traversară grădina şi intrară într-o căsuță de lemn, aflată chiar lîngă poarta care dădea în stradă. Intrară într-un coridor îngust, despărțit cu placaj, în care era o ferestruie bine acoperită cu o scîndură, iar în spatele despărțiturii, o cămăruță. Într-un colț se afla un godin, iar în celălalt un birou grosolan, pătat cu cerneală violetă.

În mijlocul camerei se afla o ladă. Aşezat pe marginea ei, un ostaş într-o scurtă îmblănită, bine tăbăcită, îşi răsucea tacticos o țigară groasă. Văzîndu-l pe Stremeannoi, ostaşul se sculă.

— Haide, arată-mi şi mie lada — zise vesel Stremeannoi. Într-adevăr, asta-i lada noastră ! N-aş fi crezut c-o să mai am prilejul s-o văd vreodată !

Se aplecă, o privi cu atenție, îşi trecu mîna peste capacul ei, pipăind barele de fier cu ridicăturile dese ale țintelor şi puzderia de plăcuțe de aramă închipuind cînd o steluță, cînd o romaniță, cînd o scoică.

Morozov cerceta şi el cu un aer preocupat lada. Văzînd că nu există nici un fel de lacăt sau broască pentru cheie, stabili, datorită dîrelor de ceară roşie de pe pereții ei, în ce parte se desface capacul.

— Nu-nțeleg totuşi cum se deschide lădoiul ăsta? întrebă el.

— Uite, ai să vezi acum — răspunse Stremeannoi, continuînd să pipăie capacul. Aha !... Iată căuşul... Iată şi mînerul... Carul mare...

— Ce fel de car ? se miră Gromov.

— Ai răbdare. O clipă.

Stremeannoi apăsă cîteva ţinte, răsuci o romanıţă la stînga, o scoică la dreapta şi ridică cu uşurinţă capacul greu al lăzii.

— E lada noastră — spuse el, triumfător — dar conţinutul nu-i al nostru !

Lada era plină vîrf cu diferite obiecte de aur înghesuite aici, în frigurile ultimelor clipe dinaintea plecării.

— Aşa — spuse Gromov.

Soloviov se aplecă şi scoase un pachet învelit în ziare, în care găsi douăsprezece ceasuri de aur, de mînă şi de buzunar, şi încă multe obiecte dintre cele mai variate, care n-aveau decît o singură trăsătură comună : valoarea lor.

— Nimic de zis, a jefuit zdravăn, tîlharul ! rosti Morozov. Iar tu, Stremeannoi, ai spus : „Conţinutul nu-i al nostru". Cum adică, nu-i al nostru ? Totul este al nostru ! De la noi a fost furat. Ia vezi, nu mai e nimic ?

— Ba da — răspunse Soloviov şi scoase din ladă cîteva mape cu acte.

— Sînt mai mult acte nemţeşti — zise Gromov, desfăcînd una din mape şi citind cîteva documente. Ia te uită, asta-i interesant ! Ia uitaţi-vă şi voi ! Aici e un act foarte interesant : dispoziţia de a trimite oamenii la construirea fortificaţiilor. Ia-l, tovarăşe Stremeannoi. Să fie cercetat întîi la divizie, apoi să ni-l daţi înapoi...

Stremeannoi luă în grabă actul pe care i-l dăduse Gromov şi îl parcurse repede cu ochii. Dar chiar primele rînduri bătute la maşină îl dezamăgiră. Era traducerea în limba rusă a dispoziţiei date de Schwartzkopf, reprezentantul „Todt"-ului, către primarul oraşului Blinov. În această dispoziţie se cerea intensificarea transportării forţei de muncă în raionul unde se construiau fortificaţiile. Actul

era datat cu două luni în urmă, şi dacă reprezenta o oarecare valoare, aceasta consta doar în faptul că era o mărturie că inamicul nu-şi încetase lucrările nici chiar în timpul celor mai aprige geruri de decembrie. Prin urmare, comandamentul hitlerist îşi pusese în aceste fortificaţii speranţe mari. În rest, în cele douăzeci de rînduri nu mai găsiră nimic important.

Stremeannoi cerceta atent celelalte acte din mapă, dar nu mai găsi nici unul care să se refere la raionul fortificat.

Băgă actele în porthartă şi se întoarse spre Soloviov :

— Ei, căpitane, fă te rog un inventar al obiectelor, dar bagă de seamă să nu se piardă nimic. Apoi, conform inventarului, trebuie să le predai Sovietului orăşenesc. Poate că se vor găsi stăpînii, dacă mai sînt în viaţă. Şi trînti capacul. Să mergem, tovarăşi !

— Stai, stai niţel ! îi spuse Morozov. Explică-mi întîi cum se deschide.

— E un lucru destul de complicat. Trebuie să cunoşti puţină astronomie. Închipuie-ţi cum arată Carul mare.

— Ei, hai, lasă fleacurile — spuse Morozov — te rog, fără magie !

— Păi nici nu apelez la magie. Sistemul de deschidere este construit într-un mod, pur şi simplu, foarte original. Pentru a putea deschide lada trebuie să apeşi cîteva ţinte. Sînt o mulţime şi aproape toate sînt ţinte obişnuite. Dar şapte dintre ele sînt false. La drept vorbind, sînt butoane şi nu ţinte. Trebuie să le apeşi într-o anumită ordine : întîi butonul trei din primul rînd, uite aici, la mijlocul barei de fier, apoi butonul şase, uite aici, pe a doua bară, butonul cinci pe a treia, apoi pe aceasta, pe aceasta şi, după cum vezi, toate butoanele sînt aşezate în formaţia Carului mare. Prin urmare, nici-un fel de magie. Şi acum, pentru a putea deschide capacul trebuie să răsucim ro-

manița asta și scoica asta... Vezi? Asta-i tot, și lada s-a deschis!

— Curată minune! zise Morozov. Și care înțelept o fi născocit-o! Ia spune-mi, de ce ai ținut obiectul ăsta atît de rar în unitatea voastră? Nu era mai simplu să vă faceți rost de un sef obișnuit?

— De simplu, era mai simplu, însă se spune că șeful secției noastre financiare era o fire romantică. Împreună cu el ne-am bătut destul capul. Se pare că lada asta a nimerit la noi de la niște spanioli, cînd divizia noastră a acționat pe front primăvara trecută, la Leningrad. Am nimicit una din unitățile lor, iar statul major l-am luat împreună cu financiarul și cu lada. Așa se face că a nimerit la noi ca trofeu...

— Se-ntîmplă... Gromov se uită la ladă. Și lucrurile au soarta lor ca și oamenii. Interesant este cum a nimerit aici, în orașul ăsta ocupat? Și cui a servit?

— Și eu aș vrea să știu. E o istorie ciudată, tovarăși — zise Stremeannoi și povesti pe scurt, lui Morozov și lui Gromov, evenimentele de lîngă Voronej și împrejurările în care lada dispăruse atunci.

— Ciudat, într-adevăr — conveni Gromov. Dumneata, Serghei Filipovici, n-ai auzit niciodată de Sokolov?

— Nu.

— O fi murit...

Stremeannoi clătină din cap:

— S-ar putea, nu e exclus... Un singur lucru nu pot pricepe. Lada e întreagă. Prin urmare, hitleriștii i-au aflat secretul. Doar nu s-au dus să-i întrebe pe spanioli.

Porniră pe cărare, înapoi spre mașină. Deodată, între doi copaci carbonizați se zări zidul casei vecine. Stremeannoi se opri fără să vrea. Bucățica aceea de perete, proaspăt vopsită în verde, încadrată de ruinile mohorîte, negre și arse, i se păru foarte ciudată.

— Dar asta ce mai e ? întrebă el. Cine a locuit aici ?

— Primarul — răspunse atotştiutorul Soloviov. Se spune că înainte aici a fost o creşă. După aceea şi-a instalat el reşedinţa.

— Reşedinţa ? rîse Gromov. Tare aş vrea să ştiu unde-i acum reşedinţa lui. Dacă n-o fi în vreo rîpă...

— Da, şi asta pentru scurtă vreme — îi spuse Stremeannoi peste umăr, pornind repede înainte.

LAGĂRUL DE PRIZONIERI „OST—24"

La poarta lagărului de prizonieri, Stremeannoi sosi singur. Timpul era foarte măsurat. Aveau multe treburi și, ieșind din grădina pîrjolită care înconjura ruinele gestapoului, Morozov și Gromov își luară rămas bun de la însoțitorul lor.

Gromov se duse la atelierele căilor ferate, iar Morozov porni spre Sovietul orășenesc, de pe fațada căruia fusese smulsă inscripția „Primăria orașului".

Să găsești lagărul, nu era un lucru chiar atît de simplu.

La început, Stremeannoi îi arătă șoferului pe unde s-o ia, dar constată că acolo unde înainte fusese drum, mașina se oprea aproape la fiece cotitură din pricina unor colți antitanc sau a unor rețele dese de sîrmă ghimpată întinse de la un capăt la altul. Exploziile bombelor lăsaseră pîlnii adînci, adevărate gropi peste care nu se putea trece. Pînă la urmă, Stremeannoi renunță să mai dea explicații și lăsă șoferul să ajungă la lagăr cum l-o tăia capul. Șoferul îi ceru o țigară, se dădu jos la primul colț, stătu de vorbă cu un cîrd de băieți care apărură pe neașteptate dintr-o fundătură, apoi, bombănind și ocărînd de mama focului, începu să ocolească hîrtoapele, locurile virane, ulicioarele și fundăturile, călăuzindu-se nu atît după indicațiile căpătate, cît după instinctul acela care nu dă greș al șoferului cu experiență, obișnuit ca în orice situație, ziua sau noaptea, să-și ducă șeful acolo unde i s-a ordonat.

În sfîrşit, şoferul viră pentru ultima oară, se scufundă într-o groapă şi ieşi din nou la suprafaţă...

— Am sosit, tovarăşe locotenent-colonel !

Iată-l, dar, locul acesta blestemat !

Porţile stăteau larg deschise. Alături de ele, pe un stîlp, era bătută o tăbliţă de lemn cu o inscripţie nemţească „OST-24". Hitleriştii înconjuraseră cu un gard înalt de sîrmă ghimpată două străzi periferice lungi şi le transformaseră într-un lagăr de concentrare.

Maşina intră încet pe poartă. Stremeannoi sări jos şi se opri locului, privind în jur. Acum un an, străzile acestea erau la fel ca şi cele din vecinătatea lor. N-aveau nimic deosebit. Aceleaşi căsuţe, aceleaşi grădiniţe, aceleaşi curţi năpădite vara de iarbă, iar iarna troienite de zăpadă... Dar acum ? Acum totul arăta altfel. Îi era pur şi simplu cu neputinţă să-şi închipuie că el, Egor Stremeannoi, păşise cîndva pe acest pămînt. Şi doar lucrul ăsta se întîmplase de atîtea ori !

...Îşi aminti cum în toamna dinaintea războiului se întorsese acasă chiar pe una din aceste străzi, venind de la vînătoare. Era seară. În faţa porţilor, bătrînele şedeau pe bănci, la taifas. Băieţii jucau fotbal, punînd hainele în chip de porţi. Cîinele lui se aruncase tam-nisam asupra mingii... Mingea se lovise de el şi zburase într-o parte. Toţi izbucniră în rîs şi începură să strige : „Ăsta da fotbalist !" Iar el mergea cu pas legănat, fluierînd. Simţise o oboseală plăcută răspîndindu-i-se în tot trupul... Nu, nu se poate ! A fluierat el oare cîndva pe strada asta ? Aici, unde acum nu îndrăzneşti să rosteşti un cuvînt ?...

Stremeannoi privi şirul de căsuţe cenuşii, cu ferestrele murdare, nespălate de multă vreme... Căsuţele astea păreau moarte. Nici o dîră de fum nu se ridica din coşurile îngheţate... Pe drumul pustiu nu se vedea ţipenie de om...

Ar fi vrut să plece cît mai repede, să se cufunde în vălmăşeala aceea tumultuoasă a vieţii, pe care o lăsase dincolo de poarta lagărului. Dar făcu un

efort, îşi luă mîna de pe bordul maşinii, traversă drumul şi, urcînd treptele crăpate, intră în prima casă de lîngă poartă.

Penumbra tulbure şi aerul închis al unei încăperi reci şi neîngrijite îl învălui ca o ceaţă. Mirosea a haine năduşite, a paie putrede. Cea mai mare parte a camerei era ocupată de nişte paturi de lemn. Într-un colţ zăceau un morman de cîrpe murdare şi cutii de conserve afumate în care se fiersese probabil mîncare...

Stremeannoi stătu o clipă în prag, scrutînd toate ungherele.

— E cineva pe-aici ? întrebă el, ca să se convingă că cercetase cu atenţie.

Nu-i răspunse nimeni. Trecu dintr-o căsuţă într-alta. Pretutindeni acelaşi lucru : cîrpe murdare, cutii de conserve, paturi de lemn, paie putrede. Găsi cîteva lucruri uitate : o gamelă soldăţească, un briceag cu lama ciopîrţită, un capăt de lumînare prins de un pervaz... Toate acestea trădau că pregătirile de plecare se făcuseră noaptea şi în mare grabă. Cine ştie al cui era cuţitul, gamela, cui a luminat pentru ultima oară lumînarea asta de ceară ?...

În fiecare căsuţă, Stremeannoi repeta cu glas tare : „E cineva pe-aici ?" Şi de fiecare dată, întrebarea lui rămînea fără răspuns. Încetase să spere... Dar într-una din căsuţe, poate a cincea sau a şasea, de pe un pat de lemn, sus, se auzi o voce stinsă, abia auzită :

— Da !

Stremeannoi se apropie, însă din cauza întunericului nu reuşi să vadă nimic.

— Cine-i acolo ?

— Eu.

— Cine eşti dumneata ? Vino aici !

— Nu pot — răspunse omul, cu aceeaşi voce stinsă.

— De ce nu poţi ?

— Am picioarele degerate.

În fund, pe patul de lemn, se auzi un foşnet, iar din paie apăru un cap ciufulit, apoi umerii acoperiţi cu o bluză militară veche şi ruptă. Gemînd, omul se tîrî pînă la marginea patului.

— Aşteaptă, vin să-ţi ajut — spuse Stremeannoi şi, urcîndu-se pe patul de jos, se prinse cu o mînă de stîlpul ce susţinea paturile, iar cu cealaltă cuprinse umerii omului şi-l trase spre el.

Omul gemea de durere. Stremeannoi îi cuprinse umerii cu mîna dreaptă, cea stîngă i-o vîrî pe sub genunchi şi îl trase jos. Omul era uşor ca un fulg, într-atît era de slab. Şedea acum pe patul de jos, cu spatele rezemat de perete, şi respira greu. În întunericul care se lăsase, Stremeannoi nu putu să-i desluşească chipul neras de multă vreme. Mîinile muncite şi pline de vînătăi zăceau fără vlagă pe genunchi. Picioarele, în cizme negre, atîrnau inerte...

— Cine eşti dumneata? întrebă din nou Stremeannoi.

— Un prizonier... Am căzut pe Tima — răspunse soldatul, frecîndu-şi tot timpul genunchii, care se desenau ascuţiţi prin pantalonii rupţi.

— Dar ce ai la picioare? Ţi-au degerat tare?

— Mă ard ca focul... Mă dor... Nu mai pot răbda. Omul tăcu o clipă şi, înfrîngîndu-şi durerea, rosti printre dinţi: Am fost la construirea raionului fortificat. Ne-au cărat de acolo timp de douăzeci şi patru de ore, pe ger. Am mers pe jos. Şi ce încălţăminte crezi că aveam? Nici una...

— Ascultă — întrebă Stremeannoi — despre ce raion fortificat vorbeşti? Acela care se află la vest de oraş?

— Da, cum o iei drept pe şosea...

— E departe de-aici?

— Cam vreo patruzeci de kilometri.

— Şi ce-ai făcut dumneata acolo?

— Păi ce să fac?... Am construit cazemate, am săpat şanţuri... Of, tovarăşe şef, nu mai am putere!

— Am să te duc la spital — zise Stremeannoi — şi acolo te vor ajuta. Ai putea să ne-arăţi pe hartă unde sînt cazematele ?

— Cred că da.

— Da' cum ai nimerit aici ?

— Ne-au adus înapoi, ca să încărcăm magazinle..

— Cînd ?

— Iacă, să tot fie vreo patru zile de-atunci.

„Patru zile ! se gîndi Stremeannoi, uluit. Aşadar, a fost înainte de ofensivă."

— Dar unde sînt ceilalţi ?

— I-au dus de-aici. Noaptea... Dar unde, nu ştiu... Of, picioarele, picioarele mele ! se văită el şi le cuprinse în mîini, legănîndu-se încetişor.

Stremeannoi scoase lanterna din buzunar şi lumină picioarele soldatului. Simţi că-i vine ameţeală. Ceea ce crezuse el că sînt cizme erau de fapt picioarele înnegrite de cangrenă.

— Ce nenorocire ! Ţine-te de umerii mei, prietene. Stremeannoi îl ridică şi, luîndu-l în braţe ca pe un copil, îl scoase în cerdac.

Îl aşeză pe bancheta din fund a maşinii, îl acoperi cu pătura, pe care o avea întotdeauna la el, şi se aşeză alături. Maşina porni.

— Din ce divizie faci parte ? îl întrebă Stremeannoi, privind îndurerat barba roşie, încîlcită, şi faţa brăzdată de cute adînci.

Ceva asemănător unui zîmbet flutură pe faţa soldatului.

— Păi sînt din divizia noastră, o sută douăzeci şi patru — spuse el încet.

— Şi din ce unitate ?

— Corpul de gardă al statului major...

Stremeannoi îl privi fix.

— Eremenko ! strigă el fără să vrea, şi glasu-i tremură de emoţia revederii.

În omul bătrîn şi istovit care şedea lîngă el îţi era aproape cu neputinţă să-l recunoşti pe Eremenko, care numai cu un an în urmă ar fi fost în stare să frîngă în mîini o potcoavă.

— Eu sînt, tovarăşe comandant — zise soldatul, oftînd din greu.

— Da' pe mine mă recunoşti?

— Cum de nu! V-am recunoscut de prima dată...

În clipa aceea maşina săltă peste o hîrtoapă. Eremenko se lovi cu picioarele de speteaza banchetei din faţă şi gemu sfîşietor.

— Condu mai cu grijă! ordonă Stremeannoi cu severitate şoferului.

Maşina începu să meargă mai încet. Şoferul ocolea cu grijă toate hîrtoapele şi mormanele de pe drum Eremenko şedea ghemuit pe banchetă, cu ochii închişi, cu capul dat pe spate.

Prin urmare, asta era! Stremeannoi îşi aminti tot. Eremenko era cel de-al doilea pistolar care dispăruse o dată cu şeful secţiei financiare. După toate probabilităţile, el ştia ce s-a întîmplat cu Sokolov.

Stremeannoi puse încetişor mîna pe umărul soldatului:

— Tovarăşe Eremenko... tovarăşe Eremenko... nu ştii cumva ce s-a întîmplat cu Sokolov? Unde e?

Soldatul tăcea.

Stremeannoi puse mîna pe mîna lui. Era rece. Şi numai după aburul uşor care-i ieşea din gură îşi dădu seama că Eremenko mai trăieşte.

Peste un sfert de oră, Eremenko fu dus la spitalul de campanie care ocupa cele trei etaje ale clădirii de piatră unde fusese şcoala. Peste o jumătate de oră se afla pe masa de operaţie şi chirurgul îi ampută amîndouă picioarele, pînă la genunchi.

DOI OSTAȘI

În razele reci ale soarelui strălucește faianța albă a sobei pe jumătate dărîmată. Soba asta rezistă în mijlocul unei îngrămădiri haotice de scînduri, de bîrne prăbușite, de moloz. Doi oameni stau și privesc ruinele, și pe fața lor e întipărită multă tristețe. Fețe asprite de suferință...

Unul dintre ei, înalt, nu prea tînăr, e îmbrăcat într-o scurtă îmblănită, afumată toată și care de mult și-a pierdut culoarea inițială. Scurta asta a fost albă cîndva, dar acum e cafenie. Bucățile smulse au fost cusute de mîini neîndemînatice; celălalt, un băiat îmbrăcat într-o haină vătuită, are fața arsă de vînt, cu pomeții ascuțiți; în mînă ține un automat nemțesc de captură, a cărui curea lată și-a petrecut-o pe după gîtul subțire; din pricina greutății, băiatul stă cu umerii ușor încovoiați. În flăcăiașul ăsta, prea serios pentru vîrsta lui, e greu să-l recunoști pe băiețandrul care plînsese cîndva în hohote în hulubăria pustie...

— Katia, Katia! șoptește Alexei... Să mergem, Kolenka, e timpul...

Aruncă o ultimă privire pe locul unde se înalță ruinele casei lor, se întorc și pornesc de-a lungul străzii distruse și arse. Merg și tac, gîndindu-se la tînăra femeie blondă, căreia îi spuneau „mamă" și „Katia"...

Detașamentul de partizani ieșise din pădure și defilase în formație strînsă, în piața orașului, prin fața reprezentanților comitetului regional și a comandantului diviziei, Iastrebov. Era ultima paradă. Spre seară se va hotărî soarta lor. Cei mai mulți vor intra în rîndurile armatei, iar ceilalți vor rămîne să lucreze la reconstrucția orașului.

Alexei Ohotnikov ştia că va pleca cu armata, deşi Kolesnik căutase să-l convingă să rămînă în oraş. Gara e distrusă. Depoul, distrus şi el. Muncă, slavă Domnului, pînă peste cap! Comitetul regional caută specialişti. Cu Kolesnik, lucrurile stau altfel: el e ofiţer de carieră. Alexei Ohotnikov, din cauza suferinţelor îndurate şi a rănii care a lăsat urme, trebuie să se întoarcă la munca paşnică.

Kolesnik vorbea convingător şi Alexei era gata să accepte. Are un băiat... Şi un băiat care mai trebuie să crească pînă să fie mare!

— Kolea, unde locuieşte Klavdia Feodorovna?

Alexei se opri. Nu, el nu mai poate să îndure privirea înţelegătoare şi supusă a fiului...

— Să mergem! şi porniră din nou.

Pe strada distrusă, mergeau alături doi ostaşi: tatăl şi fiul. Amîndoi ştiau că cel mic va rămîne, iar cel în vîrstă va pleca departe, pe drumuri necunoscute.

— Am vorbit cu Klavdia Feodorovna — zise tata — vei locui la ea împreună cu Viktor şi Maia.

Kolea tăcea.

— Tu trebuie să înveţi... — urmă tatăl. Nu se poate să nu înveţi!... Iar eu trebuie să plec... Trebuie! Înţelegi! Ridică glasul, temîndu-se parcă de rugăminţile băiatului. Cunosc bine raionul fortificat... Am să le arăt unde sînt cazematele, apoi mă-ntorc.

Kolea tăcea, dar tăcerea lui era mai grea decît cuvintele.

— Automatul pot să-l port? întrebă el deodată.

— Nu se poate — răspunse sever părintele — acum nu se mai poate.

Pe stradă păşeau doi ostaşi. Unul înalt, celălalt abia ajungîndu-i la piept. Ajunseră la o răscruce. Se opriră. Cel înalt se aplecă, îl sărută pe cel mic, îi spuse ceva, se întoarse şi porni mai departe. Iar cel mic, în scurta înnegrită de fum, privi în urma lui şi-şi înghiţi lacrimile ca un om mare. Şi abia cînd cel vîrstnic dispăru din raza lui vizuală, cel mic se lipi de un gard şi izbucni în hohote de plîns...

EVENIMENTELE SE PRECIPITĂ

De departe vîntul aduse în oraş zvonul abia auzit al canonadei de artilerie. Era armata vecină, care scotea inamicul din raionul fortificat. În piaţă se auzea zgomotul hîrleţelor care scormoneau pămîntul îngheţat. Un pluton de pionieri săpa un mormînt frăţesc pentru soldaţii împuşcaţi de hitlerişti. Iastrebov fixase pentru a doua zi înmormîntarea solemnă a celor împuşcaţi.

Pe străzile pustii umblau patrule. Din cînd în cînd treceau maşini cu faruri albastre. Cercetaşii aduseră la cunoştinţă lui Iastrebov că hitleriştii, retrăgîndu-se spre Novîi Oskol, sapă tranşee şi primesc rezerve. E posibil ca în zilele următoare să încerce să treacă la ofensivă.

Iastrebov ceru permisiunea comandantului armatei să continue urmărirea inamicului. Statul major al armatei avea însă alte planuri. Iastrebov primi ordinul să organizeze o apărare puternică a oraşului şi să aştepte indicaţii.

Stînd la masa de lucru, Stremeannoi vorbea la telefon cu comandanţii de regimente cînd de la staţia de radio i se aduse o telegramă de la statul major al armatei. După felul cum zîmbea locotenentul uscăţiv, care-i întinse hîrtia cu textul descifrat, Stremeannoi înţelese că vestea pe care a primit-o este bună şi importantă.

Şi într-adevăr, telegrama aducea numai bucurii. Stremeannoi o parcurse repede cu ochii şi exclamă fără să vrea : „Oho !" Trecu în camera vecină, unde colonelul Iastrebov discuta cu locţiitorul politic al unităţii, colonelul Korneev, un om scund, vînjos, cu

mişcări potolite, mare amator de tutun bun şi de glume bune.

Şedeau la masa pe care se aflau comunicatele operative şi hărţile acoperite cu multă grijă. În încăpere se afla şi un străin îmbrăcat civil, un om cam de vreo 50 de ani. Poate să fi avut mai puţin, dar lunile trăite sub ocupaţie îl costaseră mulţi ani de viaţă. Părul lui negru, cîndva des şi ondulat, era acum atît de rar, încît i se zărea pielea capului. Obrajii erau acoperiţi de o barbă deasă şi căruntă. Paltonul, vechi, ascundea nişte pantaloni subţiri, rupţi. Bătrînul purta ochelari, legaţi la rădăcina nasului cu aţă. Lentila stîngă era plesnită. Discutînd cu comandantul, omul se uita din cînd în cînd la telefonistul care şedea într-un colţ şi mînca supă dintr-o gamelă.

Lîngă fereastră stătea maiorul Voronţov, şeful secţiei speciale, cam de aceeaşi vîrstă cu Stremeannoi, însă arătînd mult mai vîrstnic, poate datorită faptului că era predispus la îngrăşare. Ţinînd uşor întredeschişi ochii căprui, pufăia liniştit din ţigară, ascultînd atent ceea ce povestea omul îmbrăcat în palton. Acesta ţinea în mîini cîteva fotografii, pe care cei doi le văzuseră probabil, aşteptînd ca Iastrebov şi Korneev să le cerceteze şi pe celelalte.

Aruncînd o privire civilului, Stremeannoi se apropie de Iastrebov şi, stăpînindu-şi cu greu zîmbetul, rosti cu glas tare :

— Tovarăşe general-maior, permiteţi să mă adresez.

Iastrebov îl privi mirat şi sever :

— Lasă glumele, Stremeannoi ! Acum avem ceva mai important de discutat... Fă te rog cunoştinţă. Este fotograful din localitate. Ne-a adus nişte fotografii foarte interesante... Vom putea să le imputăm unora. Şi Iastrebov îi întinse lui Stremeannoi vraful de fotografii.

Stremeannoi luă din mîinile lui vreo zece fotografii, care nu se uscaseră încă. Erau făcute pe hîrtie mată, nemţească, zimţată pe margini. Una din ele înfăţişa nişte S.S.-işti jucînd fotbal, fără tunici, cu

mînecile cămăşilor suflecate. Alta : aceiaşi îndivizi stăteau în jurul unei mese, în uniforme şi cu decoraţii, cu paharele întinse spre obiectivul aparatului. Printre ei se aflau şi cîteva femei. Cea de-a treia fotografie îi reprezenta pe hitlerişti în maşini, cu căştile şi şepcile trase bine pe frunte şi cu automatele pe genunchi. Nu uitaseră să se fotografieze lîngă spînzurătoare, chiar în momentul unei execuţii, şi la cimitir, printre crucile de mesteacăn... În aceste fotografii, lateral sau mai în spate, se distingeau siluetele cîtorva civili. Pesemne participaseră şi ei la cele întîmplate, dar îţi puteai da seama că oamenii aceştia sînt doar subalterni şi că între ei şi stăpînii lor este o distanţă uriaşă.

— Da, tovarăşe general, fotografiile acestea ne vor fi de mare folos — spuse Stremeannoi şi, dîndu-se un pas înapoi ca să nu-l observe Iastrebov, trecu telegrama locţiitorului politic.

— Iar îmi spui ? ! se supără Iastrebov.

— Tovarăşe general, de fapt de ce vă tot legaţi de şeful de stat major ? zise zîmbind Korneev. După părerea mea, are perfectă dreptate. Sînteţi într-adevăr general... Poftim, priviţi ! şi îi întinse lui Iastrebov telegrama. Pentru eliberarea oraşului vi s-a acordat gradul de general-maior şi sînteţi decorat cu Ordinul Drapelul Roşu.

— Dar divizia ? întrebă Iastrebov.

— Nimeni n-a fost uitat, Dmitri Mihalîci. Divizia a primit mulţumiri. S-a ordonat decorarea tuturor acelora care s-au evidenţiat în luptă — spuse Stremeannoi, fără a-şi mai stăpîni bucuria.

Iastrebov cercetă multă vreme telegrama şi, nu se ştie de ce, îşi încruntă supărat sprîncenele. O mai citi o dată, apoi o dădu la o parte.

— Nici nu-ţi vine a crede — rosti el, cu glas scăzut. Patru evenimente, şi toate în aceeaşi zi !

— Trei le cunosc, tovarăşe general. Lui Stremeannoi îi plăcea să-l numească pe Iastrebov general. Doar cu cîteva luni în urmă fusese locotenent-colonel, iar la începutul războiului, maior. Primul eveniment, eliberarea oraşului. Al doilea,

gradul de general pe care l-ați primit. Al treilea, ordinul de decorare... Dar al patrulea ?

— Ei, ăsta-i cel mai puțin îmbucurător — vorbi stingherit Iastrebov. Împlinesc azi patruzeci și cinci de ani.

— Vă felicit, Dmitri Mihalici — spuse Korneev, strîngîndu-i voinicește mîna. Lucrul acesta trebuie sărbătorit. Astfel de evenimente se întîmplă doar o dată în viață.

— Și eu vă felicit, tovarăşe col... — Stremeannoi se încurcă, dădu din mînă și, îmbrățișîndu-l pe Iastrebov, continuă : Dragă tovarășe general...

Iastrebov se eliberă cu greu din îmbrățișarea lui puternică.

— Bine ! zise el, înveselit. Felicitările le primesc numai întovărășite de flori... Haideți să isprăvim treburile. Vă mulțumesc, tovarășe Iakușkin — se adresă el fotografului, care stătuse tot timpul tăcut la o parte. Din întreaga lui înfățișare se simțea însă că participă cu tot sufletul la ceea ce se petrecea în cameră. Ați procedat just aducînd la comandament aceste fotografii. Vă mulțumesc. Văd că ați dus-o greu aici. Ați stat și la închisoare ! Cum ați reușit să salvați fotografiile ?

— Pachetul cu fotografii l-am înmuiat în smoală și apoi l-am îngropat în grădina de zarzavat. Așa se face că s-au păstrat.

— Bună idee ! Luați și nota ! Iastrebov se aplecă deasupra mesei și, luînd o foaie de hîrtie, scrise pe ea cîteva cuvinte. Duceți-vă la șeful aprovizionării și el o să vă dea rația...

— Mulțumesc, mulțumesc mult, tovarășe general ! Iakușkin zîmbi larg, dezvelindu-și dinții lungi și galbeni, strînse mîinile pe rînd și porni spre ușă.

— Ei, Voronțov — se adresă Iastrebov maiorului cînd ușa se închise în urma lui Iakușkin. Vezi ce material important ți-a adus ? Ce zici ? După părerea mea, e un om interesant.

— Da, indiscutabil — conveni Voronțov, adunînd fotografiile și făcîndu-le teanc. Am să iau toate fotografiile, n-aveți nimic împotrivă ?

— Ia-le, te rog ! spuse Iastrebov și dădu din cap, în timp ce-i mai întindea niște fotografii pe care le ținea în mînă. Ție o să-ți prindă bine, pentru albumul de familie... Eu n-am ce face cu ele... Studiază-le cum trebuie... Sînt documente care constituie probe vădite.

— O clipă, tovarășe Voronțov ! spuse Stremeannoi, observînd privirea plină de așteptare a maiorului. Vreau să mai văd cîteva...

Luă ultimele trei fotografii. La una din ele, atenția îi fu atrasă de silueta unui ofițer neamț în vîrstă, îndesat, cu umerii foarte drepți... Ofițerul privea undeva, într-o parte. Purta o haină largă de piele, cu grade de general S.S., și se adresa unei mulțimi care stătea cu capetele plecate, în fața clădirii primăriei orașului. Ceva din înfățișarea acestui ofițer i se păru cunoscut lui Stremeannoi. Unde îl mai văzuse oare ?... Și deodată, în mintea lui apărură cei doi prizonieri pe care îi văzuse în dimineața aceea pe strada orașului. Cel mai în vîrstă, cu gulerul ridicat și cu ochelari fumurii... Sigur... !

Stremeannoi ieși ca o furtună din cameră, sări de pe pridvorul înalt și-l ajunse din urmă pe Iakușkin chiar în clipa cînd fotograful întreba pe santinela de la poartă cum poate ajunge le depozitul de alimente.

— Tovarășe Iakușkin ! Tovarășe Iakușkin ! îl strigă Stremeannoi. Spune-mi, te rog, cine-i ofițerul ăsta ? Știi cumva ? Nu, nu ăsta ! Uite ăla din spate...

Iakușkin își potrivi ochelarii și luă fotografia din mîinile lui Stremeannoi.

— A ! Credeam că întrebați despre oratorul în haină de piele, care-i Kurt Meyer, șeful gestapoului, iar cel din spate, primarul Blinov. O celebritate în felul său.

— Primarul ? Și de ce poartă uniformă de S.S.-ist ?

— I-au îngăduit hitleriștii. În ultimul timp umbla numai în uniformă militară.

— Mulțumesc! Stremeannoi se întoarse repede în cameră și chemă la telefon comandamentul militar al orașului.

Îi răspunse maiorul Tepluhin.

— Tovarășe maior — vorbi repede Stremeannoi — acum trei ceasuri au fost aduși la dumneata doi prizonieri... Da! Ofițeri. Cum? Numai unul? Nu, doi trebuie să fie... Unul dintre ei e scund, vînjos, cu ochelari fumurii... Unde? Nu, nu cel șchiop, celălalt... A fugit? Cum de-ați permis așa ceva? Să vă ia dracu' ! Știți cine a scăpat din mîinile voastre? Primarul! Trădătorul! Chiar el! Trebuie să-l găsiți, orice s-ar întîmpla... Din pămînt... Ați auzit?... Repetați ordinul!

Maiorul Tepluhin repetă ordinul la telefon. Stremeannoi dădu dispoziții ca toate permisele să fie controlate cu cea mai mare severitate și numărul de patrule să fie dublat. Apoi îi relată lui Voronțov întîmplarea, îi dădu fotografia, iar cînd Voronțov plecă, Stremeannoi se așeză din nou la lucru. Dar nu se putea concentra de loc. „Ciudat! se gîndea el, pășind enervat dintr-un colț în altul al camerei. Ce bine mi s-a întipărit în minte S.S.-istul de azi-dimineață! L-am văzut pentru prima oară și poftim!"...

O VESTE NEAŞTEPTATĂ

În seara aceea, toată energia motoraşului care de obicei lumina statul major al diviziei a fost cedată spitalului şi tipografiei, unde se tipărea primul număr al ziarului oraşului eliberat.

La o masă mare, acoperită cu un cearşaf, în lipsă de faţă de masă, şi slab luminată de cîteva lumînări de stearină şedea sărbătoritul — generalul Iastrebov. Masa era încărcată cu sticle, cutii de conserve, farfurii cu salam, peşte conservat şi cartofi fierţi aburind. Proaspătul general mai purta grade de colonel, întrucît magazia militară nu prevăzuse o avansare atît de rapidă. În jurul mesei, pe taburete, scaune şi lăzi, şedeau locţiitorul politic Korneev, Stremeannoi, care era mereu chemat la telefon, Gromov şi Morozov, care erau foarte obosiţi. Ziua fusese agitată şi bogată în evenimente. Cercetaseră tot oraşul, stătuseră de vorbă cu zeci de oameni şi acum ştiau ce trebuie făcut de urgenţă în oraşul pustiit de inamic. Tot aici se afla şi Kolesnik. De mult nu se mai simţise atît de liniştit şi bine ca astăzi.

Dincolo de camera în care se sărbătorea evenimentul, statul major al diviziei ducea munca obişnuită, plină de încordare şi răspundere. Telefoniştii nu tăceau o clipă: „Aici Volga, ascult!", „Niprule, Niprule, răspunde lui cincizeci şi şase!" Uşa se trîntea mereu. Cizmele bocăneau pe duşumea. Flacăra gălbuie a lumînărilor tremura şi se răsfrîngea pe pereţi, lungind umbrele.

Cînd se umplură paharele, Iastrebov se sculă în picioare. Se ridicară şi ceilalţi.

Iastrebov începu:

— Vreau să vă felicit în orașul pe care l-a eliberat divizia noastră. Am stat multă vreme pe malul răsăritean al Donului. Multă vreme am așteptat ordinul... Și iată că, în sfîrșit, înaintăm spre apus. E dureros să vedem orașele noastre în ruină și oamenii noștri atît de chinuiți... Vreau ca în primul rînd să-i cinstim așa cum se cuvine pe cei care au murit pentru Patrie... Comandantul diviziei tăcu și își plecă fruntea. Păstrară un moment de reculegere. Dar ceea ce este mai important — continuă el — și de asta sînt convins, e că lovitura pe care am dat-o noi va grăbi distrugerea totală a inamicului. Prieteni, să bem pentru victorie!

Răsună clinchet de pahare. Toți erau emoționați Stremeannoi duse paharul la gură.

I se întîmpla adeseori să se scoale de la masă pentru a citi ultimele rapoarte. Cele mai importante dintre ele le arăta pe loc lui Iastrebov, și atunci acesta se ducea în camera vecină, la telefon. și raporta comandantului armatei.

De la statul major al armatei întrebau: cîte și ce muniții trebuie aduse; dacă există date noi cu privire la raionul fortificat; cînd să se trimită mașinile după răniți; cum merge evidența capturilor; cîți soldați și ofițeri inamici au fost luați prizonieri; în ce stare e orașul. De la comitetul regional al partidului se interesau dacă se va pune repede în funcțiune centrala electrică, precum și alte întreprinderi, și rugau ca, în limita posibilităților, populația să fie aprovizionată cu alimente și combustibil.

Cei adunați în jurul mesei își împărtășeau impresiile bătăliei de dimineață, își aminteau de întîlnirile care avuseseră loc de curînd. Gromov povestea despre un bătrîn bolnav, un lucrător de la căile ferate, vechi membru de partid, care făcuse în gheretă lui o locuință conspirativă pentru partizani, transmițînd informații relativ la mișcarea eșaloanelor inamice. Bătrînul își păstrase carnetul de partid, și prima întrebare pe care i-o pusese lui

Gromov fusese: „Tovarăşe secretar, cui plătim acum cotizaţia de membru de partid?"

— Ştiţi — spuse Iastrebov — mi s-a raportat că la marginea oraşului a fost găsită maşina şefului gestapoului din localitate, distrusă de o bombă de avion.

— A fost omorît? întrebă Morozov.

— Nu se ştie. N-a fost găsit. Probabil c-a fugit. În depărtare se auziră cîteva explozii puternice. Erau artificierii care curăţau cîmpurile de mine. Jos, deasupra acoperişului, zbura o patrulă de bombardiere.

În clipa aceea uşa se deschise încet şi în prag apăru comandantul batalionului sanitar, maiorul medic Medînski. Nu prea înalt, gras, era îmbrăcat cu halatul alb, peste care îşi aruncase în mare grabă mantaua, fără a mai apuca s-o îmbrace cum trebuie. După faţa lui tulburată, Stremeannoi înţelese că la spital se întîmplase ceva neobişnuit.

Văzînd în cameră atîţia oameni, Medînski, stingherit, se retrase dincolo de pragul uşii, dar Stremeannoi îl urmă în aceeaşi clipă în camera vecină.

— Ce s-a întîmplat, tovarăşe Medînski?

Medicul îl luă deoparte, să nu-i audă nimeni, şi spuse încetişor:

— O veste neaşteptată, tovarăşe locotenent-colonel. A fost găsit căpitanul Sokolov!

— Sokolov? Extraordinar! Fostul şef al secţiei financiare?

— Chiar el.

— Şi unde-i acum?

— La noi, la spital.

— Dar cum a nimerit la voi?

— A fugit pe drum dintr-un eşalon cu prizonieri de război. Hitleriştii îi duceau spre apus. El însă a reuşit, nu se ştie cum, să scape. Cei din escortă au tras asupra lui şi l-au rănit la piciorul drept. Dacă l-aţi vedea cum s-a schimbat! Ce manta ponosită, ce cizme! Vai de el! Tot e în zdrenţe! S-a salvat printr-o minune!

— Şi în ce stare este?

— E slăbit, dar vioi. Glumește chiar. Mi-a spus să vă transmit salutări. Spune c-ar vrea să vă vadă.

Stremeannoi rămase pe gînduri :

— Bine. Voi veni imediat. Păși spre ușa pe care atîrna scurta lui, apoi se întoarse. Dar cum se simte soldatul Eremenko, căruia i-ai amputat azi picioarele ? Știi, acela din lagărul de prizonieri ?

— Eremenko ? A murit acum o jumătate de oră. Nici nu și-a mai revenit, sărmanul. Operația a fost prea grea, iar el era sleit de puteri. Gîndiți-vă și dumneavoastră...

Stremeannoi se opri în prag :

— Spui c-a murit... Da... Da... Ei, ce să-i faci !... Vin și eu îndată...

Își îmbrăcă în grabă scurta și, dînd ofițerului de serviciu dispozițiile necesare, ieși din încăperea statului major...

ÎNTÎLNIREA

Cînd Stremeannoi intră în curtea spitalului, doi sanitari scoteau pe uşă o brancardă. După rigiditatea corpului turtit şi lipit parcă de pînza brancardei se vedea că duc un mort. Eremenko! Stremeannoi privi faţa întunecată, cu ochi închişi, adînc înfundaţi în orbite. „Ah, fir-ar ei blestemaţi să fie! Cît a suferit omul ăsta! Şi-acum, totul s-a sfîrşit!"...

Stremeannoi îşi scoase căciula şi, lăsînd sanitarii să treacă prin faţa lui, privi în urma lor pînă ce cotiră după colţul casei. Apoi, dintr-o smucitură, deschise uşa grea şi intră în spital.

Îl învălui mirosul cunoscut al saloanelor de spital, al podelelor abia spălate, al eterului şi al formolului. Becurile electrice, rare, luminau slab. În celălalt capăt al coridorului stăteau îngrămădite pupitrele şcolare.

Clasele fuseseră transformate în saloane. Uşile stăteau larg deschise, lăsînd să se vadă paturile înghesuite unul lîngă altul. Şi în coridor se aflau paturi. O singură uşă era închisă. „Aici e probabil cabinetul lui Medînski" — se gîndi Stremeannoi şi întredeschise uşa.

Pereţii şi dulapurile erau acoperite cu cearşafuri albe. Pe măsuţa nichelată de instrumente străluceau, în lumina puternică a unui proiector prins de perete, sticluţe, ceşti, pensete, bisturie şi foarfeci de diferite forme. Pe masa de operaţie din mijlocul camerei se afla un rănit, acoperit pînă la piept cu un cearşaf. O femeie în halat alb şi cu mască pe faţă îi cosea rana cu mişcări repezi şi sigure.

Auzind scîrțîitul ușii, sora întoarse fața acoperită pînă la ochi și se uită întrebător la Stremeannoi.

Acesta zîmbi stingherit, dădu din mînă și închise repede ușa.

„Dar unde-i Medînski ? Unde s-o fi dus ?"

În aceeași clipă, șeful spitalului apăru în capul scării

— Sokolov nu-i aici, tovarășe locotenent-colonel, e sus, în salonul pentru cei răniți ușor — zise el, aplecîndu-se peste balustradă. Medînski își scosese mantaua. Halatul bine călcat, șireturile legate cu grijă la spate și la miini insuflau calm și siguranță. I-am spus că veniți să-l vedeți.

— Si ce-a zis ?

— S-a bucurat nespus de mult. Nici nu vă puteți închipui cît de chinuit este omul acesta.

Medînski îl conduse pe Stremeannoi la etajul întîi. Trecură pe lîngă sala de pansamente din care, prin ușa bine închisă, răzbăteau gemetele unui rănit si un glas de femeie tînără : „Hai, dragul meu, hai bunul meu, mai rabdă puțin ! Încă o clipă și sînt gata".

— Cine face pansamentul ? Nu-i cumva Anna Petrovna ? întrebă Stremeannoi, oprindu-se și ascultînd.

— Da, chiar ea. Ați recunoscut-o imediat.

Stremeannoi dădu din cap :

— Cum să n-o recunosc ! Cît s-a mai chinuit femeia asta cu mine... N-am s-o uit toată viața...

Ajunseră la capătul unui coridor lung și larg. Ușile celor cinci clase erau date în lături. La ultima, Medînski se opri :

— Aici... Mai aveți nevoie de mine ?

— Nu, mulțumesc. Dacă voi avea nevoie, te voi căuta.

— Am înțeles.

Medînski plecă, dar Stremeannoi nu deschise ușa. Zăbovi cu mîna pe clanță. Își amintea cu o uimitoare claritate capul ciufulit al lui Eremenko, bezna care înconjura patul de lemn, ochii lui de

mort, căzuți în fundul capului, cu pleoapele aproape negre... Dar Sokolov cum arată oare ?

Stremeannoi deschise ușa, intră în salon și dădu imediat cu ochii de Sokolov, care se afla culcat în patul din margine, lîngă fereastră. În salon se vorbea tare și se rîdea. Văzîndu-l pe Stremeannoi, amuțiră toți. De pe patul de lîngă ușă îl fixau ochii mari, cenușii ai locotenentului Fediunin, care în ajun nimerise sub un bombardament. Avusese noroc. Scăpase cu viață. Suflul exploziei trecuse pe alături, dar îi intraseră trei schije într-un picior. Stremeannoi îl cunoștea bine și era fericit că scăpase atît de ușor.

— Noroc, Fediunin ! spuse el, trecînd pe lîngă locotenent. Nădăjduiesc că n-ai să stai mult în spital.

— De ce să stau mult ? Peste două săptămîni mă-ntorc la unitate — răspunse Fediunin, zîmbind cu toată gura.

Afară de Sokolov, Stremeannoi nu mai cunoștea pe nimeni. Erau soldați din diferite unități, care îl întîmpinară însă ca pe-o veche cunoștință.

— Bună ziua, tovarășe locotenent-colonel, ați venit să ne vedeți ? grăi un soldat mustăcios, mai în vîrstă, cu umărul bandajat.

— Se-nțelege...

— În salonul numărul nouă totul este în ordine, tovarășe șef ! Toți sînt prezenți. Nimeni nu lipsește nemotivat — raportă în glumă soldatul.

Stremeannoi zîmbi :

— Văd că aveți chef de luptă !

— Și încă ce chef ! răspunse din celălalt colț un artilerist bandajat la cap. Aici la noi există o perfectă cooperare între toate categoriile de trupe, de la artilerie la bucătăria de campanie. Sîntem gata să pornim !

— Asta-i bine — zise Stremeannoi, privindu-l. Artileristul avea o față lată, ciupită de vărsat. Ochii, care păreau foarte negri sub bandajul alb, erau vii și cercetători. Mai intrați în reparații, mai strîngeți șuruburile și... la drum !

Trecu de patul artileristului şi se opri în dreptul geamului. În colţ sta culcat fostul şef al serviciului financiar.

— Bună ziua, tovarăşe Sokolov.

Făcînd un efort, Sokolov se ridică de pe pernă. Mîna dreaptă îi era bandajată şi imobilizată cu o faşă legată în jurul grumazului. Stremeannoi îi strînse cu putere mîna stîngă.

— Cît sînt de bucuros că aţi venit! spuse Sokolov, emoţionat, continuînd să strîngă mîna lui Stremeannoi. Pierdusem orice speranţă. Nu credeam c-o să ne mai întîlnim vreodată. Este o adevărată minune că am rămas în viaţă.

Pe obrajii lui palizi, nebărbieriţi, se rostogoleau lacrimi de bucurie. De cînd îl văzuse pentru ultima oară, Sokolov se schimbase foarte mult. Dar Stremeannoi nu putea să-şi dea seama în ce consta această schimbare. Îmbătrînise, slăbise? Da... Totuşi... nu asta era schimbarea. Nu mai avea barbă? Ce-i drept, lucrul acesta schimbă foarte mult un om, dar la el era cu totul altceva, ceva imperceptibil... Stremeannoi privea încordat faţa buhăită şi plină de vînătăi a lui Sokolov. Acesta zîmbea cu buzele tremurînde şi-l rugă pe Stremeannoi să stea pe pat, la picioarele lui. În salon era mare înghesuială şi nu mai rămăsese loc pentru taburete. Sokolov vorbea, vorbea într-una, grăbit, fericit şi emoţionat. Se temea ca tăcerea să nu-i alunge oaspetele.

— Ce bucurie mi-aţi făcut! Şi cu degetele tremurătoare atinse cotul lui Stremeannoi. Sînteţi locotenent-colonel. Îmi aduc aminte... Cînd aţi fost numit la noi, eraţi încă maior. Şi nu sînt de-atunci decît vreo şapte-opt luni... Numai opt luni! Se lăsă pe pernă şi-şi acoperi ochii cu mîna. Cîtă suferinţă şi durere s-au adunat în aceste luni... Dumnezeule, cît chin!

— Nu te frămînta, tovarăşe Sokolov — spuse Stremeannoi, străduindu-se să-l liniştească, insuflîndu-i calmul lui. Nu trebuie să-ţi mai aminteşti de toate astea!

— Dar nu pot uita! Nu pot... — izbucni Sokolov, aproape strigînd, și glasul îi tremură. Vreau să vă povestesc cum am căzut prizonier. Puteți să m-ascultați?

— Bine, bine, povestește — îi răspunse Stremeannoi. Dar fii calm, te rog! Tovarășii nu te deranjează?

— Nu, nu! zise tot atît de aprins Sokolov. S-audă toți! N-am secrete... Vă amintiți, tovarășe locotenent-colonel, în ce împrejurări am fost făcut prizonier?

Stremeannoi încuviință din cap.

— Bine — continuă Sokolov. Afară de șofer, în mașină mai erau doi pistolari: Berezin și Eremenko. Cînd ne aflam la jumătatea drumului spre Semenovka — vă amintiți că acolo urma să fie instalat statul major al diviziei noastre — de după nori au apărut cîteva „Junkers"-uri. Au început să bombardeze șoseaua... Am oprit mașina și ne-am aruncat în șanț... Chiar în apropierea noastră a căzut o bombă de o sută de kilograme. Schijele au avariat în așa hal mașina noastră, încît nu mai puteam pleca cu ea. Doar s-o fi dus în spate... Ce era să facem?

— Foarte simplu. Trebuia să remorcați mașina și s-o trageți după voi — zise vecinul lui Sokolov, șoferul Gheraskin, care, din pricina exploziei unui butoi cu benzină, avea fața arsă. Rana începuse să se vindece, dar era unsă cu alifie groasă, verde, care-l făcea înspăimîntător la vedere.

— Ușor de zis — se enervă Sokolov, întorcîndu-se repede spre Gheraskin. De o sută de ori am încercat să oprim mașinile care treceau pe-acolo. Da' de unde! Nu ne-auzea nimeni. N-au vrut să oprească nici în ruptul capului.

— Se întîmplă! rosti împăciuitor Gheraskin.

— Ce era să fac, tovarășe Stremeannoi? și Sokolov îl apucă pe Stremeannoi de mînă. Spune și dumneata! În mașină aveam lada cu bani, pentru care răspundeam cu capul.

— Încurcată treabă! exclamă mustăciosul.

— Păi asta-i! Sokolov prinse din zbor privirea lui plină de compătimire și-i răspunse printr-o înclinare a capului. Foarte încurcată... Atunci m-am hotărît să trimit pe unul din pistolari, pe Eremenko, să meargă pe jos pînă la statul major al diviziei, să ceară ajutor. Iar eu, celălalt pistolar și șoferul am rămas să păzim lada cu bani.

— Bine-ai făcut! îl aprobă Fediunin.

— Ei, și pe urmă — continuă Sokolov, încurajat de atenția plină de prietenie a celor din salon — pistolarul a plecat... A trecut o oră, au trecut două, dar Eremenko nu se mai întorcea. Ajutor, de nicăieri. Și deodată a început iar bombardamentul. Ne-am culcat din nou în șanț. Sokolov tăcu o vreme, apoi reluă. Ce s-a întîmplat mai departe, nu mai știu... Am fost contuzionat... Cînd mi-am revenit, eram prizonier... într-o baracă... Toată ziua am zăcut pe un braț de paie putrede, fără strop de apă...

— Ticăloșii! se auzi din celălalt capăt al salonului.

— Dar nenorocirea s-a întîmplat mai tîrziu — spuse posomorît Sokolov — cînd au aflat din acte că sînt șeful secției financiare. Atunci să-i fi văzut!... Își trecu mîna sănătoasă peste frunte și închise ochii de parcă ar fi vrut să gonească o nălucă.

— Dar despre soarta celor care au fost cu dumneata, știi ceva? întrebă Stremeannoi, căutînd să-i alunge măcar pentru o clipă amintirile care-l chinuiau.

Sokolov își ridică pleoapele umflate și-l privi.

— Numai despre unul dintre ei — vorbi încet și închise din nou ochii.

— Care?

— Unul dintre pistolari, Eremenko. Translatorul mi-a spus c-a fost închis într-un lagăr de prizonieri, dar se pare c-a murit.

— Dar dumneata unde-ai fost?

— Eu — răspunse Sokolov cu un zîmbet schimonosit — am stat aproape tot timpul la gestapo, în beci. Uneori mă interogau de trei ori pe zi, pe urmă mă dădeau uitării săptămîni întregi...

Stremeannoi se apropie de el:

— Dar la construirea raionului fortificat n-ai fost?

— Cum de nu! Acum o săptămînă m-au trimis acolo. Ce fortificaţii! Doamne, ce fortificaţii! Încleştă dinţii, din care cauză fălcile i se umflară. Putea să piară toată divizia şi tot nu l-ar fi cucerit!

— Cred că exagerezi, tovarăşe Sokolov! Te-au speriat, şi atîta tot! Nu-s chiar atît de înspăimîntătoare cum ţi s-au părut dumitale. Totuşi e bine c-ai fost acolo... Vorba zicalei: „Orice rău e spre bine". Mai tîrziu voi trece pe la dumneata cu harta şi vom sta de vorbă mai pe-ndelete. Deocamdată caută să-ţi aminteşti cum este organizat sistemul de foc în raionul fortificat.

— Nu pot să dau prea multe relaţii despre întregul raion fortificat — zise Sokolov, după ce se gîndi puţin. N-am văzut decît cîteva fortificaţii.

— Unde? Care?

— Nişte cazemate la marginea unui sat. Erau vreo cinci. Despre astea pot să vă vorbesc amănunţit.

— Ei, ce să-i faci, vei spune ce ştii. Se lăsă o tăcere apăsătoare. L-am găsit pe Eremenko! zise Stremeannoi, ca să pună capăt liniştii. Chiar eu l-am adus la spital. Avea picioarele degerate...

Nici n-apucă să termine, că Sokolov se schimonosi la faţă, maxilarele i se umflară şi holbă ochii.

— L-aţi găsit pe Eremenko? Asta-i foarte bine. Acum o să avem pe cine împuşca! Vroiam tocmai să vă povestesc. El e acela care a adus maşina aia blindată de la hitlerişti în care a fost pusă lada cu bani. El! Ticălosul! Nemernicul! Din cauza lui m-au luat prizonier... Din cauza lui au murit şi şoferul, şi Berezin.

— De unde ştii toate astea? întrebă Stremeannoi.

— Am aflat în timpul interogatoriului la gestapo... Am fost şi confruntat cu el! Acum unde e? Spuneţi-mi unde e, trebuie să-l distrug pe ticălosul ăsta! Laşul! Am să-l strîng de gît cu propriile mele mîini!

Sokolov sări din pat. Faţa îi ardea. Într-un acces de furie, izbi cu mîna bolnavă în speteaza de fier a patului şi gemu de durere.

— Linişteşte-te, tovarăşe Sokolov, linişteşte-te! strigară ceilalţi bolnavi.

Stremeannoi îl luă de umeri şi-l aşeză pe pat.

— Culcă-te imediat! Eremenko nu mai este! A murit. N-a suportat operaţia.

Sleit de puteri, Sokolov se lăsă pe pernă. Faţa şi pieptul i se acoperiră de broboane de sudoare. Cîteva clipe rămase cu ochii închişi.

Stremeannoi privi îngrijorat faţa umflată şi congestionată a rănitului. Se aplecă deasupra lui şi deodată tresări... În cuta din colţul gurii, în mişcarea capului era ceva foarte cunoscut... În aceeaşi clipă, simţindu-i parcă privirea, Sokolov deschise ochii şi-l privi ţintă.

— Spuneţi c-a murit? întrebă el încet. În sfîrşit! Aşa şi merita.

— Cîinele! exclamă cu ură mustăciosul. Asta merita să fie spînzurat, nu alta... Păcat c-a murit de moarte bună!

Stremeannoi privi cu coada ochiului la mustăcios şi se ridică de pe pat.

— Încotro, tovarăşe Stremeannoi? întrebă Sokolov, îngrijorat, apoi adăugă rugător: Mai staţi puţin!

— Mă-ntorc îndată — aruncă Stremeannoi din mers. Ţi-am adus ceva bun, dar am uitat jos, în buzunarul scurtei. Vin numaidecît. Deocamdată odihneşte-te. N-ai voie să vorbeşti atîta.

Stremeannoi ieşi repede din salon, coborî, scoase din buzunarul scurtei un pachet de ciocolată şi, urcînd cîte două trepte deodată, ajunse din nou sus. În drum se opri la cabinetul lui Medînski, îi dădu acestuia unele dispoziţii şi se întoarse în salon. Sokolov îl aştepta sprijinit în cot, privind îngrijorat spre uşă.

— Şi ce-a fost mai departe? întrebă Stremeannoi, dîndu-i ciocolata şi aşezîndu-se la picioarele lui. Povesteşte!

— Mai departe ? Sokolov dădu din mînă. Mai departe... Tot timpul mi-au cerut să deschid lada. Li se părea, probabil, că acolo sînt zăvorîte documente foarte importante... Eu însă ştiam că, în afară de bani, nu mai era nimic. Dar nu voiam să deschid lada. Puteţi să mă credeţi sau nu, dar pur şi simplu nu-mi permitea onoarea. Aşa au trecut mai bine de trei luni de zile. După aceea...

Tăcură toţi, aşteptînd să vadă ce va spune Sokolov. Locotenentul Fediunin, săltîndu-se între perne şi întinzîndu-şi gîtul, îl privea ţintă, fără să clipească. Soldatul cel bătrîn îşi tot ciupea nerăbdător mustaţa. Gheraskin se apucase de bărbie, fără să observe că-şi murdărise toată mîna cu alifie. Stremeannoi şedea nemişcat, cu mîinile pe genunchi, şi asculta atent.

— Apoi... — continuă Sokolov, stingherit şi bîlbîindu-se puţin — într-o noapte m-au scos în curte, m-au pus la zidul magaziei, au îndreptat automatele spre mine şi mi-au spus : „Sau deschizi lada, sau vei fi împuşcat". Sokolov se întoarse spre Stremeannoi : „Ei, mi-am zis eu, tovarăşe locotenent-colonel, să-i ia naiba de bani, tot nu ne mai sînt de nici un folos... Iar pe mine să mă omoare din pricina lor ?"...

— Şi ai deschis-o — zise Stremeannoi.

— Da, am deschis-o. De unde ştiţi ? Sokolov îl privi uimit.

— În primul rînd, pentru că dumneata eşti în viaţă, răspunse Stremeannoi, în hohotele de rîs ale celor din jur. În al doilea rînd, pentru că astăzi am văzut lada cu propriii mei ochi. Şi-atunci m-am gîndit : dacă lada-i întreagă, poate că şi dumneata eşti viu şi nevătămat...

Sokolov ridică din umeri.

— Judecaţi-mă cum vreţi, tovarăşe locotenent-colonel — spuse el, plecîndu-şi resemnat capul. Eu, bineînţeles, sînt vinovat... Dar gîndiţi-vă şi dumneavoastră, aş fi murit şi m-ar fi îngropat. Ei tot ar fi forţat lada şi, pînă la urmă, ar fi deschis-o.

Răniţii se priveau tăcuţi între ei, cîntărind în sinea lor fapta lui Sokolov.

— Asta cam aşa-i — rosti cineva cu timiditate. Dacă ar fi fost acolo acte sau documente secrete, mai zic... Da' erau bani. Nu merită să moară un om din pricina banilor...

Sokolov privi cu recunoştinţă spre colţul de unde răsunaseră aceste cuvinte.

— După aceea m-au băgat la închisoare — continuă el, întorcîndu-se din nou spre Stremeannoi. Chiar aici, la marginea oraşului. Am stat acolo pînă-n ultimele zile. Azi noapte, pe neaşteptate, am fost ridicaţi şi urcaţi în maşini. Mi-am dat seama că ai noştri au început probabil ofensiva. M-am hotărît să fug... La o barieră, în timp ce trenul trecea peste un pod, am sărit din maşină... Hitleriştii au observat şi au început să tragă... M-au rănit... Dar am reuşit să m-ascund în tufişurile de pe malul rîului. Apoi m-am întors. Asta-i tot.

— Tot ?... întrebă Stremeannoi, preocupat.

— Da.

În salon se aşternu o linişte apăsătoare.

Uşa se întredeschise şi se ivi capul pleşuv al lui Medînski :

— Tovarăşe locotenent-colonel, vă caută cineva.

— Vin îndată — zise Stremeannoi şi ieşi din salon.

Stătu cîteva minute în spatele uşii şi se întoarse tulburat.

Sokolov observă numaidecît.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

— O chestiune destul de neplăcută — răspunse Stremeannoi, plimbîndu-se printre paturi. Ei, lasă, o să-ţi spun eu mai tîrziu. Unde ne-am oprit ?

— Nu mai e nimic important. Am povestit tot. Nu mai am ce adăuga — şi Sokolov se uită la Stremeannoi, cu o privire calmă şi încrezătoare. Mîna lui stîngă însă se strîngea spasmodic, frămîntînd cutele păturii şi trădînd nelinişte.

Deodată lumina se stinse. Salonul se cufundă în beznă.

— S-a stricat motoraşul — se auzi glasul mustăciosului.

— O fi adormit mecanicul — spuse în batjocură Gheraskin.

— I s-a terminat combustibilul!

Răniţii izbucniră în rîs.

Stremeannoi ieşi în coridorul întunecat şi strigă:

— De ce s-a stins lumina?

Din întuneric i se răspunse:

— Se aprinde numaidecît.

— Aduceţi o lampă cu gaz!

— Îndată! S-a-nţeles!

Dincolo de uşă se auziră paşi grăbiţi. Cineva cobora repede pe scară, bocănind. Altul urca. Se zări o rază de lumină care dispăru imediat.

— Aici, aici! zise Stremeannoi, adresîndu-se cuiva care trecea pe coridor. Ce ai în mînă? O lampă? Aprinde-o imediat! Chibrituri n-ai? Nici eu... Se-ntoarse în salon, iar omul cu lampa rămase în uşă. Tovarăşe Sokolov, nu ai chibrituri?

— Nu — răspunse Sokolov — nu fumez.

— Cine are chibrituri?

— Luaţi-le, tovarăşe locotenent-colonel — spuse Gheraskin, întinzîndu-i prin întuneric cutia.

Stremeannoi luă chibriturile, dar în aceeaşi clipă le scăpă jos.

— Ei, drăcie! se înfurie el. Tovarăşe Sokolov, chibriturile n-au căzut lîngă dumneata?

— Nu — răspunse Sokolov — se pare că au căzut lîngă patul vecin.

— Auzi? se adresă Stremeannoi omului care stătea în uşă.

— Aud — răspunse acesta.

— Ce auzi?

Tăcere grea...

— Ce auzi dumneata? repetă Stremeannoi, mai insistent şi mai tare.

Omul din prag îşi drese glasul şi răspunse încet şi răguşit:

— Aud glasul lui Blinov, primarul oraşului.

— Lumină! strigă tare Stremeannoi.

— Lumină! strigă Medînski în coridor.

Dar chiar în aceeaşi clipă, Sokolov sări din pat şi se repezi spre fereastră. Apucă doar să scoată rama cînd Stremeannoi îl înşfăcă şi-l aruncă pe pat, apăsîndu-l cu toată greutatea corpului său vînjos.

În lumina care se aprinse apărură doi oameni încleştaţi într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Răniţii săriră din paturile lor, ca să vină în ajutorul lui Stremeannoi, dar acesta nu mai avea nevoie de ajutor. Sokolov era imobilizat, legat fedeleş cu cearşaful de pat.

În pragul salonului se ivi fotograful Iakuşkin, cu o lanternă în mînă. Într-o tăcere plină de încordare se apropie încet de Sokolov şi se aplecă deasupra lui.

— Mă recunoaşteţi, domnule Blinov ? întrebă el. Sînt fotograful Iakuşkin. V-aţi fotografiat la mine.

— Minciuni ! Scorneli ! urlă Sokolov, străduindu-se să scape din cearşaful care-l ţinea strîns legat.

În uşă apăru Voronţov. Trecu încet printre paturi, scoase din buzunar o fotografie şi i-o arătă lui Sokolov :

— Priveşte, domnule primar... Şi bineînţeles că ai să te recunoşti...

Răniţii se ridicară din paturile lor şi nu se mai culcară. Mustăciosul tremura ca prins de friguri. Stătea lîngă patul lui Sokolov şi cerea să i se dea un automat să-l împuşte pe trădător. Locotenentul scrîşnea din dinţi. Nu-şi putea ierta că-l crezuse cinstit, compătimindu-l chiar. Deodată Gheraskin se năpusti asupra lui Sokolov şi ridică pumnii.

— Nu-l atinge ! Treaba asta o va hotărî tribunalul ! interveni Stremeannoi.

Peste cîteva minute, Sokolov fu pus să se îmbrace şi, escortat de un soldat, fu dus pe uliţele întunecate şi pustii la secţia specială, ca să i se ia interogatoriul.

CAPITOLUL XLI

TAINA

— Tovarăşe general, am venit să v-aduc la cunoştinţă declaraţiile pe care le-a făcut Sokolov la interogatoriu... Am greşit, nu Sokolov, ci Sommerfeld.

— Cum vine asta, Sommerfeld? întrebă Iastrebov. E neamţ?

— Da, e spion neamţ, şi nu un spion de rînd, ci unul de talie mare... A fost trimis în Rusia cu mult timp înainte de război. A trecut graniţa pe la nord, şi de atunci a trăit sub numele de Sokolov.

— Da... Da...

Maiorul Voronţov scoase dintr-o geantă mare, galbenă, procesul-verbal de interogatoriu şi-l puse pe masă în faţa lui Iastrebov. Mai erau acolo o mulţime de hărţi şi comunicate. În stînga generalului, într-un toc de piele galbenă, se afla telefonul, iar în dreapta, un penar de metal, plin cu creioane.

Iastrebov se aplecă deasupra foii de hîrtie. Netezindu-şi fruntea cu mîna, citi cuvînt cu cuvînt procesul-verbal de interogatoriu.

— Tovarăşe Voronţov, cum s-a aflat că Sokolov este de fapt neamţ?... Sommerfeld, sau cum ai spus? Un spion atît de încercat să recunoască...

— Da, tovarăşe general — zise Voronţov — a recunoscut.

— Ciudat!

— Nu-i chiar atît de ciudat, tovarăşe general. Au fost dovezi zdrobitoare.

— Care?

— Printre actele pe care le-a ascuns în lada cu pricina am găsit un document. Iată-l! Voronţov

deschise geanta voluminoasă şi scoase cîteva foi de hîrtie, acoperite cu un scris subţire şi ascuţit, cu cerneală albastră. După cum vedeţi, sînt scrise chiar de mîna lui şi semnate de el. Se vede că e copia datelor autobiografice pe care le-a trimis şefilor săi.

Iastrebov luă foile pe care i le dădu Voronţov şi, fără să se grăbească, le citi cu atenţie de la început pînă la sfîrşit.

— Uluitor ! exclamă el, pocnindu-şi degetele. Cum de n-a distrus el un asemenea document ? Ce lipsă de prevedere !

— Tovarăşe general, de aia cad spionii, pentru că nu prevăd unele lucruri — îi răspunse Voronţov şi zîmbi.

— Şi-apoi... mai e ceva foarte ciudat — zise Iastrebov. Cum se poate ca pe un spion atît de experimentat, hitleriştii să-l facă numai primar ? L-ar fi putut trimite înapoi. Puteau să-i aranjeze o fugă din lagăr sau ceva similar.

— Nu-i nimic ciudat — răspunse Voronţov. Ne-am interesat în mod special de problema aceasta. Hitleriştii socoteau că oraşul este un important punct de sprijin şi se străduiau din toate puterile să-i nimicească pe ilegalişti. Dar n-au putut găsi un om cu experienţă, potrivit pentru treaba asta. Atunci s-au hotărît să-l folosească pe Sommerfeld... În oraş, toată lumea îl credea rus. El a lansat zvonul că hitleriştii l-au făcut primar cu sila, dar că el, chipurile, este un om cinstit. A acordat chiar unele favoruri... Între timp căuta pe toate căile să ia legătura cu ilegaliştii.

— Şi n-a reuşit să stabilească această legătură ? întrebă Iastrebov.

— O căuta mereu, dar ilegaliştii n-aveau încredere în el.

— Dar moartea celor cinci prizonieri e opera lui ?

— A lui şi încă a cuiva... De altfel nu şi-a trădat încă agenţii... Tace cu încăpăţînare. Dar încăpăţînarea lui este prostească. O să-şi piardă el răbdarea

şi o să înceapă să vorbească... O să spună tot. Sînt convins de asta.

— Ai dreptate, dovezile sînt zdrobitoare. Iastrebov îi întinse lui Voronţov procesul-verbal de interogatoriu. Şi ce-a spus despre raionul fortificat?

— Pentru asta am şi venit, tovarăşe general. Va trebui ca şeful de stat major sau şeful secţiei de cercetare să asiste azi la interogatoriu. Să pună întrebările care-i interesează.

— Bine — zise Iastrebov. Cînd trebuie să vină ei la dumneata?

— Peste vreo patruzeci de minute.

Iastrebov se sculă repede, se apropie de uşă şi, întredeschizînd-o, strigă:

— Tovarăşe Stremeannoi, vino te rog la mine!

Dincolo se auziră glasuri: „Şeful de stat major la general!" „Locotenent-colonelul Stremeannoi la general!"

Uşa de la intrare se trînti şi Stremeannoi năvăli în cameră, aducînd cu el un val de aer îngheţat. Era cu scurta îmblănită şi cu portharta atîrnîndu-i pe şold.

— M-au scos din maşină, tovarăşe general! Din ordinul dumneavoastră plecam să iau în primire muniţia.

— Ai ceva mai important de făcut! spuse Iastrebov. Chiar acum va trebui să asişti la interogatoriu. Cum îl cheamă... — se uită la Voronţov — ei, la interogatoriul ăluia, cum îi zice, nu Sokolov, altfel...

— Sommerfeld — îi suflă Voronţov; şi surprinzînd privirea uimită a lui Stremeannoi, explică: Este adevăratul nume al vechiului dumitale coleg Sokolov... Unele amănunte ale interogatoriului le-am şi comunicat tovarăşului general, iar dumitale am să ţi le aduc la cunoştinţă mai tîrziu... pe drum...

— Şi ce să fac cu muniţia, tovarăşe general? întrebă Stremeannoi.

— Să plece şeful aprovizionării cu muniţie... Nu-i nimic, lasă, se descurcă el... Iar dumneata împreună

cu șeful secției de cercetare trebuie să asistați la interogatoriu...

— Am înțeles! Dar ce facem cu șeful cercetării ? L-am trimis la unul din regimente.

— Cu atît mai mult trebuie să asiști dumneata. Nu merită să-l chemăm înapoi pentru atîta lucru.

— Am înțeles — repetă Stremeannoi.

Iastrebov se sculă și, cu un aer preocupat, făcu cîțiva pași prin cameră.

— Străduiți-vă să obțineți informații cît mai amănunțite despre raionul fortificat. Cît mai amănuntite — repetă el, oprindu-se în fața lui Stremeannoi. Sînt convins că Sommerfeld știe multe... Și asta o să ne prindă foarte bine... De altfel — se adresă el lui Voronțov — nu înțeleg de ce n-a fugit totuși Sommerfeld la timp? Ce l-o fi împiedicat?

— Și pe mine m-a intrigat acest lucru, tovarăse general — zise Voronțov. La primul interogatoriu l-am și întrebat. Susține că relațiile dintre el și Kurt Meyer, șeful gestapoului, erau foarte încordate, dar nu mi-a dat amănunte. După cîte înțeleg, s-au certat de la nu știu ce împărțeală — jafuri de-ale lor — și unul din oamenii lui Meyer a pus sub roțile camionului lui Sommerfeld o mină antiinfanterie. În urma exploziei, Sommerfeld și-a pierdut cunoștința și n-a mai putut pleca... Pînă și-a revenit el, ceilalți au apucat să scoată din mașină toate tablourile.

— Tablourile!? întrebă mirat Iastrebov.

— Da, tablourile — repetă Voronțov.

— Lucrurile încep să se lămurească — zise Iastrebov. Ei, dar voi i-ați arătat ce-am găsit?

Voronțov rîse:

— Da, mult timp ne-am bătut capul cu jucăria asta. Am răsucit scoicile încolo și-ncoace. Acum însă pot să deschid lada cu ochii închiși. Dumneavoastră n-ați băgat de seamă ce fund gros are? Eu cred că Sommerfeld mai ascunde acolo multe taine.

În aceeași clipă se auzi în depărtare o împușcătură izolată, apoi rafala unei mitraliere.

Comandanții ascultară atenți.

— Probabil că se verifică armamentul — fu de părere Stremeannoi, apoi se adresă lui Voronţov : Şi mai departe ?

— Mai departe, el susţine că festa i-a jucat-o unul dintre oamenii de încredere ai lui Kurt Meyer, agentul T-A-87. După cum vedeţi, ca să se răzbune pe fostul său prieten, este gata să denunţe un spion pe care Meyer a mizat totul.

— Şi cine se ascunde sub acest cifru ?

— Nu ştie.

— Ciudat... Cunoaşte cifrul şi nu cunoaşte pe cel care-l poartă.

— Aceeaşi întrebare i-am pus-o şi eu. Sommerfeld pretinde că cifrul i l-a dezvăluit Meyer într-una din discuţiile lor, cînd şeful gestapoului a vrut să-i arate cît este de puternic şi cît de întinsă e reţeaua lui de informaţii. Asta se întîmpla înainte ca relaţiile dintre ei să fie rupte definitiv. Meyer vorbea despre T-A-87 ca despre unul dintre agenţii cei mai încercaţi şi iscusiţi, căruia i se încredinţau cele mai importante misiuni ale gestapoului. Dar cum arată acest om, Sommerfeld nu ştie. Nu ştie nici dacă este bărbat sau femeie.

— La urma urmei — interveni Stremeannoi — ce importanţă au pentru noi declaraţiile acestea ? T-A-87, după ce şi-a îndeplinit misiunea, a plecat din oraş o dată cu hitleriştii.

— Ei, aici e aici ! replică Voronţov. Sommerfeld susţine că T-A-87 a fost lăsat pentru acţiuni diversioniste. Hitleriştii sînt convinşi că în curînd vor ocupa din nou oraşul. De aceea, pentru ei este foarte important să aibă aici o agentură.

Iastrebov clătină îngîndurat din cap.

— Din această informaţie trebuie să tragem toate concluziile. Chiar astăzi voi sta de vorbă cu Korneev. Iar tu, Stremeannoi, acţionează pe linia ta, ia măsuri energice pentru apărarea oraşului şi a tuturor obiectivelor militare.

— Am înţeles ! spuse Stremeannoi şi se ridică.

Se ridică și Voronțov. Punîndu-și actele în geantă, se adresă lui Stremeannoi, care se pregătea de plecare, încheindu-și scurta:

— Știi, Egor Ghenadevici, după părerea mea, tablourile se află totuși în oraș.

— De ce? Ai anumite indicii?

— Nu, deocamdată n-am nici un fel de indiciu. Dar hai să raționăm: T-A-87 a furat tablourile din însărcinarea lui Kurt Meyer, chiar în ultima clipă. Prin urmare, tablourile împreună cu alte bunuri furate trebuie să fie în mașina lui Meyer. Noi am găsit mașina, nu-i așa? Și, după cum știi și dumneata, am mai găsit două valize pline cu lucruri de valoare. Dar de tablouri, nici urmă...

— Nici Meyer nu mai este — zise Stremeannoi. Tablourile sînt mai valoroase decît lucrurile pe care le-a ascuns în valiză. Și, în afară de asta, mult mai ușoare... Să duci cu tine zece pînze făcute sul, nu constituie nici o problemă.

Voronțov ridică din umeri:

— Se poate. În treaba asta mai sînt multe puncte nelămurite.

— Asta așa e — zise Stremeannoi după ce se gîndi puțin — dar, în cele arătate de dumneata, există o anumită logică. Eu cred că Morozov și Gromov ar face bine să caute tablourile în oraș. Să vorbesc cu ei despre asta?

— Vorbește.

În aceeași clipă se auzi trîntindu-se o ușă. În camera vecină intră cineva care întrebă cu glas tare dacă maiorul Voronțov se află aici.

Voronțov sări în picioare și deschise larg ușa:

— Ce s-a întîmplat, tovarășe Anișcenko? Intră! și se dădu la o parte, ca să poată intra sergentul-major Anișcenko, un om scund, slăbuț și foarte tînăr. Fața copilăroasă, acoperită de un puf blond, era congestionată din pricina tulburării și a alergăturii. Stătea în fața comandanților, pierdut, fără căciulă, cu părul vîlvoi. Unde ți-e căciula? întrebă Voronțov, simțind că s-a întîmplat ceva grav.

Sergentul, fără să înțeleagă parcă întrebarea, îl privi absent:

— L-au împușcat pe primar! și oftă.

— Ceee?! strigă Iastrebov, și în aceeași clipă se repezi spre sergent. Cine-a îndrăznit?

— A-ncercat să fugă — vorbi sergentul și începu să se retragă spre ușă. Îl duceau la interogatoriu... Iar el, ciinele, a încercat să fugă spre carierele de piatră, prin niște curți dosnice... A doborît soldații din escortă și a fugit, tîlharul!

— Nu l-ați putut prinde viu? întrebă Stremeannoi. Din pricina emoției, fața lui palidă se acoperise de pete roșii. La dracu'! Nici nu se putea întîmpla ceva mai rău! L-ați scăpat din mîini așa, prostește...

— Nu s-a putut, tovarășe locotenent-colonel — vorbi soldatul cu un aer vinovat. Nu s-a putut cu nici un preț. Vedeți și dumneavoastră că s-a întunecat de-a binelea. Ba e și ceață! Iar el apucase să treacă dincolo de centura orașului. Mă gîndeam că dacă reușește să intre în cariere, nu-l mai prinde nici dracu'! Pînă acolo mai avea doar vreo sută de metri... Noi am vrut să-l prindem viu!

Voronțov, care tăcuse tot timpul, luă geanta și porni spre ușă. Era palid.

— Anișcenko, vino cu mine să-mi arăți locul unde s-a petrecut tărășenia asta.

— Am înțeles!

Ieșiră amîndoi în goană.

Comandantul diviziei și șeful de stat major rămaseră singuri, privind tăcuți fereastra prin care se zărea orașul. Din hornurile caselor se înălța spre cerul întunecat un fum albicios. Femeile, cu coșuri în mînă, se grăbeau spre prăvăliile unde se vindea pîine. În oraș viața își relua cursul normal... Pe ei însă îi aștepta un drum lung și greu... Va trece o zi, vor trece două, și zorile îi vor întîmpina undeva, la marginea pădurii, într-o căsuță de lut. Orașul va rămîne în urmă... Orașul de care-l legau pe Stremeannoi cele mai scumpe amintiri din copilărie. Cînd îl va mai revedea oare?

•

— Ce să-i faci, Stremeannoi! spuse Iastrebov, stingîndu-și țigara. Și-acum, poți pleca unde ai plănuit. Cînd te întorci dumneata, voi pleca eu în inspecție la regimente.

Și Stremeannoi părăsi încăperea. Peste o clipă, mașina lui trecea în viteză prin dreptul ferestrelor, dar Iastrebov nu mai auzea nimic. Se aplecase concentrat deasupra hărții, făcînd însemnări. Ordinul de luptă referitor la ofensiva care continua trebuia să găsească unitățile diviziei bine pregătite.

MOROZOV PRIMEŞTE VIZITATORI

Stremeannoi a avut o zi foarte grea.

O mulţime de treburi se iveau la tot pasul şi se cereau imediat soluţionate. La depozitul de materiale de artilerie fusese adusă muniţia. Sosiseră şi rezervele. Avioanele inamicului distruseseră legătura cu unul din regimente. Trebuia neapărat să ajute pe şeful transmisiunilor să refacă cît mai repede linia. Din ordinul comandantului diviziei trebuia să stea de vorbă cu corespondenţii care sosiseră chiar atunci şi pe care îi interesau amănuntele luptei date pentru eliberarea oraşului.

Într-un cuvînt, şeful de stat major avea multă bătaie de cap. Dar în mijlocul acestor treburi importante, Stremeannoi revenea mereu cu gîndul la evenimentele din ultimele zile. Lupta dată pe căile de acces spre oraş. Străzile cunoscute, cu urmele incendiilor şi bombardamentelor, porţile larg deschise ale lagărului de prizonieri... Capul lui Eremenko cu părul vîlvoi, corpul lui nefiresc de scurt pe targă, în curtea spitalului... O amintire lua locul alteia. Salonul de la etajul întîi şi faţa puhavă, prefăcută, a acestui jalnic trădător, Sokolov... Ba nu, primarul Blinov, adică spionul Sommerfeld.

Stremeannoi nu putea să-şi dea seama cînd a recunoscut în omul culcat pe patul de spital pe ofiţerul S.S. care trecuse prin faţa lui, ascunzîndu-şi bărbia în gulerul mantalei şi ochii în dosul lentilelor fumurii ale ochelarilor. Oare cînd a încetat să mai creadă în vorbele şefului secţiei financiare, a

omului care părea atît de deschis la suflet şi care spunea, pare-se, numai adevărul? Şi de ce a fost nevoie ca el, şeful de stat major al diviziei, locotenent-colonelul Stremeannoi, să pună la cale această înscenare — copilărească la drept vorbind — cu stingerea luminii în salon? Era absurd. N-ar fi putut să identifice în Sokolov pe primarul Blinov şi în plină lumină, cu ajutorul fotografiilor şi al declaraţiilor martorilor? Nu degeaba a fost Voronţov atît de nemulţumit. Şi cum de i-a trecut prin cap? De unde? Probabil din străfundul amintirilor din copilărie, din cărţile de aventuri, citite cîndva, demult... La urma urmei, lucrurile nu ieşiseră chiar aşa de prost. Dacă nu i-ar fi venit ideea să stingă lumina, Sokolov n-ar fi încercat să fugă. Or, tocmai această încercare de fugă l-a demascat iremediabil. Într-un cuvînt, este limpede că nu s-a pasionat cîndva inutil după romanele de aventuri. De cîte ori nu l-au certat părinţii! Da, trebuie să recunoască, aceste cărţi, citite şi răscitite, îşi aveau rostul lor. Extraordinarele aventuri ale călătorilor plini de bărbăţie, curaj şi nobleţe, care scormoneau insulele şi peşterile pustii unde se aflau ascunse comori, pergamente cu iscălituri cifrate şi alte minunăţii, erau foarte instructive.

Şi fiindcă îşi aminti de comori ascunse, ar fi vrut să ştie unde au ascuns hitleriştii tablourile. Voronţov are probabil dreptate. Trebuie să fie pe undeva pe aici prin oraş sau, în cel mai rău caz, pe aproape. S-ar putea să fie ascunse sub podeaua magaziei din vecinătate, de pildă. Vor putrezi acolo sau le vor ronţăi şobolanii şi nimeni nu va şti nimic...

Nu, trebuie să se ducă la Morozov să afle cum stau lucrurile, dacă nu s-a găsit cumva vreun om care să fi lucrat la fortificaţii; de asemenea, voia să-l întrebe dacă n-au nici o ştire despre tablouri. Îl muncea gîndul să înceapă cercetările. A doua zi dimineaţă, revenind de la regiment, Stremeannoi

trecu pe la Sovietul orăşenesc şi-l găsi pe Morozov primindu-i pe cetăţeni în audienţă. Zeci de oameni îşi aşteptau cu răbdare rîndul în sală şi pe coridor. Sosiseră şi doi locţiitori ai preşedintelui, care primeau şi ei, străduindu-se să răspundă la numeroasele cereri, ajutînd populaţia cu ce se putea.

Stremeannoi urcă scara largă, cam murdară, şi străbătu un coridor lung unde aşteptau îngrămădiţi oamenii.

Îl găsi pe Morozov în cabinetul neîncălzit. Pungile de sub ochi arătau cît este de obosit. În faţa lui stătea o femeie în vîrstă, cu o broboadă neagră şi îmbrăcată cu haină vătuită, veche, de culoare kaki, peticită cu albastru pe la coate.

— Înţeleg, Klavdia Feodorovna,— spunea încet Morozov. Totul este foarte limpede.

— Nu, nu înţelegi nimic — se stropşea femeia, aplecîndu-se peste masă.

— Te încredinţez că înţeleg.

— Am douăzeci de copii... douăzeci ! Auzi ! De la cinci la paisprezece ani ! Şi nici un băţ de lemn. Înţelegi ?

— N-am încă mijloace de transport. Oraşul a fost eliberat de-abia de trei zile. Mai aşteaptă puţin ! Pe dumneata am să te aprovizionez printre primii... Desfă un gard şi pune-l pe foc ! O să facem altul nou în locul lui...

— Un gard ! Hm ! rîse femeia. Care gard ? De ai meu să nu mai vorbim, dar şi gardul vecinilor l-am ars...

— Salut, tovarăşe Morozov ! spuse Stremeannoi, apropiindu-se de masă. Cum merge ?

— Nu mă mai întreba ! şi Morozov ridică spre el ochii obosiţi, în care se citea totuşi multă încredere. Klavdia Feodorovna, poftim, în faţa dumitale se află însăşi puterea militară. Şi arătă cu mîna spre Stremeannoi : Adresează-te lui, poate că te va ajuta.

Femeia se ridică şi, cu o mişcare bruscă şi avîntată, îi întinse lui Stremeannoi mîna.

— Şuhova, Klavdia Feodorovna — spuse ea. Asta e numele meu. Judecaţi şi dumneavoastră, tovarăşe comandant!

Stremeannoi se opri la marginea mesei, lîngă părţile în litigiu, şi privi cu mult respect la femeia în vîrstă, care îi cucerise dintr-o dată afecţiunea.

— Tovarăşa Şuhova este responsabila Casei copilului — insistă Morozov —şi cere să-i dăm ceea ce i se cuvine de fapt.

— Foarte bine — zise Stremeannoi — dacă are dreptate, să-i dăm.

— Eu n-am nimic împotrivă — vorbi Morozov, desfăcîndu-şi braţele în lături a neputinţă — dar n-am mijloace de transport. Transportul nu este încă organizat. Trebuie să mai aşteptăm. Ne zbatem să rezolvăm într-un fel problema.

Şuhova îl privi cu o furie nestăpînită.

— Eu pot să aştept, tovarăşe Morozov — spuse ea, ridicînd tonul — eu pot să aştept cît vrei, dar copiii, ei nu pot aştepta! Şi lucrul acesta dumneata nu vrei să-l pricepi de fel!

— Şi care e oful dumitale? întrebă Stremeannoi.

— Nu e mare lucru — zise Morozov. Vreo două maşini cu lemne.

Stremeannoi scoase din porthartă un blocnotes şi un creion.

— O s-aveţi lemne, Klavdia Feodorovna. Daţi-mi vă rog adresa.

— O s-aveţi! îngînă Şuhova şi, lăsîndu-se greu în fotoliu, îşi acoperi faţa cu mîinile, izbucnind în hohote de plîns.

Morozov se ridică în picioare şi se apropie de ea.

— Klavdia Feodorovna, ce-i cu dumneata?

Stremeannoi tăcea, înţelegînd că nu există cuvinte care ar fi putut s-o liniştească.

— Cît e de greu!... Doamne, cît e de greu! spunea Klavdia Feodorovna, străduindu-se să-şi potolească hohotele de plîns. Simt că mă lasă puterile... Dac-aţi şti prin ce-am trecut...

— In curînd, totul va intra în normal, tovarăşă Şuhova — zise Morozov, ţinînd-o stîngaci de umăr. Sînt fericit că eşti în viaţă. Ai făcut un lucru mare. Ţi-am asigurat alimente pentru copii, iar lemnele ţi se vor trimite în cursul zilei de azi. Ei, şi asta-i bine... Vino peste zece zile, atunci toată gospodăria oraşului va fi pusă la punct. O să vezi.

Şuhova se linişti treptat, îşi şterse lacrimile şi se ridică.

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc din suflet — i se adresă ea lui Stremeannoi. Mi-aţi luat o piatră de pe inimă. Poftim, aici în cererea pentru lemne e indicată adresa noastră — şi arătă o hîrtie de pe biroul lui Morozov.

— Nu vă frămîntaţi, vă găsim noi — zîmbi Stremeannoi. Sînteţi grăbită, Klavdia Feodorovna ? Plec şi eu îndată, aş putea să vă duc cu maşina.

Şuhova încuviinţă din cap şi se aşeză din nou pe scaun, ştergîndu-şi pe furiş ochii cu colţul batistei.

Fără să se amestece în discuţie, Klavdia Feodorovna privea pe fereastră şi se gîndea la ale ei. Dar cînd veni vorba despre tablouri, se învioră şi începu să asculte cu atenţie.

— Eu cred că merită totuşi să le căutăm — zicea Morozov. Dacă în graba retragerii n-au apucat să le scoată din oraş, n-au avut nici timpul material să le ascundă prea bine. Trebuie să le fi aruncat în grabă în vreo magazie părăsită sau în vreun pod, şi zac acolo. Numai că noi nu ştim unde sînt.

— Nu credeţi oare — interveni deodată Şuhova — că în treaba asta v-ar putea ajuta băieţii mei cei mari ? Ei cunosc fiecare colţişor din oraş.

— Aveţi dreptate — zîmbi Stremeannoi — copiii sînt cei mai indicaţi pentru o treabă ca asta. Şi eu, dac-aş avea paisprezece ani, m-aş entuziasma la asemenea propunere.

Morozov dădu din cap :

— Bineînţeles ! Pentru orice băieţandru este foarte măgulitor, dar e mai bine ca să nu li se dea

astfel de însărcinări. Să nu nimerească undeva peste vreo mină.

— Nu e vorba de asta ! zise Klavdia Feodorovna. Băieţii ăştia au trecut prin multe. Doi dintre ei au fost într-un detaşament de partizani şi ştiu bine ce sînt minele. Totuşi, eu nu le-aş încredinţa o astfel de treabă. Să stea de vorbă cu oamenii, să afle, asta da, dar nimic mai mult.

— Într-adevăr, aşa e — încuviinţă Morozov. Uite ce m-am gîndit, tovarăşe Stremeannoi, poate ar fi bine să înştiinţăm populaţia că Sovietul orăşenesc roagă pe toţi cei care ştiu ceva despre locul unde se găsesc tablourile să anunţe imediat. Şi, în general, întrucît tablourile sînt în oraş, să ne-ajute, cît le stă în putere, să le căutăm.

Stremeannoi căzu pe gînduri.

— Asta e o idee bună ! Sint convins că oamenii vor răspunde acestei chemări. Apoi se întoarse către Şuhova : Dar dumneavoastră ce credeţi, Klavdia Feodorovna ?

— Fiecare va face tot ce-i va sta în putere — zise ea. Ei, şi-acum e timpul să plec. Călătorului îi şade bine cu drumul... Tovarăşe locotenent-colonel cînd credeţi c-o să ne trimiteţi lemnele ?

— Chiar astăzi — răspunse Stremeannoi.

— Dacă se poate, nu prea tîrziu, pentru că la descărcat îmi vor ajuta copiii.

— Am înţeles, tovarăşe şef, să nu le trimit prea tîrziu ! răspunse zîmbind Stremeannoi şi îi întinse mîna lui Morozov. La revedere, Serghei Filipovici. N-ai de gînd să faci o mică pauză ? Hai să mergem la statul major să mîncăm.

Morozov clătină din cap :

— Se vede că azi nu mi-e dat să mănînc. Ai văzut cîţi oameni aşteaptă ?

— Păi aşa o să stai aici pînă la noapte !

— Am să stau, ce să-i faci — replică Morozov, oftînd. E timp de război. E nevoie de operativitate.

— Ia te uită ce operativ ai devenit ! zîmbi Stremeannoi.

Morozov zîmbi şi el:

— Bine, bine, lasă aluziile, tovarăşe locotenent-colonel. Pleacă, mănîncă şi nu mă mai ispiti... Uite, eu n-am pierdut încă speranţa că voi găsi omul care cunoaşte bine raionul fortificat. Întreb pe fiecare. Dar deocamdată — făcu un gest de neputinţă — n-am găsit pe nimeni. Adevărată nenorocire!

Şuhova şi Streineannoi ieşiră din birou. În urma lor intră o femeie înaltă, căruntă, care povestise pe coridor despre fiul ei dispărut fără urmă...

ÎNCEP CERCETĂRILE

Chiar din prima zi a eliberării orașului, Klavdia Feodorovna începuse să organizeze Casa copilului. Se înțelesese cu Morozov ca, temporar, să ocupe casa în care locuise primarul Blinov, o casă cu un etaj, bine întreținută, și care de curînd fusese complet renovată. Se vede că primarul avea de gînd să se așeze temeinic și pentru multă vreme aici, deoarece nu precupețise cheltuielile.

Băieții au fost cazați la parter, iar fetițele la etaj. Klavdia Feodorovna locuia într-o cameră mică, sub scară, care îi servea și de cancelarie.

În magazie și în pivniță, Șuhova și copiii găsiră mari rezerve de alimente de captură, care puteau să le ajungă pînă avea să se pună la punct aprovizionarea orașului.

Întorcîndu-se de la Sovietul orășenesc, Klavdia Feodorovna își scoase broboada, scurta vătuită, și trecu în camera ei. Era foarte preocupată. Trebuia să facă rost de topoare, ferăstraie, să se gîndească pe care dintre copii va putea să-i pună la tăiatul și aranjatul lemnelor. Dar nu stătu mult pe gînduri. Strigă prima fetiță care-i ieși în cale — Maia Șubina — și-i spuse să-l caute imediat pe Kolea Ohotnikov și cîțiva băieți. Maia plecă în goană. Cît ai clipi din ochi, în cămăruța Klavdiei Feodorovna se adunaseră toți copiii mari, care o ascultau cu mutrișoare serioase.

— Mergem noi, Klavdia Feodorovna — vorbi Sașa Zubavin, un băiat înalt, blond, cu ochelari. Era foarte miop și, dacă-și scotea ochelarii, avea un aer de om zăpăcit, chiar speriat. Mergem noi

să cerem de la soldaţi topoare şi fierăstraie. Ne vor da cu siguranţă.

— Bineînţeles c-o să vă dea. Spuneţi-le că îi rog eu şi că mîine le trimitem înapoi, întregi şi nevătămate.

Băieţii se ridicară şi porniră în grup spre uşă.

— Kolea şi Vitea, voi rămîneţi aici — îi opri Klavdia Feodorovna. Avem de discutat ceva... Închise bine uşa şi se aşeză la masă. Pe faţa ei apăru expresia de încordare lăuntrică, pe care o surprindeai cu greu, însă pe care copiii o cunoşteau bine, şi de aceea îşi dădură seama că e vorba de ceva foarte serios. Uitaţi-vă ce este, copii — zise ea, încruntîndu-se — aveţi de îndeplinit o misiune importantă.

De îndată ce Klavdia Feodorovna rosti cuvîntul „misiune", atît de cunoscut copiilor, amîndurora începură să le strălucească ochii de emoţie.

— Ce trebuie să fac ? întrebă Kolea.

— Nu te grăbi şi nu mă-ntrerupe... Ascultaţi : astăzi mi s-a adus la cunoştinţă din partea Sovietului orăşenesc că hitleriştii au prădat muzeul. Au vrut să fure cele mai bune tablouri, dar n-au apucat. Tablourile sînt pe undeva prin oraş.

— Şi trebuie găsite ? întrebă repede Kolea.

— Nu, Kolea — zise Klavdia Feodorovna, privindu-l cu severitate. Nu trebuie să le căutaţi. Trebuie să mergeţi din casă în casă şi să întrebaţi oamenii. Poate că în felul acesta veţi afla ceva despre ele.

— Numai atîta ? ! făcu dezamăgit Vitea.

— Nu-i un lucru uşor — îl dojeni Klavdia Feodorovna. Ştiţi şi voi cît de important este să daţi de urma lor... Dar băgaţi de seamă, copii, fiţi cu grijă, în oraş mai sînt încă multe mine. Străduiţi-vă să nu călcaţi pe zăpada neumblată.

CAPITOLUL XLIV

RUINELE DE PE DEAL

Băieții mergeau unul după altul pe zăpada bătătorită, de-a lungul zidurilor și gardurilor. În frunte pășea Kolea, cu două lopeți grele pe umăr. În spatele lui, la o distanță de doi metri, venea greoi Vitea, îmbrăcat într-un palton vechi, cu mînecile scurte și rupte la manșetă. Mîinile mari, înroșite de frig, și le vîrîse în buzunare aproape pînă la cot. Nu avea mănuși și-i înghețaseră de tot.

Așa ajunseră la prima răscruce.

Lîngă un stîlp de telegraf, aplecat într-o parte, Kolea se opri.

— Ei, Vitka, încotro o luăm? La dreapta sau la stînga?

— Nu știu. Dacă ar fi după mine, m-aș duce acasă. Pînă cînd să mai hoinărim aiurea pe străzi?

Înfuriat, Kolea înfipse în zăpadă lopețile.

— De ce ești bleg? întrebă el, mînios. Te-ai cocîrjat ca un moș, că dai cu nasul de pămînt!

Ultimele cuvinte, Kolea le rosti cu satisfacție: le auzise de la un plutonier care ocăra un soldat încet și stîngaci în mișcări, cînd, cu o oră în urmă, în curtea lor intrase mașina cu lemne.

— Da' tu ce vrei de la mine? se oțărî Vitea. Mai spune și tu un lucru ca lumea! Ce-i aia: „Dai cu nasul de pămînt!"

— Ei, dacă vrei un lucru ca lumea, atunci hai să intrăm pe poarta asta.

— Și iar n-o să găsim nimic! O să ne-alegem numai cu ocări.

— Ia te uită la el ce delicat e! Nici să-l ocărăști n-ai voie...

Şi Kolea se-ndreptă spre o casă scundă de lemn, înconjurată de garduri vechi, magazii şi alte acareturi. Intră plin de curaj în curte, puse lopeţile lingă cerdac şi se îndreptă spre magazia înaltă, de cărămidă, care i se păru un loc foarte potrivit pentru a ascunde tablourile. La uşă atîrna un lacăt mare, ruginit. Abia puse mîna pe el şi lacătul cedă. Nu era încuiat. Îl scoase din belciuge într-o clipă Uşa scîrţii şi din întunericul magaziei guiţînd fericit. le sări în faţă un purceluş.

În aceeaşi clipă, uşa căsuţei se deschise şi în cerdac ieşi valvîrtej o băbuţă bătrînă, tare bătrînă, cu cipici în picioare şi încinsă cu un şorţ de stambă.

— Pungaşii ! Ia te uită la ei ! ţipă ea. Am scăpat purceluşul ăsta de Hitler, şi acuma vor ei să mi-l fure ! Să ştiţi că strig după ajutor ! Derbedeilor ! Afară cu voi ! Nici urma să nu vă rămînă !

Vitea se pierdu cu firea, se dădu înapoi şi fugi spre poartă. Dar Kolea nu-l urmă. Păşi plin de îndrăzneală spre bătrînă, se opri în faţa ei şi-i spuse cu demnitate :

— Mai mare ruşinea, bunicuţo, să ocărăşti aşa ! N-avem noi nevoie de purceluşul dumitale... Dacă vrei, ţi-l prindem imediat !...

— Ei, vezi, tocmai asta nu vreau ! vorbi supărată bătrîna. Îl prindeţi voi, da' nu pentru mine... Hai, pleacă, întinde-o cît mai eşti teafăr ! Că de nu, te-ating cu nuiaua !

Guiţînd fericit şi scurmînd pămîntul cu rîtul mic cît un bănuţ, purceluşul alerga pe cărarea dintre casă şi magazie. Kolea se aplecă, înşfăcă purcelul, îl băgă în magazie şi închise uşa. Văzînd cum stau lucrurile, bătrîna se mai linişti.

— Bine, bine, du-te ! zise ea pe un ton mai paşnic. Şi altă dată să nu mai umbli haihui prin curţi străine !

— Noi, bunicuţo, nu umblăm haihui — spuse Kolea, apropiindu-se de cerdac. Noi căutăm tablouri.

— Ce tablouri ?

— Alea din muzeu care-au dispărut. Hitleriştii au vrut să le scoată din oraş, dar n-au apucat şi le-au ascuns... Dar unde, nu se ştie. De-aia le căutăm noi.

— Păi la noi în curte nu-s nici un fel de tablouri — grăi bătrîna — nu-s nici în curtea vecină, nici în cealaltă. Despre tablourile acestea am fost anunţaţi şi de Sovietul orăşenesc... Dac-ar fi fost aici, le-aş fi dus singură, nu v-aş fi aşteptat pe voi.

Aruncîndu-şi lopeţile pe umăr, Kolea se-ndreptă spre poartă.

În aşteptarea lui, Vitea ţopăia pe zăpadă.

— Afurisită treabă! se necăji Kolea. Tablourile nu-s la ea şi, de altfel, pe strada asta nu sînt nicăieri.

— Da' ea de unde ştie?

— Ştie, dacă spune! Şi toată lumea ştie că trebuie să caute tablourile. Sovietul orăşenesc a şi anunţat.

— Atunci de ce să le mai căutăm noi? întrebă Vitea. Le vor căuta oamenii prin ogrăzi şi magazii şi cineva tot o să le găsească... Să-i spunem tuşii Klavdia să trimită sugacii pentru treaba asta. Hai acasă!

— Nu merg — se încăpăţînă Kolea. Dacă vrei, du-te; eu rămîn să le caut.

Pentru orice eventualitate, mai intrară în cîteva curţi, dar nu mai gospodăriră singuri, ci, plini de răbdare, întrebau locatarii. Toată lumea ştia că tablourile au dispărut din muzeu, presupuneau unde ar putea fi, îşi spuneau părerea, dar îi încredinţau că în curtea lor nu se află nici un tablou...

— Nu, în felul acesta n-o să le găsim niciodată — zise Kolea cînd, peste un ceas, se opriră la celălalt capăt al străzii. Uite ce cred eu: ar trebui să le căutăm acolo unde nu le caută nimeni şi unde nu există locatari.

— Adică unde? întrebă cu interes Vitea.

— Ei, prin ruine, în subsolul vechii biserici, în cavourile din cimitir. Mergem, ce zici?

Vitea se însufleţi dintr-o dată.

— Ei, asta-i cu totul altceva, bineînțeles că mergem!

— Da' încotro o pornim?

— Unde vrei tu.

— Atunci să mergem întîi la ruine — rosti hotărît Colea.

Copiii numeau „ruine" zidurile silozului care fusese distrus de avioanele germane în timpul primelor bombardamente. Ca să ajungi acolo, trebuia să traversezi tot orașul, și băieții porniră...

Deodată, de după colțul unei case aproape dărîmate și arse, le ieși înainte Maia. Fetița purta un palton prea scurt pentru ea și niște pîslari prea mari. Din cauza asta părea și mai mică.

— Eh, Maika — spuse necăjit Kolea — mare ghinion cu misiunea asta! Curat chin! Umblăm fără nici un rost.

— Da' ce vreți să faceți voi? întrebă ea.

— Uite, avem un plan.

În ochii Maiei străluci o rugăminte.

— Luați-mă și pe mine! îi rugă ea.

— Nu, nu, degeaba ne rogi, că tot nu te luăm! zise Vitea. Mergem într-un loc primejdios. Nu e pentru fete.

— Mie nu mi-e frică.

Și Maia plecă cu băieții.

Tot mergînd, ajunseră la marginea orașului. Trecuse de ora patru. Începuse să se întunece. Silozul dărîmat se înălța ca o masă informă și uriașă pe deal. De jos părea tare mohorît, aproape înfricoșător. Lîngă drum, în dreapta, se afla un stîlp pe care era bătută o tăbliță de lemn cu o inscripție scurtă și categorică: „Minat". Kolea se opri și-i spuse sever Maiei:

— Bagă de seamă, să mergi numai pe drum ca să nu dai de niscai mine.

Maia încuviință tăcută din cap.

— Să știi că n-apucăm să ajungem azi și la biserică, și la cimitir — zise Vitea.

— Nu-i nimic, mergem mîine. Important e că am început.

Kolea și Vitea începură să urce repede dealul: Maia ținea pasul cu ei. Înghețase zdravăn. Ca să-și mai încălzească mîinile, le freca mereu una de alta. Drumul coti brusc spre dreapta, ocolind dealul. Pînă la siloz mai rămăseseră vreo cincizeci de metri. Se vedea că de mult nu mai trecuse nimeni pe-aici, deoarece drumul era troienit și nici urmă de pași. Trebuia s-o ia drept peste cîmp. Kolea se opri nehotărît.

— De ce te-ai oprit? întrebă Vitea.

— Poate că sînt mine.

Cercetară cu atenție distanța care îi mai despărțea de siloz. Pămîntul era acoperit de un strat gros de zăpadă, neatins de picior de om.

Amurgul care se lăsa molcom îi învăluia cu o ceață albăstruie.

— Băieți — zise deodată Maia, care stătea deoparte. Ia uitați-vă ce-i aici!

Băieții se apropiară în fugă.

— Unde? întrebă repede Kolea. Ce-ai găsit?

Maia îi arătă ceva pe zăpadă:

— Ia uitați-vă... Urme pe zăpadă care duc spre siloz.

— Adevărat, sînt urme! observă și Kolea.

— Ei, vezi! Vitea puse cu grijă piciorul în urma aceea mare și adîncă: E cineva care a vrut să ajungă acolo.

— Dacă a reușit să treacă, înseamnă c-o să trecem și noi. Kolea păși înainte: Trebuie să mergem însă numai pe urme, ca să nu rătăcim.

— Stai, Kolea! strigă deodată Maia.

Kolea se întoarse:

— Ei, ce mai e?

— Da' dacă el e acolo?

— Care „el"?

— Omul care a trecut pe-aici.

— Ce să facă acolo pe asemenea ger? A făcut ce-a avut de făcut și și-a văzut omul de drum. De-atunci poate să fi trecut o săptămînă.

Vitea porni în urma lui Kolea. Dar Maia, trecînd printr-un vicleșug în fața lui Vitea, porni

între cei doi băieţi. Înfundîndu-se pînă la genunchi în zăpadă, copiii ajunseră la zidurile silozului şi se opriră în dreptul unei spărturi mari şi întunecate. Aici urmele se pierdeau de parcă se topiseră.

— Acum trebuie să acţionăm — zise Kolea. Tu, Maia, rămîi aici şi ne-aşteaptă.

— Bine ! se învoi fata.

— Eu şi cu Vitea intrăm înăuntru, să cercetăm ce-i pe-acolo. Dac-o s-avem nevoie, o să te strigăm. Pînă atunci tu stai de pază.

— Bine ! repetă ea.

Băieţii intrară prin spărtură, se căţărară pe nişte dărîmături şi nimeriră sub o boltă care se formase din două ziduri prăbuşite unul peste celălalt. Zăpada nu pătrunsese aproape de loc aici. Pe jos, numai movile de pietriş, ciment, drugi de fier Kolea şi Vitea făcură cu greu vreo zece paşi, cind deodată văzură în zid o uşă întredeschisă. Dincolo era întuneric. O beznă atît de adîncă, încît nu îndrăzniră să intre. Rămaseră în prag ascultînd. Printre dărîmături şuiera sinistru vîntul. Undeva, în depărtare, se auzeau bubuituri... Un tun antiaerian... Dincolo de nori, huruitul unui avion...

Uşa asta misterioasă îi speria şi în acelaşi timp îi atrăgea. Kolea o împinse încetişor ; uşa scîrţîi şi se deschise.

Cu gîturile întinse, băieţii priviră înăuntru şi, prin întuneric, zăriră o scară ce ducea jos.

Ce-o fi asta ? Li se păruse ?... De undeva, din adîncuri, ajunse pînă la ei un geamăt.

— Ai auzit ? întrebă Kolea.

— Am auzit — răspunse Vitea.

Tăceau amîndoi... Vîntul şuiera...

— Ce poate să fie oare ? întrebă Kolea.

— Da' tu ce crezi ?

— Că e cineva acolo.

— Cine ?

— Cin' să fie ? Un om ! Cá iarna doar nu sint bufniţe.

— Kolea, Vitea ! auziră deodată în spatele lor. Ați găsit ceva ?

Maia se cățără pe un zid dărîmat și coborî la ei.

— Am găsit — răspunse posomorît Kolea.

— Ce, ce-ați găsit ?

— Nu ce, ci pe cine ! Un om.

— Care om ?

— Probabil acela ale cărui urme le-am văzut noi... Zace acolo jos și geme...

Maia își frînse mîinile :

— Și de ce mai stați pe gînduri ? Poate că moare chiar în clipa asta ! Urmă un moment de tăcere încordată. Atunci, uite ce este, băieți — spuse hotărîtă fata. Să mergem împreună... Toți deodată. Nu poate să ne facă nimic... Unul contra trei !

Kolea și Vitea nici n-apucară să-i răspundă, că Maia se și strecură pe ușă și se mistui în întuneric. Porniră amîndoi în urma ei. Pe scară, Kolea o luă înaintea lui Vitea și se apropie de Maia, strîngînd în mînă o lopată. S-ar putea să fie atacați...

Coborîră într-o bezná desăvîrșită. Omul gemea greu, hîriia... Din cînd în cînd bolborosea ceva, dar nu se putea desluși nici un cuvînt. Maia se împiedică pe scară de ceva. Se auzi un huruit. Judecînd după zgomot, nu putea fi decît un obiect de metal care se rostogolise. Copiii tresăriră și încremeniră pe loc. Apoi Kolea se aplecă și începu să pipăie scara cu mîinile.

— E o lanternă — șopti el la urechea Maiei.

Fata îi transmise lui Vitea :

— O lanternă...

O pipăiră pe întuneric. Toți trei se gîndeau la același lucru : s-o aprindă sau nu ?

În sfîrșit, Maia strînse încetișor cotul lui Kolea, care înțelese. S-o aprindă ! Un snop de raze spintecă întunericul, lunecă pe zidurile negre și umede ale subsolului, pe unde cîndva trecuseră țevile caloriferului. Lîngă treapta de jos a scării zăcea un om fără cunoștință. Alături de el se aflau cîteva cutii goale de conserve și un rucsac desfăcut.

Dintr-o ochire, copiii înțeleseră că în fața lor se află un hitlerist. Și nu unul de rînd. Judecînd după mantaua acestuia, se vedea limpede că este un ofițer superior. Kolea cercetă cu lanterna întunericul din jur. În subsol, nici țipenie. Hitleristul era singur.

Copiii se apropiară de el.

Pentru orice eventualitate, Vitea îi cercetă buzunarele. Erau goale.

— Ia să-i vedem fața — propuse Maia.

Snopul de lumină lunecă pe ochii închiși, pe nasul scurt și bont, pe bărbia lată...

— El e ! Nu vedeți ? șopti îngrozită Maia.

— Cine ? Care ? întrebă Kolea.

Deodată Maia se dădu la o parte. Ofițerul deschise ochii bulbucați, întinse mîinile și începu să strige :

— Zu mir ! Zu mir[1] !

Copiii încremeniră de spaimă cînd îl recunoscură. Pînă nu demult, numai numele acestui om împrăștia groaza în tot orașul.

Da, copiii nu greșiseră. În fața lor se afla chiar șeful gestapoului : Kurt Meyer, cel care fusese stăpînul orașului... Acum zăcea aici, ca un cîine alungat de stăpîn... O explozie îl azvîrlise afară din mașină. Șoferul fusese omorît, iar el scăpase numai cu o rană la piciorul stîng. Asta se întîmplase în apropiere, la cotitura drumului. Biruindu-și durerea, izbutise să ajungă pînă aici, în subsol. Adusese cu el o rezervă de alimente și două încălzitoare chimice, care puteau să-l încălzească multă vreme dacă le ținea la piept. Dar o rană nu este un lucru simplu. Norocul îl părăsise pe Kurt Meyer. Visase bogății, mărire, decorații, și în locul lor venise moartea, care-l găsise într-un subsol mizer unde, printr-o întîmplare, nimeriseră trei copii curajoși...

— Ce să facem cu el ? întrebă Kolea. Noi n-o să-l putem scoate de-aici. E greu al dracului.

[1] La mine, la mine ! (în limba germană în text). (n.t.)

— Trebuie să chemăm pe cineva în ajutor — propuse Vitea.

— Şi ce se mai umfla în pene cînd umbla prin oraş ! spuse Maia.

Deodată, îngrozită, ea îl apucă pe Kolea de mînă :

— Repede ! Uită-te ! Uită-te la el !

Kolea îndreptă lanterna spre faţa lui Kurt Meyer. Printre pleoapele abia întredeschise priveau spre copii doi ochi strălucitori. Kurt Meyer nu mai gemea. Părea că-şi revenise. Acum privea şi se străduia să înţeleagă ce se petrece. Tăcea. Apoi începu să-şi mişte încet buzele.

Fără voia lor, copiii se dădură înapoi înspăimîntaţi. Faţa lui umflată şi acoperită de o barbă deasă era îngrozitoare la vedere. Se hotărîră să se ducă după ajutor. Dac-ar fi bănuit ce avea să facă omul acesta în următoarele cinci minute, ar fi procedat altfel.

Cînd ieşiră din ruine, luînd cu ei rucsacul lui Kurt Meyer, se întunecase. Ajutîndu-se unul pe altul, trecură peste hîrtoape, străbătură în fugă distanţa pînă la drum şi se opriră, răsuflînd din greu. În jur era pustiu. Nici o maşină, nici ţipenie de om.

Din adîncul ruinelor ajunse pînă la ei zgomotul înfundat al unui foc de revolver... Kurt Meyer, înţelegînd că nu mai este nici o speranţă, trăsese pentru ultima oară...

Despre lucrul acesta, copiii aflară mai tîrziu.

Acum îi stăpînea un singur gînd : să ajungă cît mai repede în oraş. Alergau tăcuţi, respirînd anevoie. Vîntul le bătea în faţă şi le îngreuna fuga. Prin pîclă se zăreau contururile primelor case de la marginea oraşului. Deodată zăriră un om, a cărui siluetă se contura nedesluşit prin negura albicioasă. Omul venea în întîmpinarea lor. Copiii fugeau din ce în ce mai repede, străduindu-se să nu rămînă unul în urma celuilalt.

Cînd se apropiară, omul se opri şi strigă :

— Voi sînteţi, copii? Ce faceţi aici? Unde fugiţi? Şi în glasul lui răsuna multă blîndeţe.

Copiii îl recunoscură pe Iakuşkin, fotograful din piaţă.

— Alergăm spre casă! strigă Vitea.

Încetiniră paşii; acum mergeau liniştiţi de parcă ar fi depăşit o anumită linie invizibilă, dincolo de care rămăsese subsolul acela sinistru şi înspăimîntătorul Kurt Meyer.

— Ştiţi de unde venim? strigă Kolea, bucuros că se întîlneşte cu Iakuşkin şi, fără voia lui, il apucă de mînecă. Ştiţi de unde? De la ruine!

— Cum? Ce zici? Iakuşkin nu înţelese: De unde?

— Ei, de la siloz... — şi Viktor îi arătă cu mîna prin întuneric. Ştiţi pe cine am găsit acolo?

— Pe Kurt Meyer! şeful gestapoului! continuă Maia.

Iakuşkin încremeni de uimire:

— Ce tot vorbiţi, copii? E cu putinţă? Pe Kurt Meyer? Da' cum a ajuns acolo?

— Nu ştim — spuse Kolea, clătinînd din cap — dar de văzut, l-am văzut cu ochii noştri... E acolo, în subsol!

— E singur şi e rănit — adăugă Maia.

— Şi în jurul lui sînt o mulţime de cutii de conserve — completă Viktor.

— Asta e cu neputinţă! Şi Iakuşkin îşi desfăcu mîinile cu neîncredere. Cred că vi s-a năzărit din senin... Ce subsol? Ce conserve? Şi pentru ce v-aţi dus acolo?

— Noi am căutat tablourile — zise Vitea. Ştiţi, acelea care au fost furate din muzeu... Dar de ce nu ne credeţi?

— Nimeni n-o să vă creadă.

— Aha, aşa! Bine! Atunci uitaţi-vă ce am în spate! vorbi Kolea. Ei, aţi văzut? Ce-i asta?

Iakuşkin se uită.

— O raniţă! Nemţească parcă — spuse el, uimit. Glasu-i devenise mai blînd.

— Păi raniţa asta am luat-o noi de la Meyer.

Iakuşkin începu să pipăie repede sacul:
— Ia te uită! Chiar aşa este... N-or fi în el niscaiva conserve, copii? Tare sînt flămînd, la drept vorbind... Aşadar, aţi spus că l-aţi văzut chiar pe Kurt Meyer? întrebă el din nou.
— Chiar pe el, în carne şi oase! rîse Kolea. Dacă nu mă credeţi, duceţi-vă şi uitaţi-vă! Noi ne grăbim s-ajungem acasă!
— Duceţi-vă, duceţi-vă, copii — spuse Iakuşkin. Eu locuiesc aici aproape. Am ieşit să caut nişte lăzi de proiectile... N-am cu ce face focul... Hai, plecaţi mai repede...
Copiii porniră spre oraş. Tuşind şi tîrîndu-şi picioarele, Iakuşkin scruta întunericul, să descopere în marginea drumului vreo ladă de proiectile goală, azvîrlită acolo de hitleriştii în retragere...

ÎNCĂ UN MISTER

Divizia primise ordin de înaintare spre Oboian, localitate pe care trebuia s-o elibereze. Dis-de-dimineaţă, Iastrebov adună comandanţii de regimente şi le expuse sarcinile de luptă ale regimentelor. Pînă la începerea ofensivei mai rămăsese doar o zi şi o noapte.

Stremeannoi şedea în biroul său şi cerceta ultimele rapoarte. Întredeschizînd binişor uşa, în cameră intră translatorul statului major.

— Tovarăşe locotenent-colonel, permiteţi să intru !

— Intră. E ceva urgent ? întrebă Stremeannoi, fără să-şi ridice privirea.

— Da. Am tradus cîteva documente, tovarăşe locotenent-colonel, şi am venit să vă raportez.

— E ceva important ?

— Nu. Numai documentul referitor la fortificaţii. Dar şi acela are un caracter prea general ; se referă mai ales la repartizarea forţelor de muncă. Mai există un document într-adevăr interesant, dar aş putea spune că este interesant mai mult din punct de vedere psihologic decît militar.

— Ce document ?

— Un carnet de însemnări al şefului gestapoului, Kurt Meyer. Ştiţi, carnetul acela pe care mi l-a adus responsabila Casei copilului... Din păcate are prea puţine însemnări şi, ca să zic aşa, numai de ordin personal.

Stremeannoi îşi desprinse privirea de pe şirurile violete ale raportului şi ridică ochii spre translator :

— Şi ce-ai găsit dumneata interesant acolo ?

— Caracterul însemnărilor, tovarăşe locotenent-colonel. Felul de a gîndi. Aş putea spune că e un

hitlerist tipic al generației vîrstnice. E greu să vă explic în două cuvinte. Mai bine uitați-vă dumneavoastră... cînd aveți timp.

— Cînd am timp? și Stremeannoi zîmbi. Bine, lasă-l aici. Poate că s-o întîmpla vreodată să am timp... Și zicînd asta, puse peste un vraf de hîrtii cele cîteva coli bătute la mașină pe care i le dăduse translatorul.

Seara, adunînd hîrtiile de pe masă, Stremeannoi dădu peste însemnările lui Kurt Meyer. Cercetă în grabă cîteva pagini prinse cu o clamă, dar ceva îi atrase atenția în mod deosebit. Se așeză pe scaun și, punîndu-și colile dinainte, se apucă să le citească de la început.

Da, trebuia să recunoască : era meritul lui Kurt Meyer, deoarece fiecare însemnare constituia o trăsătură de caracter din care se năștea treptat un portret destul de expresiv.

Stremeannoi își aminti de fotografiile pe care i le arătase fotograful Iakușkin, precum și de altele, găsite în arhiva gestapoului... Un om înalt, blond, voinic... Un cap mare, bărbie lată. Nasul bont... Un aer de om încrezut, grosolan... Ce fotografie atotgrăitoare! Și totuși, rîndurile înghesuite din carnetul de note vorbesc mai mult decît fotografiile.

Iată niște adnotări foarte laconice : „11 septembrie 1942. Au fost executați 150 de oameni" ; „25 septembrie — 176. Doi s-au opus. Au fost împușcați pe loc".

Kurt Meyer descria amănunțit ofensiva din octombrie. Se entuziasma de pitorescul priveliștii... dar regreta că piloții ruși... au stricat spectacolul... Mai departe înjura pe un oarecare căpitan Frei; acesta venise la el, cu o scrisoare de la soția sa, care se afla pe moarte. Căpitanul ceruse o învoire. Drept răspuns, Meyer îl amenința că-l va trimite în linia întîi. „Un soldat neamț nu se înduioșează. Dacă-ți moare nevasta, nu-i nimic, găsești alta. În Germania sînt destule văduve."

Cîteva însemnări atraseră în mod deosebit atenția lui Stremeannoi.

„4 noiembrie. Primarul începe să mă enerveze. Este prea încrezut. E convins că numai el știe cum trebuie să se poarte cu rușii. E un intrigant! Totuși are legături puternice la Berlin. Este recunoscut ca unul dintre cei mai buni specialiști în problema rusă. Nu am nimic împotrivă. Să rămînă în Rusia pînă la moarte, și chiar după... cu toate mesele, blănurile și divanele lui... Dar ceea ce trebuie să recunosc este faptul că are un miros de copoi. Nu mi-aș fi închipuit că într-un orășel ca ăsta să găsesc atîtea lucruri de valoare!"

„15 decembrie. Mare porc e primarul ăsta! I-am spus să facă o razie în piață, dar n-a fost în stare! Și mai susține, idiotul, că se va răfui cu toți ilegaliștii și partizanii și că în curînd va obține deplina lor încredere.

Astăzi am fost iar la muzeu. După părerea mea, nu-i nimic interesant. Dar Miți mi-a spus că unele tablouri sînt de mare valoare"...

Ajungînd aici, Stremeannoi se opri fără voia lui: „Ia te uită! Prin urmare, Kurt Meyer a pus de mult ochii pe pradă! Interesant! Foarte interesant!"

Stremeannoi citi atent însemnările pînă la sfîrșit, căutînd date care să se refere la situația militară. Despre asta nu pomenea însă nimic. În schimb dădea din ce în ce mai des peste însemnări cu privire la primar. Pesemne că relațiile dintre cei doi S.S.-iști se înrăutățeau pe zi ce trecea.

„Nu pot încredința absolut nimic acestui carierist! scria Meyer. Sînt convins că, în ciuda înțelegerii dintre noi, trimite denunțuri în fiece zi. Vom vedea pînă la urmă care pe care."

„M-am convins că este pur și simplu un mare prost — scria el mai departe. Un provincial oarecare! Face pe misteriosul, vorbește în șarade. Un spion obișnuit, de care te debarasezi ușor în clipa cînd nu mai ai nevoie de el. A-l cunoaște e tot atît de simplu ca a afla secretul încuietorii lăzii cu care se mîndrește el atît. O singură dată am văzut cum o deschide și-mi ajunge. Carul mare, apoi Carul mic."

Pe Stremeannoi îl fulgeră o idee cu totul neașteptată. Se sculă și începu să se plimbe agitat prin cameră.

„Probabil că Voronțov are dreptate : lada trebuie să aibă un fund dublu... Dar cum se poate ajunge la această despărțitură secretă ?"

Își aminti de o discuție pe care o avusese demult cu Sokolov și care, în aparență, n-avea nici o importanță.

El, Stremeannoi, îi propusese să înlocuiască lada ferecată și greoaie cu o casă obișnuită de fier, dar întîmpinase din partea lui Sokolov un refuz categoric.

„La ce bun ? spusese el. Cei de la secția financiară s-au obișnuit cu lada asta. Priviți cum e lucrată ! Adevărată artă, aș putea spune ! Iar în ceea ce privește trăinicia ei, pentru asta garantez cu capul ! Scapă teafără din orice foc. Ia uitați-vă, tovarășe comandant, ce fund are ! Dintr-un fier extraordinar. Și gros de aproape un deget !"

Într-adevăr, fundul era neobișnuit de gros și ar fi putut foarte bine ascunde o despărțitură secretă.

Acum era limpede de ce n-a vrut Sokolov să înlocuiască lada asta cu o casă de bani obișnuită. Poate c-o stricase în mod intenționat pe cea veche, atunci cînd aflase că lada găsită are o despărțitură secretă.

Cine știe ce taină păstra fundul dublu ! Obiecte de preț, documente importante !

Aluzia la Carul mic poate fi o simplă glumă, o ironie. Totuși Carul mare nu e o scorneală... Țintele de pe ladă sînt aranjate într-adevăr în formația Carului mare... Și atunci de ce acest Car mic n-ar fi bun pentru despărțitura secretă ? Ar trebui să încerce. Dar întîi să afle mai precis cum arată Carul mic. Va trebui să întrebe pe meteorologul diviziei, iar apoi să se ducă la Voronțov, deoarece lada se află la el.

Stremeannoi băgă în buzunar însemnările și ieși, îmbrăcîndu-și din mers scurta îmblănită.

„OPERAȚIA K.V."

Kolea și Vitea se sculară cu noaptea în cap. Pășind încetișor ca să nu trezească pe nimeni, trecură în sufragerie și se așezară la masă. Deși se străduiau să discute calm, se înfierbîntau din ce în ce mai mult.

— Nu — zicea Vitea, bîlbîindu-se de enervare. Eu nu-u mă-mă mai duc ni-nicăieri. Mie-mi ajunge în-în-tîmplarea de a-a-laltăieri. Tu ce vrei, să ne dea a-afară ?

Klavdia Feodorovna, aflînd că încălcaseră dispozițiile ei și se duseseră totuși la siloz, se supărase foc.

Cu asemenea indisciplinați, ea nu poate răspunde pentru fiecare în parte. Și apoi, este o totală lipsă de respect față de ea. Klavdia Feodorovna le vorbise cu mult calm și-apoi ieșise din cameră. Și iată că acum Vitea refuza să mai plece în căutarea tablourilor.

— N-o să ne dea nimeni afară — repeta îndărătnic Kolea. Klavdia Feodorovna ne-a vorbit pur și simplu în linii generale. De ce să ne dea afară ? N-am făcut nimic rău. Iar dac-o să ne dea afară, am să mă duc la comitetul orășenesc.

În fundul sufletului însă, Kolea se considera vinovat. Dar mai mult ca orice îl chinuia faptul că nu i-a dat prin minte să strige patrula. Să înnebunești, nu alta ! Dacă l-ar fi trimis pe Vitea în oraș, ar fi reușit să-l prindă viu pe Kurt Meyer. N-ar mai fi avut timp să se sinucidă. Cu alte cuvinte, n-ar fi scăpat de judecată și n-ar fi dus cu el în mormînt informațiile prețioase care se puteau obține de la el.

Toată noaptea Kolea s-a răsucit de pe o parte pe alta, certîndu-se în gînd cu Klavdia Feodo-

rovna, închipuindu-şi cum l-ar fi adus la comandament pe Kurt Meyer, rănit, dacă ei ar fi procedat cum trebuie şi neamţul n-ar fi apucat să se împuşte. Spre dimineaţă luă o hotărîre. El şi cu Vitea vor continua în cea mai mare taină cercetările. În oraş mai sînt încă destule ascunzişuri. Chiar aici, alături...

Hotărîrea era plină de riscuri, dar dacă vor găsi tablourile, n-o să-i certe nimeni. Ba mai mult decît atît, vor fi date uitării şi cele petrecute ieri.

Această nouă acţiune se hotărî s-o intituleze „operaţia K.V." : denumirea se născuse din împreunarea iniţialelor celor două nume — Kolea şi Vitea.

După ce operaţia căpătă şi o denumire proprie, Kolea se simţi chiar vesel. Evenimentele din ajun nu i se mai păreau atît de grave şi ardea de nerăbdare s-o ia de la început! S-o şteargă neobservat din casă şi, pe-aci ţi-e drumul... Dac-ar fi trăit Ghenadi Andreevici, cu siguranţă că el l-ar fi încurajat: „Acţionează, Kolea!" Chiar aşa i-ar fi spus...

Şi deodată, toate planurile cad baltă... Din cauza cui? Din cauza acestui tipicar plicticos de Vitka! De unde i-o fi venit ideea asta? Pînă nu demult era un om în toată firea. Nu ştia ce-i frica, arunca cu grenade în duşmani, iar acum... o mămăligă! Nu e de recunoscut! Kolea îl ocăra, îl certa, îl convingea, îl ruga, dar în zadar. Vitea nu se clintea din hotărîrea lui...

— Am spus că nu mă duc, şi nu mă duc!

Discuţia se isprăvi printr-un categoric: „N-ai decît să rămîi!" strigat de Kolea, care îşi puse pe umeri scurta vătuită şi ieşi în fugă trîntind uşa.

Vitea rămase tăcut vreo zece minute. În timp ce se certa cu Kolea, afară se luminase de-a binelea. Umbrele nopţii se risipiseră treptat, în strălucirea unei dimineţi însorite şi reci.

Cei din casă începură să se trezească. Se auzea cum rîd fetele în camera lor. În antreu, cineva turna apă într-un vas. Altul, tropăind, trecea în goană pe coridor. „Pînă să ne dea demîncare, mai

avem o jumătate de ceas sau chiar un ceas — se gîndi Vitea. Mă duc să mă uit, poate că n-a plecat încă !"

Își îmbrăcă paltonul ponosit și ieși în cerdac.

Era o dimineață senină, liniștită. Pe balustrada cerdacului se odihnea o fișie de zăpadă, ușoară și gingașă ca un puf.

Vitea coborî grăbit treptele. Zăpada scîrțiia sub picioare. Aerul era uimitor de proaspăt și curat. Făcu cîțiva pași, apoi Vitea se opri locului și privi în jur. Unde-o fi Kolka ? Maia scoase capul prin ușa întredeschisă și dispăru imediat. De undeva din dreptul pivniței auzi glasul prietenului său :

— Vitea, Vitenka, vino aici !

Kolea nu era supărat, se arătă doar nerăbdător și îngrijorat. Bucuros că n-a rămas singur, Vitea străbătu în goană curtea. Își găsi prietenul într-un colțișor ascuns, între pivniță și magazie. Kolea stătea pe creasta unui troian înalt de zăpadă și, ținîndu-se cu mîna de vîrfurile ascuțite ale ulucilor, privea în curtea vecină, unde pînă nu demult, printre tei bătrîni și tufe dese, se afla cumplita clădire a gestapoului.

— Uite ce este, Viktor — vorbi el, foarte serios — trebuie să cercetăm neapărat ruinele astea.

— Ce să mai cercetăm acolo ?! se miră Vitea. A ars tot.

— Poate că nu e chiar tot.

— Bine, atunci hai !

— Ocolim sau sărim gardul ?

— Sărim !

Se cățărară pe gard și, făcîndu-și vînt, săriră dincolo, unde se cufundară pînă la genunchi în zăpada adîncă și pufoasă... De aproape, ruinele păreau sinistre. Mai urîte și mai triste decît din depărtare. Nu mai rămăsese decît temelia de piatră. Îngrămădite unele peste altele, zăceau bîrne arse, cărămizi, moloz. Băieții le ocoliră cu grijă și se opriră în fața treptelor năruite de cărămidă care duceau la subsol. Ușa joasă și ferecată cu drugi de fier și cu un zăvor greu sta întredeschisă.

— Intrăm ? șovăi Kolea.

Trase spre el ușa grea, care se deschise încet, și băieții pășiră într-un coridor îngust de piatră ce tăia probabil subsolul în două, pe toată lungimea casei. Dar nu reușiră să facă decît vreo cinci-șase pași. Coridorul era blocat de cărămizi, bucăți de fier și moloz. Lîngă intrare rămăsese o ușă întreagă, deși acum nu mai folosea la nimic. Alături se căsca o spărtură mare, de două ori mai mare decît ușa asta cumplită, scundă, ferecată în fier... Ușă de închisoare... Băieții o priveau tăcuți, o pipăiau, se uitau prin ferestruie. Nu se simțeau de loc la largul lor...

— Dacă nimerești în dosul unei astfel de uși, nu mai scapi cîte zile ai — spuse încet Vitea.

— Uneori se întîmplă să mai și scapi — răspunse Kolea.

Se strecurară prin spărtură și intrară în camera cu pereții cenușii de beton și cu pardoseala din lespezi mari de piatră. Ceva mai sus de nivelul pămîntului se aflau două ferestrui înguste, cu gratii de fier. Prin tavanul prăbușit se revărsa o lumină albăstruie.

— Tu ce crezi, aici îi împușcau oare ?... întrebă în șoaptă Vitea.

— Nu, nu aici. Cred că-i duceau undeva mai departe... — răspunse tot atît de încet Kolea. Închipuiește-ți și tu : e noapte, oamenii dorm pe paturile de lemn. Deodată se deschide ușa și cineva strigă : „Ieși afară !" Omul se scoală și pornește spre moarte... Și Kolea oftă, amintindu-și de beciul în care se întîlnise cu cei doi bătrîni... Dacă n-ar fi fost ei, cine știe ce li s-ar fi întîmplat lui și Maiei... Ia te uită, ce-o fi asta ? întrebă el deodată.

— Unde ? Unde ? Nu văd nimic ! se agită Vitea.

— Uite aici, pe zid ! Chiar deasupra capului tău... Ia te uită ce scrie...

— Așa e !

Băieții se cățărară pe pat și începură să cerceteze cu atenție literele inegale, stîngace, zgîriate cu ajutorul unui cui sau al unui ciob de sticlă.

„Fedea, taci din gură !" poruncea cineva prin scris.
„Valecika, m-au omorît la 27 octombrie. Creşte tu copiii"... şi urma o iscălitură, pe care însă nu putură s-o desluşească.

— Ia te uită colo, mai sus oleacă, ce inscripţie lungă ! S-o citim ! spuse Kolea.

Şi băieţii, săltîndu-se în vîrful picioarelor, începură s-o citească.

Trecură vreo zece minute pînă cînd reuşiră să descifreze liniile strîmbe, zgîriate pe perete : „Tovarăşi, noi vom muri. Ne-au mai rămas doar trei ore. Luptaţi, tovarăşi, munciţi, trăiţi. Noi am rezistat pînă la sfîrşit". Urmau apoi numele : „Şubin, Fomicev, Korobov, Samohin, Kondratenko"...

— I-ascultă ! zise deodată Vitea. Cred că Şubin este tatăl Maiei. Ţi-aduci aminte ? A fost arestat şi a dispărut fără urmă...

Kolea întoarse tăcut capul spre Vitea. Îl privea cu ochi mari şi întunecaţi. Şi Vitea înţelese. Kolea se gîndea la mama lui... Şi ea trecuse poate prin beciul ăsta înainte de a fi spînzurată...

Băieţii continuară să caute. Kolea se chinci şi începu să silabisească un cuvînt pe care cădea umbra patului. Se străduia să-i înţeleagă sensul, dar nu reuşea.

Cînd în sfîrşit silabisi cuvîntul, băiatul tresări şi îl apucă pe Vitea de umăr :

— Vitea, ia te uită ce scrie aici !

— Ce, ce ? Unde ?

— Aici, vezi ? „Feriţi-vă !"

Vitea privi peste umărul lui, dar nu văzu decît nişte zgîrieturi.

— Nu văd — zise el, încordîndu-şi privirea pînă la durere. Omoară-mă, dar nu văd nimic !

— Uită-te şi tu mai atent... Ei, un' te uiţi ? Acolo jos, lîngă pat. „Fe-ri-ţi-vă !" Ultimele litere sînt în dreapta, chiar sub pat. Şi mai scrie ceva. Probabil că este numele aceluia de care trebuie să te fereşti. Numai că acolo-i o beznă, de îţi dai cu degetele în ochi... Nu se vede nimic... De unde facem rost de chibrituri ?

— Băieţi, sînteţi aici ? se auzi vocea Maiei.
Ridicîndu-şi capetele, văzură în golul dintre două bîrne faţa ei înroşită de ger.
— Cum de-aţi ajuns acolo ? Pe scară sau prin tavan ? Cobor şi eu acum.
— Nu ! strigară într-un glas Kolea şi Vitea şi, sărind de pe pat, fugiră repede în curte.
— Încotro ? întrebă bănuitoare Maia. Aţi găsit ceva şi nu vreţi să-mi spuneţi...
— Nu, dragă, n-am găsit nimic de soi — vorbi Kolea, suspect de blînd şi prietenos. Mai bine să plecăm de-aici. Să căutăm în alte locuri — şi sări de pe mormanul de cărămizi sparte.
— Aha ! Ia te uită cine-i aici ! Din dosul unui horn se auzi un glas cunoscut. Peste tot colindă băieţii ăştia, peste tot îi întîlneşti...
Băieţii se întoarseră. La cîţiva paşi de ei, pe o bîrnă arsă, stătea Iakuşkin, zgribulit în paltonul lui vechi. În mîini ţinea trepiedul, iar aparatul de fotografiat, pus într-un toc vechi de piele, îi atîrna pe umăr, prins de o curea. Ochii întunecaţi şi bulbucaţi priveau prin lentilele sparte ale ochelarilor, miraţi, alarmaţi, nemulţumiţi parcă.
— Ce căutaţi voi în subsolul ăsta ? întrebă el, apropiindu-se de ei. Se vede că vreţi cu tot dinadinsul să daţi peste o mină şi să săriţi în aer.
— Noi am intrat numai aşa, să ne uităm — zise Viktor.
— Aşa, să vă uitaţi ?... rîse acru Iakuşkin. Cînd o să explodeze o mină, n-o să mai puteţi vedea nimic...
— Dar dumneata ştii ce-am găsit noi acolo ? sări aprins Kolea.
— Ei, ce mare lucru aţi găsit ? întrebă Iakuşkin, ironic, îndreptîndu-şi ochelarii, care-i căzuseră într-o parte. Cătuşe ? Bombe ? Ce grozăvii aţi găsit ?
— Nici un fel de cătuşe şi nici o bombă — vorbi liniştit Vitea. Pe perete sînt nişte inscripţii... Cei condamnaţi la moarte şi-au scris acolo numele...
Emoţionat, Kolea îl dădu la o parte pe Vitea şi continuă el :

— Mai este acolo şi numele unui trădător... pe perete, chiar sub pat... Scrie: „Feriţi-vă", dar de cine să te fereşti, n-am putut desluşi prin întuneric. Aveţi cumva chibrituri? Haideţi să ne uităm!

Maia se înfurie:

— Nu vă e ruşine? Voi aţi stat şi aţi citit şi pe mine nu m-aţi lăsat! Şi se năpusti pe scara blocată de cărămizi sparte.

— Maia, Maia! Nu te duce! strigă Kolea în urma ei.

Dar fetiţa dispăruse după uşă.

— Peste tot îşi vîră nasul împieliţaţii ăştia!... mormăi Iakuşkin, clătinînd din cap. Ei, fie, hai, am să mă duc şi eu să văd ce e cu inscripţiile alea...

Cu paşi mici, ca să nu se împiedice de vreo piatră, icnind, bătrînul începu să coboare în urma Maiei. Băieţii se înţeleseră dintr-o privire şi porniră în urma lor.

Maia stătea pe pat, cu gîtul întins, şi se căznea să citească inscripţiile zgîriate pe perete. Cu ochii ficşi, cu privirea încordată, fetiţa descifra literă cu literă, de teamă să nu-i scape vreun cuvînt. Zidul acesta plin de amărăciuni vorbea cît o istorie întreagă...

„Bine-ar fi să nu vadă nimic" — se gîndi Kolea, îngrozit de durerea Maiei. Dar fetiţa văzuse... citise şi înţelesese... Se sprijini cu mîinile de perete, chiar pe locul unde era zgîriat adînc şi limpede numele ce-i era atît de drag.

— Tată, tată! strigă ea, şi lacrimile începură să-i curgă şiroaie.

Băieţii, palizi, nu ştiau ce să facă, cum s-o consoleze.

— Eh, copii! oftă Iakuşkin. Ce durere, ce mare durere!... Se apropie de Maia, o săltă încetişor şi, luînd-o în braţe, o coborî de pe pat. Haide, fetiţo, nu mai plînge! Bătrînul o mîngîia pe umăr cu mîna lui aspră cu degete lungi, noduroase, îngălbenite de tutun. Lacrimile n-ajută la nimic... Ce să-i faci... Uite, eu am să fotografiez acum peretele şi am să-ţi dau în dar o fotografie... Hai, linişteşte-te, li-

nişteşte-te ! Băieţi — spuse el, întorcîndu-se spre Kolea şi Vitea — duceţi-o acasă, nu trebuie să mai stea aici !

— Să mergem, Maia ! zise Kolea şi o luă de mînă.

Sughiţînd, Maia porni supusă. Desfăcîndu-şi trepiedul, Iakuşkin începu să potrivească aparatul, ca să întipărească pe vecie ultimele cuvinte ale oamenilor care îşi dăduseră viaţa pentru patria lor... Cuvinte care aveau să rămînă în istorie...

Cînd se apropiară de gard, băieţii nu observară că din pragul gheretei de la poartă îi urmărea un soldat. După ce mai stătu puţin locului, cercetînd cu privirea ruinele arse, soldatul intră în gheretă, trîntind uşa în urma lui.

Copiii se întoarseră acasă şi-i povestiră totul Klavdiei Feodorovna. Maia plîngea în hohote. Klavdia Feodorovna o luă lîngă ea, mîngîind-o cu cuvinte pline de duioşie.

Credincios cuvîntului dat, Iakuşkin aduse o fotografie mare, umedă încă. Pe fotografie se vedeau atît de limpede inscripţiile, încît păreau săpate în granit.

Klavdia Feodorovna îi mulţumi din toată inima. Vru chiar să-i plătească, dar Iakuşkin refuză categoric şi se grăbi să plece, spunînd că nu şi-a făcut decît datoria faţă de fiica unui tovarăş mort pentru patrie.

— Să-i rămînă o amintire de la tatăl ei...

Klavdia Feodorovna se hotărî ca deocamdată să nu-i dea Maiei fotografia. Suferinţa pe care o încerca fata era prea mare. Să mai treacă un timp şi pe urmă... Înainte de cină, Kolea şi Vitea luară nişte chibrituri şi, fără să-i vadă Maia, porniră din nou spre subsolul gestapoului. Se întunecase de-a binelea, dar băieţii merseră pe cărarea bătătorită şi nimeriră repede în celulă. Se lăsară în genunchi în faţa patului şi Kolea aprinse un chibrit.

Flăcăruia galbenă, tremurătoare lumină marginea patului, apoi peretele cenuşiu şi zgrunţuros.

— Acum vezi ? întrebă Kolea.

Vitea privea în direcţia chibritului.

— Nu văd nimic — răspunse el. Dă-mi mie chibritul! Kolea îi dădu cutia și Vitea aprinse cel de-al doilea chibrit. Ţinînd flăcăruia foarte aproape de perete, desluși cu greu cuvîntul: „Feriţi-vă". Văd, văd! strigă el, tulburat.

— Şi acum luminează sub pat! Ce-i acolo?

Dar chiar în clipa aceea chibritul arse pînă la capăt și îi fripse degetele. Fără să simtă durerea, luă din cutie trei chibrituri și le aprinse dintr-o dată. Chibriturile se aprinseră fîsîind. Vitea le apără cu palma și se vîrî sub pat.

— Ce-i, ce-i acolo? Ce vezi? întrebă nerăbdător Kolea.

Vitea nu răspundea. Se auzeau numai icneli și pufăieli. Cînd chibriturile se stinseră și în cameră se făcu întuneric, ieși de sub pat.

— Nu înțeleg nimic — zise el. Poate să fi fost și vreun nume, dar tencuiala a căzut jos. Nu pot descifra nimic.

— Ia nu mai născoci bazaconii!

Kolea se vîrî sub pat, arse aproape toate chibriturile, dar nu putu să deslușească nici el nimic. Tencuiala căzuse pe pardoseala de beton, formînd o grămăjoară mică, și din inscripție nu mai rămăsese aproape nimic.

— Dar asta ce-o fi? întrebă deodată Viktor, privind în colțul cel mai întunecat. Ia luminează aici!

— Ce-i acolo?

— Nişte beţe!

Kolea aprinse ultimul chibrit și, în lumina slabă, copiii deslușiră contururile vagi ale unor obiecte. Vitea întinse mîna și apucă unul dintre ele. Era un rulou gros de pînză aspră. Peste cîteva minute, în fața copiilor se aflau cîteva rulouri de grosimi și lungimi diferite.

— Tu ce crezi, ce să fie astea? întrebă Vitea.

— Nu știu — răspunse Kolea — că înainte n-au fost aici.

— Adevărat că n-au fost! întări Viktor. Azi-dimineață am scotocit prin toate colțurile. M-am băgat și sub pat.

— Cine le-o fi pus aici ?

Băieţii tăcură, pipăind rulourile.

— Poate Iakuşkin ! fu de părere Kolea.

— Sigur că el — întări Vitea. Nu ţi-ai dat seama că voia să scape cît mai repede de noi ?

Şi atunci, în mintea lui Kolea se perindă scena întîlnirii cu bătrînul fotograf, cînd Iakuşkin, aflînd că a fugit de la unchiul Nikita, îl adăpostise la el... Îşi aminti cum unchiul Nikita intrase în casa lui Iakuşkin, îl luase cu forţa şi-l dusese în subsol, ca pe un arestat... Unchiul Nikita nu voia pentru nimic în lume să-l lase pe Kolea la Iakuşkin. De ce ? Poate că ştia ceva despre bătrîn ? De altfel, şi maiorul de la statul major al armatei care venise la Casa copilului, după ce băieţii îl găsiseră pe Meyer, îi întrebase amănunţit despre fotograf cînd ei i-au spus că l-au întîlnit pe bătrîn lîngă ruinele silozului. Şi în mintea lui Kolea încolţiră bănuieli ciudate...

Deodată, sus lîngă intrare, se auzi căzînd o piatră, apoi nişte paşi. Sub bolta subsolului prinse să joace o rază de lumină.

— Veniţi după mine ! Aici jos ! auziră băieţii un glas necunoscut.

Ar fi vrut s-o ia la fugă, dar înţeleseră că era prea tîrziu şi că nu mai aveau cum să iasă. Fără să se sfătuiască, intrară amîndoi sub pat şi se pitiră.

— E cineva aici ! auziră ei din nou acelaşi glas.

— Nu cred. Şobolani poate — răspunse altul.

Paşii se apropiau. Răsună zgomotul unui pat de puşcă lovit de pardoseală.

— Hai, repede, arată-ne unde le-ai ascuns ! auziră din nou copiii.

Şi atunci. la ureche le ajunse vocea tremurătoare a lui Iakuşkin :

— Ce tot vorbiţi ! Nu le-am ascuns eu ! Le-am găsit sub pat...

Raza lanternei lunecă pe pereţi şi lumină la un moment dat rulourile aflate pe jos.

— De ce sub pat ? rîse omul care ţinea lanterna. Iată-le aici, pe jos !

Kolea încremeni, văzînd cum raza lumina mîinile omului care număra rulourile.

— Unu... doi... trei... — începu să socotească Iakuşkin. Trebuie să fie zece, dar văd numai nouă.

— Poate că ai greşit la socoteală ?

- Nu ! replică Iakuşkin. Lipseşte unul.

— Bine, să facem procesul-verbal — spuse omul.

Se auzi ţăcănitul încuietorii unei genţi de campanie ; în subsol se aşternu liniştea şi se auzi numai foşnetul hîrtiei.

— Afurisită treabă ! Mi s-a rupt creionul ! N-aveţi cumva un briceag ?

— Cum de nu — răspunse îndatoritor Iakuşkin — poftim !

— Lukin, ia ţine tu lanterna !

Raza de lumină tremură şi se mută. Băieţii auziră cum briceagul zgîria lemnul creionului.

— Ei drăcie, stricat mai e briceagul dumitale ! zise supărat omul. Nu ascute de loc ! Şi-apoi e şi rupt... Ia-l, că tot n-am ce face cu el. După o scurtă pauză, întrebă : N-are cineva un creion ?

— Am eu, tovarăşe sergent — răsună un glas. pe care băieţii nu-l auziseră încă.

Prin urmare, împreună cu Iakuşkin sînt patru ! Unul dintre ei este sergent şi au cu ei arme. Ciudat, de ce oare pe Iakuşkin îl întovărăşesc oameni înarmaţi ? După glas, fotograful pare nesigur, aproape speriat.

Ce să facă ? Să iasă de sub pat ? Dar cei veniţi aici împreună cu Iakuşkin ar putea crede că ei sînt înţeleşi cu fotograful.

— Aşadar, susţineţi că n-au fost decît zece tablouri — vorbi sergentul.

— Zece — confirmă Iakuşkin — aşa i-am spus şi tovarăşului Morozov : „Am găsit zece tablouri".

— Şi erau sub pat ?

— Exact ! Sub pat.

Sergentul tăcu.

— Asta-i adevărat — zise el — au fost sub pat ! Dar cine le-a scos de-acolo ? Şi vezi, lipseşte unul...

Kolea simți că Vitea îl împunge încetișor în coaste cu ceva tare. Întinse mîna și degetele îi alunecară pe o pînză aspră, strînsă sul. Cel de-al zecelea rulou! Acum situația lor e de-a dreptul deznădăjduită. Sergentul se va uita sub pat, și-atunci...

Dar experiența este lucru mare. Kolea smulse din mîna lui Vitea ruloul și strănută tare, ca să fie auzit.

— Cine-i acolo? strigă sergentul, și aproape în același timp se auzi zăngănit de arme. De bună seamă că soldații se pregăteau să tragă.

— Noi sîntem — răspunse Kolea de sub pat. Aici se află ceea ce căutați dumneavoastră!

În aceeași clipă, raza lanternei se îndreptă spre ei.

— Ia ieșiți de-acolo! ordonă sever sergentul, aplecîndu-se. Și repede! Cîți sînteți?

— Doi — răspunse Kolea.

De data asta, Viktor se arătă mult mai agil. În timp ce Kolea ieșea tîrîș, el sări repede în picioare.

— Nu mai e nimeni? întrebă încă o dată sergentul.

— Nimeni — replică Vitea.

Raza lanternei lunecă pe fețele lor. Copiii închiseră ochii din pricina luminii puternice.

— Așa! Acum vă recunosc — zise sergentul. Voi sînteți de la Casa copilului.

Kolea dădu din cap. Sergentul îndreptă lanterna spre Iakușkin, luminîndu-i fața. Luat prin surprindere, chipul bătrînului arăta grozav de istovit. Umbre puternice îi schimbau cu desăvîrșire expresia. Ochii încercănați îi căzuseră în fundul capului, iar nasul ascuțit se lungise și mai mult.

— Pe ei i-ai fotografiat? întrebă sergentul.

— Da, pe ei. Ce faceți aici așa de tîrziu, copii? De ce nu vă duceți la culcare? întrebă Iakușkin. Să vedeți voi ce-o să pățiți de la Klavdia Feodorovna!

Sergentul se apropie și, luînd unul din rulouri, îl desfăcu. Toți încremeniră de uimire. Soldații care

stăteau în prag se aplecară și ei. Copiii se lăsară în genunchi, ca să vadă mai bine minunea ce li se arăta în fața ochilor. În lumina tremurătoare a lanternei străluceau culorile unui portret vechi — o fată tînără, într-o rochie albă, largă, brodată cu perle. Fata nu era din cale-afară de frumoasă, dar zîmbetul liniștit și înțelept o făcea minunată. Părea că fata se adresează peste veacuri oamenilor, transmițîndu-le ceva foarte important. Sergentul rulă pînza și vraja se risipi într-o clipă. Ai fi zis că întunericul devenise și mai adînc în beciul ăsta umed și friguros...

— De ce-ați mai venit iar aici, băieți? întrebă sergentul, îmbunat parcă.

— Am vrut să citim o inscripție — vorbi Vitea.

Sergentul părea bine informat:

— Sub pat?

— Da! Acolo jos — răspunse Kolea.

— Și ați citit-o?

— Un cuvînt l-am deslușit, dar pe celălalt l-a șters cineva.

Sergentul nu mai zăbovi.

— Uite ce-i, copii — zise el — ia ajutați-mă voi. Luați rulourile, fiecare cîte cinci bucăți... și duceți-le cu grijă. Mergeți înainte. Noi venim în urmă. Apoi se întoarse spre Iakușkin: Pe dumneata te sfătuiesc să mergi liniștit. M-ai înțeles? Ești arestat!

— Am să mă plîng — răspunse surd Iakușkin. Sînt un om cinstit... Lucrul acesta poate să-l confirme însuși tovarășul Morozov. El mi-a spus că trebuie să fiu răsplătit.

Copiii luară rulourile, care nu erau de loc ușoare. Dar niciodată pînă atunci, Kolea și Vitea nu încercaseră un sentiment atît de complex. Bucuria se împletea cu simțul răspunderii. Ei găsiseră tablourile pe care le căuta tot orașul. Fiecare din aceste pînze era o adevărată minune! Copiii știau prea bine lucrul acesta.

Iar în spatele lor, tîrîndu-și picioarele și tușind bătrînește, pășea omul pe care-l escortau soldații...

EROII SE DESPART

Cînd Stremeannoi intră la secţia specială, Voronţov se ridică tăcut de la locul lui, aruncă ţigara şi, fără să întrebe nimic, îl conduse în camera vecină.

Trasă lîngă perete, stătea faimoasa ladă.

— Am crezut că ai şi uitat de ea — zise Voronţov.

— Aproape că uitasem — şi Stremeannoi zîmbi. Dar vezi că a intervenit ceva... Întîmplător am dat peste o însemnare din jurnalul lui Kurt Meyer şi am vrut să mai arunc o privire asupra lăzii. Poftim, citeşte şi dumneata! Întinse lui Voronţov o foaie de hîrtie, pe care, cu creion albastru, erau subliniate cuvintele Carul mare... Carul mic...

Voronţov citi atent hîrtia acoperită cu rînduri dese.

— Mda, într-adevăr, s-ar putea să fie aşa — spuse el. Poftim, descîntă, eu nu te-mpiedic!

Se aşeză pe pervaz, îşi aprinse o ţigară şi, închizînd un ochi din pricina fumului, începu să-l urmărească pe Stremeannoi, care se aplecase deasupra lăzii şi o deschidea după procedeul obişnuit.

Ţinta a treia din primul rînd, a şasea din al doilea, a cincea din al treilea... Răsuci romaniţele, scoicile, şi capacul se ridică aproape singur.

Stremeannoi privi înăuntru. Nici o schimbare. Fundul neted, lustruit lucea ca oglinda. Nici vorbă să-l poţi ridica. Lăsă din nou capacul şi, urmărind schema constelaţiei pe care meteorologul i-o desenase pe hîrtie, începu să apese cu grijă ţintele aşa cum sînt aşezate stelele în Carul mic.

Primele două ținte le nimeri repede, deși nu erau acelea care trebuiau apăsate ca să poți deschide capacul.

— Așa — zise mulțumit Stremeannoi. Cred că sînt pe drumul cel bun.

Pînă să găsească cea de-a treia țintă, fu nevoit să-și bată destul capul. Dar faptul că pierdea timp nu-l mai supăra. Kurt Meyer îl pusese pe drumul cel bun, vorbind de Carul mic. Meșterul care făcuse lada însă nu respectase cu precizie poziția stelelor, așa încît constelația nu-l mai putea ajuta. Trebuie să se descurce singur.

Iată și țintele patru și cinci.

Le-a găsit pe toate, le-a apăsat, dar fără folos. Fundul dublu al lăzii nu se deschise. Nu se mișcă nici cu un milimetru. Enervat, dîndu-și seama de neputința lui, Stremeannoi lovi din răsputeri cu pumnul în capacul lăzii.

Vorontov îl urmărise cu atenție pe Stremeannoi, care pipăise pînă atunci orbește, căutînd cu vîrful degetelor țintele. Deodată, pierzîndu-și răbdarea, se sculă și se apropie de ladă.

— Ești inconsecvent în ceea ce faci dumneata — spuse el.

Stremeannoi se întoarse :

— Ce ?

— Uite, am să-ți explic. Cînd ai deschis capacul, ai apăsat la început șapte ținte, așezate după schema Carului mare, iar apoi ai răsucit o romaniță și o scoică. Așa-i sau nu ?

— Exact ! încuviință Stremeannoi.

— Iar acum, nu știu de ce, ai renunțat la acest principiu. Intenționat ?

Stremeannoi privi fața concentrată a lui Vorontov și clătină din cap :

— Nu, mi s-a părut pur și simplu că nu poate fi vorba de o repetare a sistemului.

— Încearcă și repetă.

— Așa voi face.

Se lăsă în genunchi, apăsă din nou toate țintele pe rînd, iar apoi răsuci romanița și scoica. De data

asta însă, condus de instinct, le răsuci în sens invers.

În fundul lăzii răsună un țăcănit...

Pierzîndu-și firea de bucurie, deschise capacul și văzu că fundul neted și strălucitor se ridică. Băgă o mînă în ladă, la început pînă la cot, apoi pînă la umăr, se aplecă și începu să caute cu înfrigurare. Vorontov urmărea mișcările lui avîntate, cu un zîmbet reținut. Dezamăgit, Stremeannoi se ridică în picioare :

— Dracu' știe ce-i asta ! Nu mai înțeleg nimic !

— Ce anume ? Lădița noastră e goală ? întrebă calm Vorontov.

De-abia acum se uită și el înăuntrul lăzii : despărțitura misterioasă era goală !

— Nimic ! zise Stremeannoi și trînti cu zgomot capacul lăzii, lăsîndu-se greoi pe el. Eram convins că...

Vorontov trase adînc fumul în piept și se îndreptă spre fereastră.

— La drept vorbind, nici nu credeam că vom găsi ceva — rosti el. Treaba-i mult mai complicată decît pare...

— Ce vrei să spui ?

Vorontov arătă cu țigara spre ladă :

— Să dai de tainița unei lăzi și să reușești s-o deschizi, nu este, la urma urmei, un lucru chiar atît de complicat, tovarășe Stremeannoi. Mult mai greu este să dibuiești adevărata față a unui om, tainița din sufletul lui. Cu atît mai mult, cu cît există oameni care știu s-o mascheze bine, cu multă viclenie, și ajungi la ea mai greu decît la tainița lăzii noastre !...

Stremeannoi îl privi uimit :

— Nu prea înțeleg...

Vorontov dădu din cap :

— Asta pentru că nu știi încă tot.

— Ce nu știu încă ?

Vorontov nu avu timp să răspundă. Se auziră bătăi în ușă și în prag apăru sergentul Anișcenko. Fața zîmbitoare și bucuria din ochii lui arătau cît

era de nerăbdător să comunice o veste extrem de importantă :

— Permiteți să raportez, tovarăşe maior!

— Ei, ce e, ce s-a întîmplat? întrebă Vorontov.

— Totul este în ordine, tovarăşe maior.

— Cum este în ordine cînd nu mi-a telefonat încă ?

— O să telefoneze, tovarăşe maior! După cum ați ordonat, l-a trimis la dumneavoastră după răsplată.

— Ei, dar creionul l-ați ascuțit?

— L-am ascuțit, tovarăşe maior!

— Şi ?

— Totul este în ordine, tovarăşe maior. Chiar aşa cum ați presupus dumneavoastră. Şi Anişcenko începu să se frămînte, lăsîndu-se de pe un picior pe altul. Pot să vă spun două cuvinte în secret?

Vorontov ieşi cu el, iar peste o clipă se întoarse mai însuflețit, aproape vesel. Deschise sertarul biroului şi puse înăuntru un pachețel cît o cutie de chibrituri.

— Tovarăşe Stremeannoi — zise el — rămîi aici. Trebuie să ies pentru o clipă şi te-aş ruga să fii atent la telefon.

— Bine.

Stremeannoi simțea că se pregăteşte ceva important şi aştepta cu interes deznodămîntul. Vorontov îşi aruncă mantaua pe umeri şi ieşi. Soneria telefonului îl smulse pe Stremeannoi din gîndurile lui.

— V-ascult! vorbi el în receptor.

La celălalt capăt al firului auzi vocea cunoscută a preşedintelui sovietului orăşenesc.

— Tovarăşul Vorontov ?

— Nu, nu-i Vorontov, e Stremeannoi... Te-ascult, Serghei Filipovici!

— Ce s-a întîmplat, a greşit telefonistul? Nu te-am sunat pe dumneata.

— Nu, ți-a dat legătura bine. Vorontov a ieşit, şi eu, ca să zic aşa, îi țin locul.

— Ei, bine... Dumitale am vrut să-ţi telefonez ceva mai tîrziu. Morozov vorbea foarte grav: Te felicit, tovarăşe Stremeannoi.

— Pentru ce, Serghei Filipovici?

— Cum, pentru ce? S-au găsit tablourile! Toate zece! E adevărat că nu le-am văzut încă, dar am trimis după ele...

— Şi cine le-a găsit?

— Fotograful Iakuşkin! L-am trimis la Voronţov să-l răsplătească.

— De ce la Voronţov? El este acela care se ocupă cu treaba asta?

Morozov rîse încurcat:

— Nu ştiu! Aşa a cerut Voronţov. Întreabă-l pe el... Şi-acum, la revedere şi să fii sănătos!

Stremeannoi puse telefonul în furcă; în clipa aceea intră şi Voronţov, congestionat la faţă din pricină că mersese prea repede. În prag se întoarse şi ordonă:

— Cum vine Iakuşkin, îl trimiţi la mine!

— Ce-i cu dumneata, tovarăşe Voronţov, ai devenit şeful secţiei de premiere? întrebă Stremeannoi şi zîmbi.

— De ce mă-ntrebi? A telefonat cumva Morozov?

— Da.

Voronţov îşi scoase mantaua şi se aşeză la masă.

— Aici este ceva care nu merge cum trebuie — zîmbi el. Dar, după cum ai să vezi îndată, asta nu mai are nici o importanţă.

— Nu-nţeleg absolut nimic — spuse nedumerit Stremeannoi. Ce legătură are fotograful Iakuşkin cu treaba asta? La urma urmelor, te rog să-mi explici şi mie ce se întîmplă aici?

— Poftim!

În aceeaşi clipă, dincolo de uşa biroului se auziră voci, uşa se deschise şi în cameră intră Anişcenko, urmat de Iakuşkin, care era cu mîinile legate la spate; doi soldaţi cu automate se opriră în prag, aşteptînd ordine.

— Ei, Iakuşkin, ai venit după răsplată? întrebă Voronţov. Ia loc! Să stăm puţin de vorbă.

Anişcenko puse pe masă aparatul de fotografiat, trepiedul şi obiectele pe care i le luase lui Iakuşkin în timpul percheziţiei, îi dezlegă mîinile şi ieşi din cameră, închizînd uşa în urma lui.

Cu toate că fusese poftit să ia loc, Iakuşkin continua să stea în picioare, frecîndu-şi palmele amorţite. Bătrînul era atît de abătut, încît Stremeannoi se gîndea dacă nu cumva se pripise Voronţov. Ce primejdie putea să prezinte bătrînelul ăsta prăpădit, cu umerii aduşi ?...

— Ce se intîmplă, tovarăşe Voronţov? întrebă cu glas plîngăreţ Iakuşkin. Se poate să mă aresteze pe mine? De ce? Pentru că am căutat cu atîta devotament tablourile şi le-am găsit?... Se poate? După ce am ajutat la demascarea trădătorilor!... Apoi se întoarse către Stremeannoi: Da' dumneata, tovarăşe şef, dumneata n-ai văzut cum l-am recunoscut eu pe primar? Atunci pentru ce toate astea? Pentru ce?

Iakuşkin îşi acoperi faţa cu mîinile, cuprins de o desperare fără margini.

— Stai jos! Ia loc, Iakuşkin! spuse Voronţov. O descurcăm noi imediat şi vedem dacă a fost sau nu o greşeală.

Iakuşkin se aşeză supus la masă, punîndu-şi mîinile pe genunchi şi arătînd, prin întreaga sa atitudine, că este gata să-l ajute să descurce iţele acestei neînţelegeri, atît de neplăcute pentru toţi.

— Iată ce este, Iakuşkin! De dumneata depind foarte multe lucruri... În primul rînd, propria dumitale soartă. De aceea te rog să răspunzi sincer la întrebări — zise Voronţov şi trase spre el pachetul cu obiectele care-i fuseseră luate arestatului. Unde ai fost percheziţionat?

— În cameră, la ieşire.

— Ai predat tot?

— Da.

— Ia să vedem ce este aici...

Maiorul desfăcu ziarul şi Stremeannoi văzu o batistă boţită, o legătură de chei — probabil de la locuinţa lui Iakuşkin — un briceag rupt, cîteva monede şi cîteva hîrtii de zece ruble. Tot aici mai era un buletin şi o delegaţie, amîndouă foarte vechi şi jerpelite... În general părea că nu este nimic interesant. Voronţov desfăcu batista, o cercetă cu atenţie, o puse deoparte, apoi numără monedele, opri una din ele, scutură legătura cu chei, ca să vadă dacă nu cade ceva din vreo cheie, apoi îşi aruncă în treacăt privirea asupra actelor.

Iakuşkin îl urmărea liniştit pe Voronţov, care cerceta conţinutul atît de simplu al buzunarelor lui.

— Şi nu le e ruşine oamenilor dumneavoastră să chinuiască un bătrîn! spuse el, cînd Voronţov termină cu cercetarea lucrurilor. După toate aparenţele, nu se ivise nimic nou. La ce bun toate astea? Oare n-am voie să port în buzunar o batistă şi cheile de la casă?

— Bineînţeles că ai voie — spuse Voronţov.

— Atunci daţi-mi toate lucrurile înapoi.

— Stai niţel — şi Voronţov trase lucrurile de la marginea mesei. Apoi, schimbînd dintr-o dată tonul: Ia spune, Iakuşkin, unde ai locuit dumneata înainte de război?

Luat prin surprindere, fotograful se fîstîci:

— Eu?... Pînă în nouă sute patruzeci am locuit în Bielorusia apuseană, în oraşul Lida.

— Aşa... Şi după aceea? Cum ai nimerit aici în oraş?

Iakuşkin se aplecă cu tot trupul înainte şi începu să vorbească aprins:

— Vedeţi, în timpul lui Pilsudski eu am dus-o foarte greu. Ani de zile am îndurat foamea. Cînd s-a putut să mă întorc în Rusia, bătrîn şi singur cum eram, m-am hotărît să plec într-un oraş mic, de stepă, unde sînt mulţi vişini, multă linişte şi multe grădini... Să-mi trăiesc ultimii ani în tihnă...

— Asta-i frumos — făcu Voronţov. Aş putea spune că, aşa cum prezinţi dumneata lucrurile, este chiar poetic... Maiorul îşi sprijini coatele pe masă

și se lăsă cu pieptul înainte. Dar ia spune, Iakușkin, cum de-au nimerit tablourile la dumneata? Unde le-ai găsit?

Fotograful ridică mirat din umeri:

— Am căutat și-am tot căutat, pînă le-am găsit... Toți oamenii din oraș le-au căutat... Trebuie să recunosc însă că am avut mai mult noroc decît alții... Le-am găsit în subsolul gestapoului, sub pat... M-au dus acolo băieții aceia de la Casa copilului, ca să-mi arate niște inscripții pe un perete, cu numele celor uciși și, din întîmplare, am dat peste ele.

Vorontov îl privi pe Stremeannoi și-i zîmbi din colțul gurii, făcîndu-i semn să urmărească mai atent mersul interogatoriului. Stremeannoi, care și pînă atunci urmărise totul cu multă luare-aminte, observă că în liniștea aparentă a lui Iakușkin se ascunde o mare încordare.

— Așadar, toți au căutat, ai căutat și dumneata — repetă Vorontov. Asta-i bine. Se sculă în picioare și, înconjurînd masa, se așeză în fața lui Iakușkin: Dar dacă am să-ți spun că tablourile nu le-ai găsit în subsolurile gestapoului, ci în siloz? Chiar în seara cînd au fost acolo băieții de la Casa copilului, dumneata te-ai strecurat și ai luat tablourile, aduse aici de Kurt Meyer. Era lucrul cel mai de preț, pe care el, rănit, a mai avut putere să-l ia cu el... La asta ce poți răspunde?

Iakușkin dădu din umeri:

— Degeaba îmi spuneți mie toate astea! N-am fost în nici un siloz... E adevărat c-am întîlnit copiii pe drum și ei mi-au povestit că fuseseră acolo. Dar nu m-am dus... Și de ce m-aș fi dus, la urma urmei?

— Noi nu sîntem copii — zise sever Vorontov. În aceeași noapte, dumneata ai transportat tablourile într-un loc ascuns, apoi te-ai hotărît să le găsești... Să faci un dar Puterii sovietice. Și pot să-ți mai spun un lucru: pînă în ultima zi, ele n-au fost în subsolul gestapoului.

— Unde au fost înainte, nu știu — răspunse Iakușkin. Știu numai unde le-am găsit.

Vorontov se apleca din nou spre el :

— Bine. Atunci de ce ai șters de pe perete — știi, acolo, sub pat — numele trădătorului ? Ți-aduci aminte că scria : „Feriți-vă"... Cuvîntul l-ai lăsat, dar numele l-ai șters.

— N-am șters nimic... Nu știu nimic... Habar n-am... Ce inscripție ?... Ce nume ?...

Vorontov trase spre el ziarul cu lucruri și scoase briceagul cu lama ruptă.

— Unde ai rupt briceagul ăsta, Iakușkin ?

— Nu țin minte — și fotograful își încreți fruntea. A, da, odată cînd am vrut să deschid o cutie cu conserve și n-am reușit...

Vorontov se sculă, se întoarse la locul său și scoase din sertarul biroului un pachețel pe care-l desfăcu. Iakușkin urmărea cu gîtul întins mișcările maiorului, uitîndu-se în pachețelul desfăcut. Stremeannoi se ridică și el de pe scaun și se apropie de masă. Pe hîrtie se vedea o bucățică de metal.

— Privește aici, Iakușkin ! și Vorontov puse bucățica de metal lîngă lama ruptă : era vîrful briceagului. Te-ai cam grăbit și ai rupt lama. Iată bucata care-ți lipsește... A fost găsită sub pat. Ce ai de zis ?

Iakușkin își frecă nervos genunchii cu palmele.

— Nimic — răspunse el brusc și începu să tușească. Dați-mi batista !

— Ia-o pe asta — și Vorontov scoase din buzunar o batistă și i-o întinse lui Iakușkin. Este curată, acum am scos-o din valiză.

Dar Iakușkin nu mai tușea. Cu fața încordată, încruntat, îl urmărea pe sub sprincene pe maior.

— Tovarășe Stremeannoi, vino mai aproape — spuse Vorontov, cercetînd din nou lucrurile fotografului. Uite ce descoperire interesantă... Privește ! Vorontov desfăcu batista lui Iakușkin. Cu o lamă, pe care o păstra între foile carnetului de note, tăie grijuliu unul din colțurile batistei... Din tivul gros se rostogoli pe masă o pilulă mică și neagră. Otravă ! continuă Vorontov. E de ajuns să strivești pilula asta între dinți, și moartea este fulge-

rătoare. Înveli pilula într-o hîrtiuță și o puse într-o cutie de chibrituri. Ei, Iakușkin, acum vorbești ?

Fără a-și întoarce fața, Iakușkin privea cu coada ochiului la Voronțov. Se gîrbovise, capul îi intrase adînc între umeri și părea că îmbătrînise mult dintr-o dată.

— Vorbește, te rog, te-ascult ! spuse liniștit Voronțov.

— Da, e adevărat, am fost în legătură cu gestapoul — începu Iakușkin. Dar numai în calitate de fotograf... Nu mă lăsau în pace... Cînd refuzam să fotografiez cadavrele sovieticilor împușcați, mă amenințau cu moartea... Din cauza asta, în oraș unii începuseră să mă considere trădător ! Am suferit îngrozitor, dar n-am putut scăpa de gestapou... Și-atunci cînd ați venit dumneavoastră, am crezut că acest coșmar s-a sfîrșit pentru totdeauna. De aceea am început să vă ajut atît de activ... Da, m-am străduit să capăt încrederea dumneavoastră. Mi se părea că, demascînd din toate puterile mele pe dușmani, voi reuși să obțin această încredere... Adevărat, eu am șters numele trădătorului de sub pat... Era numele meu.

— Si asta-i tot ce ai de spus ? întrebă Voronțov.

— Tot — răspunse Iakușkin.

— Ești sigur că-i absolut tot, pînă la sfîrșit ? întrebă Voronțov, subliniind ultimul cuvînt.

— Da, pînă la sfîrșit. În ce privește otrava... mi-a dat-o Kurt Meyer, de milă... dacă partizanii m-ar fi considerat trădător, eu n-aș fi putut să-mi dovedesc nevinovăția.

— Și-acum cinci minute ți s-a părut că n-o să poți face lucrul acesta ?

Iakușkin ridică mîna speriat :

— Nu, nu, cum se poate ?!

— Și totuși mi-ai cerut batista... Ei bine — spuse Voronțov, lăsîndu-i impresia că-l crede — explicațiile pe care mi le-ai dat au destulă logică.

Ușurat, Iakușkin se lăsă pe speteaza scaunului și, cu dosul palmei, își șterse sudoarea de pe frunte.

Stremeannoi îl privea cu curiozitate.

„Iată că s-a deschis tainița" — gîndi el și, fără să vrea, se uită la Voronțov.

Aplecat peste masă, maiorul îl privea pe Iakușkin cu încordare, încît Stremeannoi, surprinzîndu-l, se întrebă : „De ce-l privește oare așa de stăruitor? S-ar putea să mai existe încă o tainiță ?"

Dar în aceeași clipă, Voronțov se ridică de la locul său și, cu un gest brusc, aruncă în fața lui Iakușkin o monedă, sau mai bine zis o jumătate de monedă de aramă valorînd cinci copeici, pe care o scoase din sertar. Văzînd moneda, fotograful se trase înapoi. Sîngele îi fugi din obrajii congestionați și nădușiți.

— Ei, Iakușkin, ajunge ! Rolul pe care l-ai jucat s-a sfîrșit ! Omul care posedă cealaltă jumătate a monedei se află în camera vecină. Vrei să te confrunt cu el ?

— Nu, nu trebuie — și Iakușkin își rînji dinții lungi și galbeni. Aveai impresia că e gata să sară și să-l muște de beregată pe Voronțov.

— Tovarășe Stremeannoi — vorbi Voronțov — dă-mi voie să fac prezentările : în fața dumitale se află agentul gestapoului T-A-87.

Iakușkin se smuci de la locul lui și se prăbuși neputincios peste marginea mesei.

„Iată că s-a deschis și cea de-a treia tainiță" — se gîndi Stremeannoi.

Voronțov se sculase de pe scaun și, cu mîinile în buzunare, se opri în fața lui Iakușkin :

— Și-acum să-mi spui ce-ai făcut cu portharta pe care i-ai șterpelit-o primarului, atunci cînd zăcea fără cunoștință. Știi cînd ? În autobuzul pe care l-ai aruncat în aer, cu o mină anti-infanterie. În portharta aceea erau niște acte. Unele din ele se refereau la raionul fortificat.

O licărire vie și vicleană însufleți ochii stinși ai lui Iakușkin. Dădu din umeri :

— De ce le-aș fi păstrat ? Se-nțelege că le-am distrus.

— Nu — spuse Voronțov — nu le-ai distrus.

— Credeți ?

— Sînt sigur. Eşti prea calculat, ca să fi făcut asemenea prostie. Dumneata cunoşti bine preţul fotografiilor şi al tablourilor... Ştii cît valorează şi actele militare, mai ales atunci cînd sînt necesare pentru operaţiile care urmează să aibă loc.

— Într-adevăr, valorează foarte mult — rosti deodată Iakuşkin şi se chinci de parcă s-ar fi pregătit să facă un salt. Aveţi dreptate, le cunosc preţul şi fiţi sigur că n-am să le dau ieftin.

— Şi care-i preţul pe care-l ceri ? zîmbi Voronţov.

— Viaţa.

— Nu-ţi promit. Nu depinde de mine. Dacă vrei să rişti, n-ai decît.

Iakuşkin stătu cîteva clipe pe gînduri. Cu ochii mijiţi, privea undeva, peste capul lui Voronţov.

— Ei, ce să fac ? Voi risca — şi întinse mîna spre trepiedul aparatului fotografic. Permiteţi ?

— Aşteaptă ! zise Voronţov şi, trăgînd trepiedul spre el, desfăcu unul din picioruşe în două, apoi, cu grijă, scoase din ţeavă un film făcut sul.

— Ăsta-i ? întrebă el.

— Da — răspunse Iakuşkin, sprijinindu-se greoi de masă. Pe el se vede totul foarte bine. Am fotografiat eu însumi. Uitaţi-vă la lumină. Originalele sînt distruse. Ca să le păstrez, era şi incomod, şi primejdios.

Stremeannoi se ridică repede şi privi negativul peste umărul lui Voronţov. Acesta îi dădu filmul, pe care Stremeannoi îl cercetă cu atenţie.

Printre clişeele a nenumărate ordine şi rapoarte erau cîteva în care se vedea o grămadă de semne şi de linii întortocheate. Se părea că fiecare desen diferă de celălalt. Dar ochiul experimentat al lui Stremeannoi desluşi îndată că acestea sînt părţile unui singur plan ; probabil că Iakuşkin le-a fotografiat sector cu sector.

— Ei, cum e ? întrebă Voronţov.

Îngîndurat, Stremeannoi rulă filmul.

— O să facem o copie şi o să vedem mai bine — spuse el, uitîndu-se la Iakuşkin.

— O să fiţi mulţumiţi — întări agentul. În clişeele astea o să găsiţi multe lucruri care vă vor fi de folos.

Voronţov îl strigă pe Anişcenko, ordonîndu-i să-l ia pe arestat.

— Să mergem ! spuse Anişcenko.

Iakuşkin se ridică şi, cu umerii aduşi, porni resemnat în urma ostaşului.

— Interesant — vorbi Stremeannoi după ce se închise uşa. Cum o să se întîlnească el cu agentul pe care l-ai arestat ? Se vor recunoaşte fără monedă ?

Voronţov se sculă şi se plimbă prin cameră.

— Da — zîmbi el. Într-adevăr, interesant. Numai că nu se va întîlni cu nimeni, tovarăşe Stremeannoi.

— Înţeleg. I-aţi aşezat separat.

Voronţov se sprijini de marginea mesei.

— Am să-ţi împărtăşesc un mare secret — zise el, de data aceasta serios. Din păcate, pe omul care are cealaltă jumătate de monedă nu l-am arestat încă. Iakuşkin n-a rezistat pur şi simplu în faţa atacului psihic. L-am dejucat. Acum, bineînţeles, va trebui să aflăm care au fost legăturile lui şi locuinţele conspirative.

În clipa aceea se auzi o bătaie timidă în uşă. Voronţov strigă :

— Intră !

Uşa se deschise încet. În prag stăteau Kolea şi Vitea, ciufuliţi şi obosiţi.

— Noi am vrea să plecăm ! zise Kolea.

Voronţov le făcu semn cu mîna :

— Intraţi, intraţi şi staţi puţin jos !

Băieţii intrară şi se aşezară stîngaci pe taburetul pe care stătuse Iakuşkin. Stremeannoi îi privea cu o vădită nemulţumire. De ce au venit tocmai acum băieţaşii aceştia cînd începuse o discuţie serioasă ? Ce nevoie avea Voronţov de ei ? Mai bine îi trimitea acasă, decît să-şi piardă vremea. Dar Voronţov era foarte preocupat de copii.

— Ei, cît pe-aci să ne stricați toată treaba ! îi se adresă el, sever. De ce v-ați băgat în subsolul ăla ? Asta vă-ntreb !

— Am căutat tablourile — răspunse Kolea.

— Și le-am găsit — completă Vitea.

Voronțov își desfăcu brațele în lături :

— Despre faptul că erau acolo, Anișcenko îmi raportase încă în cursul zilei ! Iar bătrînelul acesta blînd ar fi putut să vă împuște. Sînteți doar cercetași cu experiență ! Se poate ?

— Ei, cercetași ! zîmbi Stremeannoi. Lasă-i să plece acasă, tovarășe Voronțov ! Haide, nu mai ține lecții de morală unor țînci.

— Ia descheiați-vă paltoanele — zise Voronțov — și arătați ce fel de țînci sînteți voi !

Cînd Stremeannoi văzu decorațiile strălucind pe pieptul copiilor, își desfăcu larg brațele.

— Așadar, voi sînteți ! exclamă el. Am auzit multe isprăvi de-ale voastre ! Care dintre voi este Ohotnikov ?

— Eu — răspunse Kolea, zîmbind cu toată gura. Locotenent-colonelul acesta înalt i se părea deosebit de simpatic.

— Kolea, am pentru tine o veste importantă — vorbi Stremeannoi. Astăzi a fost decorat tatăl tău. A acționat cu succes în cercetarea raionului fortificat. Grupa lui a adus o „limbă" ! Scrie-i o scrisoare ! Neapărat să-i scrii... Auzi ?

— Am să-i scriu ! zise Kolea, dar inima lui era neliniștită. Cît de mult ar fi vrut să fie alături de tatăl lui, să-l vadă în fiecare zi, să-l ajute la nevoie...

— Și-acum, băieți, puteți pleca — spuse Voronțov.

Dar Vitea, care tot timpul se lăsa de pe un picior pe altul, rosti cu glas plîngăreț :

— Tovarășe șef ! Spuneți-i vă rog Klavdiei Feodorovna să nu ne certe !

Rugămintea era atît de neașteptată, încît Stremeannoi se lăsă cu pieptul peste masă, rîzînd în hohote.

— Ei, ce ți-am spus ? Copii !... Adevărați copii !

Kolea se înfurie şi, pe neobservate, îi trase lui Vitea un ghiont zdravăn.

— Mare prost mai eşti, mă ! şopti el.

Voronţov rămase însă serios.

— Am să-i spun directoarei voastre că v-aţi purtat vitejeşte — îi linişti el — dar cu o singură condiţie, copii. Tăcu puţin, apoi continuă : De azi înainte să vă ocupaţi de un singur lucru : de învăţătură ! Şi-acum, hai să vedem tablourile.

— Sînt aici ?! se miră Stremeannoi şi dădu înciudat din mînă. La drept vorbind, şi eu m-am străduit să le găsesc ! Mi-ai luat-o înainte, Voronţov ! Mi-ai luat-o înainte ! Ei, să mergem căci în curînd va trebui să plecăm mai departe.

Peste o jumătate de oră, copiii se întoarseră acasă. Aşa a luat sfîrşit „operaţia K.V.", şi asta a fost ultima misiune militară la care au participat Kolea şi Vitea.

... Au trecut ani de-atunci. Kolea, Vitea şi Maia au crescut, dar au păstrat pentru totdeauna în amintirea lor acele zile... În încercări grele s-a născut prietenia lor...

Şi-n inimi au păstrat toată viaţa deviza : „Să crezi în tovarăşul tău, să nu-l părăseşti în clipe grele, să lupţi pentru el !"

Să crezi !... Să lupţi !... Să învingi !...

1958—1960

CUPRINS

Redactor responsabil : Alexandrina Ţimpău
Tehnoredactor : Constanţa Vulcănescu

Dat la cules 19.11.1962. Bun de tipar 14.01.1963. Apărut 1963. Comanda nr. 5703. Tiraj 40.160. Broşate 38 100 + Legate 2060. Hîrtie tipar de 50 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 22. Coli de tipar 27. A T. 963. C.Z. pentru bibliotecile mici 8AR.

Tiparul executat sub comanda nr. 21.195 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R P.R.

EDITURA TINERETULUI

Lei 8,50